P. LOMBARDI
LIBRI
SENTENTIAR.
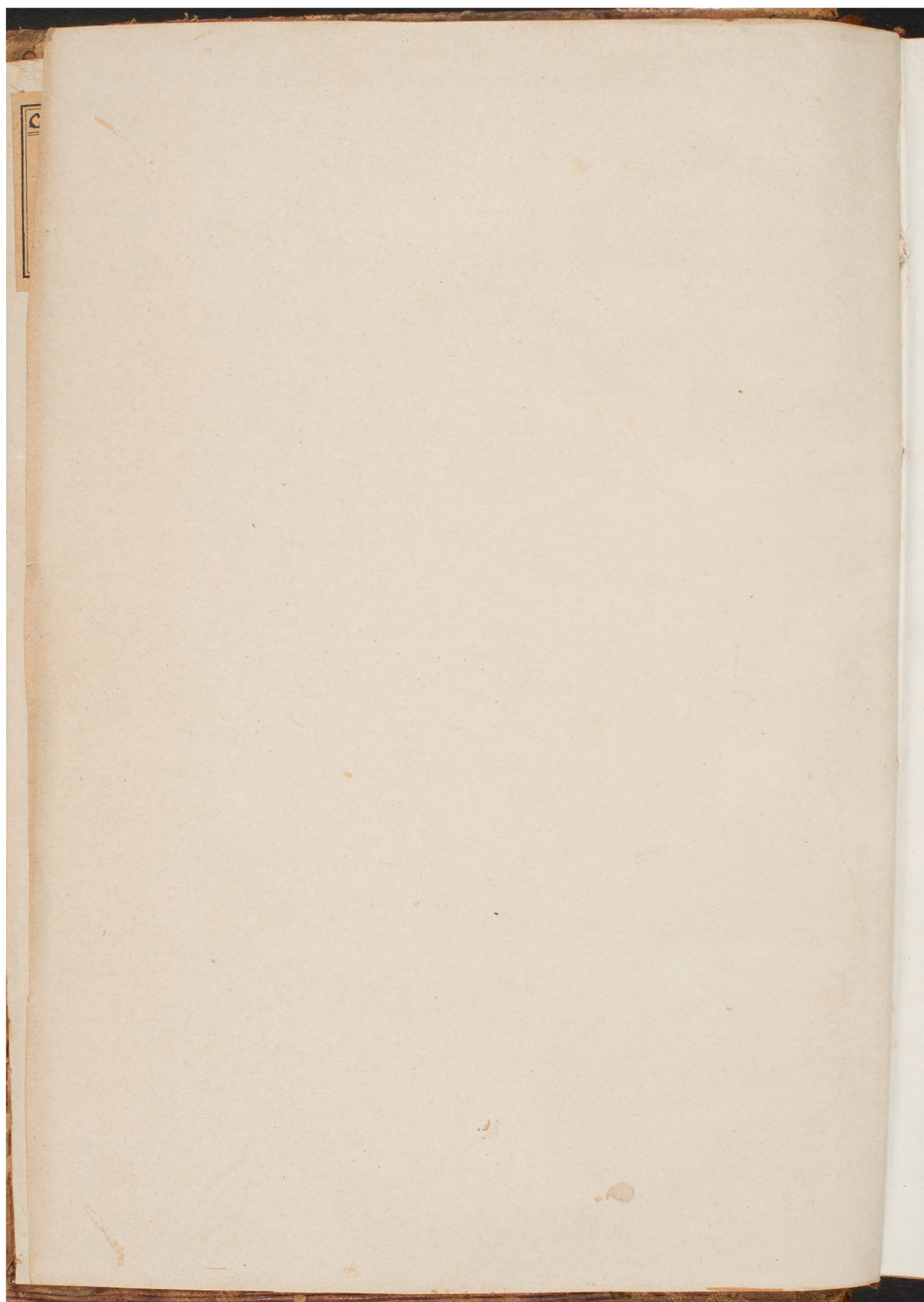
Liber sententiarum monasterii sancte M. a[illegible]:-

In questo codice si contengono:

1° I quattro libri delle <u>Sentenze</u> di Pietro Lombardo, compendiati dal M.° Bandini:

2° Il 4° libro delle <u>Sentenze</u> di Pietro Lombardo, <u>non compendiato</u>.

3° E nei due ultimi fogli un brano della divina Commedia.

E' scritto da tre diverse mani, la prima metà è del 13° secolo: la 2.ª, meno antica, ma pure del 13°: la 3.ª della fine del 14°.

Il nostro catalogo non indica, se non un articolo dei tre contenuti in questo codice, senza precisare che cosa sia questo articolo, nè indicarne l'autore.

Severini.

lib; ēīna ca
d' iusū uent
m̄edū q̄ fru
fruuntur.

serēdo. ut se p̄fruam. Nō ū utim
iuuēt q̄ operando ū illo p̄fruam.
Vtrū ū utib; sit fruendū. Nec
ē ū utib; fruendū ē. q̄a q̄ fruim.
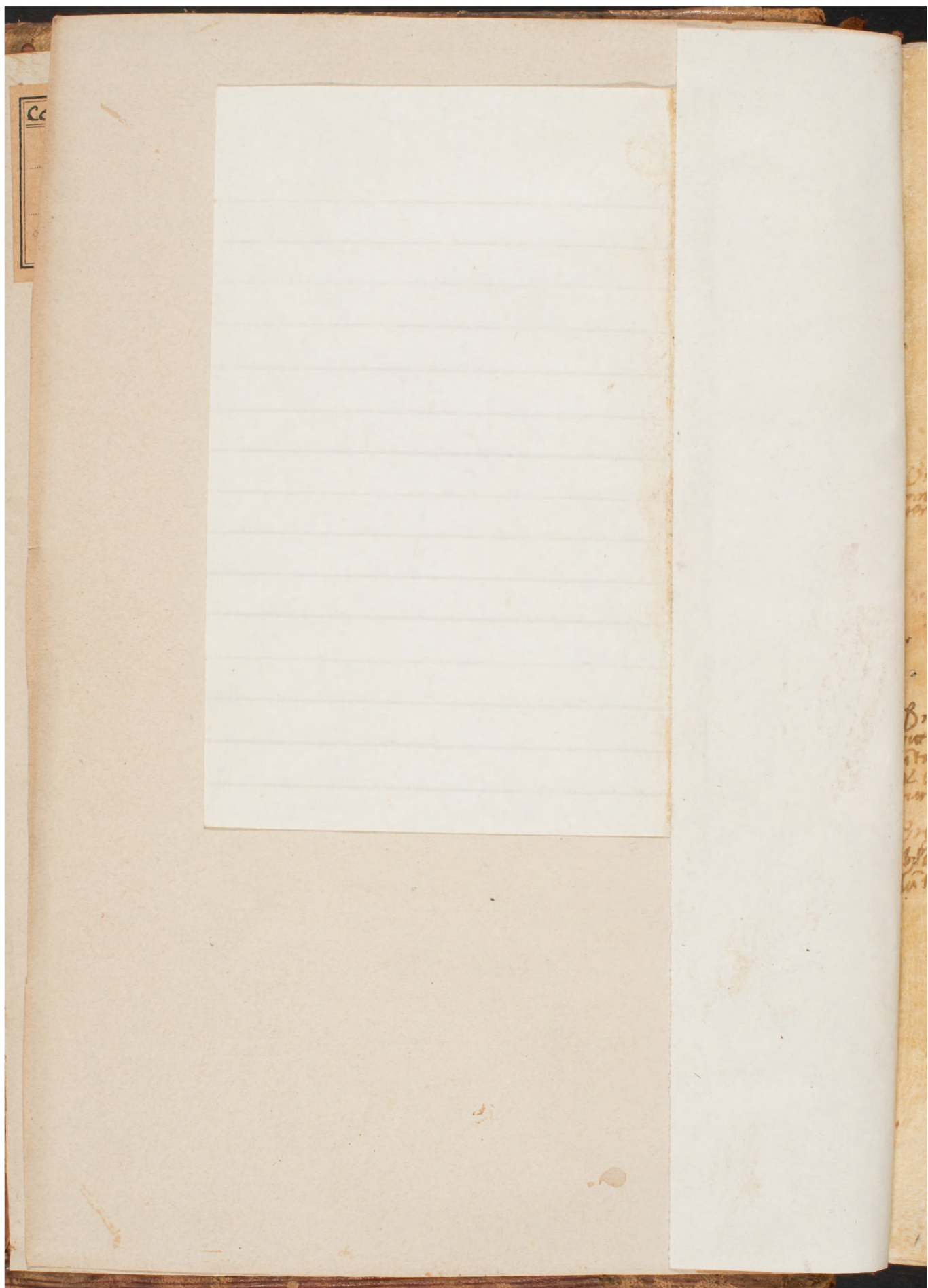
B D
L C
R S

Circa divinam scripturam studiosi compendium aliquod inde excerpere celesti favore ecclesie cupientes, admonemur quam primum duo esse in quibus precipue doctrina divini versatur. Res scilicet et signa, ut Augustinus ait. Omnis doctrina vel rerum est vel signorum. Dicuntur autem res, que ad aliquid significandum non adhibentur. Signa vero quorum usus in significando est, velud utriusque legis sacramenta. De his duobus duo scientiarum fere tote opere agere institutum, ac primum de rebus, ut Augustinus ait. Rerum alie sunt quibus fruendum est, alie quibus utendum est, alie que fruuntur et utuntur. Denique quibus fruendum est beatificant. Ille autem sunt pater et filius et spiritus sanctus. Eadem trinitas quedam summa res est. Est autem frui amore inherere alicui rei propter se ipsam. Quod trinitati dumtaxat convenire dinoscitur. Res vero quibus utendum est, sunt quibus adminiculamur ut rebus beatificantibus inhereamus. Que sunt mundus et in eo creata, quibus utendum est, ut invisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciantur, id est ut de temporalibus eterna capiantur. Est enim uti id quod in usum venerit referre ad id optinendum quo fruendum est. Denique res que fruuntur et utuntur, scilicet angeli sunt et nos qui inter utraque medii constituti. Utrum hominibus sit invicem fruendum. Sed queritur utrum homines se invicem frui debeant. Quod Augustinus ita negat. Si propter se homo diligendus est, fruimur eo; si propter aliud, utimur eo. Non autem videtur homo propter se diligendus, quia in eo quod propter se diligitur, quo solo fruimur vita beata constituitur, cuius spes hoc tempore consolatur. In homine autem spes ponenda non est. Ergo homine fruendum non est, nec se ipso etiam. Sed obicitur quod apostolus ad Romanos ait: Si vobis primum ex parte fruitus fuero. Sane subaudiendum est in domino. Unde et ad Philemonem dicit: Ita frater ego te fruar in domino. Denique cum homine in deo frueris, deo potius quam homine frueris, Augustinus ait. Utrum deus fruatur nobis. Item queritur utrum deus fruatur nobis, quod negat Augustinus quia bono nostro non eget. Ait enim propheta: Bonorum meorum non eges. Non ergo fruitur nobis sed utitur. Aliquin si nec fruitur nec utitur, quomodo nos diligat non invenio. Nos quoque invicem nobis utimur, sed aliter et aliter. Ille enim utitur nobis miserendo, ut se perfruamur. Nos vero utimur invicem cooperando ut illo perfruamur. Utrum virtutibus sit fruendum. Nec virtutibus fruendum est. Et virtutibus fruendum est, quia eis fruimur.

propter se tamen ut dictum est amande. Virtutes autem propter beatitudinem non propter se amande. Unde Augustinus: Virtutes forte quis propter solam beatitudinem amandas sic nobis persuadere audebit, ut ipsam beatitudinem non amemus. Quod si facit, etiam ipsas utique amare desistimus, quando illam propter quam solam istas amabimus non amamus. At huic obviare videtur quod Ambrosius in epistola ad Galathas, scilicet virtutes non notat apostolus opera sed fructus, quia propter se petende sunt. Quod sic dicitur quia propter se amande sunt, non propter solam beatitudinem. Porro sciendum est virtutes esse propter se amandas, quia possessorem suum pie ac sancte delectant, nec in aliquo contristant. Verumptamen per eas sicut quibusdam adminiculis ulterius procedendum est appetendo quod dictum est, in quo solo consecutio finis gaudii et delectationis, quod est beatum, ponatur. Hoc esse autem est summum et incommutabile bonum deus trinitas. Ecce breviter de virtutibus propter solam beatitudinem amandis dictum est. Unde dicendum est quod virtutibus et per eas non eis summo bono fruendum. Sic de voluntate cuiusque potentis aeque dicimus. Ita est distinctio rerum ut pertractatum est. Primum igitur ipso de quo loquimur adiuvante de illis quibus fruendum est agamus, scilicet de sancta atque individua trinitate.

[illegible] De fide trinitatis.

Hoc itaque vera ac pia fide tenendum est, ut Augustinus ait, quod trinitas est unus et solus et verus deus, scilicet pater et filius et spiritus sanctus. Et hec trinitas unius est eiusdemque substantie vel essentie, quam credere et intelligere oportet, que summum bonum est. De hac igitur excellentissima re cum modestia et timore agamus, attentissimis etiam auribus atque devotis audiamus, quia nec periculosius alicubi erratur, nec laboriosius aliquid queritur, nec fructuosius aliquid invenitur, quod denique inherere studeat. Augustinus in libro de trinitate dicens: Non pigebit me sicubi hesito querere, nec pudebit sicubi erro discere.

Que intentio de trinitate scribentium.

Omnes in hac re catholici tractatores id intenderunt docere secundum scripturam, quod pater et filius et spiritus sanctus unius substantie sint, et inseparabili equalitate unus deus, ut doceatur unitas esse in essentia et pluralitas in personis. Ideoque non credatur esse plures dii sed unus deus. Teneamus igitur patrem et filium et spiritum sanctum, ut Augustinus ait, unum esse naturaliter deum, nec tamen ipsum patrem esse qui filius, nec ipsum filium esse qui pater, nec spiritum sanctum ipsum esse qui pater est aut filius.

Quo ordine đ trinitate agn̄dū

P rētā ut aug̃ ait · hͥ mō inhaere
agn̄dū ē · ūp mū p scripturas
si fidē ita se hr̄t · mō strēt · deīn ad
ū sūs garrulos rōib: catholicī · con
gruis q: similitudinib; p asserēt ·
ta fide defenda (ven) cu certāū ū eoꝝ
scrutiniis satis faciendo · mode
stos plenius istruam. Illi autē
si quod ōp̄t inuēie nequerīt · de
se potius qm̄ de ip̄a uēitate aut
nr̄a dissertiōe querāt · In medio
itaq; uetis ac noui testamēti · au
toritatē p feram q b; unitatis
ac trinitatis uēitā demōstrēt · ac
p̄mū legis occurrāt exordia. Testi

Moysē g ait. mōia · u · t · đ diuina u
Audi isrl̄ dn̄s ds̄ tuus · ds̄ unꝰ
ē. Itē. Ego sū dn̄s ds̄ tuus · q te edu
xi de t̄ra egipti · Ecce hic asserit uni
tā diuine natē · Ds̄ enī et dn̄s · ut
ait ab: nōia st̄ natē et potestatis ·
Itē alibi · Ego sū q sū · et q ē misit me
ad uos · Dicēs ego sū · n̄ nos sumꝰ et q ē
n̄ q sumꝰ aptissime unitatē diui

nitate et trinitate.

ne subdē declarat · p sonaꝝ q̊ que
plalitatē et natē unitatē simt · dn̄s
ostēdit dicens · Faciam hoīē ad i-
maginē et sī nr̄am · Cū enī ū ait
aug · faciam et nr̄a ostn̄dit eū dē
dm̄ · n̄ unā · s; ples ēē p sonas · Dicēs
ū ad imaginē unā ostn̄dit ūoēe
natām ad cui imaginē fiēt hō · Itē
cū sc̄ptū sit · Ī p̄ncipio c̄ aū ds̄ celū
et t̄ · sciendū ē q hebraica uēitā ht̄
heloym · ubi ds̄ scbit · quod ē plāe
huis singlāis hel · et ī tp̄e dii ut iudi
ces · quod g heloym · n̄ hel · dix moysē ·
p sonaꝝ plalitatē indicauit · Ad qm
ī illud refert · t̄rini sīt dii · p q he-
breū rursus ht̄ heloym · q̄ si dicat
trini sīt diuine p soē · Deniq: ma
ximus pphaꝝ dauid supsenes itelligēs ·
natē diuine unitatē testat ubi ait
dn̄s nomē ē illi · n̄ dn̄i · Distinctiōē
q q; p sonaꝝ isinuat dicēs · Verbo
dn̄i celi firmati st̄ · It b · n · d · e ·
n · d · d · n · b · n · d · et m · e · o · f · t · Una
enī cofessio dī · trinitatē exp̄mit
p sonaꝝ · dū ū subiungit cū tertia

apit unitatē. Itē ysayas dicit.
seraphin clamant. scs. scs. scs dns
ds sabaoht. Ter aūt dicendo. scs.
trinitatē. dns ds subiciendo. uni
tatē apte distinguit. Testimonia
de duab; psō

Ceterū dd ex psona
filii diuinā gnātioēm ostēndit' ni.
ibi. Dns dix ad me f. m. e. e. h. g.
t. De hac ysayas ait. Gnātioēm ei'
qs enarrabit. In sapīa q̄q; ita de ipsa
dr. Nn̄ quāti ra fierēt. ego iā cōcepta
erā. nec dū fonte monte aut colle.
7 ego parturiebar. Itē. Ex ore altis
simi ego pdii pmogenita ante om
nē creaturam. Ecce apta de etna
genitura testimonia. Mycheas
q̊. ut utrūq; gnātioēs. ubi tpalis s; 7 etne
testimoniū dicit sic. Et tu bethle
em. effrata paruulus es in milib;
iuda. ex te egrediet q sit domina
tor in isrt. 7 egressus ei' ab initio. ab i
nitio a dieb; etnitati. Testimonia
de spu sco

De spu sco 7 specialiter scripta ita
testat in genesi. Sps dni ferebat
sr aqs. Et dd. Quo ibo a spu tuo?
7 in sapia sps scs discipline effugi
et fictū. 7 ysayas. Sps dni sr me.
et cetera. Testimonia noui. t.

Ut autē in medio duū aīaliū ue
ritas cognoscatur. 7 forcipe sūma
t de altari calculus q tāgāt ora
fideliū. 7 noui testamenti de diui
nitatē ac unitate testimo
nia ponām. Magister itaq; ueritatis
dicit. Ite baptizate gs in noīe pa
tris 7 f 7 s. s. In noīe dicēs. n in noīb;
uariat abr. unitatē ēentie. Per noā
u'ta q supponit. tr ēē psonas de
clarat. Itē ego 7 pat unū sumus.
Unū dixit ad abr. ne fiat discretio
natē. ut potestati adderet sumus.
ut patrē filiūq; cognoscā. Iohs etiā
ait. In pricipio erat ubū. 7 u. e. a.
d. 7 d. e. u. apte ostēdes filiū etna
liter ēē apud patrē ut aliū ap aliū.
Itē alibi. Tres st q testimoniū ph
ibēt in celo. pat. ubū. 7 sps. Et hii
tres unū st. Apts qq; apte trinita
tē unitatēq; distinguit ibi. Ex ipo.
7 p ipm. 7 in ipo sunt omnia. Ex ipo

ut aug̃at · dicit ppt̃ patrē · p ipm
pp filiū · in ipo pp spm scm · hec ē
trinitas ph ū quod ñ att ipis glā s;
ipi hac trinitatē unū dm̄ ēē ostendit ·
Sane qa singlē pene sitte nouite
stamtib cōcordit̃ insinuant · testi
monia deincep̃ inducē omitten
tes · rōib; cōgruisq; similitudinib
put infirmitas nr̃a ualet · ita ēē o
stendam · Quō p c̃atūā potuit
cognosci creator ·

In uisibilia dī dicēte aplō · p ea q̄
factas̃t intellecta cōspiciunt̃
a creatura mūdi · Hic hō q duob; ui
uabat̃ dm̄ inuisibilē cognoscē ·
mte · s · r̃oali · 7 opib; ęctiōb; in q b;
artifici aliq̃tenu relucz 7 indiciū ·
Ait enī ābr · Ut dš q natura inuisibi
lis ē · 7 a uisibilib; pos̃ scrri · op fec̃
quod opificē sua uisibilitate ma
nifestauit · q ab hoīe fiēi inposs
bile ē · ut ab aliq̃ creatā · Constat
g̃ sup omēm creatā illū ēē q eū
fecit · ac p hi illū ēē dm̄ hūa men̄
cognoscē potuit · Quē 7 cogitauer̃
philosophi oīa fecisse · 7 a nullo factū ēē ·
uidebat enī omēm subām corp
ēē · ut spm · 7 hoc meli illo · si ual
de meliorē · qui utiusq; cōditor
ēēt · Illū g̃ · pncipiū rerū ēē recti
sime crediderunt · qui fact̃ n̄ ēēt ·
7 ex quo cuncta facta ēēnt · Qua
ū p alib; mōis ueritā dī p ea q̄ factas̃
cognoscerē · p talit̃ inuisibilia dī
dicit apls · cū simplex tn̄ 7 una
sit ei ēēntia · Ex ppetuitate nāq;
creaturaꝝ · ētnū · 7 ex magnitu
dine · omnipotēs · ex dispositiōe · sa
piēn · ex gubnatiōe · bonū intellig
cōditorē · Ig̃ p h̃ omia ad trinitatiū
tatē cognoscē potuit hō · Quō p
c̃atūas intelligi trinitas potuit ·

Trinitatis etiā indiciū
aut exiguū habi potuit p ea que
facta s̃t · Ait eñ aug̃ · Sq que arte di
uina facta s̃t · 7 unitatē quādā i
se · ostendit · 7 speciem 7 ordinem ·
Qd̄ q; enī creatoꝝ · 7 unū aliqd ē ·
7 aliq̃ spē formatē · 7 aliquē ordi
nē petit aut tenet · Ecce tale

uestigiū ineffabilis trinitatis appa
ret in creaturis. Mens namq; summa ori
go uel unitas omniū rerū. ē pat. et
perfectissima pulcritudo filius
7 beatissima delectatio sps scs.
Sic g̃ p ea que facta sunt in fide
inuisibiliū adiuuam̄. Quō ī aīa

In mente denique dr̄ trinitas 7 unitas cognoscatur

humana q̄ diuinitatis ē imago. ple
nius h̃ intelligi potuerunt. Et
si enī ut aug. ait. amissa dei partici
patione deformis sit mens humana. ima
go tn̄ dei in ipsa permanet. q capax
eius ē. eiq; particeps ēē pot. Que me
minit sui intellegit se diligere.
Hoc si cernimus trinitatē n̄dū dm̄. s;
imaginē dī inuenim̄. scilicet memoriā
intelligentiā 7 uoluntatē. Hec g̃ 7 u
nū s̄ 7 tria. nec enī ut aug. ait. sē tres
uite s; una. Que etiā relatiue
dr̄ ut aug. ait. Mens enī ama
re seipsā. uel meminisse n̄ potest.
nisi se etiā nouerit. Nā quomō amat
uel meminit quod nescit. Sic 7

dicetur discedendū ē. Mens aūt ipsa uel
uita ad se dr̄. Pim 7 equalis ē n̄ solū
singla singlis. s; singla omnib; me
mini enī memoriā me habē intel
ligentiā 7 uoluntatē. Intelligo me
intellige uel le 7 meminisse. Volo
7 me uelle meminisse 7 intellige.
Sz 7 qm̄ h̄ dr̄ unam̄. cū potīmi
unre dicēda uideat. Vlos. q a in ipa
mente substantialiter existunt. Vñ aug.
ammonem̄. h̃ maio existe sub
stantialit. n̄ tāquā in subiecto ut
color in corpore quia 7 si relati
ue dr̄ ab inuicē singla tn̄ sub
stantia sunt in sua suba. Miro
itaq; modo tria hec inseparabilia
st a semetipsis 7 tn̄ singulū 7 si
mul oīa una substantia sicut dic. Dissi
militudine creature 7 creatoris trinitatis.

Cum aūt p hec appareat trinitas
creata in eternitate trinitati similis.
in quā plib; tn̄ dissimilis existit.
quod facile ostendere. si ad uitare.
Ecce enī unus hō ē qui h̃ hec tria.

n̄ aut̄ ipē ē h̄ t̄a. nec hec t̄a fuit un̄ hō. Ibi ū und̄s. ē t̄re p̄sōe. ⁊ t̄res p̄sōe unus d̄s. Ita ħ ic ē tm̄ una p̄sōa. ibi aut̄ t̄re p̄sōe s̄t. pat̄. ⁊ f. ⁊ s. s. Deniq; h̄ nullū o⁊tū ē hō. ibi ū q; lib; p̄sōa⁊ plenū ⁊ p̄fect̄ d̄s ē. Multū ḡ m̄ēs n̄ra distat. a t̄nitate increata. Que imago dī ē. ut aug. ait. N̄ io tm̄ q̄ a me mīnit sui. itellig. ac dilig̃ se. s; q̄ a pot̄ ⁊ meminisse. itellig̃e. ⁊ a mare illū. a quo facta ē. p̄ quod. unitatē i t̄nitate. ⁊ t̄nitatē. in unitate intellig̃e ualet. Intelligit eñ unū tm̄ ēē p̄ncipiū rerū q̄ a si pl̄a ēēnt. ut̄ omīa in sufficientia ēēnt. ut̄ ceta p̄t̄ unū sup̄fluerēt. Illud aut̄ p̄nci ū n̄ fatuū putau. Vn̄ sapientiā ibi ēē intellex̄it. Quā cū diligēt. etiā amorē ibi ēē. ret̄ ta rōe dep̄hendit. Patt ḡ q̄m m̄es n̄ra d̄o sit similis.

qualit̄ etiā p̄ea d̄itati unitiat q; t̄nitā hōi potuit inoscē.

De unitate sūme t̄nitatis.

Ergo s̄cd̄m supradictor⁊ consid̄ationē credam patrē. ⁊ filiū ⁊ sp̄m s̄cm̄. unū ēē innatā. ⁊ t̄nū in p̄sōis. Vt ait aug. Vna ē natā sive ēēntia patr̄. ⁊ f. ⁊ s. s. n̄ una p̄sōa. Si ēēt eñ sic una p̄sōa sic una ē sub̄a patr̄. ⁊ f. ⁊ s. s. ueracit̄ t̄nitā n̄ dicēēt. Ita t̄nitā ēēt uera. s; un̄ d̄s t̄nitā ipa n̄ ēēt. si pat̄ ⁊ filius ⁊ sp̄s s̄cs sicut s̄t p̄sōa⁊ ab inuicē p̄petate distincti. sic q̄ que fuisset natar⁊ dicerētur diuisitate. Teneam̄ ḡ. q; in illa s̄cā t̄nitate unus ē pat̄. q̄ solus genuit filiū. ⁊ unus ē filius qui solus de patre ē natus. ⁊ unus ē sp̄s s̄cs. q̄ solus ab utroq; p̄cedit.

q̄d totū n̄ pot̄ una p̄sōa. i. gigni se. ⁊ nasci de se. ⁊ p̄cede de se. Vtr̄ d̄s se

Mergit̄ hic questio. Vtrū d̄s se genuit. genuerit. Constat quippe q̄d d̄s genuit d̄m. quia pat̄ genuit filiū. ⁊ ut̄ que ē d̄s. Ex hoc ita p̄cedit. Si d̄s genuit d̄m. ḡ ul̄ se ul̄ aliū quod si aliū. n̄ e tm̄ unus d̄s

Si aūt se ipm̄ · ꝗ̊ aliqua res seipā
genuit · cui ꝯcedi ꝯt aug̃ in q̄onis ·
q̄ putāt ei ēē potītie · dm̄ ut
seipm̄ genuerit ꝯplus ei rāt · q̄
ñ solū ds̃ ita ñ ē · s; nec ulla crea
tā. Nulla enī res ē · que ipā se gignat ·
Videt̃ tn̄ aug̃ sibi obuiare · ubi
dicit · ds̃ pat̃ se altm̄ genuit · qd̄
ita sane intelligit̃ · i · de se · altm̃
genuit psōam · ul̃ genuit altm̃
i · filiū · q̄ h̃ ipm̄ ē q̄ ipē · Illatiōi
aūt p̄dicte · s · si ds̃ genuit dm̄ ·
ꝗ̊ ul̃ se dm̄ · ul̃ aliū dm̄ · ita simi
litudo obloquit̃ · Siꝰ si di
cerit ēē psōa hōis · ꝗ̊ ul̃ ea q̄ ipē
ē · psōa hōis ul̃ alia · quod utrūq;
cū sit absurdū · neutrū ē ꝯce
dendū · Ita ⁊ de similī ē dicēdū ·
Eandē tn̄ q̄ōne aliis urget̃
ubi · s · ds̃ pat̃ genuit dm̄ · ꝗ̊ ul̃
dm̄ q̄ ē ds̃ pat̃ · p quod uidet̃
se ipm̄ genuisse · ul̃ dm̄ q̄ ñ ē
ds̃ pat̃ · per quod uidet̃ aliū dm̄
genuisse · Sꝫ ⁊ hec ⁊ h̃ catholice
ꝯcedi possꝫ · q̄ · a h̃ oī d̃s pater
ñ sedm̄ subam dicit̃ · s; p sōali s̃ ē ·
ad omēm tn̄ ptinaciā euacuādā ·
illā appōni ōnē · s · ds̃ pat̃ genu
it dm̄ q̄ ñ ē ds̃ pat̃ · ex ui relatiōis
det̃minandā āmonem · ut · s ·
q̄ relatū si pliciīt ad dm̄ · falsū
sū inducat · relatū ū ad dm̄ ·
genitū ꝯōit · uerū ppoāt · Ē
enī ds̃ pat̃ · i · s idē ds̃ · qui ⁊ gem
ē · ñ tn̄ pat̃ ds̃ · ē genit ds̃ · q̄ si e ·
una psōa ēēt alia q̄ absit · Que

Consequent̃ q̄r an re · qd genuit ·
pat̃ genuit diuinā ēēntiam ·
an ipā filiū · an ēēntia ēēntiā ·
necne · Quod pat̃ diuinā genu
erit ēēntiā ex ubi aug̃ uidet̃
dicenti · Ds̃ cū ubū genuit ·
id q̄ ē ipē gen̄ · Itē ds̃ pat̃ q̄
uerissime se indicare aīs cogni
turis ⁊ uoluit ⁊ potuit · h̃ ad
se indicādū genuit quod
ē ipē qui genuit · Ipe aūt ni
chil aliud ē q̄ diuina ēēn
tia q̄r uidetur eā genuisse ·
Cetm̄ p̄dicta sic intellign̄

da diximꝰ. pat̄ id q̄d ē genuit. i. filiū. q̄ ē id. quod pat̄ ē. s; n̄ is q̄ pat̄. Alius ē enī pat̄. aliꝰ filiꝰ. s; n̄ aliud. porro q̄d pat̄ diuinā ēentiā n̄ genuit. t̄ plicı rōe pbatur. pͥmo quia si eā genuit. relatiue dicit̄ ad eā. Q̄d si ē. n̄ indicat hoc nom̄ diuina ēentia substantiā. Ait enī aug. Q̄d relatiue dr̄. substantiā n̄ indicat. Scd̄o quia si genuit eā. cū ipse sit diuina ēentia. id ergo genuit seipm̄. quod fieri nequid ut p̄dictū ē. Tercio q̄si eā genuit. ingenitor genitꝰ sit genitū ēēt ex genitoris aut sit. q̄d si sit. qp p̄ diuina ēentia q̄ pat̄ ē. q̄ si ē. Similit̄ dicēdū ē. q̄ neq; diuina ēentia genuit filiū. q̄a ad eū relatiue ē n̄ dr̄. Nec ēentia genuit ēentiā. p̄dicta s. rōe. q̄a id n̄ g̃nat seipm̄. Verū ei q̄d dicimꝰ. aug̃ c̄tͥre uidet̄. Dicit enī. Sicuti ēentia de ēentia. sic sapientia de sapia. ⁊ alibi. xp̄m dī filiū. dm̄ uerū credere

ut diuinitatē ei de natā a patͥs natā ēē n̄ dubites. hec aut̄ ⁊ siq̄ similia. sic intelligenda nouēis sicuti ēentiā ⁊ cetā. i. sicuti filius ēentia de patͥs ēentia ē. sic ⁊ filiꝰ sapia de patͥs sapia est. Quod aut̄ sic sane exponat̄. ex ubi comice aug dicēti. Jō xp̄c dr̄ uirtꝰ ⁊ sapia dī. q̄a de patre uirtute ⁊ sapia. ipse q; uirtꝰ ⁊ sapia ē. Videt̄ etiā p̄dicti ēēūiq; hitat. Nichil enī in q̄d n̄ natū hēt filius. At filiꝰ hēt ēentiā diuinā. tota ei in eo ē. q̄ uidr̄. ⁊ ip̄a nata ēē. Itē apti dicit. N̄ corpali insinuatiōe. patrē in filio p̄ dicamꝰ. s; ex eo eidē gn̄is genitā natā. natalē in se gignitē habuisse natā. Ecce hīs ubi manifeste dicit. dī natā. genitā. ⁊ genuisse. Sane ut idē dicit. intelligentia dictoꝝ ex causis ē assumēda dicēdi. N̄ enī sermoni res. s; rei ē sermo subiect̄. Hꝰ g̃ u̾ba sic fideliꝰ accipi p̄st.

Nec h̄t filii. n̄ natū. i. nichil h̄t filii. & q̄
d̄s n̄ d̄ nascendo accepit. Sic porcam ex eo ede
gnis. genita natam. i. c. i. pdicam patre
q̄ ē nata. ē natalit̄ ingenito
a se. q̄ ē eadē nata cū id h̄t.
addit. Eandē natā h̄t genit̄. Q̄d
quā ille q̄ genuit. sic q̄ l. e. g. pat ge-
nuit de sua natā filiū 7 filie ē sube pat̄.

Frequent̄ quoq; occurrit
legenti patre de sua natā ge
nuisse filiū. Cū aug ait. Pat̄
d̄s semel de sua natā. sine ini
tio genuit filiū d̄m. Item aug.
sup ibi q̄ eruit nos de potesta
te diaboli. 7 t̄nstulit in regnu
filii caritatis sue. Quod dictū ē in
q̄d filii caritatis sue. nichil aliud
intelligit̄. q̄ filii sui dilecti. q̄ā filii
sube sue. Caritā q̄ppe patris.
que innata ē ei ē. nichil aliud ē.
quā ipā natā atq; suba. Ac p h̄
filius caritatis eius. i. q̄ de suba
ei ē genit̄. Idē q̄; ait. Subam
q̄; d̄i genuisse filiū. Carnalib;
inquit cogitationib; pleni. subā
d̄i de ipā gignē filiū n̄ putant.
n̄ h̄ patiat̄. quod suba carnis. pa
rit̄. q̄n gignit. 7 extra n̄ sciente
scripturas. neq; u̇tute d̄i. h̄ius
uerbi plane uidet̄ natā d̄i ut
suba. genuisse filiū. Ne aut̄ h̄
7 siqua similia. uasa morti sīt
nobi s; uite. ad simplicitatē
sensū que ē amica ueritatis. hui
mōi sēp reducē — da ā monem.
Sine p̄iudicio itaq; d̄ms hui
mōi que de natā ul̄ suba dici
uidet̄. ad psonās ēē referenda.
que sane. n̄ noīe psonaz. s; natē
ipi exp̄ssere auctore. p hoc
nob insinuantē eidē natē.
7 sube indemutabilit̄. ut an
h̄it. ac indiuidualit̄ t̄res ēē
psonās. Cū aug in eodē. trinitas
h̄. uni eidēq; sube est. Utrū pat̄

Pretita uoluntate t necessita-
te gen̄ filiū an noleñ ul̄ uoleñ sit d̄s.

Q̄r utr̄ pat̄ uolūtate an ne
cessitate gen̄ filiū. Quod uo
lūtate genuit. sic uidetur
posse pbari. Idē ē nata pat̄s
7 ei uolūtā. Concedi aūt q̄a

natā genuit. ḡ 7 uolūtate. sed
h̄ facile ī similiū refellit᷑. Idē
ē eñi ei sciā. 7 uolūtā. ḡ qcūq;
fuit cosciente. 7 uolente ñ seqt᷑.
Necessitate aūt ñ genuit. q̄
ut aug̃ dicit. g̃ndis insciā.
7 absurditā ponēt᷑ in dō. sine ne-
cessitate genuisse dicēt᷑. Dica
m̄g. quod neq; uolen᷑. neq; no
lens genuit. h̄ plane sensu.
uolūtate. s. p̄cedente. ut᷑ se
quente genitūa. ut putabat
eunomius. Volūtā eñi gnāndi
in patre. 7 ipse genitus simł
ab ęt̃no fuer᷑t sicut aug̃ dicit.
Filius dī sēp fuit cū patre. nec
p̄cessit eū patna uolūtā ūeēt.
Scdm̄ h̄ g̃ dnis q̄ ñ ē filius
uolūtate. s; natā. sicut pater
dś ē natā. ñ uolūtate filii 7
7 ipsi scis. Qd̄ q̄ eunomiū in
telligē ñ potuit. nec credē uo
luit. unigenitū dī dix̄ ñ natē.
s; uolūtati filiū eē. Sane hui᷒

dialetica ridnda ē. ut aug̃
ait. Tenendū itaq; ē q̄ pat̃
ñ uolūtate genuit filiū. q̄
uolūtā gnāndi filiū ñ p̄cessit.
nec necessitate. ne absurde
de dō loqm̄. s; natā genuit.
Est eñi ut hił ait. natā filius.
qui eandē natā quā ille q̄ genū
h̄t. Utrū fili᷒ potuit gnāre.

Cū pat̃ 7 filii una eadēq;
sit ēentia ū dictū ē. tenen
q; ē una 7 eadē utiusq; eē
potentiā. Eēni ibi oīo idē eē
q̄ posse. Unde costat quod
qcqd pot pat̃. 7 filius q; pot.
Verū deh̄ difficilis erit que
stio. Si eñi qcqd pat̃ pot. et
fili᷒. ḡ fili᷒ pot generare. quia
pat̃ h̄ pot. Quod similitudi
ne infirmat᷑. Quicqd eñi pat̃
ē. 7 filius ē. ḡ fili᷒ ē pat̃. qa pat̃ ē
pat̃. qd̄ ñ seqt᷑. ideo s. quia patri
ē patrē. ñ ē patri eē aliqd. Sic
forte ñ infidelit᷑ dr̄. patrē pos

se gn̄āe. n̄ ē patrē posse aliqđ.
Quippe sicut pat̄. ita 7 gn̄āe.
ad relatiuū ptinet. Verūtamen
sane urgetur questio ex ubi
aug̃ cē maximū heticū. q pa
trē asserebat ēē filio potenti
orē eo q potuit gn̄are. 7 gen̄
filiū dm̄ creatorē. filius autē n̄.
cui aug̃. Absit ut omnipoten
tior sit pat̄ filio sicut putas.
q a creatorē genuit pat̄. fili
autē n̄ genuit creatorē. Neq;
enī n̄ potuit. s; n̄ oportuit. Qđ
si diligentē attendis. dicē uides
qđ potuit quidē filius gn̄are.
s; n̄ oportuit. Ppn̄ cur n̄ o
portuit subdit augustin̄.
Eēt ei inqt inmodata diuina
gn̄atio. si genuit filius nepo
tē gignēt pat̄. quia 7 ipe ne
pos n̄ auo suo p nepotē gign̄et
sedm̄ urā mirabilē scientiam.
inpotens diceretur. Similit̄ 7
ille si nepotē n̄ gign̄et auo 7 p

nepotē p auo. n̄ dicēt' a uobis
omipotens. nec implēt gn̄ationis
series. si se p alt̄ ex alt̄o nascēt.
Nec ēē eā pficēt ullus si n̄ suf
ficēt unus omps. Sic g intel
ligendū putam̄. qđ p̄mi sūē.
.s. n̄ ēē n̄ potuit s; n̄ oportuit.
.i. n̄ ex inpotentia ē qđ filius
n̄ genuit. s; q ei n̄ conueniebat.
.s. p rōe q dicta ē. Sic pat̄ n̄ est
filius. nec filius pat̄. nec ēē pōt.
Qđ n̄ ex inpotentia alterutius
ē. s; q a n̄ conueni[...]t pat̄ ēē
filiū. aut filio ēē patrē. Qđ
aug̃ dicē maximino querenti.
qr pat̄ n̄ pōt ēē filius. t filius
pat̄. Non utiq; inqt ex inpotentia
.s; pat̄ p etate gn̄ationis pa
t̄ ē. qua oportet eū n̄ ēē fili
ū. 7 filius p etate natiuita
tis filius ē. qua oportet eū
n̄ ēē patrē. Sic itaq; n̄ ex in
potentia s; p etate gn̄ationis
pat̄ generat. qua oportet

cū ñ gigni. ⁊ filii ꝓprietate nati
uitati gignit. quia oportet eū
ñ gignē. qđ filī ñ potuit gn̄are.
Deniq; ꝓbat filiū gn̄ae ñ pos
se. Si eī potuit gn̄ae. potuit
ēē pat̄. qđ si potuit pat̄ ēē.
g̊ ul' patris. ul' sui. ul' sp̄s sc̄i. aut
alt̄i. Et alt̄i ñ. q̄ nullū alius
ab et̄no ēē potuit. Sꝫ neq; patris
q̄ ingenit' ⁊ innascibilis ē nec
sui. q̄ nulla res seipām gn̄ae pot̄.
neq; sp̄s sc̄i. q̄ ipē ñ pot̄ nasci
alioquin eēt alt̄abilis. Relin
q̄t̄ g̊ q' filius gn̄ae ñ potuit.
Proposita g̊ q̊o. Diminatio facta q̄stioīs
sic ex pte dirīenda uidr̄. q̄c
qđ pot̄ pat̄ ⁊ filii. i. q̄cq̄d patris
potn̄tie subiectū ē. ⁊ potn̄tie
filii similit̄ q̄ eadē oīo est.
Subiecta uō potn̄tie appellam̄
ea q̄ ipām potn̄tiā secunt̄. Gn̄a
tio uō ul' gn̄ae. nec p̄cedit. nec
sequit̄ potn̄tiā. Simul eī
cū ea ē ab et̄no. Cet̄m si eo cr̄
dit̄. qđ posset gn̄ae sit aliqđ

posse. sic obicit'. Hoc posse h̄t
pat̄ q' ñ h̄t filius. g̊ aliq' pos
se h̄t pat̄. qđ ñ h̄t fili. respō
detur a simili. Hoc ēē h̄t pat̄
qđ ñ h̄t filius. s. ēē patrē. g̊
aliq' ēē h̄t pat̄ qđ ñ h̄t filius.
falsū. Oē eī ⁊ totū ēē patris ē
oīo filii. Dr̄s aut̄ q' eadem
prsus potn̄tia ē patris ⁊ filii.
licet ñ ptineat quicq̄d de patre
dr̄. scdm ipām de filio dicat̄.
q' patet in simili. Qđ ē eī pe
nit' coniugiū inst̄r à duobus
⁊ tn̄ s' ipm. uir dr̄ maritus. ⁊ ñ
uxor. femina uō uxor. ⁊ ñ maritus.
Vel ut manifestius dicatur.
Eadē ē oīo uolūtas patris ⁊ filii.
[illegible] catn̄ uult pat̄ patrē ēē.
⁊ ñ filiū. ⁊ filius uult ēē
filius. ⁊ ñ pat̄. Sic g̊ eadē est
patris ⁊ filii potn̄tia. tn̄ pat̄
pot̄ gn̄ae. ⁊ ñ ē genit'. filius uō
ge[illegible]nit' ēē. ⁊ ñ gn̄ae. Vel
ñ [illegible]eccāe [illegible] insubtile ē siquis
dixe[illegible]rit patrē posse gn̄ae

hoc n̄ ex sola potētia dici.
s; ex ꝓpetate ī gn̄atiōis. Que-
cū filio n̄ cueniat. nullū miru
si posse gn̄are ei n̄ cuenit. Qua
lit̄ potētiā gn̄andi hāt filius.

Sicut aūt dr̄ fili' hr̄ potētiā
gn̄andi. sic distīgue. hr̄ po
tētiā gn̄andi. i. ut gn̄et. ul' gn̄at̄
possit. falsū. hr̄ aūt potētiā
gn̄andi. q̄ s. gn̄atur. ul' gn̄ari
pot̄. ī psonalit̄ uerū ē. Sic
habeo scientiā scribendi. i. scio qua
scribe. falsū. s; qua scit scribe
uerū. Dicim' q̄ ī ꝓgssu p̄dicte
oppositiōis. s. q̄ quid pot̄
pat̄ 7 fili'. s; pat̄ pot̄ gn̄are. g̊ 7
fili'. hūbū pot̄ alit̄ ī ppōtiōe
quā ī assūptiōe ul' con
clusiōe accipit. Sic hec
ūba ds 7 ē diuisis locis posita.
alit̄ 7 alit̄ significat. exēplū lo
co. Dico q̄ ds pat̄ ē. idē ds fili'
ē. s; pat̄ ē ds gn̄ans. g̊
7 fili' ē ds gn̄ans. n̄ [illegible]
Itm q̄ ego pat̄ ē 7 [illegible] fili'
ē. s; pat̄ gn̄ās. g̊ 7 filius ē gn̄ans.
n̄ seq̄t̄ ideo s. quia hec uerba deus
7 ē. ī ppōtiōib; ēētialit̄ signi
ficat. Sic g̊ p̄dicta questio mul
timodis solut̄. 7 filiū n̄ posse
gn̄are. s; gigni. pat̄ aūt gn̄are posse.
7 n̄ gigni. uē cedit̄ 7 intelligi
tur. De unitate diuine ēētie.

Nūc de unitate diuine ēēn
tie agn̄dū ē. Ē itaq; ds ut
ait aug. sine dubitatiōe subē.
ul' si meli' dr̄ ēētia. quā greci
usiā uocāt. Sic ei abeo q̄ ē sa
pere dicta ē sapiētia. 7 abeo
q̄ ē scire scientia. ita abeo q̄
ē ēē. dicta ē ēētia. Et q̄s ma
g̊ ē illo q̄ dix. Ego sū q̄ sū. 7
q̄ ē. misit me ad uos. Ipse in
qua uē ac ꝓpe dr̄ ēē. cui ēētia
n̄ nouit p̄teritū. nec futurū. Vn
iēr. scribit ad marcellā. ds solus
q̄ exordiū n̄ hr̄. uē ēētie nom
tenuit. De q̊ ei dr̄ fuit. n̄ ē. 7 de
q̊ dr̄ erit. 7 n̄ dū ē. Ds aūt tm̄
q̄ n̄ nouit fuisse. ul' futurū ēē.

Sol' igd' sue ē. cui ētnit̄e ēopa
tiū nī ē ē. nichil ē. Cetm hi socē
nit q̄ freq̄nt̄ cōmemorāt sc̄pta.
Ds fuit ab ētno. fuit sēp 7 ēit i scl̄a.
7 huiusmodi. Aug' ī sup Ioh̄m ait.
Cū de sēpit̄na re sēp dicat' ē ē. f'
nō bn̄ dr̄ fuit 7 ēit. Fuit. qa nūq̄
defuit. ēit. qa nūquā deerit. ē.
qa sēp ē. n̄ p̄t̄it. qsi q̄ n̄ maneat.
n̄ orit' quasi quod n̄ erat. Qua
lit̄ de nob' n̄ dr̄. Secdm h' g'. iero
nimū intelligentē dīns. Non
nouit fuisse t' futm ē ē. i. n̄ p̄
tit. neq; desinit ē ē. s; tm̄ ē. q.
sēp ē. lic; ei substātiua diūsoz
tpoz. de dō dicat'. n̄ tn̄ tpales
mot' t'c distingt. s; ētnitā diui
nitati simplicit' insinuant.
Ds g' sol' p̄pe 7 natātit̄ dr ētn
ta. ut ē. Vn̄ hyl'. Iō ē dō ac
cidn̄s ē ē. s; subsistens ūitas. 7 ma
nen̄ causa. 7 natāt' g'nis p̄petas.

De incommutabilitate di

Que ētnitas di p̄pe incōmu
tabil' ē. qr nec mutat' nec
mutari pot. Vn̄ aug'. Alie
ingt ētnite. ut sube capiūt
accidn̄tia. qb; in eis fiat muta
tio. Dō aūt n̄ic hoz accide
pot. Ideo q' ei sola sūba. ut ētn
tia incommutabil' ē. Ac p hoc
apl's paul' de dō ait. q sol' h't in
mortalitatē. eāī intelligns ē ē
immutabilitatē. quā nulla
pot habē c'ata. qm soli c'atori ē.
Vn̄ iacob; apl's ait. Ap quē n̄ ē
t'nsmutatio. nec uicissitudini
obumbratio. Et dd'. Mutab' ea. 7
mutabunt'. tu aūt id'ip'e es. 7 ali
bi. Ego ds 7 n̄ mutor. Cet'm oīs c'ata
mutabilitati subiacēt. Qu aug' a
it. In̄ nulla mor' ipi c'ate ē. eoq; fa
ciat aliq'd i ea n̄ ē ē. q ēat. Sigdē
ip̄a aīa hūa. lic; imortal' sit. qa s'
sūu modū nūquā uiue desinit.
h't tn̄ mortē suā. qa si iuste uiue
bat 7 peccat. morit' iustitie. si pec
catrix erat 7 iustificat'. morit' pec
cato. ut alias ei mutationes tace
ā. 7 c'atāz nata celestiū mori
potuit qa peccare. 7 ei anglōz
qdā peccauer'. 7 q n̄ peccauer'
peccāe potuer'. Nichil aūt

tale ꝺ̄o accıꝺ̄e pot̄. q̄r eū sol⁹
ꝑe ſıt ınmutabıl' sol⁹ ⁊ u̾e ē ın
mōtal'. De ſīplıcıtate dıuīe
E ſſ̄e ꝗꝗ sola ceſtıc.
ꝑe ac u̾e ſımplex ē qa ı̄ea
nec partıum nec accıꝺ̄ntıū.
ſeu quaꝝlıbet formaꝝ ulla
ꝺıu̾ſıtā. ſıue uarıatıo. ꝉ mł
tıtudo ē. q̄ ı̄n nulla c̄atā cō
tıng̃. Quıppe ū ait aug̃. cor
poral' c̄atā partıb; conſtat. ıta
ū ſıt ıbı alıa par̾s maıor. alıa
mınor. ⁊ ıp̄m totū maıuſ ſıt.
quā parſ ꝗlıbet. Jn q̊ etıā alı
uꝺ̄ ē magtuꝺo alıuꝺ color. a
lıuꝺ fıḡa. ꝗ oīa ın corpore
multıplıcıtatē facıūt. Spū
al' ꝗ̊ c̄atā mltıplex ē. qppe
aīa lıc; corporı cōporata ſıt.
ſımplex. eo q̄ partıc̄latım p̄
ſpatıa locı n̄ ꝺıffunꝺıt̄. ſ; ubı
cumq; ē tota ē. tn̄ nec ıpa u̾ā
ſımplıcıtā ē. Cum ēı alıuꝺ ſıt
artıfıcıoſum ēē. alıuꝺ ıner
tē. alıuꝺ acutū. alıuꝺ me
morē. poſſıtq; h̄ ınnumera
bılıa ın aīe natā ınuenırı. cōſtat
ıp̄am n̄ ſīplıcē ēē. ſ; mltıplıcē. cū
nıc hoꝝ ſıt aīa. ſ; h̄ ıpa habeat.
Denıq; qcqꝺ ı ꝺ̄o ꝺ̄r ē. Vn̄ ⁊ eı̄ ſım
plıcıtā appar;. pſertım cū ıꝺ̄
ſıt hn̄ſ. ⁊ q̄ ht̄. ꝗ non eı̄ ꝑ h̄ naturam
ſūmı bonı ſımplıcē ꝺ̄nſ. qa ē
pat̄ ı̄ea sol⁹. aut fılı⁹ ınea solū.
aū ſp̄ſ ſc̄ſ solū. ı. qa sola ē ıſta
noīū trınıtā. ſıne ſubſıſtentıa p̄
ſoaꝝ. ſıc ſabellıanı putau̾r.
ſ; ıo ſımplex ꝺr̄. qa ē h̄ q̄ ht̄.
excepto q̄ relatıue ꝗꝗ; pſoā
ꝺ̄r aꝺ altam. nec ē ıp̄a. Jſā
utıq; pat̄ ht̄ fılıum. aꝺ quē
relatıue ꝺ̄r. nec tn̄ ē fılı⁹. ⁊ fılı⁹
ht̄ patrē. nec tn̄ ıp̄e ē pat̄. ın quo
uō aꝺ ſemetıp̄m ꝺ̄r. Nō aꝺ altm̄
h̄ ē q̄ ht̄. Sıc aꝺ ſemetıp̄m
ꝺ̄r uıuuſ. habn̄ꝺo uıtā. ⁊ eaꝺ̄
uıta ıp̄e ē q̄ ı aluıſ reb; non cō
tıg̃. Neq; ēı hn̄ſ lıquorē lı
quor ē. nec corp⁹ color. nec
aīa ē ſapıa. ſ; tm̄ hn̄ſ ea. Ac p̄
h̄ sol⁹ ꝺ̄r u̾e ⁊ ꝑe ſımplex ē.
Qđ multıplıcıt̄ ꝺr̄ ꝺſ ı̄ ̄eur.

Os tn̄ m̄ltiplicit̄ dr̄ . ū sapīa .
iustitia . prudn̄tia . scītā .
⁊ siq̄d tale ñ indigne de dō dr̄ .
h aūt in ē . q̄ m̄ltiformit̄ o-
pat̄ ds̄ in reb; . ñ q̄ in ipo sit
m̄ltiplicitā ulla . Et ei ⁊ sūmi
sit in subtacīti ds̄ , p ualetate
in sensuū . m̄lti uocabut nūcu
pat̄ . Aliud aūt sig̃ficat sapīa .
aliud iustitia . ⁊ sic de cet̄is . Sa
pīa n̄ ēpe ē . q̄a t̄ disciplinī di
uinar̄ humanar̄q; rer̄ istitu
it . Iustitia ē q̄ īnuder ⁊ distribu
er mn̄ar̄ intellig̃ . prudn̄tia ē .
q̄ in doctina ⁊ dmōstratio bonar̄
malarūue rer̄ siue neutrūu co
gnoscit̄ . Porro scītā ē . q̄a ipe
firmamtū ⁊ confirmatio rer̄
oīū ē . Haūt ⁊ siquid tale ē dō
dr̄ . p̄t accīdn̄tuū respectū .
intellig̃ . Cū ⁊ nō moneat aug̃ .
Intelligam inquiens quā
tū p̄ ō sum . dm sine q̄litate bo
nū . sine q̄ntitate magnū .
sine indigentia c̄atore . sine si
tu p̄sidente . sine habitu oīa
tinētē . sine loco ubiq; totū .
sine tp̄r sēpiturnū . sine muta
tiōe mutabilia facientē . ni
chilq; patientē . Quisq͛ dm̄
sic cogitat . licz nōdū iuenīt dīo
q̄ sit . pie tn̄ caueat aliq͛ sentīē
de illo q̄ n̄ sit . P̄ p̄tā p̄dicamtor̄
legib; atq; accidn̄tib; d̄s n̄ ē
subiect̄ . Ideoq; nec p̄pe sūba dr̄ .
Quippe cū ab eo q̄ ē subsistere
substantā dicam . q̄ recte dr̄
ēbus reb; in q̄b; subiectū s̄t ea
q̄ in subto ēē dicunt̄ . ut color
in cōpe . Ḡ d nefas ē dicē ē dō .
Quo circa abusiue sūba ma
ḡ p̄pe ⁊ uē ds̄ ē . ⁊ dr̄ essentia .

[illegible] De distinctiōe p̄sonar̄ .

Nam distinctiōe p̄sonar̄ acce
dentes . cōsitu debem̄ patrē ⁊ filiū
⁊ sp̄m scm̄ . unū ēē naturalit̄ dm̄ .
nec tn̄ patrē filiū . nec filiū pa
trē . Siq̄dē cū a pat̄ sit genit̄ .
filiū alius p̄stitiōē pater ali
filiū . Nec tn̄ an̄ fuit pat̄ quā
filiū . sic hetic̄ mīnt̄ . Sē ē sibi
coeēne tr̄e p̄sōe . deniq; sc̄
p̄tā dic̄ . Anime n̄ ē forma
tor ds̄ ⁊ p̄ me n̄ ēēt . Hūba
si patrē sunt . dic̄ q̄a p̄se alii
n̄ ē ds . Siū filiū dic̄ quia

nt lui ante se dicitur. Itaque nec iste
anteriore, nec ille sit posteriore. Prae-
terea si pater fuit antequam haberet filium,
tunc accessione generationis pater muta-
tus est, quod blasphemum est. Item cum filius sit
sapientia (virtus) patris, si aliquando fuit sine fi-
lio pater, fuit et tunc sine sapientia et virtute
sua pater, quod nimis magis prophanum quam
stolidum videtur. Constat ergo patrem filium
esse coaeternum, velut splendor qui ab
igne diffunditur coaevus est ei, et esset
utique coaeternus si igni esset aeternus. Ce-
terum haec ineffabilis est, sicut et ipsa generatio.
Unde Ysaias: Generationem eius quis enarrabit?
divinam scilicet, non humanam, quia vix et
haec ex magna parte fit inenarrabilis,
sed illa tota inenarrabilis est. Quia et
si verum filium a patre genitum, tamen qualiter nec
apostolus nec propheta novit nec angelus.

Au. — Ysaia. Jer. — Gg.

Utrum debeat dici semper gignitur vel semper genitus est filius.

Queri autem [solet]
utrum debeat dici filius semper na-
scitur. De hoc Gregorius ait ita: De domino Iesu
non possumus dicere semper nascitur, ne
imperfectus esse videatur. At vero ut et aeternus dici
generari valeat, et perfectus, et semper
dicamus, et natus, quatenus natus ad
perfectionem, semper ad aeternitatem per-
tineat. Origenes vero contradicere videtur his verbis. Or.
Salvator noster splendor est claritatis, qui non
semel nascitur et desinit, sed quotiens
ortum fuerit lumen ex quo nascitur splendor.
Sic ergo salvator semper nascitur. Denique
tantorum virorum inter tanta dissonan-
tia quibusdam ad concordiam revocantibus
putamus utrumque auctorem ex usu
locutionis aliquid habuisse suspectum.
Quippe dicimus lectio semper legitur, lec-
tionis imperfectionem ex usu loquendi
ostendimus. Quam Gregorius in unigenito ne-
gavit, non possumus dicere semper nascitur,
quasi nimirum intellexisse ostendit,
per hoc quod subdit: ne imperfectus esse
videatur. Similiter dum lecta est
lectio dicimus olim legi eam, nec autem
legi desiisse, ex modo loquendi significa-
mus. Quod Origenes impius naturitate
abhorrens, eius asseruit perpetuitatem
dicens: Salvator semper nascitur. Quod
manifeste aperit dum non semel
nascitur et desinit permittit. Diversos
ergo genere loquendi varios errores
excludentes, nativitatem filii ab
aeterno perfectam et sempiternam esse pariter
affirmant.

Responsio — A. — A.

Argumentatio haeretici.

Set inquit haereticus: Omne quod natum est

n sunt semp. qa id natu e u eet.
Cui dicim. Nemo abig h sic se
hre i humanis. p mirum ubi nec sm
p sunt q pat e. nec semp pat e q fu
it. qr nec semp genuit. Deus aut semp
pat e. 7 semp fili e. q si semp dq pat
pue. q semp pat e. semp filiu pu ee
necee e. q semp nat e. Natu g con
tem unigentu. nec an ee quam na
tu e. nec an natu qua ee. h sane
humanu sensu 7 itelligentia mundi
excedit. neq capit h ro humane i
telligentie. s prudentie fidl psess
sioe. De spu sancto.

Nunc de spu s. i pod onate dissera.
S. Sps s. itaq e amor l dilectio p.
7 f. quo utq coniugit. q genitu a gignete
dilig. genitorem q suu dilig. S. atq
n participatioe. s eentia sua. nq
dono supiori alicui. s suo po s uatu
unitate sps i uinclo paci. p h e tn
pats l filii. s abor. 7 io in comune
q inuice dilig. nobi insinuat caritate.
Appellat aut pe carita qppe cu pe
sit q pat 7 fili inuice dilig. ieffabi
li comunione demonstrat abor.
q g couenienti qm ille pe dicat
carita. q sps sce e comuni abob.
Ab hinc s. i patre 7 f. caritate ee
negem. Sic h unicu diu ubu pe dr
sapia. cu sit uniu salut 7 sps s 7 pat
ipa sapia. ita 7 sps s. pe carita nucupa
t. cu sit pats 7 f. uniu salut carita. Ver
bu aut dictu e sapia. ore apli dicenti.
x di uirtute. 7 di sapia. It sps s. dr carita
i epla ioh s ingt ei. Ds carita e. q
de spu sco pe accipi. aug manife
ste pbat. Pcta 7 ipe pe scs dr. lic
et p. 7 fili sint sps. 7 utq scs. n tn sic
sta. 7 ipe pe dr sps scs. Qui enim e
comuni ambob. ipe nato uocat
pe q ambo comunit. De pcessioe

Q vi patr 7 filii e 7 p
cedit ab utq sic testimoniis
scripturaru pbat. Dic ei apls. misit ds fi
lii sui spm i corda nra. 7 alibi. q spm x
n ht. h n e ei. Ipe i fili de eo sic testat.
Nuo estis q loqmini. s sps pats suni q
logt i uob. 7 alibi. Spc q a pat pcedit.
Ph his similia. costat spm s. a pat
filioq pcede. q mlti heretici negauer
G unt. De spu sco. Quid graeci de h teneat.
recu aut n fatent spm scm a filio pcede
h i inducti de causis. s. qa di uitta dic
spc a pat pcedit. pats tn n filii
meminit. Itq i simbolo eoru a pat
comemorat spc pcede. n i a filio.
q inquia i pncipalibz conciliis. sub

Responsio.

iuncti anathematibus ita sit sanc
cita. ut nulli de trinitatis fide aliud
docere uel predicare quam ibi continetur liceat.
Unde anathematum uinculo reos arguunt
auditores qui spiritum sanctum a filio procedere
confitentur. Nos autem licet nostri co
fiteantur omnes utique ueritate. spiritum a
patre procedere. confitentur non tamen a se procedere
negant. Quod autem tantum patrem no
minat. inde est quia ipsius est et non suum
est dicere. sic ad patrem referre consue
uit. ubi mea doctrina non est mea. sed
eius qui misit me. Hoc autem dicit non utique
a se negando. sed principium auctoritatis
ostendendo esse in patre. Illud autem
aliud quod dicunt. preter commune est intel
ligendum. ut sit sensus: nulli liceat
aliud dicere. id est contrarium. quod et apostolus ad gala
thas ponit. Si quis angelus aliud euan
gelizauerit. id est contrarium sic exponit augustinus.
anathema sit. Non dicit si quis addiderit.
Alioquin sibi ipsi preiudicaret. qui cupi
ebat uenire ad quosdam suppleturus
que fidei illorum deerant. Sed qui supplet
quod minus dictum est. non id quod dictum est aufert. sed qui di
ctum est. Sane sciendum est quod licet in
prefata articulo a nobis greci uerbo
discordent. sensu tamen non differunt.
Confitentur enim spiritum esse filii. et sicut

a filio. Quia scriptum est spiritum ueritatis
Nos autem fideliter dicere dicimus. Si spiritum
esse filii. et ab ipso procedere. Auctoritati
bus grecorum. scilicet grecorum ostenditur spiritum procedere
a filio.

[Q]uod doctrina grecorum
testimonio probatur. In quibus est
athanasius in simbolo. Spiritus sanctus a
patre et filio non factus nec creatus. nec genitus. sed procedens.
Item cirillus. Non loquitur a semet
ipso. quia ex se non est. sed ex patre et me est.
Item cirillus. Spiritus non est alienus a filio. Nominatur
enim spiritus ueritatis. et profluit ab eo. sicut ex
deo patre. Item grisostomus. Spiritum sanctum
dicimus patri et filio coequalem. et procedentem
de patre et filio. Greci itaque pro tot doc
torum testimonio conuicti. omnes lin
gua confitentur. spiritum sanctum a patre filio
que procedere. Utrum spiritus sanctus prius uel plenius

[N]on procedat a patre quam a filio.
prius aut posterius ab altero eorum pro
cedit. sic dubitatur hic. In nulla enim sum
ma trinitate in qua nihil prius non sit. sed
quibus omnino prius ut posterius esse non pos
sunt. nec plenius ab altero procedit. quam
ab altero. quia sicut a patre ita et a filio pro
cedit. spiritus sanctus. Licet ubi autem legitur a patre uel
principaliter a patre procedere. eo sensu dicitur.
quod pater non ab alio. sed a se ipso habet. quod
spiritus ab eo procedit. Idemque etiam

ponit pro se. Inqt ei. Credim9 in spm
scm uere deum q de pat pcedit et pcedit.
Aug. aut ponit pncipalit h9 ulb. Non
frustra i hac trinitate n dr ubu di.
n filii. nec donu di. n s s. nec de q
genitu e ubu. et de q pcedit pncipa
lit spc s. n ds pat. Se h sic ee itelligi
du u ptaxauim9. ip declarat du sub
dit. Io addidit pncipalit. qa et de fi
lio sps s pcede repit. Sz h q patil
li dedit. pat aut null9 dedit. Ideoq
de pat pncipalit pcede e dictu. De

Filio q de pat p pcessiue filii.

Filii q de pat p pcessione filii. pro
cedit. sic ipe testat. Ego ex deo
pcessi. et ueni i mundu. dissimilit tn
a spu s. pria sps s. u aug ait. a pat
pcedit. n quo nat. s quo dat. t donu.
Filii aut pcessit nascendo. exiit u
genit9. In hac tam et illa pcessione
igtr aug distinguere nescio n ualeo.
n sufficio. e utraq ieffabit. Sic ei
ppha loqns d filio ait. Gnatione eid
enarrabit. Ita d spu s uissime dr.
pcessione eid enarrabit. Denq s
scs lic a pat filioq pcedat. tn n
genit ambo dr. nec fili. Sz n uo
ul9 duo fili dr. n pat s mat.
Absit aut u it du m patre et dum fi
liu. aliq tale suspicet.

Vtr sps s. debeat dici igenit9.

Non aut sps s ingenit dr. Vn ag.
ad orosiu. Spm s nec genitu nec
igenitu. fides certa declarat.
Si eu genitum n dicam9. dice tn
n audem9 ingenitu. ne i h uo
cabulo duo patres i illa trinita
te. t duo q n sunt de alio. qs pia
suspicet. Ier aut ee dice uidet.

Inqt H. s. s. pat n e. s ingenit9
atq ifect9. Cetem utq eoz alit h
uocabulo igenit9 e usus. Sigde
aug dic ingenitu. q d alio n sit.
q apte du dic. t duo q n sit d alio.
Ier. u ingenitu dic. n natu. q ex
nullo fali reru diuisione qua
ponit pbat. Omne ing q e. aut
ingenitu e. aut genitu. aut fa
ctu. q tractando psequi9. q dixat
ingenitu. n natu expont.
subiciens d spu s. exemplum.

De gemina pcessione sps sci.

Procedit aut sps scs et ab etno
a pat i filiu. et a filio in pa
tre. et ex tpr. Ab utroq communi
ad scificanda catam. qn in
qua animi bonum infundit.
scis sib; q eoz scificand illabi.
Vn ait apls. Karitas di dif

Sic
nasc.
dum
mi
scu
lu
Gn
est
l.

R.

X.-

R.-

Ier.-

Solutio.

R.-

fusa ē in cordib; nr̄is. p. s. s. q. d. n.
quippe ip spūs scs. scꝫ ipa trinitat
nitate pso͞a nob dat. Aug testa
te. Cum de ei inqt spm scm datū
cū insufflass; ihs. de quo mox att
Iste baptizat eos. q̄s. i. p. s. s. s.
ambigē n̄ debem. Et infra: deo
de q̄m ... ḡ n̄e ds. qui dat s. s. im
mo q̄ntus ē ds. q dat dm. q cū sit
inaccessibil nature receptabil
tn̄ p bonitate suā nob ē. cōplen
uirtute oīa. si q sol participet iu
sti. Et infra. Angli ad paucos mit
tebant. sp̄s uō scs. ꝑplus infunde
bat. q̄s ḡ dubitet qn diuinū sit.
q in sum dat simul ꝑlib; nec uidet.
Quō q̄ ait. magna ē mīa ei q dat
donū eq̄le sibi. qa donū ei sp̄c s.
ē. Hiis ḡ 7 aliis ꝑlib; auctoritatib;
apte mōstrat. ipm spm scm nō
dari n̄ soluī ei dona q. q̄ꝑ a bede
auctoritate seduci recusat. inqt
enī. Cū sp̄s gr̄a dat hoīb; ꝑfecto
mittit 7 pcedit a pat 7 f. sp̄s
scs. q̄ꝑ ei missio ē ipa pcessio pō
to adh dīs qa t n̄ oportꝫ eū tanti
auctoritatib; p̄iudiciū inferre.
ut q dic. sic sane intellig. si
subaudiat scificaroi scꝫ hoīb;.
Mittit nob ḡ 7 dat sp̄s scs. n̄ tn̄
i o minor arbitrio ē. qa eū pat
mittit 7 fili. Utrū ab hoīb; det̄. S.
Preta sciendū ē spū scs
scm ab hoīb; n̄ dari. qa os
ei donatio sup sit dicta pcessio. si
ab hoīb; daret sp̄s s. utiq̄ creator
pcederet ut mitteret a creata. qd
absurdū ē. Unn̄ aug. Qm aliqs
discipulor x dedit spm s. orabat
quippe ut ueniret in eos qb; manū
inponebant. n̄ ipi eū dabant.
què more in suis ppositi 7 nc s uat
eccl̄a 7 alibi. Nos quidē hoc donū acci
pe possum. p modulo n̄ro. effū
dē uō sup alio n̄ utiq̄ possum.
s; ut h fiat. dm sup eos a q̄ id effici
t inuocam. Si hunc obicit qd
de se loqns. apls ait. ad galathas.
Qui tribuit uob spm s. 7 opat u
tute in nob. Ve hoc intelligendū
ē aplm dixisse n̄ auctoritate po
testati. s; ministerio pdicatoīs. Si
qde eo pdicante. inuisibilit spm
scm receperūt. Naq̄ ab apl̄o pdi
cata ē ei fides. in q̄ pdicatioē
aduentū sci sp̄s sn̄serat. Quippe
in nouitate mutatoīs ad fidē.
7 sensibilib; miraclis p̄fma sci.

spc apparebat. Quod sps scs
Etiam spc .s. se ipm dat. a se ipo det.
Cum eni donatio t datio sps sci.
sit opatio di. communiq3 sit 7 i
diuisa triu psonar opatio. do
nat utiq3 sps .s. n solu a pat 7 fi
lio. s3 7 a se ipo. De quo aug att.
Ita dat sps .s. sic di donu. ut 7
se ipm dz sic ds. q[ui]e 7 dici pot
n ee sue potestati. q'd q'r. sps
u uult spirat. ac p h spm scm
a se ipo dari costat. De missioe filii.

Hic considandu e. q cu tres
sit in unitate psoe. pat nu
q[ua]m sol leg missus. s3 fili 7 sps
scs. Missu e aut filius a pat. ut
apls dic. Misit ds filium suu
factu ex muliere. Ubi satis ostn
dit eo ipo missu ee filiu. q ex mu
liere factu. 7 a spu sco missus e.
ysaia dicente. Sps dni sup me
ppq unxit me. eu. p. misit me
pdicare captiuis remissione.
7 7 a se ipo. Cum eni diffinitu
n fuit p pphām. aq dat sit fi
liu. ostndit gra trinitati dat. u
7 ipe fili dedit. De q aug ita
att. Cu una uoluntas sit patris
7 filii. 7 inseparabit opatio. g

a pat 7 filio missus e. idē fili. n separato
spu .s. qa a pat 7 ubo ei factu e
u mittet. i. icarnat hoib appa
ret. Sz filh e e g att. a me ipo n ueni.
Hoc aut dictu e s forma sui. s
q[ue]m n fec u mitteret. i. n e opatu
incarnatione. s3 s forma di.

De duob3 modis mittendi filiu.

Diuiq3 duob3 mois mitti fi
liu ag. distingunt dicens. n eo
ipo q d pat nat e. missus dr fili
s3 ut eo q apparuit huic mudo
ubu caro factu e. Una a pat exi
ui 7 ueni i mundu. t eo q ex tpr
cuiq[ue] a rnte cocipit. Sic dic
tu e d sapia. Emitte illa d celi
scis tuis. 7 a sede magnitudinis tue.
u mecu sit. 7 mecu laboret.
Secdm s pmu modu. semel
7 i huc mudu. 7 u ho eet missus
e. At q scdm aliu. sepe. 7 n i huc
mudu ———— necu ho sit. s
u cu hoie sit mittit. Ad ag a
pit dics. Aliter mittit u sit cu hoie.
aliter missa e sapia patris u sit ho.
In aias n scas se trnsfrt. 7 ami
cos di constituit. Sz cu uenit
plenitudo tpri. missa e u n eet
cu hoib. u antea eat cu patrib3.

fere

s. u. ipm ubu fiet cao .i. ho.

Q d filius s. q e ho pat et spu sco et se

Deniq; s q fact e ho ipo minor e. filius minor e pat. ipse eni dic. pat maior me e. q pp forma s. uitatis dic; s quia minor spu sco et se ipso or. q n auis. Non sic accep formam s. ui. u amitt forma di. in q equat e at pat. In forma g di. equat e pat. in forma u s. ui et se ipso minor e. Id e dicu filius eqt e pat s forma in q e. s u forma quam accep. n mo pat si spu s. imo et se ipso minor inuent e. nec h tm. s ri et ab aglis paulo min in minorat e. Q d pat sit maior filio hylarius s. n tm fili minor pat.

hylarius autem s. i forma di pp g natio nis auctoritate. patre e e ma iore filio. nec tn filium minore pat dic huius ub. Maior e utiq; pat filio auctoritate donanti cui tn donat e e. q nt e ipse. cu innascibilitati e e imagine sacramento natiuitati impertit. quem ex se in forma sua gnat. Maior itaq; donas e. s minor iam n e cui unum e e donat. ait n. Ego et pat unu sum. Vide lec

tor sane uba hylarii. q ubi cu q occerent. diligent nota. p eq intelligat. De duob; mod mis sionis sps s ci.

Sps scs q; uisibilit et inuisibilit legit missus. Visibilit enim missus e quia facta e qda spes cate ex tpr. in qua uisibilit ostenderet sps s. siue cum in ipm dnm co porali spe colube descendit. siue cum die pentecostes fact e subito de celo soni. qi ferret flat uehemen. et uise st illi lingue diuise sic igni. q et insedit su p unuqq; eor. Hec opatio ui sibilit expssa. et oclis oblata mortalib; missio sps s. dicta e inuisibit. S et q r. si cu fili in qntu e missus .i. fact minor e pat. c g s. s. n or minor pa t. cu et ipe creatam assupsit in qua apparuit. q a lrt. s. assupsit catam in qua appa ruit. s r alit fili. Nam fili ac tepit p unione. sps u non. Nec enim columba et illu flatu. ut illum igne. s. s. beatificauit. sibiq; in uni tate psone coniunxit in etnu.

Margin notes: ar. — | x. — | mino | de filio | Sol | d

sic assumpt' ē fili hoīs in qua forma ipī dī ūbi psōa psīta fet. nō ut eēt ūbū in carne .i. ī homine. s; ut eēt ūbū caro .i. hō. Caro eñ ꝑ homine posita ē. in eo q ait ūbum cāo factum ē. Quocq nusq scptū ē q ōmo pater maior sit spū scō. ul' s.s. minor pat.

Q'd fratna dilectio sit .s.s.

Qualit' .s.s. inuisibilit' mittat' dicēdū ē. Ut aūt id intelligibilitat' q spūs s. sit fr̄na dilectio pmittam' ⁊ cm sic ēē. aug. ait. Nemo dicat. n̄ noui q̄d diligā. Diligat fr̄m. ⁊ diligat eandē dilectione. Mag; n. nouit dilectionē q̄ dilig. q̄ fr̄em q̄ dilig. Ecce iā pot notiorē dm habē. q̄ fr̄m. plane notiorē. q̄ p̄sētiorē. q̄ interiorē. q̄ certiorē. Ub ī pin ꝓbat q̄ sapti. aug. exēpla iohis. ait eñ. nos diligam' inuicē. q dilectio ex dō ē. q̄ñ dilig. ñ cognouit dm. q dś dilectio ē. Ista contextio sati' apte declarat. eandē ipam dilectionē fr̄nā q̄ diligim' inuicē. n̄ solū ex dō. s; ⁊ dm ēē. Cu ḡ dilectione diligim' frēm. de dō diligim' fr̄m. Ḡ ḡ fr̄na dilectio dś. Cetum ne ī putet ꝑea cā ēē dictū uelud dś ē patientia mā. in q̄ ait aug. Dictū ē dō tu ēs patientia mā. n̄ utiq; io q dī suba nr̄a sit patientia. s; q̄ ab ipo nob ē. Un̄ ab ipo patientia mā. Ido aūt sic dictū sūm' caritate ēē dictā dm. Nec ēt dn̄e caritā mā. aut tu ē caritā mā. sic dr̄ dn̄e spē mā tu ēs. patientia mā. s; ita dictū ē. dś caritā ē. sic dr̄ dś spūs ē. Cū aūt fr̄na dilectio sit dś. nec pat ē nec filī. s; tm spūs scīs. qui p̄e dilectio ul' caritas dr̄. q̄ppe si in donis dī. nic caritate maius ē. ⁊ nullum ē maius donū dī. q̄m s.s. q̄ cōsequēti ē. q̄ ū ipē sit caritā. q̄ dś ē. ⁊ ex dō. ut s̄ptaxatum ē. Ub q̄n discernit intellectū a dō n̄ ex positione q̄tat a nob. Sīn aptī q̄qquam dicē possum'.

Quō s.s. mittat' ut det' nob.

Nunc ḡ mittit' dat' ō s.s. cū ita in nob ē. ut faciat nō diligē dm ⁊ p'ximū. ꝑ q manem' in dō. ⁊ dś in nob. Un̄ aug. Dr̄ s.s. q̄ p'cedit ex dō cū dat'

fuit' hominī. accēdit eū ad diligē
dū dm̄ & p̄x̄. Ē enī ip̄ dilectio p̄ q̄ dif
fudit' ī cordib; nr̄is d̄s caritā. p quā
nō tota inhabitat trinitā. quo circa
rectissime. s. s. cū sit d̄s uocat' & do
nū dī. q̄ donū ꝑpe qd̄ n caritā intelli
gendum ē. His aūt q̄dā sic op
ponit'. Caritas n hīri dat'. Si g' s.
s. caritas ē n hīri dabit'. Si q'm da
tur n hīri cū ip̄e ut d̄s sit ubiq;. Sa
ne ubiq; ē & in omī cāta tot'. S; tn̄
nūti q̄ eū n hīnt. Ne enī os spm̄ s.
hīnt in quib; ē ip̄e. Alioqn spm̄
scm̄ bruta habent. q̄ sitoi pietā
n admittit. It. Caritā auget' & di
minuit'. Si g' s. s. caritā ē. auget' &
minuit'. & ita mutabit'. q̄d absurde
dr̄. Cui respondente dicimus. h n sipli
cit' cōcedi debe. si cū hac adiectiōe
ꝗ nob. ut in nob. in q̄b; utiq; auget'
t' minuit'. caritas. t' sps scs. Velut d̄s
in nob. n utiq; exaltari in se dr̄. Vn
acced; hō ad cor altū. & e. d. Vdr' q̄ d̄s
n in se. si ī corde hōis gāndescit. Por
ro ū ūius dicam' n in nob caritā. si nō
augemr̄ ī ea. Vn aug. Ꝑbet se q̄sq;
q̄ntū ullo ꝑfec caritā. t' poti' q̄ntū
ip̄e ꝑfecit ī caritate. nā sic caritā dr̄ ē nec
ꝑfic nec ꝑfic̄.

Qd' aliq dicūt f'ternā caritatē nō ee dm.

Sane cocedimꝰ caritā d̄s ē. fr̄nā carita
tē d̄m ē negant. septuūs abutētē. q̄b; a
liā ē caritatē q̄ d̄s nō dilig. & aliā qua
nos diligim' eū delirant. Inquit enī. Ca
ritas di dicta ē diffundit in cordib; nr̄is. no
q̄ nos ip̄e dilig. si qua nō fac dilectores
suos. Sic dn̄i salus dr̄ qua nō saluat
& fides x̄ qua nos fideles fac. Quib; dic
dū ē. aug n sensisse hi uerbi aliā atq;
aliā caritatē di ē. si cum una sit eadē q;
diūsa rōes q̄b; in sepita di caritā appel
let significasse. dr̄ enī di caritas. t' q̄
ea nō d̄s dilig. t' q̄ ea nō ea sui dilectores
facit. Sit g' ꝑ heteroz ubeoz sensu. Caritā
ibi .i. in apl'o dicta ē caritā di. n s. q̄
d̄s nos ea diligat. s; q̄. ea nō dilec
tores sui faciat. Vt aūt ex tali sensu h
dici possit. ꝑsimile g' locū is ostendit
ut dn̄i salꝰ. &c. It inquit. Cū iohs
comemorasset di dilectionē. non
q̄ nō eū. si qua ip̄e dilexit nō. uo
lente ꝑ hoc aliam. atq; aliā asse
rere dilectionē. Nos aūt ī h ad sup
ore redigimꝰ sensum. sic ea intelli
genda dicimꝰ q̄si commemorationē
dilectionē di iohs non s̄ q̄ ea nō
diligim' dm̄. s; sedm q̄. ip̄e ea di
lig nō. It forcius urguente dic.

Unde est dilectio? inquit. Numquid ipsa fides, id est
a spiritu sancto? Sicut autem .... ab ipso cari-
tas est, et ipse est spiritus sanctus, qui a se ipso est. Nolo autem
fateri spiritum sanctum a se ipso esse, non sibi placet,
quia tunc dici videtur sine principio
esse. Sed adiciendum est nobis quibus se se ipsum
dat spiritus sanctus, quo sensu verum est quod caritas a
spiritu sancto est. Preterea vitari adhuc contra
dicentes dicunt: Si spiritus sanctus caritas est, cum ipse
motus animi et affectio est, cum caritas hoc
sit, ait Augustinus: Caritatem autem voco mo-
tum animi ad fruendum deum propter ipsum, et se
ac proximo propter deum. Et item dicit, quod nichil po-
terit nos separare a caritate dei. Caritas dei
inquit hic dicta est quae in nobis est, qua animi nostri rectissi-
ma affectio est. Ad quod dicimus: hoc dictum non pro-
pter essentiae sed ratione efficientiae.
Sicut hic dicitur spes nostra et patientia, non quia
ea sit sed faciat, ita et caritas dicitur esse
motus sive affectio animi, quia per eam mo-
vetur et afficitur animus ad diligendum deum.
Iam ob rem fugata ... ieiuniaque calum-
nia inimicorum veritatis repulsa, libere
confitemur caritatem spiritum sanctum esse, ita
scientes ipsum, quod dicitur est et dei donum, per quod multa
dona singulis quibusque propria dividuntur.

Quare spiritus sanctus dicatur donum vel donatum.

Quod donum vel donatum dicitur
dicitur, diversa tamen ratione. Donum enim dicitur
eo quod procedit, donatum autem eo quod da-
tum sit. Unde Augustinus: Spiritus sanctus donum est
patris et filii, quia ab utroque procedit.
Sed semper procedit spiritus sanctus, et non ex tempore, sed
quia sic procedebat ut esset donabile,
iam donum erat antequam esset cui daretur.
Aliud enim intelligitur donum, aliud donatum.
Nam donum potest esse et antequam detur, do-
natum vero nisi datum fuerit nullo modo dici po-
test. Sempiternum ergo spiritus est donum, temporaliter
autem donatum.

Ad quid vel quo referatur spiritus sanctus.

Proinde quia donum est spiritus sanctus ad patrem
refertur et filium, secundum vero quod donatum est
vel datum, et ad eum qui dedit refertur et
ad eos quibus datur. Unde Augustinus: Quod datum est
et ad eum qui dedit refertur et ad eos quibus
dedit. Itaque spiritus sanctus non tantum patris et fi-
lii qui dederunt, sed etiam noster qui recepimus dicitur.
Sicut scriptum est de Iohanne quod in spiritu veni-
ret Heliae. Moysi quoque dominus dicit: Tollam
de spiritu tuo daboque eis. Dei spiritus sanctus loquitur
quem iam dederat.

Quare non filius dicatur noster.

Sed quaeritur utrum filius cum sit nobis da-
tus, possit dici noster, cum dicamus quod
filius dicitur noster parvulus, noster redemptor et huius-
modi, non autem noster filius. Quippe cum filius
relative tantum ad illum qui genuit di-
catur, patris tantum non noster filius dicitur. Sic nec
spiritus noster spiritus sanctus dicitur vel nostrum donum cum

utrumq; sempitna relatione. tm̄ dr̄ ad patrē 7 filiū. In eo q. nusquā ī scptā occēt. ita dici sp̄s. s. nr̄ t tuū t illi. hīc n aūg. āit. Qd de patr natū ē. ad patr solum refert. cū dr̄ filī. Ideoq; filī patrs ē 7 nr̄ nr̄. Dicim tn̄ pa nē nr̄m da nob. sicut sp̄m nr̄m. Ēst eīn filī nr̄ panis. qa no reficit. sp̄s uō. s. nr̄ sp̄c. quia nob a patr 7 filio inspirat. 7 in nob spirat sic uult.

Qd filī oīa q̄ ē ab eīno nascēdo.

P ossumus scire eum dr̄m ē 7 sp̄s s. pcedēndo. q. sicut filius nascendo hēt ut omīo sit. ita 7 s. s. pcedendo. Vn̄ aūg. Filii nh tm̄ hēt nascendo ut sit filius. s omīo ut sit. Sic aūt filio ptat ētnitā ū patr gn̄atio. ita sp̄u sco d utq; pcessio. Non aūt hoc dīmr q. filius natiuitate sit ētn ita. aut sp̄s. s. pcessione. Cuali bet dicat. quod nec patr eo patr ē quo dr̄. nec filī eo filī quo ds. nec sp̄s eo domum quo dr̄. His quippe noīb; eor relatā ostn duntur n ētnitā. Et quia sic filī nascendo omīa que sem pitne hēt accepit. a patr. ita 7 s. s. pcedendo accepit ab utroq;.

De equalitate triu psōarum.

P ost coeternitatē triu psōar; dicē tū de earude equalitate dicē supē. Fide enim catholica sic coetnā ita 7 coeqles trē psōas asserit. q̄ equitā in quo notanda sit. docet aūg. dicens. Nullus hor; aliuim aut pcedit ētnitate. aū excedit magnitudine. aū supat potesta te. q̄ taluer q̄i diuisa enuerit. de re ī tn̄ deo. ētnia. s diuina. Vn̄ aūg. Non alio mag. alio dr̄ ē. s ad qp pe ē eius magnitudo. q̄ 7 ētnitā. ut uoluntas et potentia dī. ip̄ dr̄ ē. Item ētnitā uō ipa dī subā ē. ni chil mutabile hn̄s. In his g trib; uerb trium equitate psōar; breui t complexus ē aug. Sic aūt ētnitate aliq trium psōar. alia n pcedit. iudictū ē. ita nec ma gnitudine alia excedit aliā. de quo dicendū ē. Patr enī nē maior filio. t sp̄u s. nec aliq maī due t tre psōe simt. quam una. nec maior ētnita ē in diuab; aūt in trib; quam una. quia tota ē in singlis. Vn̄ Iohs damascenus. Confitem dīuinatis naturā oēm pfecte ee in singlā suar; ypostā seon. i. psōar. Ideoq; pfecte ds

pat̃ pfectus d̃s filius pfectus d̃s sps
s. Q̃d sit ego ĩ pat̃. ĩ pat̃ ĩ me ẽ.

Ita eciã q̃ pat̃ dr̃ ẽẽ in filio. ⁊ fili
in pat̃. ⁊ s. s. in utroq;. Vn̄ aug̃. ꝓpt̃
naturalem unitatẽ. tot̃ pat̃ in filio.
⁊ spũ. s. ẽ. totus q̃q; sps s̃cs in utroq;.
Hoc aũt manifestius insinuat. hylariꝰ
dicens. Affert plisq; obscuritatẽ
sermo dñi cũ dic̃. Ego in pat̃ ⁊ pat̃
in me ẽ. Sane intellegendum ẽ
patrem in filio ⁊ filium in patre
ẽẽ. Plenitudo in utroq; diuinitatis
pfecta. Om̃ia eñ filius accepit
a pat̃. Nam si partẽ eiꝰ qui genuit
accepit. neuť pfectꝰ ẽ. De ẽ eñ ei
un̄ decessit. nec plenitudo in eo
ẽẽ qui ex portione constituit. Q̃-
cum sit absurdum. cõfiteam̃ q̃
eandẽ in utroq; ⁊ uirtutis similitu
dinẽ. ⁊ diuitatis plenitudinẽ q̃a
unitas dic̃. Ego in pat̃ ⁊ pat̃ in me
ẽ. Ex hĩg̃ sensu intelligit̃. s. s. ẽẽ
in utroq; ⁊ singl̃a psonaꝝ in singlis.
q̃ eadẽ plenitudo diuinitatis ⁊ si
militudo naturẽ. in singlis cõpba
t̃ ẽẽ psonis. Q̃d nullus aliũ po
tentia supat.

Similit̃ pat̃ ñẽ potintior filio
uł spũ sc̃o. nec ĩi. aliqs sint

quam singl̃s eoꝝ. Quod aũt
ñ sit potentior pat̃ filio. ita ꝓbat
aug̃ c̃ maximinum. q̃ patrẽ
filio dicebat potentiorẽ. Om̃ia
inq̃t filiꝰ q̃ hẽt pat̃ mea sũt. At
qui omñipotentiam hẽt pat̃. Ea
ig̃ filiꝰ ẽ. Eq̃uat ẽ g̃ patri filius.
Quod si negat̃. sic ꝓbat aug̃
c̃c eundẽ qui patrẽ filio mino
rem fatiscebat. Tu inq̃t dicis
q̃ pat̃ genuit filium minorẽ
se ipo in quo ⁊ pat̃ derogaᷤ. Qui
si filium unicum minorẽ ge
nuit. aũ ñ potuit. aut ñ uolu
it. eq̃lẽ gignẽr̃. Si aũt dicis q̃
ñ potuit infirmũ. si noluit
inuidꝰ inuenit̃. q̃ utrũq; cũ
nemo audeat dicẽ patrẽ g̃ filiꝰ
uerꝰ equat ẽ. Nec adũẽ pu
net si forte dicas patrẽ potẽn
tiorẽ ⁊ maiorẽ filio ẽẽ. q̃a ip
ẽ nullo potentiã accep. ut
genitꝰ ẽ. filiꝰ uo a pat̃ hẽt utrũ
q̃. Origines eñ q̃stio ẽ. ista
quis de quo sit. eq̃litatis aũt
sit quãt̃. aut q̃liť. Non g̃
ẽ h̃ q̃ pat̃ gen. ⁊ filiꝰ genitus
ẽ. ⁊ sps s. ab utroq; pcedit.
eq̃litã inequalitasue ibi ....

existit, sed in quo aliud potior esset alio. Sed quia aliud est ex alio ordo naturae demonstrat. Denique breve compendium supradictorum firmamentum subiugamus. Nichil aliud ibi magnitudo vel potentia quam unitas. Sed neque nullus est ibi minor alio, nec maior nec potentior, et perspicua ratione existit.

De nominibus quibus de deo loquimur.

Nunc de nominibus quibus de deo loquimur subiciamus. Eorum itaque alia sine principio deo conveniunt, alia ex tempore. Quae autem sine principio, alia proprietate deitatis exprimunt et personaliter dici probantur, ut generatio filii, verbum. Alia sunt quae unitatem divinae maiestatis ostendunt, ut sapientia, virtus, unitas, et huiusmodi. Sunt et alia quae translative per similitudinem de deo dicuntur, ut splendor, speculum, et huiusmodi. Ceterum quae temporaliter de deo dicuntur, alia relative et de omnibus dicuntur personis, ut dominus, creator. Quaedam sunt quae non de omnibus, ut donatum, datum, missus. Alia ex tempore dicuntur non relative, nec de omnibus, ut incarnatus, humanatus, et passus, et similia. Est praeterea quoddam quod separat tribus nominibus, nec personale nec essentiale, sed quasi collectivum omnium personarum, quod de nulla persona per se dicitur, sed de omnibus, id est trinitas.

Quibus modis nomina de deo dicuntur.

Cum autem tot sint praedictorum nominum differentiae, tenendum est quod ea omnia quae unitatem essentiae significant, ad se et substantialiter dicuntur, et de singulis sigillatim personis et singulariter non pluraliter in summa accipiuntur. Unde Augustinus: Quod ad se ipsum dicitur deus, et de singulis personis similiter dicitur et simul de ipsa trinitate, non pluraliter sed singulariter. Veluti pater est deus, filius est deus, spiritus sanctus est deus. Non tamen hanc trinitatem tres deos esse, sed unum deum. Quod de similibus nominibus et ceteris quae ex tempore et relative de omnibus dicuntur personis dici potest. Quae vero proprie ad singulas personas pertinent, aliquando relative, numquam autem substantialiter dicuntur. Unde quod proprie singula in trinitate persona dicitur, nullo modo ad se ipsam sed ad aliam invicem vel ad creaturam dicitur. Ideoque relative non substantialiter dici manifestum est, ut pater et filius et missus.

De hoc nomine persona.

Hoc quoque nomen quod est persona ad se et substantiam dicitur. Unde Augustinus: Non est aliud deo esse et aliud personam esse. Sed pater ad se dicitur persona, non ad filium vel spiritum sanctum, sicut ad se dicitur deus, magnus et bonus. Et quemadmodum hoc illi est esse quod deum

ēē. q. magnū q. bonū. ita hoc illi
ēē q. psoām ēē. Si aūt ita ē. ē
h̄ ita pat. f. 7 sps scs. dm̄ sūt ps psoās
n̄ una. cū n̄ tres dōs s̄ unū dicam̄.
inqt aūg. Quia uolum̄. t unū aliq̄
uocabulum s̄uāe huic sigcatiōi q̄
intelligr̄ trinitā. Ne oīno taceēm
interrogati q̄ tres. 7 enī fateem̄ tres
ēē. cū sc̄ptum sit tres ēē q̄ testimo
niū dant icelo. Sane cū q̄r q̄ tres.
mag̃ prs̄ inopia huānū laboāt
eloquium. Dā ē nocētt aliq̄ nom
q̄ p̄e cōplectam̄. Sūt ita. Joq; pia fidē
bdcetis assūptum uocabulū. hu
ic articulo ō putauit. p̄ q̄ satis faceēt
7 q. ī secretaño mēt de dō tenet. p q̄
leauq; intelligentiā dū mō piā. q̄
p tres poscerni utcumq; pferr.
dr̄ quippe ēē tres psōe n̄ ut illud dicat̄. q.
q̄r. s̄ ne omino taceat. qp sup emi
nentia dītatī usitati eloquii fa
cultatē excedit. Verius n dōs cogi
tat̄ quam dr̄. uerius q; ē q̄m cogite
r̄. Predicta q̄ necessitate. h nom a
predicta regula nominū excipit.
q̄r subam ō dō dicit̄. qa cū hoc
ad se dicat̄. 7 subalit̄. n̄ singlarit̄.
s; pluralit̄ in summa accipit̄. Res

em. n̄ una ——— s; tres psōe ēē
cōsitem̄. Greci q; eadē penūia loqn
di arctati. tres ypostases dicēt. 7 u
nā usiam. i. tēs subas. 7 unā ēentiā.

X.

Nichil q̄ innouādū q. illi tres subas.
nos aūt unā. tm dm̄s. cui s̄ue lingue
uenādū. alit quā nos sube uocabu
lū accipiunt. **Qd in unitate n ē**
mlt̄tiplicita ut singlaritas.

Lec 7 aūt tēs psōe sint ut dictū ē.
nulla tn ibi diūsitā t singlaritā pe
nit ē. s; unitas 7 trinitas. Vn aūg.
humana inopia. q̄ns q̄ dicēt ta
dixit t̄s psōas ut subas. qb; noīb; n̄
diūsitatē intelligi uolunt. s; singla
ritatē intelligi nolunt. u n̄ solū ibi
unitas intelligat̄. ex eo q̄ dr̄ una
ēentia. s; trinitas ex eo q. dicunt̄
tēs psōe. It ambr. Noē diūsā ee
singlis eqlitā. t iuxta arrianos
patrē filiumq; se cēns. t iuxta
sabellianos patrē filiūq; cōfun
dēns. Pat n 7 filii distinctione hūt.
sepatiōē n hūt. Vn si alicubi occ
rerit. hoc s. diūse psōe. distincte
intelligendum ē. Similit nec tpli
citā ut mltiplicitā. ī dō ē. 7 dō n ē
dicend tplex. t mltiplex. s; trinus

p̃lalita

7 simplex. Hinc in aug. Non q̄m ds̄
t̄nitas ē. idō t̄plex putandū ē. 7
ambr. Nec confusum q̄d unū ē.
nec multiplex. ēē pot̄ quod in
differens ē. Multiplex itaq; ds̄
n̄ ē. s; simplex 7 un̄. Cuius ml̄
latum p̄soā; p̄lalitā ē. q̄a sin
g̃la ea; uerus 7 p̄fect᷒ ds̄ ē. Un̄
aug. In t̄nitate. pat̄ ds̄ ē. fili᷒ ds̄.
7 sp̄s. s. ds̄. 7 simul hi tres un᷒ ds̄.
nec huius t̄nitati t̄ra p̄ras ē un᷒.
nec aliq̄d mai᷒ duo q̄ un᷒. nec ali
quid mai᷒ sūt ōs q̄ singl̄i. quia
sp̄ual̄ n̄ corp̄al̄ ē magtudo. q̄
pot̄ cape capiat. qui uō n̄ pot̄
c̄dat. 7 ōr. ut q̄ c̄dit 7 itelligat.
Verum ē H q̄d p̄ p̄pham d̄r. n̄ c̄di
dīti n̄ intelligeti. Quō t̄s p̄so
ne dicantur un᷒ t̄ una ēēn
tia. Est p̄t̄ea sciendū t̄s p̄soās ēē u
nū dm̄. t̄ eīdē ēēntie. n̄o s̄
naālem cām. ū tres statue
unum aurum. ut̄ s̄ cōplexi
onalē similitudinē. ū tres hōies
dicunt̄ eīdē naē. In statuis
H pl᷒ aurū ē. simul tres q̄ singl̄e.
In hib; aūt p̄sōis. n̄ ē maior
ēēntia. q̄ in singl̄a. Et in trib;
hominibus non solum ē un᷒
homo. s; duo t̄ tres homines.
cum in t̄nitate tm̄ sit un᷒ ds̄.
Deniq; nec s̄ p̄dicamtalē rati
onē. ita s̄. ēēntia intelligat̄ ge
n᷒. 7 tres p̄sōe sp̄es. t̄ ut ēēntia
sp̄es. 7 tres p̄sōe indiuidua pu
tent̄. Quippe si sc̄dm gen᷒ sp̄em.
indiuiduum ista dissēm᷒. ita
t̄s ēēntie. sicut t̄s p̄sōe dicūt̄.
Veluti abrahā. ysaac. 7 iacob.
sic̄ t̄a indiuidua. ita q̄; t̄re ho
mines. 7 t̄a aīalia dicūt̄. Se
cūm huic illud iohis damasce
ni cōtrire uidet̄. Subā inq̄t
significat commune. 7 cōplec
tiuā sp̄em. hō ydeon. ypostā
seon. i. similium sp̄e p̄soa;
ut puta ds̄ hō. ypostasis aū
indiuiduum dem onstrat. s̄
patrem. filium. sp̄m. s̄. petrum.
paulū. 7 huiusmōi. Sane intel
ligend᷒ ē iohs h̄ dixisse. n̄ s̄ e
xistimam p̄petatis. s; p̄ simi
litudine p̄dicōis. Sic̄ ei com
mune ē q̄ d̄ plib; d̄r. 7 indiuidu
um aūt q̄ de uno solo. sic 7
ēēntia diuina de ōib; ----

psonis dr̄. Quelibȝ u͂o eaꝝ ñ de
alia. s; de se ipa tm̄ enuntiat.

Qualit̄ n͂uo differat p soe

A dicit ⁊ ite iohs. quoddam filii
uo ñ pt̄termoꝺi. Inqt n. Nuo n
natā differe dicitur ypostase.
quod u sane intelligas. nota ali
ud ē nuniū q̄ m̄uāt accentale.
s; ꝑetate. alium q̄ nuāt ipa. s; nu
m̄abilia. ypostases q̄ nu͂o differunt
.i. ab inuicē distincte st̄ nūabilit̄.
.i. ita ū coputāe possis. Pat̄ ē un
pat̄ ⁊ fili sunt .ii. pat̄ ⁊ f. ⁊ s. s. sūt t̄s.
No aūt differ̄ n͂uo accentali. s; ꝑe
tate. q̄ alia unitā sit iuna psoā.
q̄m alia. cū eadē sit iomnib; inef
fabilit̄ que ē diuina eētia.

Qualit̄ nūales dictioēs .i. uni duo tre
⁊ h̄mōi cū te dō dr̄ accipiatur.

S ic̄ q̄ sciendū ē auctoritatib;
scrutabilit̄. intdictib; nūaliū
dictionū usum uel uo un. ii. iii. ⁊
huimōi inductū ēe ñ rōe aliq̄
rōe ponendi. s; remouendi a sin
plicitate diuini sq; ibi non sunt

C um n̄ dr̄ un⁹ ds. Quid p u͂nu
m̄titudo deoꝝ p uiū exclude͂
ñ n͂uū q̄ntitā i diuinitate ponit.
q̄si dicat̄ ds ē. nec m̄lti sūt dei.

Vn̄ ambr. Cum unū dm̄s dm̄. u
nitā nūm deoꝝ excludit. nec q̄
ntitate in dō ponit. q̄a nec quā
titā. nec nūs ibi ē. Similit̄ un ē
pat̄. un ē fili. eo dicoȝ ē ita. s;
ēe patm ⁊ filium. q. ñ m̄lti pa
tres. ut fili. ⁊ it̄ de similib;

Quid tem cū dm̄s ples. p plu͂es.

I tem cū dm̄s ples. ēe psoās singtāritate. atq; so
litudinē excludim⁹. ñ diūsitatē
t̄ m̄tiplicitatē ibi ponim⁹. q̄i
dicam⁹ sin solitudine ac singlāri
tate psoās cofitem̄. Vn̄ hyla
ri⁹. pluralit̄ utrūq; posuit dicēs.
dī faciam⁹ ⁊ n̄ram. s; hac pfessiōe
ptaltati non diūsitatē t̄ m̄t
titudinē posuit. s; solitudinē
⁊ singlāritatē negauit.

Quid p tres.

I ta ⁊ dm̄s tres psoās nomine
trinarii ñ diūsitatē ponim⁹. s; in
telligentiam. ñ ad aliū q̄ ad patrē
⁊ filium. ⁊ spm̄. s. referendam si
gnificam⁹. ū singlāritas ibi ñ ēe mō
stret. Vt sit sn̄s. pat̄. ⁊ f. ⁊ s. s. st̄
t̄s psoē. i. ñ tm̄ h̄ psoā. t illa. t
tm̄ h̄ ⁊ illa. s; h̄ ⁊ illa. ⁊ illa in dīta
te st̄. ⁊ nulla alia. Quod ita fore
intelligendum. aug̃ satis ostendit
ū dic. quib; nominib; ñ diūsita

Ꝝ. ‒

yt. ‒

Ꝝ. ‒ Ꝝ. ‒

tē intelligi uoluit. s; singularitatē
noluit. Quid p duo.

Simulat̄ cū dr̄ pat̄ ⁊ filius st̄ .ii. h̄
ē ∫ns. q̄ n̄ ē tm̄ pat̄. ut filius. s; pa
t̄ ⁊ filius. ⁊ hic n̄ ē ille. Quid p distin

Cum aut̄ dr̄s ctā t̄ discretas.
distincte ut discrete sunt psōe.
confusionem sabellianā excludi
mus. ⁊ hāc n̄ ēē illam significamus. Quid

Ita ē cum dr̄ alia ē psōa paliam.
patris alia filii. paliam n̄ sepatiōē.
s; suis ppetatib; distinctione ostn
dimus. Aut n ambr. Pat̄ ⁊ f. distinctu
one hn̄t. sepatione hn̄t n̄. Quid

Nom aut̄ q. ē p hoc nom̄ trinitas.
trinitā. d significāe uidet̄. q. h̄ oīo t̄s
psōe. Sicut g̃ nulla psōa; ē tres
psōe. ita q; nulla ea; ē trinitas.

Sed noīe psōe significet cū pl̄alit̄ dr̄.

Preterea uideamus cum h̄ no
m̄ psōa. s substantiam dicat̄. utr̄ pl̄alit̄
dictū. idē significet. Quod qdā simi
entes. sic pbāe nituntur. Cum qr̄.
inquiunt q̄ tres ut qd ta. conue
nient̄ respondet̄ tres psone. at p
qd de ēēntia qr̄. Si g̃ sic q̄stioni
recte respondimus. oportet ut respon
dimus nomine ēēntie ēēntiā si
gficemus. Addiciunt. aug. ⁊ au

Id dici t̄s psōas. qa commune ē ei
id q̄ psōa ē. Deniq; nec commune
isti ē n̄ ēēntia. S; si h̄ ē q̄m dr̄ a
lia ē psōa patris. alia filii. qm̄ alia
ēēntia. Sane h ita intelligi nolu
erunt. s. alius ē pat̄. alius filius. p
tn̄ commune hn̄tes quod ē psōa.
quod auctoritate aug̃ cofirmat̄ di
centis. Tres psonā eiusdē ēēntie. ut
eandem ēēntiam dr̄s. n̄ ex eadē
ēēntia. qm̄ aliud sit ibi quod ēēn
tia ē. aliud q̄ psona. Sic ar
bitrant̄ t̄s psonas in ēē psōam. om
no couenire. S; sicut ē q̄liter consta
bit q. dic aug. de fide ad petrum.
alius ē pat̄. in psona siue psōalit̄
alius psonalit̄ filius alius psonalit̄
.s.s. Id aliud sn̄sum h̄ q̄ram. iux
ta scōr; auctoritatē. Respondimus t̄
plicē significatiōē huius nōis p ostendat.

Sciendum g̃ cū qr̄. q̄ tres ut q̄ta
n̄ de ēēntia q̄ri. nec ibi q̄ ad
ēēntiam refert̄. Sane cum xp̄iana
fides tres cofiteat̄ ēē. p eo q̄ sc̄ptum
ē. tres sunt qui testimoniū dant
in celo. quid t̄s dicat exigit̄. i. q
nomine illos t̄s declaret. hac
ig̃ q̄stione arctata. ppt̄ loq̄ndi
penuriā. dixit tres psōe. Et inquā

intelligunt per hoc nomen essentia. i. sub
sistentia. vel ypostases secundum grecos. De
nique eo magis hii tres. tres persone. i.
subsistentie dici possunt. quo commune est eis
id quod persona est. i. essentia. Nec enim ipi
tres vere subsistentie dicerentur. nisi unaquaque
vere essentia esset. Quod sit aliud est hoc. alia
Secundum quod tam facile quam illa.
recte intelligatur. quo sensu dicatur. Alia
est persona patris. alia filii. i. alia subsi
stentia. vel ypostasis est patris. alia filii.
vel alia est persona patris. alia filii. Sic de
spiritu sancto intellige. Quod autem augustinus dixit
alius est in persona vel persona alius pater. alius
filius. licet eodem sensu dici possit. con
gruentius tamen ibi nomine persone. personalem
proprietatem intelligi putamus. Ut
sit sensus. Alius est in persona vel persona alius
pater quam filius. i. proprietate sua pater
alius est quam filius. Sic itaque triplex
est in trinitate huius nominis persona signi
ficatio. Est enim quando essentiam. et est quando
proprietatem. et est quando significat ypostasim.
Quippe quod essentiam significet. su
per ex dictis augustini aperte constat. Quod
autem proprietatem sic dicit hieronymus. Non no
mina tantum sed et nominum proprietates
i. personas. vel ut greci exprimunt.
ypostases. i. subsistentias confitemur.

Quod vero ypostasim significet. iohannes da
mascenus ita inquit. In deitate unam na
turam confitemur. et tres ypostases. i. personas
secundum veritatem existentes. Porro notandum
hereticos hoc nomine quod est ypostasis
ad simplices capiendos usos
fuisse. quia pro persona et pro essentia indiffer
enter dicebat. Ideo monet ieronimus. cum bo
ne suspicionis sit. vel tacendum con
tra hereticos. vel cum his in interpretationibus
dicendum. De proprietatibus personarum.

Iam de proprietatibus videamus personarum
que et notiones sive relationes ple
rumque dicuntur. ac primum de his agamus.
que sunt generatio. nativitas. et processio.
Que proprietates dicuntur. quia secundum eas pro
prie personarum assignantur. Unde augustinus. Proprium
patris est quod unum filium genuit.
Proprium filii est. quia de essentia patris na
tus est. Proprium quoque spiritus sancti est. quia a patre filioque
procedit. Dicuntur et notiones. quia per ea
noscuntur. i. ab invicem persone distin
guntur. Etiam habent relationes dicuntur.
quia eis ad invicem persone refferuntur.
Que quidem non sunt deo accidenta
les. sed in ipsis personis sunt ab eterno
inmutabiliter. Unde augustinus. Nichil
in deo secundum accidens dicitur. nec tamen omne quod
dicitur secundum substantiam dicitur. dicitur enim

ad aliquid u pat ad filium. 7 fi
li ad patrem. q n e accions. q a r
ille sup pat. 7 ille sup fili. Et quia
pat n or pat h ex eo q e ei fili. 7
filius n or filius h ex eo quod h t
patre. n scdm subam h o n r. s; ad
inuice. Deniq; hyl patris 7 filii pa
assignans. ita ait. S; sup pat p
um e. q. sup pat e. necce e sup
filio pium ee qd sup ------ filius
e. Jt. Nato do manifestum e pu
ee quod filius e. An easde petates
hyl. 7 aug. assignet —. —. —

Sed qr utrum easdem petates
hyl. 7 aug. expsserunt. quod sic
concedit. ide e g pat ee patre. 7 ge
nuisse filium. Si aut he. cuicuq;
conuenit unum. 7 aliud. s natura di
uina e pat. q gen filiu. q n sane
dr. Huic au qstioi sin piudicio sa
nioris snsus respondentes. oms. q.
hyl. dix. pium e patris q. sup pat e.
ita intelligendum ubi nom pat
ibi ypostasim sigfice. cu dtminatioe
relationis. u sit snsus. pu pat e q. e
q. sup pat e. i. q. sup gen. q sn su ip
q; declar. cu subic. g q n sup pat
e. n sup gen. Cetm cum d natura di
uina pat dr. ypostasim sine de

tminatione relationis ponit.
Vt ut planius dicam. n relati
ue dr. u sit snsus. Natura diuina
e pat. i. e ypostasis. q pat e. Sic
de hoc nomine fili. 7 s. s. intellige.
Deniq; uocabulor. alia sigficant
ypostases cum relationib; u ge
nerans. nat. pcedens. 7 huimoi.
Alia q significant relationes
tm. ut gnatio. natiuitas. pcessio
7 huimoi. 7 h omia ta de psonis
q de natura dicunt. Alia sunt q
determinationes. sigficant. tm
ut gigne. nasci. pcede. 7 simili
a. q tm de psonis. numqua de
natura diuina dicunt. 7 H petate
psoas tm n natam dtminat.
Vn iohs damascen. Caratistica
ydiomata. i. dtminatiue peta
tes. caratinstica st ypostaseon no
nature. Ac p hoc uidet. n oio ide ee
dice aliquid ee patre. 7 genuisse
filium. ut aliud ee filium. 7 habe
patre. t ee spm scm. 7 pcede ab
utq;. Et plane q. hyl dix. nato
do pium ee quod fili e. ceiium ee
uidet. quod 7 hoies filii di ------
sunt. 7 dicunt. s illud. filii ex
celsi oms. 7 illud. fili mis primoge

yl. —
yl.
fu.
Solu
tio
ylar
Iohs
dam.
apo.

Solutio

nt' isrl. Ceterum oms filii di sunt
facta. unigenit' aut nascibi
litati ptinet. Vn hyl' id. Nos quid
filii di sum' s; p factam. q p gram
facti sum' non nati. acquisiti. no
gnati. Ex adoptione enim ho filius
di e. non ex gnatione e. Qualit' tota t
nita sit pat.

S cdm quod tota t

tnitas pat homini dr. Vn aug.

yla'

No pot dici tnitas pat. n forte tm rel

latiue ad creatam. pp adoptionem
filior. Que nunc dnm dm nrm
recte dms. 7 patrem nrm. pp gram
suam regnantem nos recte dicam'.
Constat g unigenitum pe fili
um di ee. s; p natam homines
7 s; p gram. Ita q; cu pla sint dona
di. s. s. pe donum dr. eo q eterna
pcateat relatione dicat. q in h
nomine donum manifeste
apparet. Vn aug. sps scs ideo q pe dr
ad patrem filiumq referet. S 7 ipa
relatio in h noie n apparet. Ap
paret aut cu dr donum di.
Decmour. quod h noia uicissi
ad patre 7 fili. non respondent.
Inmlti n relatiuis h conting.
ut n iueniat uocabulum. quo
sibi uicissim respondeant. dicim'

donum donatoris. 7 donatore do
ni. Donator tn non fuit ds. n ex
tpr. cum sps scs sit donu abet
no. De hiis noib; ubu 7 ymago.

P reterea sunt alia noia q rela
tiue dnr. ad patrem eade no
tione qua filius. Vt ubum. 7 y
mago. Vn aug. Eo dr fili. q uer
bu. 7 eo ubum quo fili. It dr re
latiue filius. relatiue 7 dr uer
bu 7 ymago. 7 in his omnib; uoca
bul'. ad patrem refert. Nicaut
hor pat dr. Denig; eentie noa
u ds 7 lum. 7 huimoi. nmq re
latiue dnr. Aliqn aut prela
tiue accipiunt. i. p psonis. ut
cum dr dm de do. l. d. lu. n. alia u
n ppat. alia u pfilio ponim'.
aliqn tn imago eentiam signifi
cat. uelud ibi. Faciam. ho. ad. i.
g. 7 sim. n. Vn hyl'. homo fit ad
communem ymaginem. 7 aug.
Vna e tnitatis ymago. ad qua
fact' e homo. Notandum 7 au
quod patre ee. filium ee. tn
relatione sunt diusa. Vn qua
uis diuersum sit ee patre. 7 ee
filium. n tn diusa suba. q ali
ns subam dr. s; relatiui.

ylari.

De hoc noie ingenit(us).

Oport(et) p(re)t(er)ea sc(ir)e patrem dici ingenitu(m). alia p(ro)prietate q(ua)m genitore(m).
Vn(de) cum d(e) d(e)o pat(er) utrumq(ue) dicat(ur).
at notio e(st) qua i(n)tellig(itur) genitor.
alia q(ua) ingenit(us). Hec aut(em) e(st) innascibilitas. Vn(de) hyl(arius). E(st) unu(s) ab uno .i.
genit(us) ab ingenito. p(ro)p(r)ietate uidelic(et)
i(n) uno quoq(ue) originis. (et) innascibilitatis. Et s(e)c(un)d(u)m hanc notione(m) e(st). ad
n(on) genitore(m) refertur. Vn(de) au(gustinus). sic(ut)
fili(us) ad patre(m). (et) n(on) fili(us) ad n(on) patrem refert(ur) ita genit(us) ad genitore(m). (et) n(on) genit(us) ad n(on) genitore(m) referat(ur) necesse
e(st). Ingenit(us) porro q(ui)d e(st). n(isi) n(on) genit(us).

Ylarius.

De hoc noie p(ri)ncipium.

Nonaliud p(re)t(er)ea e(st). s(ed) p(ri)ncipiu(m)
q(uod) s(e)c(un)d(u)m se relatiue d(icitu)r. multiplicat(ur) t(ame)n. d(icitu)r enim pat(er) p(ri)ncipium
(et) fili(us). (et) s(piritus) s(anctus). s(ed) differ(e)nt(er). Nam pat(er)
p(ri)ncipium e(st) ad filiu(m) q(ui)a ab eo genit(us) e(st). (et) ad sp(iritu)m s(anctum). q(ui)a ab eo p(ro)cedit.
Vn(de) aug(ustinus). Pat(er) e(st) p(ri)ncipium toti(us) diuinitatis .i. filii. (et) sp(iritu)s s(an)c(t)i. in q(ui)b(us)
singul(is) tota diuinita(s) e(st). Filius
aut(em) ad sp(iritu)m s(an)c(tu)m p(ri)ncipium e(st). q(ui)a
ab eo p(ro)cedit. Sp(iritu)s u(er)o s(an)c(tu)s. t(antu)m ad c(re)aturas p(ri)ncipiu(m) e(st). Deniq(ue) pat(er) e(st) p(ri)ncipium sine p(ri)ncipio. fili(us) u(er)o p(ri)ncipium d(e) p(ri)ncipio. (et) sp(iritu)s s(an)c(tu)s. p(ri)ncipium d(e) utroq(ue). S(ed) t(ame)n pat(er) ab et(er)no e(st) p(ri)ncipium filii. (et) pat(er). (et) fili(us)
p(ri)ncipium sp(iritu)s s(an)c(t)i. Sp(iritu)s u(er)o s(anctus). n(on) ab
et(er)no p(ri)ncipium e(st). s(ed) ex t(em)p(o)r(e). Quippe cum c(re)atu(r)ar(um) t(antu)m p(ri)ncipium sit.
c(re)atur(a)s (enim) ee incipientib(us). (et) ip(s)e cep(it) ee
p(ri)ncipium ea(rum). Ita q(uo)q(ue) tota t(ri)nita(s)
cep(it) ee p(ri)ncipium ad c(re)atur(a)s. Se au(tem)
p(ri)ncipiu(m) ad c(re)atur(a)s. e(st) ee c(re)atore(m).

De natura boni.

Vn(de) aug(ustinus). Cum dic(er)et(ur) ei tu quis es.
R(espondit). P(ri)ncipium qui (et) loq(ui)r uob(is). in
quo c(re)atore(m) se ee ost(e)nde(re) uoluit.
Hii aut(em) tres. non sunt t(ri)a p(ri)ncipia (c)re(atu)ru(m) s(ed) unu(m). q(ui)a uno eod(em)q(ue) m(odo) opant(ur)
in reb(us) ut sint. Hoc au(tem) intelligens
ap(osto)l(u)s ait. Ex ip(s)o. (et) p(er) ip(su)m. (et) in ip(s)o s(un)t
o(mn)ia. Dicendo aut(em) o(mn)ia. natur(a)s intellige (et) que naturalit(er) sunt
n(on) peccata q(ue) natur(a)s uitiant. (et) ex uoluntate peccantium nascunt(ur).

ylari(us).

D(icitu)r aut(em) pat(er) p(ri)ncipiu(m) ad filium.
eo quo genitor. E(st) eni(m) s(ecun)d(u)m gignens
ad id quod gignit(ur) p(ri)ncipiu(m) e(st). pa(ter)
(e)t ad filium p(ri)ncipium e(st). q(ui)a genuit eum. Eod(em) q(uo)q(ue) auctor d(icitu)r filii
pat(er). Vn(de) hyl(arius). Ipso q(uo) pat(er) d(icitu)r ei(us) que(m)
genuit. auctor ost(en)dit(ur). Id h(abe)ns
nom(en) q(uo) neq(ue) ex alio p(ro)fectu(m) in

telligat. 7 ex quo is qui genit
e. substitisse doceat. Fatendu q;
e. patrem 7 filium. unu pncipiu
ee sps sci. n duo. Vt enim pat 7
filius ad creatam relatiue unus crea
tor. 7 unus dns dr. sic relatiue ad
spm scm unu pncipiu. Cumq; pn
cipium dicant ipi duo ad spm s.
qr sps s. pcedit ab utroq; nec aliter
pcedit a pat. q a filio. sane intelli
gi pot. patrem 7 filium eod relati
oe simpitna dici pncipium sps
sci. cui nom non hns. De his

que de do dnr relatiue 7 ex tpr:

Sunt 7 qdam noia q ex tpr do
couenium. 7 relatiue deo dicunt.
uelud creato. dns. refugiu. 7 huiusmoi.
Vn aug. Creator relatiue dr ad crea
tam. sic dns ad suum. dns aut n
dr n cu hre incip suum. Ista g
relatiua appellatio ex tpe e do.
Alioqn cogim ---- creatam simpi
tna dice. qr ille simpitne n on a
rec. n 7 ista simpitne staret. Sic
aut n pot ee suus. q n ht dnm.
sic nec dns q n ht suum. Hautem
---- de do dicunt s accidns. q.
n i ipo. s; in creata tme. 7 io sine i
mutatione sui. h dr ds. quod ---

i minoi apparz. Num enim cu dr
pciu. relatiue dr. nec tn mutat
e cum cep ee pciu. neq; cu dr pi
gnus 7 huiusmoi. Si g in his minimi
h ita se hnt. multo fortius de illa inco
mutabili di subba cedndu e. qd aliqd
ex tpr dicat. in nichilo tn mutata.
Appellatio itaq; q creata ad creatorem
refert. relatione i ipa creata ponit.
qua uo creator ad creatura refert.
relatiua tm appellatio e. nlla
pprietate in do notans. Sic sps scs
dat ut donat. relatiue dr ex tpr.
Si aut qr utrum sps s. ad se ipm
relatiue dicat. qa aug dic. q dat.
refert 7 ad illum qui dat. 7 ad illu
cui dat. 7 sps scs dat se ipm. respon
dimus spm scm ad se n referri.
qa dans 7 in ita se e cui dat. creata e.
Vt nullum iconueniens ee
dims. si hic ad se ipm referri di
cat. qr dati t donati appellatio
quantu ad dante nullam no
tat pprietate. s; qntu ad recipi
ente dutaxat. Quod si qntum
ad dante pprietate notar. tc n pos
s; ad se ipm referri. 7 H sic a se ipo
dicee diuso. q n fac appellatio so
la. s; ppetas. De his duob; nominibus

eq̄lis et similis.

Initate p̄dca dr eq̄t. ⁊ simit.
relatīe d̄. qꝛ ũ ait hyl. Sic nēc sibi
simile ē. ita et eq̄le aliquid sibi
ñ dr. Non aūt ꝑ relatiōem. ꝑ ꝑ
subām dr. Vn̄ aug. Nꝑ h̄ d̄ ā pa
t̄re dr. fili equat ē pat. Restat g̃
ut sꝫ id eq̄t sit quod a se dr. i. ꝑ subām
Ig̃ in his sola appellatio ē relatiua.
Equitas aūt ⁊ similitudo illis pꝑoīs
ē summa ⁊ indifferens diuine subē.
simplicitas. Porro quamuis dicet his
nōib; ñ aliq̄d poīs, remouit. ũ fili
eqt pat dicat. q̄ nec maior nec
minor eo. Ita ⁊ simit' q̄ in nichi
lo diuisus. t' dissimit'. q̄ sati fide
lit' dici. manifestū ē. Qualit' ylarius p̄a p̄ sonaꝫ ꝓdistinguit.

Noīe aū p̄teunoum q' hyl. pa p̄
sonaꝫ distinguens ait. Etnitas
ē i pat̄ spes in ymagine. Vsus
in mune. In etnitatis aū uoca
bulo non eum secutū arbit̄r
aūs. ñ q. ñ h̄t patrm de q̊ sit. De
niq; i ymagine sp̄e noiauit
eo p p pulcritudinē ũ ē pma
eq̄litas ⁊ tanta congruentia
u ad identitē respondat cui'
ē ymago. Est aūt patris ⁊ ima
ginis delectatio. ut beatitudo ie
fabit. sit in uoce humana digne
dr. Que usus ab illo breuit' dicta ē.
Munā aū id ē q. donū. Donū ē. s.
scs. Qui in id; h̄ ex parte. t' pspe
ctm. gaudeat cognoscens dm.
⁊ gr̄as agat. Q̊ ũ ñ uid; . tendat p
pietatē ad uidendum. non p
cecitatē ad calumpniandū.
Qualit' aug. p̄a p̄ sonaꝫ distiguit.

Aūg ꝓ p sonaꝫ p̄a distinguens
ait. In pat̄ ē unitas. in fi
lio eq̄litā. i spu sco unitatis
eq̄litatisq; concordia. ⁊ t'a h̄ unū
oīa pp patrm. eq̄lia oīa pp filiū.
conexa oīa pp spm. s. Deniq;
unitā patri ꝑ aug. attbuit. ea
forsan roē. q̃ eade etnitas su
p attbuta ē ꝑ hyl. ut io ī. qꝛ pat
pncipium ē toti' diuinitatis.
Qui cum sit un' ds na scendi de
se filio. ⁊ pcedendi a se spm sco
unum eundeq; dm secu ee
dedit. Sicq; omnia sunt unū
pp patrm. Eq̄litas aūt attbu
it' filio. qꝛ ipe ē ymago pa
tis. Imago aūt si pfecte in
pl' illud cui' ē ymago. ipa
coeq̄t ei. ñ illud ymagini sue.

Filii aut pfecte impl; illud cui
ē ymago. ūn coeqt ei. dat q̄
spūi. s. ut sibi 7 pat sit eqt. P
h itaq; eluc; ubicumq; q̄lit
omīa ta. sint pp filium. eq
ua non a filio. Ista sane sine pīu
dicio melioīs snsus. cum tm oē
pnunciam. Cetm cocordia spūi
sco attbuit. Quod facili intelli
ge luc;. Est n. s. s. amo ineffabi
l. patis 7 filii. Vn aug. sps s.
ē carita summa utrumq; eiun
gns. nosq; subiungns. Recte
ig pp eu omīa conexa dnt. In
ē q. i sapia oia dr continē. Dp

Erbis deniq; cu 7 sup dictu
sit. s. s. ē q genit agignete
dilig genitoreq; suu diligit. in
dr pat 7 filii spū sco ēe. qe intni
tate nich aliud ē ēe quam dili
ge. s; distinguendu ēe dms q
dr pat. 7 f. spū sco diligunt. s. dr
spū. s. h ē p spm scm. bnor u
sup dix aug. p spm omīa ēe
conexa. Siut dr spū sco. h ē
a spū. s. diligūt. falso dr. Sic
n auctorita pncipii. in spū. s.
ponet. Velud dr pat eqt ēe
filio. p filium n utiq; a filio

Vt 7 diligē n signficaē ibi ēē
dms. sic nec dilectio i tnitate
snp significat eēntiā. ut ibi pbat
aug. Dsē dilectio. Relatiue
qppe dicitur ēē. genit agi
gnente spū. s. dilig. Quod
si absolute dicēt pat ut fi
li spū. s. dilig. t diligns ē. f. s.
n arbitror subantiue dicēt. q
cum nusq ocērat. puto eo

ipo poictu. snp adiuncai. q si
ita st. inanis ē qstio. cu aliud
i tnitate sit. patm. s. s. diligē.
7 patre spū. s. filiu diligē.

desiuunt. in psonis ee. Pro eo qd
scptum e in psoni ꝓpetas. et in
eentia unitas. et ipas psoas
ee. Alioqn multiplicitas e
ido. Plane qcqd ds ab etno ht. [rt.]
dm ee manifesta utate ꝓ
batu sup reliqs. excepti rela
tiui. Pin psonas ꝓpetatib; di
stingui. et ipas ee psoas. sic ap
[ier.] te ier dic. Sabellii hesim decli
nantes. tres psoas ee expssas sub
ꝓpetate distinguim. non h noia
----tm. s; noium ꝓpetates. i. p
soas confitem. Sunt -- tn qm
te saclega. et uoce infausta. h [iohs dama.]
negare n tptant. blasfemus
aliqd addntes. s. ꝓpetates. utiq;
in psonis ee. s; non intnsece. imo
extnsece affixas. Quod incidim
de insania psumptionis eoz e
rumpe indubitam. Deniq; qd
somniant. ita ꝓbare contendunt.
Si ꝓpetates. inquiunt psone sunt.
non eis psone differunt. ecq.
dms. qe et se ipis psone differe [rt.]
[ier.] dnr. Unde ier. de eis; loqns. ait.
Suba unum st psonis aut ac
noib; distinguunt. Et et diuina
eentia ip. ꝓpetates. Unde hyl.

diuina eaz ait. Natiuitas n pot ne
ea nata. ut n nascat fili. Non tn diui
na eentia. s; sol ꝓpetatib; psone dif
fer. q. qd e ue dr. s; qlr hoc sit. nec
attingit. nec tenet. Verboz eni
sigficantiam ipi rei natam con
sumit. In surgit et utati emuli et
dict. Si patnitas et filiatio in diuina
eentia sunt. eade res q pat e et fili.
et sic eade ipa res gnat et gnat. Et
hetice dici plus quam manifestu
e. Sz qb dicunt. sup et monita ee
debnt. ꝓpetates n natam. s. tm
psoas detminare. Q semel dictu
h itare n pigr. quo sepi usando fami
liari innotescat. Carantistica q igt
iohs ichomata st. i. detminatiue
ꝓpetates ypostaseon. et n natt. Sz
inquient; qm in eentia sunt ꝓpe
tates. et ea non detminant. cu ip
sois ita sint psint. q. ea detminat.
dms aut sumit ita ee tenendu.
s; qlt h sit. n cofundimur
nescire fateri. cu hyl. et dicen
te. Ego nescio. n reqro
et consolabor me tn. Archa
gli nesciut. angli n audier. secta
n tenet. ꝓpha n sensit. aptis n qsiu.
filius ip n edidit. Cesset g dolor qrelaz.

Qr distincte dicat' pat' potēs. filius sapiens. s. s. benignus.

Preterea sciendū ē q potētia. sa
pīa. benignitas. tā 7 sitb; psōīs
parit conueniāt. q2 s. subam dūr.
tn̄ scpta freqnt hnoīa distincte
ad psōas. refert sol; ū pat potē
tia. filio sapīa. s. s. benigtā tbua
t. Nō otiose quidem. quippe h
noīa. pat. 7 filii in catis accepta.
pōem in filio patim. 7 sic ex antiq
tate defectū in pat. 7 filium pa
t postiōem. 7 sic ieo fnt imp
fectiōem notat sol;. Qus aut
ad catōem instati. ne infirmitā
hōis de similitudine cat di
abscondita metiret. occurrit
scptura dicēs. patrem potēte
ne uideat poir filio. 7 io min9
potēs. filium sapiente ne ui
deat posterior pat. 7 iō minus sapiens
nq. pat sol9 ibi sit potēs.
t mag potēs. aū filii sol9.
sa. t mag sapiens. Sct h
noīa spēc auctate sol; no
tant ac rigore. Ne aliqd aut
tale de dō putaret hō. pq. ad eū
accede metueret. scptā tēpauit
sermone. noīans spm benignū.
nonq. spēc sol9 sit ibi benign9. t
mag benigs. De noīb; trāsla

tiue dict.

Postremo sciendū ē
spectm. splendō. figa. 7 — h
milia. q de dō ptīnslatione dicr.
nullatn ad expssiōem ptat
eor. de noium dici. s; aliqm spū
ale — intelligentiā hntā.
q ex catis dicend. (sunt) qb; q; locis pi
etā lectōis assumat De scia di.

Quāuis pta pmissa sint
de his q de dō s. subam dicr.
de qb; dam tn̄ eor; spat' ponē
d ē tractat. scia — d uoluēt di. 7
uoluntate. 7 potentia. Scia q
di cū sit una 7 simplex diusa sor
tit noia. pp diusos catar; re; ef
fect. dr enim pscia. puidentia. di
pōitio. puidentia. 7 poestinatio.
Et aū pscia. 7 puidētia. de futuris tn̄. tā
boni q mal. dispositio u de fa
ciendis. Puidentia de gubnandis.
poestinatio. de saluandis. 7 eor;
boni. qb; h liberant. 7 i futo coro
nabunt. Vn apts. elegit nos an
tn. constitutionē. ut eēm sci 7
imaclati. Et pphā. Oclos nui
dit ds absq; te. q ppasti dili
gentib; te. Q. de pscia.

Sed si ita e' uidet quod si futa
ab eterno n' eent . nec p'scia nec
aliq' singl'm in d'o eet . et ita nec
eentia . q' d'e e' in d'o eentia q'
p'scia . Id' si ab eterno futura n' eent
nec d's p'scit . et ita n' eet cu' d'e sit
e p'scie q' e'e . Ad q'onis . q' h' no
m' p'scia . et singl'm p'dictor' et
eentia designant . et relate ad fu
ta d'r . Ac p' h' cu' ita dupliciter sit
distinguenda e' loco qua d'r . Si
nulla eent futa . n' eet in d'o p'scia
i . n' eet in d'o scia . q' e' p'scia in
S' in u' dicat ee in d'o scia . s' q' futa
n' cophendet ua e' . Similit' et ista .
si nulla eent futa . d's n' eet p'sciu'
distingue . Ita et de ceteris dicas .
Quippe et simili' tale de d'o dice
t' . cu' nulla eent ab eterno futura .
nichilominus in d'o tn' scia eet . q'
e' de omib' tam boni . q' m'al'
tepalib' et eternis . Vn' ambr' .
Omis fo supne et eterne sapie
ud e' . q' in ipsa scia o'ia cophen
dit . Id' o'ia d'o in d'r ee ab eterno
vn' as . Visibilia a' q'm fie
ret . et erat . et n' erat . erant in d'i
scia . n' erat i' sua nata . Nota
enim fec' non facta cognouit .
Vn' e' quod d'r . quod factum e' .
in ip'o uita erat . non q' creata
sit e'ad' . s' q' ici scia sup' e' . q'
uita e' . Scd'm hoc d'r quod cat ea q'
s' taq'a ea fcit . ita e' cog'sit ea q' nsi u' ea
quesit . Via q' et pulcritudo aq'
meeu' e' . Cu' illo sunt o'ia cogni
tione quadam ineffabili sapie
di .

Questio .

Sed cu' d'e sit scia di . et nata . ut
eentia . q'r an o'ia sit in d'o nata
et cu' dicat aug' . Electos h't ap'se
metip'm nauit i'nata sua s' in p'sn
tia . S' cu' d'e sit o'o nata di . et scia .
quid e' q' in scia di o'ia ee d'r . et n'
innata . Forsan h' e' una e' cau
sis . q'a h' nom' nata . simplicit' po
nit eentia . Scia u'o d'em utiq' po
nit . s' n' o'ino . sine respectu scibi
lium d'r . Vn' e' et q' n' q'equid i' scia
di e' . et i' ei dilectione d'r ee . Q'a h'
nomina . dilectio . scia et h'uimo'i .
cu' pp't uarios stat' rer' de e'atis sit
tn' flata ad e'adem . diu'sis respec
tib' ad res ipas d'r . Q'uib' in
pedientib' . non q'eq'd p'um
nomen d'ns p'aliud et dice debe
m' . Verbi ca' . O'ia in d'i scia sunt .

qꝛ nec effug̃ plenitudinē no
ticie ei. Non aut̃ oīa dilectione
sua sū. qꝛ n̄ oīb; ꝯgrue mun⁹. ꝯfere
dignoscit̃. questio.

Sed cum omnia sint ī deo p
sciā. quer̃ utrū eo cedam⁹
ēē mala ēē ī deo. Scit n̄ ds oīa tā
bōa q̄m mala. Sane q̄s n̄ insani ma
la ēē ī deo concedat. Ideo h̄ ubi uos scit.
puaricatē sabiliū distingu erroū
ē. Scit nos q̄ bōa tm̄ ēē. t̃ p̄sita t̃
futā ēē. ita q. nec ea appbat. nec si
biplac;. Vn̄ 7 alonge ea cog̃sce
dr̃. Sic sc̄ptum ē. 7 alta alonge
cog̃scit. Scd̃m q̄ qb;dam dicet.
Non noui uos huiūm̃ oī ī deo n̄ ēē
dicūt̃ q̄a eis auctoritatē existimo
n̄ p̄stat. Ea ig̃ tm̄ ī deo ēē dr̄r. q̄r
auctor ē. bōa. s. q̄ ex ipo 7 p ipm̄. 7
ī ipo sūt —— ut ait sc̄ptura.
Que ita ut ambr ait. unū sē. q̄n
tū ad auctoritatē reuꝯ q̄ sūt ī sint.
Sane n̄ confuse hoc accipien
dū ē. q. apl̄s ad distinctiōē p̄so
naꝝ posuit. Ex ipo dicens. p̄ pa
trē. p ipm̄. p filiū. In ipo p
spm̄ scm̄. Sic tn̄ hoc dicas. ii oīa
ad singl̄m referā. Ex patr̄ eni 7 p
patrē. 7 in patr̄ sunt oīa. Ita de
filio. 7 spū scō. Notandū 7 g'uat
dici ex ipo. q̄ de ipo. Ex ipo eni ē
celū 7 t̃ram. s; n̄ de ipo cū n̄ sint de
sua subā. Sic ex homine tam fi
li⁹ ē q̄ dom⁹ ab eo facta. s; de hoīe.
sol⁹ fili⁹. Qualit̃ ds̄ sit ī rebus.

Dicto qualit̃ res sint ī deo. q̄m
dū uidet̃ q̄lit̃ ds̄ sit ī reb;. Sit
g̃ sciendum dm̄ in se ipo tm̄ ēē.
an̄ q̄m res cate ēēnt. Creati deni
q; celo 7 t̃ra. ipa repleuit. Vn̄ ce
lū 7 t̃rā ego copleo. Aug 7. ds̄ ub̄q;
ē. cui n̄ locis. s; actionib; p̄pin
quam⁹. Et s̄cd̄m g̃ ds̄ p̄sintialiter. po
tentialit̃. essentialit̃. ī omīb;
reb; communit̃. Et ī scīs sp̄alit̃.
s. p inhabitantē g̃ram. Vn̄
se. Licet ds̄ cōi modo reb; oīb; in
sit. p̄sintia. potentia. subā
miliarius tn̄ ē p g̃ram. ill' qui
munificentiā opum oī acutū con
fidant. 7 fideli. ui cog̃scunt
illū 7 diligit. Ac p h̄ inhabitat
illos dr̄ ds̄. Vnde ē. Celum m̄ sedes
ē. t̃ra aū̃ scabellū pedū meoꝝ.
7 alibi. thron⁹ sapie aīa iusti ē.
De h̄ ē q. —— n̄ dm̄s pat̃ nr̄ q
es ubiq;. cū 7 h̄ uerum sit. s; q es in
cel'. i. ī scīs. Inhabitat ē ds̄

qsdam īnduim cognoscentē eu-
uelud paruulos faciendo x̄ sci-
ficatos. quos ips dilectissimū tē-
plum gr̄a sue bonitati edificat.
Est 7 ds in xp̄o excellentiori
m̄ qa ñ p adoptioēm. s. s; punio-
ne. inquo diuinitatis corpali-
t habitat. In x̄ g ds ē excellent.
in scis in sed it ūq; ineffabilit.
Quod qlīt sit. explicāe ñ possum.
Ō ulta h de eo intelligim. qloq
penit ñ ualem. ita 7 multa loq-
mur. q intellige ydonei ñ sum.
Sane cum ūq; sit ds. qm sordib;
ñ inqnat. S; qntū h sit friuolū.
7 ispū ēato pbat. 7 i sol radiis ma-
nifeste imitatur. Qd ds ñ mutet
p loca 7 tpa.

Cvm aūt ds sit ūq; 7 oi tpr. ñ
tn mouet p loca 7 tp̄ra. q
solū ēatāq; ē. Vn aug. Omps
incommutabili eñitate. uo-
luntate. uitate. snp ide. mou7
p tps ēata spuale. p tps aū 7
locum. ēatam copale. ñ tn ei
suba q ds ē. tpib, locisq; muta-
t. P tps aut mutai. ē. f qlita-
tes uaiari. P locū aūt mutat. q
locale ē. Quod duob; modi ptīng.

Dr enī locale aliquid. q in posi-
tione sui faciat distantiā p di-
mersione. q. ppū copis ē. Vn aus.
Loc in spatio ē. q longitudine. la-
titudie. 7 altitudine corpis occu-
pat. Dr 7 locale. q loco tn t̄mina-
t. i. ita ē alicubi. q. ñ ē ūq;. Quod
7 anglo conuenit. Vn beda. An-
glis spc ccumscptū ē. summ
aūt spc incircumscpt. int quē ēni
angls. qcūq; mutat. Ut ab R.
Seraphyn de loco ad locū t̄nsit.
nec enī oia coplet. do aūt nich
hoz couenit. quippe nec dista-
tiam. sui ī positioē fac. nec ita ē
alicubi. q. ñ sit ubiq;. Vbiq; enī
dm ēe. sup pbatū ē. ñ tn q spatio
sa magnitudine. opinando ē p cun-
cta diffundi. sic lux ista. t humi.
s; poti sic in duob; sapientib; eq-
lit. q; alt alto gndior ē cope. ea-
dē ē tn sapia. nec i maiore maior.
nec i minoē minor. nec uno mi-
nor. q i duob; ita ds i celo tot. i tra
tot. 7 i utroq;. 7 ūq; tot. ñq mutat
ds p loca 7 tpra. q nec ulli qlita-
tib; uaiat. Nec mouet q i ptib;
ē hoīe ēatis. q heri. Quippe in
hoc ñ ip. s; ēate tn icipiendo ēē

t' de fiet. e. uoo mutant. Vtrū sciā
di sit cā futurorum. t' futurā ipius.

Nunc superiora repetentes q
iam scia di. p̄scia p̄uidē
tia. sit cā futuror. Quod inq̄m
uidet' q' impossibile ē n̄ eue
nire q̄ p̄scita sunt. Impossibi
le enim ē p̄scia di falli. falle
ret aūt. si p̄scita non euenirent.
Aug. i. de ci. Vniuersas creatās
non qa sunt io nouit. s; io sūt
quia nouit. It alibi. hec q̄ creata
sunt n̄o sciunt adeo qa facta
sunt. poti' io facta sunt. qa in
mutabilit' adō sciunt. Sane
si h dr. i malor q̄ scia di cā ēe
uidet' cum i ea sciet. an quā
fiert. quod ē absurdum ē. ad
quod dims. impossibile ē p̄sci
ta n̄ euenire. i. n̄ aliter continge
Ioan. aut abaug. potītu n̄ ē causa
le. s; cosecutiuum. ut sit sens.
n̄ qa sunt io nouit. s; io sunt
quia nouit. i. n̄ noticia di se
cuta ē existentia ancer. s; exi
stentia eāx noticiam diq. ip
dedat. cum secut' adiungit.
No h n̄ esciuit que fuāt creatus.
Vt' de boni intelleg' ibi aug.
op; utiq; cā ds ē. non de mat'
que tm̄ noticia cōp̄hendit.

quor n̄ ē auctor. ut porte q̄
non sunt sua. Vn̄ n̄ io quē
quā ad peccandū cog' ds. qa futa
hominum peccata p̄nouit.
illor enī p̄sciuit peccata n̄o sua.
S; qre bonor ē cās ut sint.
nūq' necessitate bōa fiunt. Si
n ita ē n̄ p̄ficiunt cū oē meritū
penes uoluntate consistat.
apha uoluntarie sacrificabo t'.
S; dms qa ds cā bonor ē. ut
sint effectiua t' dispositiua n̄
necessitate inferns. q. eēt sit libō
arbito extincto. bōa q̄lub; efficeēt
nob inuiti. Patet g' q̄lit di scia n̄
sit futuror cā. Vniq; futā nullate
n̄ sit cā ipi. cū nec tēpale cāni nec
cāta sit cā cātōis. Orig. tn ait.
N̄ p̄pta aliq' ēēt. q' ds sciēt ēē fu
tūm. s; q' futm ē io sciēt ds an
q̄fiat. Ac h sic intellige. n̄ sciet
ds futurum. n̄ eēt futurum.

Licet aūt p̄scia Questio.
falli di n̄ possit. aq̄b; da tn̄ sic
p̄bat. Cum pot aliq' n̄ euenire
cū euenire sit p̄scitū. t' euenire

cūsit

cū n̄ sit p̄scitū euenire. Q. si eēt
falleret di p̄scia. S; q̄uis ad
instantiam. multiplicit̄ respō
deat. dicims tn̄ eo dumtaxat
m° aliquid fuisse p̄uisum. q̄d eue
niet. Cetēm h loco ipossibile ē a
lit̄ euenire. q̄ sit p̄uisum. ⁊ hui
modi. s. coniunctioem ⁊ distinctio
ne sunt determināda. q̄i n̄ pot simul
utrūq; eē. q. ds p̄sciuit h. ita fieri
⁊ alit̄ fiat. uerū ē. Q. si ita dicis h
n̄ pot alit̄ fieri q̄ sic. sic aūt ds
fieri p̄sciuit. falsum ē. Similit̄
q̄r utr̄ scia di possit augeri ut' mi
nui. q. ita pbāt' uidet'. q̄a possit facē
q. nūquam factus ē. ⁊ illud si
facēt sciret. Ite possz ds facē q. sol°
factus ē. q. si numquā facēt
n̄ sciēt. dicims aūt q. scia di q̄
diuina eēntia ē. cū n̄ sit ibi a
liud eē q̄ sape. nec augeri pot
nec minui. scita tn̄ augeri pos
sunt ⁊ minui. sine mutatioē
scientie di. Ro aū q̄r n̄ possit
augi t' minui. die q; si demū
augēt t' minuēt scia di. si

So lutio. — xxx — Solutio

icipet aliqd scire. t' nescire d3 q.
inpossibile ē.

An incipiat d̄s aliqd scire.

Sane aqb;dam dr̄. si ds pot
aliqd scire q. numq̄ sciuit. pot
g° aliqd icipe scire. dicims aū h n̄ sequi.
⁊ illud n̄ recipiendum absq; coniun
ctionis disiunctionisq; diuisioē.
uelud si dicas. pot scire q. nūq̄ sci
uit. i. ita m° scire h q. aū non scie
rit illud falsum ē. q̄i utrūq; simul
eē p̄sit. Si u° disiuncti dicas h
m° pot scire ds. h tn̄ dcillir ē q̄
numq̄ sciuit. uē ꝓpoīt. Omnium
g° p̄scientium quā p̄teritoꝝ ⁊ futuroꝝ
ds sciam ht. Nec moueat q. IER
dic. Absurdum eē ad h deduce
di maiestatem. ut sciat p momenta
singla. q̄t culices nascant' t'
moriant'. quota ⁊ pulicum ⁊ mu
scaꝝ sit multitudo. h eni dix. n̄ h
adi scia remouens. s; nos ne eam
de inronabiliū ⁊ ronabiliū
puidentiā di putem°. mones.

Deniq; de D' p̄destinatioē.
p̄destinatioē aliq dicendū ē.

IER.

Predestinatio g̃ ẽ gr̃e p̃paratio q̃ sin
p̃scia dĩ ẽẽ ñ pot. ⁊ ẽ saluandoꝝ
tm̃. drq; electio. Prescia uo sine
pdest. ẽ de dãpnandis. ⁊ dr̃ repba
tio. Si inqr si pdestinat' pot dãpnãi.
t' repbat' pot saluãi. Non. q̃a nec
augẽi pot nec minui. — nũs elec
toꝝ. Vñ aug. sr̃ ibi. Tene q̃d h̃s ne
ali' accipiat corona tuã. Si aliu'
ñ ẽ accepturꝰ nisi te pdid'it. cert'
ẽ electoꝝ nũs. i. ñ pot augẽi t' mi
nui. S; obicit'. omis sal' ex gr̃a ẽ.
⁊ quod gr̃is datur poss; ñ dari.
Quod si fiet. nũs electoꝝ minuẽ
tur. It. Vnicuiq; gr̃a ad p̃mereñ
dũ — pot dãi. ⁊ usq; i fine suan. q'
si fiet nũs electoꝝ augẽt'. S; h'
ẽ possibile. ẽ ⁊ illud — ñ sequit'.
Immo p̃rudenti aduerte. In hui'
modi obiectionib; añcedens fre
q̃nt ẽẽ possibile. Consequens in
possibile. Sicut ubi. Si m'sciat ds q̃.
nũq̃ sciuit. p̃cul dubio incipit
ex t'p' aliq̃d scire. Deniq; añ
cedens possibile ẽ. consequens
ũ neq̃q̃uã. Sic de p̃uidentia
⁊ similib; repies. Porro ro pla
na q̃r ñ pot augẽi. t' minui
electoꝝ nũs. h' ẽ q̃a tc' demũ
augẽt'. si q's m' incipet p̃destina
ri. tc' u' demũ — minuẽt'. si q's
m' incipet repbãi. Hoc aũt utrũ
q; i possibile ẽ do. Hec tn̄ locũ
ẽs. f. coniunctionis ⁊ disiunctio
nis sensum recipiunt. Vt in
possibile ẽ pdestinatũ dapnãi
.i. h' utrũq; simul ẽẽ. Quod p̃desti
nat' sit ⁊ dãpnet'. uerum est.
Quod si dicas impossibile ẽ hũc
dapnãi .i. h' utrũq; simul ẽẽ.
Quod aũt pdestinat' sit ⁊ dãpne
t'. uerũ ẽ. Quod si dicas inpossi
le ẽ hunc dãpnãi. h' aũt de p
destinati ẽ. falsũ ẽ. De similib;
idẽ iudicium. Preterea pdestina
tio c̃ca duo cõsidat'. gr̃a. s. qua
ñc iustificam'. ⁊ gr̃am q̃ beati
ficamur. Ita ⁊ repbatio c̃ca du
o cõsidatur. altm̃ q̃d p̃scit
ds. ⁊ ñ p̃parat iniq̃tatẽ. s. altm̃
q̃d p̃parat. s. pena ẽtna. Vñ aug.
Predesti-natio xp̃e ẽ bñficioꝝ di

Marginalia: R. — Opp. — Solutio. — R.

pparatio. ita reprobatio dei ē prescia
malitie in quib; dampnādi diffini
ende. 7 preparatio pene īterminan
de. Sic aūt effectꝰ predestinatio
nis ē misatio. ita reprobationis
indurato. Vn̄ aplꝰs. Cui uult mi
seret. 7 quē uult indurat. Misatio
nē dicens. grē appositionē. In
durationē u. eīdē grē priuatio
nē. Indurat aūt dēs n̄ inpartien
do malitiam. s; subtrahendo grām.
Vn̄ aug. Sic reprobatio dei ē nolle
misereri. ita obduratio ē. n̄ mi
sereri. ut n̄o ab illo irrogetur. quo
sit homo deterior. s; tm̄ q̄ sit me
lior n̄ erroget. Deniq; mie dei
nullum ē meritum. ne grā uacue
t. si n̄ grātis datur. s; meriti redditr.
Indurationis aūt meritum ē pec
catum. Vn̄ aug. Miseret s; grā
q̄ grātis datur. indurat aūt s; iudiciū
q; meriti redditur. Cetm̄ electionis
7 reprobationis eterne. nullum ē me
ritum. Quod in duob; iacob. s. elec
to. 7 esau reprobato. apte dic aplꝰs.
qa n̄ ex opib; s; ex uocante ciu

īndurati ceterum. dictū ē maior s'uiet
minori. P Redacti sane uide
t ecclice aug. dicens. Cui uult miseret
t. 7 quē uult indurat. S; h̄ uoluntas
dei. iniusta ēe n̄ pot. Venit enim de oc
cultissimis meritis. qa 7 ipsi peccato
res cum ppt generale peccatū. unā
massam fecerint. n̄ nulla tn̄ inter eos ē
diuersitas. Precedit g° aliquid in peccato
rib;. q° quis n̄dum iustificati sint
dig efficiuntur iustificatōe. 7 ite pce
dit in aliis. q° digni st obtusiōe. S;
dens h̄ eum retractasse. qm̄ 7 illud re
tractauit. fidē eleg dēs ī prescia. sciens
ē ipsam fidē int dei munā reperiri. q
pius n̄ sciebat. Quod sibi n̄ retractauit
prorogata uenia dicēt audeum. occul
tissima merita illum fortasse appel
lasse. alta profundaq; iudicia di.
quicumq; anequā fecit. dī odiū
ut dilectione mererent. q°m dicere
solemꝰ. meruit x ī nondum nati. me
ruisse salutē. Quib; aū meruerunt
odiū. sunt equissima iustitia di.
ānīs sensib; remota. Quib; uo
dilectione sunt sola grā. Vn̄

sciturum. Sic ergo infertur quod scit modo deus. hec aliquando fuisse nascituri. de similibus idem. De omnipotentia.

Nunc de omnipotentia dei videamus. quae etiam non considerata. scilicet quod omnia facit quae vult. et nichil omnino patitur quod non vult. Secundum tantum dicitur. Omnia quecumque voluit fecit. Aug. Non ob aliud veraciter vocatur omnipotens. nisi quoniam quicquid vult potest. nec voluntate cuiusquam creature. voluntati omnipotentis impeditur effectus. Ideo omnipotens est. non quod possit omnia facere. sed quia potest efficere quicquid vult. Nec enim potest facere peccatum vel mentiri et huiusmodi. quia hoc posse magis ad impotentiam pertinet. Unde Aug. dicit. Magis dei potentia est non posse mentiri. Similiter nichil potest pati quod non vult. quia non potest falli. miser fieri et huiusmodi. quia hoc posse impotentie est. Denique ambulare. comedere. et huiusmodi. non sunt a deo penitus aliena. Licet hec enim essentie divine minime conveniunt. tamen actus tamen ea operatur deus. Ceterum cave quod licet predictum aug. verbum. scilicet potest efficere quicquid vult. intelligas. Sic enim dixisset quicquid vult sive facere vel se posse facere. posset hoc enim angelis vel quibusdam beatorum dici omnipotens. cum nichil velit facere. nisi quod facit. nec posse nisi quod potest. Ut ergo soli deo conveniat dic potest efficere quicquid vult. scilicet fieri utique vel per se. sicut celum et terram vel per creaturam. ut bona opera. et artificialia. Quod nemo secum potest vel potuit.

Quod plura potest deus quam velit.

Solent quidam autem. omnia posse quam velle. Unde an putas quia non possum rogare patrem meum. et exhibebit michi modo plus quam .xii. legiones angelorum. Ubi liquido patet. et filium potuisse rogare quod non rogavit. et patrem exhibere quod non exhibuit. Aug. ĩ an. Omnipotentis voluntas multa potest facere quae nec vult. nec facit. Potuit enim ut .xii. legiones angelorum pugnarent contra illos qui christum ceperunt. Item quod nunc piorum fides habet. tamen in clarissima luce sapientie videbitur. quia certa et immutabilis sit voluntas dei. quae multa possit. et non velit. Nichil autem velit quod non possit. Item. dominus

suscitauit lazaꝝ in corpe. nusq;
n̄ potuit suscitar̄e iudam in m̄te.
Potuit quidem s; noluit. Ceterum ex
cor̄ hanc ūitate sic manifesta.
quidam d̄i potentiam adm̄ sustinam
arctar̄e conant̄. dicentes d̄m n̄ ali
ud posse facer̄e q̄ facit. nec de his p
t̄mitter̄e q̄ facit h̄ m̄. Non pot̄ d̄s

Opp.

facer̄e n̄ q. bonum ē ⁊ iustum fieri.
Nō ē aūt iustu ⁊ bonū fieri a deo. n̄ q. fa
cit. Alit̄. Nō pot̄ facer̄e n̄ quod iustitia
ei exigit. At n̄ exigit ei iustitia. ut
faciat n̄ q. facit. n̄ ḡ pot̄ facer̄e n̄ quod
fac̄. Eadēq; iustitia exigit. ut n̄ faciat
q. non facit. Non aūt pot̄ facer̄e cōt̄
iustitiam suam. N̄ ḡ pot̄ facer̄e aliq̄d

Solutio.

eoꝝ facer̄e q̄ dimittit. Sane multipli
cia sunt h̄. ut n̄ pot̄ d̄s facer̄e n̄ q. bonū
ē. ⁊ iustum fieri. i. n̄ illud. q. si facer̄et. bo
num ⁊ iustum ēēt eū facer̄e. ueꝝ. S;
si ita. n̄ pot̄ facer̄e n̄ quod fac̄. q. utiq;
bonum ⁊ iustum ē. eum facer̄e. fal
sum ē. Aliud ē lic; exactionis. ubi
modo suspitioē n̄ careat. sic diuidi
m̄. Non pot̄ facer̄e nisi quod sua iu
stitia exig̃. ut faciat. i. n̄ illud quod
si facer̄et eū iustitie conuenire. ē.
ueꝝ. S; si ita n̄ pot̄ facer̄e n̄ q. facit.
q. utiq; sue iustitie conuenit fal
sum ē. Verisimilib; idem. Jt̄ dicit̄

Opp.

n̄ pot̄ d̄s facer̄e n̄ quod debet. n̄
aūt debet facer̄e n̄ quod facit. S;

Solutio.

d̄m̄s quia debet incaute de d̄o
d̄r. q̄a nich omnino deb; nob̄. n̄
ex p̄missio. quod aūt p̄misit. d̄o
n̄ fuit necessitatis. s; ḡr̄e. Secūm
h̄ ḡ diuide. ut n̄ pot̄ d̄s facer̄e nisi q.
deb;. i. n̄ quod p̄misit falsum. Enim
u n̄ pot̄ facer̄e n̄ illud quod si facer̄et
sue iustitie conuenire. ueꝝ adde
ē. Non pot̄ --- facer̄e ——— ut di

Opp.

mitter̄e n̄ q. d̄o ide. eum facer̄e. t' dimit
ter̄e. h̄ aūt solum ē q. facit ut' dimit
tit. S; hoc diuide ad instar supioꝝ.

Solutio.

Nō pot̄ facer̄e t' dimitter̄e n̄ illud quod
si facer̄et ut' dimitter̄et id ēēt eum facer̄e
ut' dimitter̄e uerum. Sin ū n̄ pot̄ fa
cer̄e ut' dimitter̄e. n̄ q. facit t' dimit
tit. Quod utiq; id ē eum facer̄e. t'
di. falsum ē. Cetm in breui adm
moneamur. omnia huiusmodi du
bia resoluta condicionalit̄. ēē ua-

Breuis regula cum certa comp̄hensionis

simpliciter vero falsa. Sane laboriosi
si magis quam fructuosi adhuc inquiunt.

Questio. Si potest Deus aliud facere quam facit, po-
test ergo facere quod non praescivit. Quod si
est, potest sine praescientia operari, quod est absur-

Solutio. dum. Hoc sane iuxta modum coniun-
cti et disiuncti supra determinandum
innotuit. Ut sine praescientia, id est illud quod
non praescivit, verum. Sin autem sine praescientia,
id est sic potest aliquid operari quod illud non pr-
aescierit, et illud faciat, falsum. Auc-
toritate quoque Augustini abutuntur contra.

Questio. Hoc solum non potest Deus quod non vult. Propter quod
videtur non posse facere nisi quod vult. Non autem

Solutio. vult nisi quod facit. Sed hoc ita dictum sciant,
quasi diceret solum illud quod Deus non vult, sed illud
quicquid Deus non potest. Ex quo non sequitur: quicquid
non vult non potest. Velut si dicam: Hoc solum non est
animal quod non est homo. Item quicquid non est homo non est
animal. Vel est hic simpliciter dictum: Hoc solum non potest
quod non vult, id est nichil facere invitus. Unde
Augustinus: Nec cogeris invitus ad aliquid, quia
voluntas tua non est maior quam potentia.
Quod intelligitur verum esse, si subsistens
non sit subiecta potentiae et voluntatis.

An possit Deus meliora facere quam faciat.

Dicunt et illi Deum non posse facere meliora *Questio.*
ea quam facit, quia si posset et non faceret,
invidus esset. In quo abutuntur eo quod Augustinus
dicit: Deus quem genuit debuit generare ae-
qualem. Si enim voluit et non potuit, infirmus
est. Si potuit et noluit, invidus. Sa- *Solutio.*
ne bene dixit, quia cum de sua substantia genera-
ret, neque meliorem se neque minus bo-
num generare potuit. Alia vero quae ali-
unde facit, meliora facere potuit et
minus bona. Unde Augustinus: Talem potuit Deus
hominem fecisse, qui nec peccare posset
nec vellet. Quod si esset, quis dubitet eum me-
liorem fuisse? Denique si quaeritur an alio
modo, ut meliori, possit aliqua facere
quam faciat: Deus si modus referatur ad Deum,
quod alia ut melioris sapientia facere pos-
sit, negandum. Si vero ad facta ipsa
referatur, quasi alia vel meliori sapientia
facere possit, concedendum utique sicut
praedictum est. Unde Augustinus: Fuit alius
modus nostrae liberationis possibilis Deo,
sed nullus nostrae miseriae sanandae con-
venientior. Praeterea quaeritur utrum semper pos- *Questio.*
sit quicquid olim potuit. Quod non vi-
detur, quia potuit olim mori et re-

Solutio.

surgere. q. m̄ n̄ pot. Ubi dicendū ē:
q̄ sup̄ de scīa diximꝰ. s. q. m̄ pot. oli
mortuū ēē. 7 resurrexisse. Cogit enī
tpīa mutata. mutare sermonē. eo
de penitꝰ remanēte sēnsu. Patet
m̄ g̃ dm̄ sēp posse. q̄cq̄d semel
potuit. i. omēm hr̄e potētiā q̄
semel hūit. n̄ tn̄ sēp posse facē
q. aliqn̄ potuit. Sic oēm h̄t m̄
scīam 7 uoluntatē. q̄ unquā hūit.
n̄ tn̄ omīa scit m̄ ēē uel uult. q̄ oli
sciuit ēē ut uoluit. De uoluntate di.

Nunc de uoluntate di alīq
dicendum ē. Sciendū itaq; q.
uelle. scdm̄ ēēntiam de dō dr̄.
cui idem ē ēē uolēte. q. ēē dm̄.
Nec enim uoluntas m̄ dō ē affec
tꝰ. t̄ motꝰ. sicut in c̄ata. s; diuina
usīa dum taxat. Non tn̄. q̄cq̄d
ds̄ uult. ipm̄ ē. cū idem sit dō ēē
q. scīē. n̄ tn̄ ds̄ ē q̄cq̄d scit. Intelli
ge tn̄ hac l ocūm̄ sēnsum. ds̄ uult
7 scit. ut ē uolēns. 7 sciens. i. ds̄ ē cu
ius ―·―·―, ēēntia sua uolūtā
ē 7 scīa. It ds̄ scit omīa. i. ds̄ ē cui
sciē. q̄ ipiꝰ ēēntia ē. omīa sc̄ sub

iecta. Sic ds̄ uult h̄ aut illud. i. ds̄
ē cuiꝰ uoluntati. q̄ sua ēēntia ē. h̄a
uel illud subiectum ē. Hoc ḡ sumē
bōa uoluntā. omīum ē cā. que
natalit̄ fuerunt. sunt. t̄ futura
sunt. ipiꝰ aut̄. nulla cā ē. Vn̄ ab̄.
Voluntas dī. pⁱma 7 sūma cā ē. A.
oīum sp̄ez. 7 motionum. V H
n̄o op̄atur q. uult. dī sapīa. q̄
attingit a fine. u. a. f. f. 7 d. o. s.
Ipa itaq; pⁱma cā ē sanitatis.
eḡt. p̄mic̄ez. p̄cāz. gr̄arum. re
tributionum. 7 omīum boniq; mi
rabilium. 7 q̄ sin ammiratiōe
natalit̄ contingūt. Hoc aut̄ p̄e dī
uoluntā dr̄. que cum sit diui
na usīa. imutabilꝰ ē. 7 inexple
ta ēē n̄ pot̄. Vn̄ oīa q̄cumq; uolu
it fec. 7 apl̄s. Voluntati eiꝰ quis
resistit. Que bn̄placitum dī
recte dicitur. Que plurā uolūtā di
cantur. Certum pla dicant̄.

Sunt. q̄ꝫ quoq; n̄ s̄ p̄eta
te. s; scemate dicendi. uolunta
dī dr̄. u. p̄ceptio. p̄hibitio. cōsi
lium. p̄missio. 7 op̄atio dei.

Secdm h̄ ptalit̄ ꝓpha dic̄. magꝰ opa
dn̄i. ex in. o. u. e. Ita ꝙ ꝑ mitos
effect9 mīe ꝛ iustitie dī. cū tn̄ sit
una q̄ diuina usia ē. ptalit̄ dr̄.
Mias dn̄i in. e. t. n. can. ꝛ iustitie
.d. recte. Pceptio g̊ ꝓhibitio. ꝛ
cōsiliuum. uoluntates dī dn̄r. qa
sunt sig̊ diuine uoluntati. uiu
dicium futim. ꝛ dī flagellū ira dī
dn̄r. qꝛ sig̃ sunt ire. cū tn̄ ira n̄ ca
dat̄ dn̄i. Deniq; h̄ m̊. uoluntā
accipi pot̄ ibi. Fiat uoluntā. t. s. i.
.c. ꝛ i. t. Et ibi. Qui facit uolūtatē
.p. m. i. m. f. ꝛ s. ꝛ m. ē. Hec aūt mu
tabit̄ ē. ꝛ sepe inexpleta. Mul
ti q̄ꝑpe dī ꝑcip. que n̄ faciunt.
ꝓhib;. q̄ n̄ cauī;. cōsulit. q̄ n̄ cu
rat. Jn. aug. Jnfideles ēē uolū
tatē dī faciunt. dū ei euglio n̄ c̄
dt. Qum immo ip dēs n̄ sēp uult
fieri. q̄ ꝑcip. Nō n uoluit immo
lāri ysaac q. ꝑcepat. s; abrahe
fide ꝓbāre dumtaxat. Sic n̄
sēp uult cauī q̄ ꝓhib;. Sano
enim facto. dix̄ ne cui dicēt.
n̄ eū tacē uolēs. s; magꝰ fōma

dāē. laude ꝑam declinandi.
Pmissio q; dī ꝛ opatio. uolūtā
dī dn̄r. sic aūe att. Nō fit aliq
n̄ q. omīps fieri uelit. t' sinendo
ut fiat. sic mala. t' ip faciendo
ut bōa. Que io dī uoluntas di
cunt̄. qa sinit dēs mala fieri. uo
lēns de ill' dēs deducē boni. opa
t' aūt bōa. sic q̄ uult ēē. S; n̄ ui
det̄ dī uoluntā copulari sēp. cū
apts dicat. dī uult ōs hoīes
saluos fieri. nec fiant ōs salui.
nolentē facē. ūn saluīnt. It
q. dn̄s dic in ipiam ciuitatē.
cōpellans quotiens uolui cō
ḡggāe. f. t. s. g. c. p. s. s. a. ꝛ. n. q̄i
quia noluīst. dī uoluntas. n̄
sit expleta. Ver; illud apl̄i. sic
ē intelligendum. n̄ q. null9 sit
hoīum n̄ quem saluum fieri
uelit. s; q. null9 fiat saluus
n̄ quem uelit saluāi. Sic ꝛ il
lud intellige. Jlluminat
.o. h. u. m. h. m. n̄ qꝛ null9 hōīu
ē qui n̄ illuminet. s; qꝛ n̄ ab
ipo null9 illuminat. Jllud

R. —

ꝙꝓ.

ꝙꝓ.

Solutio

aūt euāglii · n̄ sic intellig̃ · qͥ tua
uoluntā meā uoluntatē in pe
diss&. s; q̄ quot quot uoluntate
cōg̃gaui mā sūp efficaci te no
lente feci. Vtrū ds̄ uelit mala ēē.

Q̄r aūt utrum ds̄ uelit mala ēē.
Quod qb;dam uidet̃ illud sic
p̄bantib;. Ds̄ aūt uult mala fieri ·
aut n̄ fieri. Si uult non fieri. n̄ fiūt.
Nich enim uoluntati eiꝰ resistit.
Fiunt aūt · uult igͥ mala fieri. Alit̄.
Om̄e q̄ bonum ē · uult ds̄. At
mala ēē bonum ē. Vn̄ aūg. Nō so
lum bōa · s; ut & sint mala · bonū
ē. Nam n̄ ēēt h bonum · ut ēēnt
& mala · nullo m̄ ēē sinerent · ab
omīpotenti bono.

Responsio c̄e dicentiū.

Quib; alii respondent · n̄ ēē · s ·
dicendum dm̄ uelle fieri mala
t̄ uelle n̄ fieri · s; tm̄ n uelle fieri
mala. Ei q̄ de aūg opponit · s · ma
la fieri bonum ēē · dicit bonū ibi p
utile po situ. qualit̄ & ier dic. Ma
lum inde fuit nob bonū. qb; · s ·
de illo utilitā puenit salutis.

Ds̄ enim bōa de mat̃ p̄duc. Vn̄ aūg.
Meliꝰ iudicauit ds̄ de mat̃ bōa fa
c̄e · quā mala nulla ēē p̄mittē.
Sic ḡ mala ēē bonum ē · i · utile · hͥs
tm̄ dūtaxat · q scd̄m p̄pōitum uoca
ti sunt sc̄i. Talib; Nut aūg ait. Si
deuiant in bonū p̄ficit · qa hūiliores
redeunt & cautiores existunt · ut pe
trꝰ. Mala & ab iniquis illata · eis p
sūt ad delenda pecca · t̄ exercendam
fuandaq; iustitiam · ut iob dima
nu · & apl̄s sathane stimulum sn̄
sit · & utq; p̄fecit · q̄ malū bn̄ por
tauit. R̄o qua id p̄bant:

Denīq; n̄ uult ds̄ mala fieri · q̄
si h ē · & ds̄ auctor maloꝝ ē ·
cū eiꝰ uoluntā sit sua auctōitas.
Vn̄ aūg. Illo auctore cū dr̄. illo
uolente dr̄. Euangelista em̄ p̄
testans & dm̄ auctorem bonoꝝ ait.
Oīa p ipm facta sunt. Quod remo
uens amat̃ · addit sine ipo factū
ē nich · i · peccm̄. Nō aūt dix
eo nolente · t̄ uolente · t̄ inuito ·
s; sine ipo · i · sine eiꝰ auctōitate.
Jt n̄ ē ds̄ cā q hō sit deterior · q ēēt

si uellet mala fieri · qb; homo detiō
ē. At bonor tn̄ cā ds ē. Q̄d dī uo
luntā sēp de nob ut a nob impleatur.

Sciendum ē q. sn̄ ptina
dī uoluntā · snp de eo qd agimꝰ
implet. V̄n aūg. Illa uoluntā
snp implet · aūt de nob aūt in nob.
de nob implet. s; tn̄ n̄ implemꝰ eā
qn peccamꝰ. A nob implet qn bonū
agimꝰ. Jo H faciāmꝰ · qd do placet sa
mꝰ. Jg nich facit hō de qō ds n̄ opet
q. uult. Quippe s. peccauit · penitēn
ti uult parcē ut uiuat. In penitēn
tē punit ut iustitie potentiam ētū
max. n̄ euadat · 7 ita p eam dē cāte uo
luntate. q facium ē q. cātō n̄ uolu
it · impl. 7 ip qd uult. bn̄ utens · 7 mat.
hoc enim ipo q. cc ei uoluntate fecit.
d ipa facta ē uoluntas ei. Sane
ut phī errori loc n̄ patēat · dictam
sup uoluntatū distinctiōē recolas.
ut sit dicē. P h qd creatā cē pceptum
dī fecit · de ipa facta · i · impleta ē uo
luntā ei etna. q eam dapnāt uole
bat. Jn ggg aūt. Multa uoluntatē
dī pagunt · ūn mutāt cotinuūt ·
7 consilio ei resistunt. obsecunt.
qa h ei dispōm militat · q hūā
num stuorum resultat. Sciendū
ē q. oīb; pcepit ds facienda · 7 phi
b; uitanda. lic 7 n̄ a singlis ita fieri
uelit · i out iustitiam suā omnib; o
stendat · 7 ita boni p obedientiā
glam · mali uō inexcusabiles
p cōtumaciā sortiant penā. Ōt
ta deniq; multq; testamto p sca
lū ds pcepit · atq; uetuit · n̄ q. ita
fieri uell; s; tacita rōē q diligns.
7 prius lecto sr. qb;q; loci do api
ente iuenit. Q̄d mala uoluntate
aliqn uolumꝰ qd ds uult. 7 bōa q ds n̄ uult.

Postremo ammonendi sumꝰ · q.
aliqn bona ē uoluntas homi
nis · nolint to fieri qd ds uult. sine
īn pietatē. ut aūg loqns de a
plō aūt. Bone apparebant uo
luntate piorū fidelium. q nolebant
aptm paulum ierlmp
gē. ne ibi q. agab; ppha pdixāt
pateret. 7 tn̄ ds hillum pati
uolebāt. Aliqn ē mala ē uo
luntā hōis. idē uolimus q. ds.

X. —
X. —
X. —
.66. —

uoluer

pp fuit utiq; impietatis. Vel uidi-
de iudi q. ds. s. x occidi. di tm in
h fuit bona uoluntas. qr h pie uo
lebat. illor si mala qa impie.
Notandum aut e h q. tm ds uo
luit occidi xpm a iudeis. n aut
q. iudei occiderent eum. Sic xps
uoluit q. dixit impli apet. n
aut uoluit petrum impl'e illud
aliogn uoluiss; se petrum negare.
Illud e n indistincte intelligendu
e. s. uoluit ds xpm occidi a iudeis
i. morte a iudeis illatam eum pa
ti. uer. sin aut uoluit occidi a iu-
deis. i. u iudei occiderent eu fals e. Vt
ut meli uidet. dicendum e dm
uoluisse xpm occidi. 7 n ab aliq.
t aliqb; licet h sin illo si sit impos
sibile. Sic uult aliqm penite.
n uult illum omnio peccasse. ta
7 si h sin illo ee n possit. Si aut
qrit utrum scis placere debuit
xpm pati. dms utiq; respectu
liberationis hois. s; nequaqua.
respectu sui cruciat. Qui e 7 q
dam eor portens. pietate n

ambiguitate qi dubitando qsi
uit. Tres quintur es an aliu
expectam. It qr si passio scor
martir nob placere debeat. 7 dms
utiq; respectu corone pcipien
de sibi pate. eandem tn nolle di
gne possum. respectu pfect. qm
de eis in psinti cap eccta. Pie g uel
le atq; nolle possum scor passi
ones. Vn pium e flere martirum.
7 pium e gaude m. Omis ig illa bo
na uoluntas e. q ad rectum fine di
rig. qui dumtaxat ex zelo di. s.
sciam pn sancto e. Finit pm lib. In
cipit lib scds de creatione re.

Que ad missiu diuine unitatis
atq; trinitatis ptine noscunt. qntu
breuitatis utilitas patit. hacten ex
secuti sum. Nunc ad considatione
creatar transeam. Scripta g digito di
edita in initio sui dm oiu qnatas
lit sunt pt se ipm creatore ee insinu
ant ait. In principio. c. d. c. 7 t. Dicendo
aut i pn cipio n i pncipis. dicendo
ds; cauit. phylosophor errore stulti
tia. n unu tm ut h dr. s; plia pncipia

rei: sin principio. ee arbitrium. Pla
to naq; ta ee cogitauit. dm. s. 7
exeplar. 7 mariam. Aristotiles u
dir. ii. ee. maria. s. 7 spe. 7 tciu opa
torium dictu. Manicheu q; dix sup
fuisse. Illi ig reprobati. dm tm unu
pncipiu. 7 eatdem rer confitem. Et au eatd
q de nichilo aliqd fac. pe ei cae e demdn
lo aliqd face. In quo differt ds facien
ab hoie 7 angelo facientib; qa
q. ipi faciunt. n de nichilo. s; de
aliquo faciunt. Quib; 7 aliqd
facientib; mot me opationis q
prsus imo ee n pot. Nec H motu
s; uolutate dumtaxat. ds opat
ut ue dicat. dm face e s; uolun
tate ei aliquid nouit puenie.
Cui uoluntati tanta bonitas e
u batturdinis sue q ab eterno sol
bat e. alios extra uell; ee par
ticipes. S; qa ipa participan
n pot. n p intelligentia fecit ds
rationabilem creatam. q summu bo
nu intelligeret intelligendo ama
ret. amando possideret. possiden
do frueretur. Denique distinx ea

inincorpoream. q angls e. 7 incor
poream q e aia ------ hns carne 7
corp. Ipa e ho. Cr 7 ad qd facta sit
Angls ig. rat creatura.
7 homo p bonitate di fact e. Vn
aug. q bon e ds sum. Fact e au
ad sui uiendu do. ad fruendu do.

Doctrina x ana

Breuissime g ac recte. interrogati
qr. 7 ad quid facta sit roat creata.
dns p di bonitate. 7 suam utilitate.
Illud sane q. reprit qa fact e ho pp
reparatioem angelice ruine. n sic
e intelligendu. q n eet ho fact
si n peccass; angls. s; qa it alia cas
do nota e hoiem fecit. h 7 n nulla
existit. Qr aia unita sit corpori.

Quod si qr. e aiam corpi unitu
ds cu dignior uideret. i sua
puritate psistis. dicendu e qa uo
luit. Volunta u ei. ca qrenda n e.
qa nulla e. Vel forte dice audet
m. h io eum fecisse. u i humana
conditione. exemplu exhibet
beatae unioni. q e it dm 7 creatam
inuita etna. Nec eni forsan
putaret creata. eatenus creatori posse

uinn. ut eū tota mte diligēt. nui
dēt excellentissimam c̃atām infi
me. q̄ deīmo ē. tāta dilectiōe u Sol.
nīn. ut non ualeat artāī eā uelle
relinquere. Vn̄ apl̄s. Nolum⁹ ex
poliāī corpore. s; sup uestiri. t iou-
nite sunt anime corpib;. ut meis
dn̄o stantes. maiorē mereant co
ronam. P hēi. cum ipo in quo sunt ex.
corpore. anglice nat̄e adequabū
tur in futō. de qua nob deinceps
disputandū sup̄e. De anglis.

De anglica nat̄a tractatū uideā
m⁹ qn̄ c̃ata fuit. 7 u. 7 q̄lt effecta
qualisq; pfecta. de ordinib; q̊; et of
ficiis ac nōib; eo₄ aliisq; plurib;.

Qn̄ c̃atus fuit angl̄s.

Angl̄m q̊ an̄ oēm aliam c̃atām.
factum ēē constat. sic sc̄ptum ē.
Pmo omnium c̃ata ē sapia. Quod
de anglica nat̄a necesse ē intelli
gat. q̄ sepe uita. sapia 7 lux isc̄ptu
is dr̄. Sapia qppe dī īc̃ata ē. S; q̊
m̊ h̄ ē cū alibi sc̄pta dicat. In pnci
pio. c. d. c. 7. t. 7 In initio tu dn̄e t̄
rā fundasti. P fecto si in initio t̄ra.
an̄ ipam nich faccum ē. Quod
si angl̄s pmo omnium. tc 7 an̄ t̄ra.
fact⁹ ēē pbat. Ne q̊ intanti eloq
is aliq ēē adūsitas uideat: uidet̄
h̄ tenendū ēē. q. simt̄ spūat̄ 7 cor
pat̄ c̃atura facta sit. Vn̄ 7 salomō.
Qui uiuit ieternum. c̃auit omīa si
mt̄. i. spūalem 7 cōpale nat̄am.
In 7 aug. P celum 7 t̄ram spūale
cōpalemq; c̃atām intelligi att.
7 h̄ c̃ata ipncipio. s. tpis. t in pnci
pio op. pmo facta sunt. Vn̄ pmo
omnium c̃ata ē sapia. q̄a 7 sin tpe
pcedit tn̄ dignitate angl̄s. Vt
pmo omnium dr̄. n̄ q̄ntū ad ētiā.
s; q̄ntū ad fōme distinctionē.
Spūat̄ qppe nat̄a in pa sui pma
cōditiōe distincta c̃edit̄ accepisse
fōmam. q. n̄ cōpat̄ c̃ata. cum hoc
sit dr̄ in sex dieb; opat̄. S; īformi
7 cōfusa. i. sin fōme distinctiōe. p
mū facta ē. Vn̄ 7 g̃cum. chaos. t ylen
dicta ē. h̄ sane intemerate asserentes.
s; salua reūentia sc̄tio₄ intimam⁹.

Ubi angl̄s c̃atus fuit.

Pro in c̃ati sīt angli icelo. Vn

de dns ait. Videbam sathanā
sicut fulgur de celo cadentē. V
n accepit celum. firmamētū q.
secda die factum ē. s; empireū.
i. igneum. a splendore n a calore dic
tum. Quod factum statim anglis

Beda

ē repletum. Vn beda. Hoc superius
celum q. a mundi uolubilitate sec
tū ē creatum. mox scis anglis ē imple
tum. qs in principio conditos dns dicens
ait. Ubi erā cum me laudarent a
stra matutina. et iubilarent oms
filii dī. Astra aut. m. et f. dī. eosde

Oppo

anglos uocat. Sz enī si in celo fac
ti sunt angli. quō dic lucifer. Ascen
dam in celum. et exaltabo solium me

Solutio

um. et ero similis altissimo. Sz ibi uo
cat celū. dī celsitudinē. cui equari uo
lebat. ł. Ascēdā i celū. i. ad eqlitatē
dī. Quales fuer angli facti

C Reditū q: ē. iiii. bnficia a con
ditore pcepta. anglos fuisse cā
tos ut. s. in essentia simplices. ipsa di
scretū. in intelligentia rōales. i uolū
tate libi. s. ad bonū ł ad malū de
clinandi. statim facti existēnt. No
ē aut putandū os mihi ēe catos eqlr.
Sic n nulla diffa i corpib; et scdm
pmam condicōē ē. sic et in spuali
catā multiplex ē credenda fuisse dif
fa .—.—.— sui condicioni co
gruens. Inde ē q. lucifer. ceteris pre
stantior fact ē. Vn .—. ezechiel.
Omis lapis preciosus opimtū tuū.
et iob. Abietes non adequer summi
tate ei. Platani n fuer equales
frondib; illi. Differentes q sunt
innatē subtilitate et cognitiōis. pspicaci
tate. et uoluntatis libtate. Nec tn dif
ferens natē subtilitas infirmitate ad
ducit. ł minor cognitio sapie. igno
rantiam ingerit. aut libtas inferior.
ullam cuiq; arbitrio. necessitate in
ponit. Si boni uł mali creati sīt angli. et si aliq
mora fuit int creatiōē et lapsū ł cōfirmatiōē.

F irmit q; tenendum ē.
anglos creatos ēe bonos. n quem pu
sum libi. ar. s; p creationis bnficium.
Iustos et non i uirtutum exercitio. s; in
nocentia natē. Tales quippe facti
sunt ut peccare possent si uellent. et
n peccare. quod et fecert. alii cadendo alii

pmanendo. Vn aug. oĩa fecit ds
ualde bõa. Natũam ig angłoꝝ bõam
fec. moram ĩ aliqm ĩc cãtioẽm ⁊
lapsum fuisse fidelit̃ cred̃. ꝑdo q
aug dic. Angłs fact᷒ pus statum
auĩtate se auit. ꝓpa potestate de
lectat᷒. Demq; dicendo pus. morã
ĩsinuauit. Jt origenes. Sic adam
⁊ eua non statim peccauer̃. ita ⁊ s
peri aliqn ñ fuit ꝯpns. Ds enim ma
litiã ñ fec. quib; ũb᷒ p᷒ cãtioẽm bõi.
ĩ morã intcessisse affirmat. Porro
int cãtioẽ ⁊ cõfirmatione. morã
ĩuenisse cõstat. Vn aug ait. An
glicam natũam ꝑmo celum ẽe dic
tã. cũ cabat᷒. postea ũo luce. cum
formata ẽ ad cãtoẽm cõuũsa. Vn
pũs dictũ ẽ. Jn pncipio creauit. d.
.c. ⁊ t. Dein dix ds. Fiat lux. ⁊ f. ẽ
lux.

At continuum uidet̃ q̃ntas dic.
hom̃icida erat abinitio. ⁊ in
ũitate ñ stetit. S; intelligendu
ẽ abinitio cõtra homini. cu mox
facto inuidit. ac seducendo ꝑꝑda
uit inmorte. Vł abinitio cõ
firmationis. ñ ꝑmo cõditionis
intelligas. Hec H intelligi ꝑt
dicipõt. geminum initium ẽe an
gli. sic gemina ẽ natiuitã hoĩs
Jt exaug opponit᷒. Qui non frustra
putandum dic. abipo initio sue
cõditionis diabolum cecidisse.
unde quidam in hanc malitiam
ñ lib̃o arbĩto ẽe flexum. s; ineo ãdo
putant ẽe cãtum. Juxta illud. hoc ẽ
initium figm̃ta di quod fec ds ut
illudatur ei. ab angłis ei. Sanh
ꝯ alios dixisse. alibi apt dicens.
Quod putatur diabol᷒ numquã
in ũitate stetisse. non sic accipien
dũ ẽ. ut mal᷒ abĩno ds cãt putet᷒.
qui abinitio non cecidisse dicetur.
Nõ H cecidit sicut fact᷒ ẽ. a quo enĩ
cadet᷒. Denq; q. de iob dicunt ex
ponit ita. hoc ẽ initium figm̃ta c
ds. ñ natura s; corp᷒ aereũ significat᷒
quod tali uoluntati aptauit ds.
Vł ipa ordinatio di. Vł ipi angłi
factã. q̃ ⁊ si ꝑsciret ds. eum futurũ
malũ. fec. in ꝑuidens quanta bõa
electis ex illo ꝓducet. Initiũ uo di.

quia pcedit antiquitate. 7 pncipa
tu malitie. unde rex dr sup oēs filios
supbie. **Utrū sint facti angli beati.**

Non autē facilidum ē anglos fu-
isse factos beatos. de bonis enim
uel prius diu̇sa oppinantes ābiguerūt.
atq; tn postremo sic ānouerūt.

X. ſr ge n. — dicit de anglis q. n suo genē beati ēe
possunt. quib; nec spes ē mutan
di in meliꝰ. nimia psumptione. de

X. Jncod. — mat aūt apte negat dicēs. Quō
tn̄ anglos beatꝰ fuit. q suū peccati ac
q; suppliciū pscius non fuit. Quod ita
ꝑbat. Si enim pscuit. 7 uitare uo
luit. s; n potuit. fuit g miser. 7 ita
misera peccatum pcessit. ne secuta
q. falsum ē. cum ex eo sit. Denīq; si po
tuit. 7 noluit stult9 fuit. q. tm̄ fal
sum. Sciente enim facti sūt angli
quod ēent 7 a quo ēent. 7 cū quo ēent.
bonitas 7 boni maliue intelligentia.
hntes 7 dilectionem q̄ dm̄ 7 se dili
gēnt. q̄ n erat caritas s; natē. qua
dilectione etiā possessa sine cri
mine amarm9. u equū libri.

Tandem. Utrū pfecti facti sunt.

aūt anglos s; quoddam pfectos. s;
aliud uō impfectos ēe datos. Quīn qđē
pfectū ē aliqđ scđm cōditionē. pu
ta cui nich de ūē sue cōditionis
de ē. ut homo cum integer nascit. Scđm
quod angli pfecti facti sunt. Ē 7 pfe
ctum. scđm pfectum. cui s; nich de
pfectu de ē. quō angli tm̄ p cōfirma
tionem. 7 sci p resurrectionē pfecti e
runt. Ē 7 pfectum. cui nich de fuit uīn
q. nec dē erit. q. ē solꝰ dꝰ. pma g p
fectio ē natē cōdite. 7 dr integrā.
scđa natē glificate. 7 dr beata clarifica
tiua ē natē incate. 7 dicit summa. 7
uniusat pfectio. **De confirmatione
demq; libitate 7 lapsu.**

Demq; libtate arbitrium uterite. quo libra potestā
ē. 7 sonat uoluntatis habilitas. A
lii elegerunt bonum. 7 sūt adom̄ cō
usi. Alii elegerūt malum. 7 sūt ado
ausi. Confirmati aūt adom̄ fuit. ei cari
tate adherere. Aūti. iudē. Data

Quo i gratia cooperans.

enī fuit stantib; cooperans libo ar
bitrio gratia qua iuuarent. efficacē
bn̄ uelle. 7 opari. 7 ideo pseuerare
q. fuit adom̄ cōuti. Fane o-

Quid operans. operante gratia non egebant. ipsa enim est qua iustificatur impius. ut fiat pius. Illi autem mali non fuerant. Iustificante ergo non egebant. Sed cum sine gratia adiuvante consistere non poterant. putatur a quibusdam cadentibus non esse imputandum. quia non sunt confirmati. Quippe nec illorum iniquitati culpa fuit. quibus non est data gratia. qua nulla precesserat.

Oppositio.

Solutio. Nos vero dicimus. nullam precedentem culpam gratiam impedisse. sed quod dumtaxat in causa fuit. Potuerunt enim stare ut ceteri cum nichil impediret ad standum. nichil quoque impelleret ad casum. Casus ergo manifesta culpa fuit. quod gratiam non dat. **De beatitudine stantium et miseria cadentium.**

Itaque confirmati. mox beati extiterunt. Solet autem queri. si beatitudinis premium aliquid precessit meritum. Quod quibusdam videtur sine tempore saltem ca vicinitatibus sanctos angelos sunt percepisse gratiam meritum et premium. Verum fidelius credendum putamus meritum secutum esse. et gratiam qua beate vivunt eos percepisse dumtaxat. Sane postea per obsequia quae Deo iugiter exhibita premium ab initio perceptum mereri ac meruisse. Cadentes autem statim miseri sunt effecti. Inter quos unus qui malicie caput excellentior extitit. Unde Iob ait. Ipse principium viarum Dei. Ezechiel quoque. Tu signaculum similitudinis plenus sapientia et perfectione decore in deliciis paradisi Dei fuisti. Iste etiam in Ysaia lucifer appellatur. Quomodo inquit cecidisti lucifer qui mane oriebaris.

Queri. Unde et quo ceciderint.

Q ait de episcopo ubi facti fuerant. in hunc caliginosum aerem ceciderunt. Unde in Apocalipsi. Draco de celo cadens tertiam partem stellarum secum traxit. quia lucifer ille cecidit. cum omnibus qui sue malicie consenserunt. in hunc aerem. Unde apostolus. Collucatio nobis est adversus principes et potestates aeris huius et spiritualia nequitie in celestibus. Quia demones natura spirituales. et malitia nequam. in aere isto nobis propinquo existunt. Unde et petrus. In aere isto ~~nobis propinquo~~ caliginoso servantur. qui eis quasi carcer. usque ad tempus iudicii deputatus est. Tunc autem in baratrum detrudentur inferni. secundum illud. Ite maledicti. etc. Ceterum hoc totum propter nos. ut sic illis mira obiecti. per eos qui pugnent. et aeque probati transeant in refrigerium.

Qđ neq; boni angli male. neq; mali bn̄ uelle possᵗ.

Pretea sciendum ē qđ boni
angli ita p gratiam sunt cōfirmati. qđ
nequeant male uelle. t' agere. ita 7 ma
li obstinati p maliciam q' bn̄ uelle
aut agere n̄ possint. Adh' sane obicit' ex
iter. quaer. Sol' dr̄ ē inq̄ peccem cadere n̄
pot. Cetera cum sint libi arbitri. in utrāq;
parte possint flecti. Ceterum putamus ē h' di
xisse s' simplicem naturam libi arbi
tri. s' q' 7 angli mutari possunt. n' s' solati
ū gr̄e. t' desolatione. s' q' omnio mutari n̄
ualent. Vn̄ ysidor'. Angli mutabiles
natura. inmutabiles fit gra. Aug 7. Sol'
dr̄ nullius gra. s; natura sua peccare n̄ po
t'. Cuicumq; g' rdali cate pstat'. ut peccare
n̄ possit. n̄ ē nature pe. s; gra dī. Secdm qđ
dicim' quia rdat creata bn̄ agere n̄ pot.
n̄ hoc de natura ht. s; de pa malicia.
Nō aūt cari 7 libo arbitrio boni. ut aug ait
qa male uelle n̄ possit. multo quippe
liberius ē arbitrium. q' n̄ pot s'uire pecco.
quo uoluntate bonum eligūt. 7 malū
respuunt. Sic 7 mali libm hnt arbitri
um. eo malitia corruptū. ut iustitie
s'uire nequeat. quo uoluntate bonū
uitant. 7 s'np malum secunt'.

qq̄o.

Solu tio.

ysidor'.

Aug. contra maximin.

In enchi.

De platis 7 angli. De platiōib; anglor.

Prelati sunt 7 angli
s' inuicē. ta boni q' mali. Sic 7 plati pun
cis. ciuitatib;. 7 psonis. ut uidant hebre'
7 quia ptib; loci. scriptura testat'. Sunt 7 mali
singulis uitiis plati. Vn̄ dr̄ sps supbie. 7
luxurie. Inde quod diuitie noie de
moni mamona nuncupant'. n̄ q' ipe ei sint
s; quia eor' aliq' ad hoīum deceptio
ne ei uti specialr̄ cetis. Sic q; demon ē.
bonorū uirtutib; singillatim ē platos.

De scia demonū.

Sedulic 7 mali angli ita sunt obstina
ti p maliciam. uiuaci tn̄ sensu. peni
t' n̄ sunt puati. Nam ut tdit ysidor'.
7 aug. tplici acumine scientie ui
gent. s' subtilitate nature. expientia
tempor. reuelatione supnor spiritum.
Quor 7 scia. 7 uirtute. magice artes.
exercent'. uelut magi pharaoni p eos
s' pintē. 7 ranā. p eos in egypto fecer'.
Quor rer n̄ sunt putandi creatores. sic
nec parentes filior. nec agricole
frugum. Vn̄ ē enim sol' creator oiu
a quo h' oīa q' accepti oportunita
tib; ad oclos n̄ros pdeunt. in

quadam textura helementorum. quibusdam
seminibus positis. sunt creata de quibus tanquam ab
originalibus regulis. sumunt progrediendi
primordia. & incrementa debite magnitudi
nis. & distinctionem formarum. Hec autem semi
na subtilitate sensus tam boni quam mali angeli
cognoscunt. per congruas temperationes ele
mentorum latenter spargunt. & ita occasiones
prebent gignendarum rerum. & accelerandorum
incrementorum. Dicendum uero. Sed principalius operatur.
unus ipse solus creator est. Hec autem scientia uel
potestas data est demonibus a deo ut ag
ant. uel ad fallendum fallaces. uelut
ipsos egyptios. uel admonendum fide
les. ne tale aliquid facere pro magno
desiderent. uel ad exercendam probandamque
iustorum patientiam. Porro sciendum est eos
non posse facere propter superiorem potestatem quedam
que possint per nature subtilitatem. Nec enim uag
ant. Alia uero occurrit. cum non potuerunt facere
sciniphes. qui ranas serpentesque fecerunt.
non quia maior aderat prohibentis dei
dominatio per spiritum sanctum. quod & magi confessi
sunt dicentes. digitus dei est hic. Utrum angeli

Utrum angeli habeant corpora.

Utrum angeli habeant corpora solet queri. licet
a quibusdam putetur eos non habere corpora.
Augustinus tamen manifeste ponere uidetur. quod
corpora habeant. ii. s. tractat de antiquis cor
poralibus formis quibus deus humanis aspec
tibus ostendebatur. Ait enim ita certa. Vi
debant angeli ut ex persona dei loquerentur.
Sed fateor excedere uires intentionis mee.
Utrum manente speciali sui corporis quali
tate. assumant aliquid ex inferioribus he
lementis. corpulentioribus. in ipsa propria
corpora & sua transformentur in quod
libet. ad commodatum agendi ad quod
agunt. Idem etiam dicere uidetur super
genesim. omnes angelos in creatione
habuisse corpora. in quibus pati non
poterant. que firmata sunt bonis an
gelis per confirmationem. demu
tata uero transgressoribus; ita ut pati pos
sint. Denique concesso quod habeant
angeli corpora. non ideo sequitur. quod sint cor
porei. quia & anima nostra corpus habet. non tamen
tamen est corporea. An demones imple
ant cor hominis substantialiter.

Denique sciendum est. demones
in corpora hominum ingredi
dei permissione. ut opprimant eos &

uexerit. unde commemorat euglm
demonia in quosdam ingressa. et per xpm
fuisse expulsa. Subaliter sane in
cor alicuius n intrant. Unde generali.
demones per inergia operatione n scdm
subaliter illabi aio. s; applicatione et
oppressione uim. Illabi aut menti. illi soli
possibile e q creauit ea. It beda. Nota-
dum q mente hois nichil implere possit.
n creatrix trinitas. s; operatione tm. et
uoluntatis instinctu. aia de his q sunt
creata implet. implet uo sathanas cor
alicuius. n q ingrediens in eu. et in sensu ei.
hoc eni potesta soli di e. s; callida deceptione
aia affectu malitie trahens. per cogitati-
ones et incentiua uitior. q ibi impleuit
cor anani et uxor.

De ordinib; angelor:

Nunc uidendum super e qt sint ordines
angelor. et quis sit ordo. et in dicat.
et sint a distincti fuerit ab ipsa creatione. Sc
ptura g. viiii. ee ordines angelor fre
quenter promulgat. Angelos. s. Archangelos.
Principatus. Potestates. Virtutes. Dna-
tiones. Thronos. Cherubim. q; et seraphim.
Quarta tn ut dionisius. tres tn ordines
tradit. trinos in singlis ponendo. ut ita
trinitatis ymaginem in ordine an
gelor ee insinuent. Ordo aut e
multitudo celestium spirituum. q
inter se in aliquo munere gratie simulant.
sic et in naturalium datorum acceptione co
ueniunt. ut seraphim. q interptat ardens.
t succendens. dicunt qui pre aliis ardeant
in caritate. Cherubin uo q interptatur ple
nitudo scie. sunt qui pre aliis scia emi
nent. ita de aliis. Notant in singli
ordines. ad ois gratiar q n singlarit
s; excellent data sunt. Unde. In illa
superna ciuitate quisq; ordo ei rei cense
t nomine. q plenius accepit in munere.
plenius aut intelligere. ut quantu ad
subiectos ordines. uel quantum ad alia
dona. q ite ordo minus plene accep.
Sic aut in ordine aplor. t martiru.
n os sunt equales. ita et in ordinib; an
gelor intelligendum e.

Utrum ab ipsa creatione sic distincti fuissent. — — — —

Uidetur aut q ab ipsa creatione sic
distincti fuissent. pro eo q scriptura
dicit de singlis ordinib; aliquos
cecidisse. Denique; h statim n pot. Quip
pe si ardebat caritate. ut seraphyn

7 eminebāt sciā ut cherubin. 7 i eis sede
bat d̄s ut troni. 7 ita de aliis ordinib; q̊
n̄ potuerīt aliqui cadē. Sane sciendū ē
angłos ab ip̄a cādiōe differentē hūisse
g̃d. tam natē tenuitate quam fōme.
p̄spicacitate. ut alii ēēt supioēs alii in
feioēs. alii mediocres. Scd̄m h̄ g̊ aliq̊s
de singłis ordinib; cecidisse d̄r. ut io d̄r
quia si p̄stitissent qui ceciderunt. eoꝝ
aliqui in singłis fuissent cōfirmati
ordinib;. **Qualiter decimus ordo de hōi**
S **b; compleatur.** us 7 scp̄tā
decimū ordinē compłi ex hōib; s; q̃li
t ordo d̄r .x.ᵐ cū tm̄ .viiii. ēē sup̄ phibu
im̊. p̄s̄ti cum g̃g̃ dicat hoīes assum
dos ēē. in ordine angłoꝝ supioꝝ 7 in
feioꝝ. Non ē g̊ sic dictum. tamq̄ȧ
.x.ᵐ ordo sit hōium. 7 viiii. angłoꝝ.
s; q̄a lapsus angłoꝝ. ex hōib; repabit̃.
de quib; tot corruerīt. q̄ unum ordi
nem face possent. q̄i .x.ᵐᵘ t tot corru
erunt. q̊t in uno quolib; ordine
remanserūt. Vn̄ ap̄ls. dic. re stau
rari oīa in xp̄o. q̄ in celis. 7 q̄ in t̃ris
sunt. Non t̄n iuxta nūm eoꝝ qui
ceciderīt. s; eoꝝ qui p̄manserunt
hoīes saluandi c̄ount. Vn̄ aug.
Sup̄na illa ciuitas. ex angłis 7
hōib; cōstat. ad q̄ credim̊ tm̄ huma
ni gn̄is ascendē. q̃ntos illic angłos
cōtigit remansisse. Sic scp̄tum ē.
Constituit t̄minos p̄ploꝝ. iuxta nu-
merum angłoꝝ d̄i.
An oēs celestes sp̄s ad exteriora mittantur.
mundana.
C **Redi 7 pot. fidelit̄**
celestes sp̄s de omi ordine mitti.
ad h̄ exteriora nuntianda. Vn̄ ap̄ls. Oēs
sūt amministratorii sp̄s. in ministiū mi
si. 7 in psalmo. Qui facit angłos suos
sp̄s. 7 ysaiā 7 ait. Volauit ad me un̊ de
seraphin. qui ordo sup̄mis ē. Nec debꝫ
indignū uidi. si 7 supioēs mittant̃.
cū ip̄e filius di ad ifēioā sit miss̊. Alii t̄ qui
dam t̄n putant. quia in daniele scp̄tū ē.
.M. miliū .m. ei. q̄i in exterioib; i stis.
quod de inferiorib; ordinib; dictū aiūt.
7 .d. c. m. a. ei. h̄ de supioib; q̄i quanū-
quam p̄ministium ad̄o recedīt. Vn̄ dio
nis̊. ingerarcia. q̄ sac d̄r p̄ncipat̊. Su
piora illa agmina. ab intimis nūq̄ȧ
recedīt. q̄m ea q̄ p̄minent. usū exterioīs
officii nūq̄ hn̄t. S; intelligat officior

dinarii. eorum enim ordo hi officio censetur. Magnum sane causa exstat communis dispensationis oborta pro maioris reatum necessitate vel significatione mittuntur.

Quod unicuique homini a nativitate angelus in custodia deputatur.

Praeterea sciendum est unicuique homini unum bonum angelum ad custodiam, et unum malum deputatum ad exercitium.

Gregorius. Unde Gregorius dicit. Quod quisque unum bonum angelum sibi ad custodiam deputatum, et unum malum ad exercitium habet. De bonis autem angelis veritas ait pusillorum scandalo prohibens ait. Angeli eorum semper vident faciem patris. Unde

Ieronimus. Ieronimus dicit. Magna dignitas est animarum, ut unaquaeque habeat ab ortu nativitatis in custodiam sui angelum delegatum. Denique in offensione corporis. Vel quod singuli angeli singulis deputentur hominibus. Utrum quod si unus pluribus eodem vel diversis temporibus. Nec est enim incredibile unum angelum pluribus hominibus ad custodiam deputari. cum et unus homini plurium hominum custodia committatur.

Utrum angeli proficiant in merito vel in praemio.

Postremo sciendum est. fideliter dici bonos angelos usque ad iudicium in merito proficere. quia hominum utilitatibus cotidie inserviunt. eorumque studiorum profectibus, per quod merentur. et in praemio id est in dilectione. et etiam proficiunt in cognitione. et quo magis cognoscunt. eo magis diligunt. Quod autem magis cognoscant. Ysaias testatur ex persona angelorum. verbi incarnati misterium minus cognoscentium dicens. Quis est iste qui venit de Edom. tinctis vestibus de Bosra. et psalmus. Quis est iste rex gloriae. Apostolus quoque ait. quod sit dispensatio sacramenti absconditi a saeculis in Deo. ut innotescat multiformis sapientia Dei per ecclesiam principibus et potestatibus in caelestibus. Ubi licet Augustinus dicat angelos non latuisse misterium regni caelorum. tamen ad plenum non intellexerunt. Unde Ieronimus dicit. Angelicas dignitates praefatum misterium

Ieronimus. ad purum non intellexisse. donec apostolorum praedicatio per gentes esset dilatata. Per hoc patet angelos in cognoscendo proficere. Nec

Gregorius. obloquitur quod ait Gregorius. Quid est quod ibi nesciant. ubi scientem omnia sciunt. Dicendum est eos nihil nescire. sed eorum sine quibus beatitudo non est. vel nosse quae ad ministerium invitati. unitatique pertinent.

De distinctione operum sex dierum.

de tractatu angelice nature supere. nec
de aliis invisibilibus creaturis. Non enim solum celum .i.
angelos in principio creavit deus. sed et terram .i. materiam
quatuor elementorum. adhuc confusam. que quidem terra di
cta est. ut Augustinus ait. eo quod terra elementa minus est
speciosa. dicta est et abyssus. ut scriptum est. et
tenebre erant super faciem abyssi. quia commixta erat. specie
distincta diluciaque carens. Eadem et dicta
est aqua super quam ferebatur spiritus domini. sicut voluntas
artificis super paratam materiam. Eo autem dicta
est aqua. quia quecumque in terra nascuntur. ab
humore incipiunt formari et nutriri. Hec
autem materia omnium die creata est. Deinde vero distincta.
singulis rebus proprias species capientibus. Hec
quidem non simul facta est. ut aliqui patrum sen
tire videntur. sed per volumina sex dierum
ut fides catholica tenet. De hac sive di
stinctione in suo loco expediam. cur il
la materia informis diceretur. et utrum a deo creata sit
et quantum cumque in altum ascenderit. Di
cta quidem est informis. non quod penitus forma
careret. hoc enim non potuit cum esset corporea.
sed quia non nondum pulchram aptamque ac distin
ctam acceperat formam. qualem nunc cernimus.
facta quidem prius est in forma confusionis. dei
posita secundo in forma distinctionis.

Denique addenti non videtur. quod super
hunc locum dicit Alcuinus.

De modo divine operationis.

Operatus est ergo modo deus opera. primo
in nubibus omnia disponendo. secundo in ma
teria informi creando. tertio. per operam.
sex dierum distinguendo. Quanto non
nova sed nota sepius. ne pereant reformando
do. Quesiuimus quare ut a deo esset producta. confusa
videlicet confusionem putamus. quia non forma
mata subsistit. et porrigebatur eousque
in altum. quo nunc summitas corporee na
ture pertingit. Immo ut quidam volunt. ultra
firmamentum extendebatur illa moles.
quia immo sui spissior. in supremo vero ra
rior erat. leviorque. de qua parte aquas
esse autumant. que super firmamentum esse dicun
tur. Que fuit mundi facies in principio.
priusquam reciperet distinctionem. que facta est
sex diebus. De distinctione prime diei.

Prime itaque diei opus fuit. for
matio lucis. unde consequenter scriptura
dicit. dixit deus. fiat lux. et facta est lux.
et divisit lucem a tenebris. Congrue
autem mundi ornatus cepit a luce.
per quam cetera que creata erant videntur. Que

x. de materia dicta.

S. gen. Alcuinus.

lux spūalit̄ intelligi pot̄ · s· an
gelica nata · ut aug̃ ait q̄ pus te
nebre erant · cū informis cata fuit ·
lux uo facta ē · conūsa ad c̄ atorē m ·
eiq; caritate adherens · vt̄ 7 copat'
fuisse intellig̃ · q̄ pbabilie · uelut
lucida nubes · cū qua dies ē inqp ·
Que ēdi pot̄ ubi facta ēē · u n̄c cop̄
solare locat̄ · uice ei sol̄ usq; ad diē t̄
tiam tenuit · q̄ motu sui circuacta
nocte discernebat 7 diē · uelut sol
cotidiano cursu · n̄c uenit · eademq;
distinguit · Seqt̄ · Appellauitq; lu
cē diē · 7 · t · n · b · n · Quot modis accipit̄

Demq; dies mltis modis dies ·
dr · dr̄ ē dies lux ipa sic p̄missum ē ·
7 aeri illuminatio · ut sepe occit̄ · 7
spatiū · xxiiii · horaꝝ · s· q̄ · dr̄ · factū
ē uespe · 7 mane · d · u · q · sic ē intelli
gendū · factum ē uespe · p̄ diū exacto
cursu diurno · lux uergebat ī occa
su 7 postea mane scdē · s· diei eadē luce
cursu nocturno · reuoluta ad ortū · Prima
ē diē · n habuit mane · q̄ ē aurora ·
s; a plēa luce ichoauit · 7 t̄minata ē
ī mane scdē diei · sic konputabat ·

ut dies p̄cederet · 7 sequeretur nox ·
q̄usq; ad tp̄s sepulture dn̄i factū ē ·
Qui amissio mutacat · ho ē a luce
iustitie p peccatū corruit · in tene
bras ignorantie · a resurrectiōe
aūt dn̄i · a uespa computat diē ī
uespam · ita ut p̄cedat nox · 7 seqt̄
diē · in mistio ē · q̄ a p̄ x̄p̄m · a tene
bris ad lucē redit homo · Vn̄ etiam a
luc̄ m tenebre · n̄c aūt lux in dn̄o ·
Quod si qr̄ cur fact̄ sit sol · q̄a illa
lux diem faciebat · Dici pot̄ lux
illa partes supiores · p̄stim illumi
nāe · inferiores uō n̄ adeo · ppq̄ sol
fact̄ ē ita · ut ut' in eadē parte celi ·
ea lux soli adiuncta remaneat ·
t' de ea forsan formatū ē sol' cop̄ ·

Qualit̄ accipiat dixit ds ·

Hic sciendum ē dn̄m non dixis
se t̄palit̄ ut fiet lux · q̄a n̄
mutabilit̄ · ut aug̃ ait · neq sono
uocis cū n̄ ēet lingua qua loqret̄ ·
Donatam q̄ ubi refert q̄ in sono
uocis · s; in uerbo sibi coet̄no dix ·
· i · uerbum genuit · in q̄ ab et̄no dixi
posuit · q̄ in t̄pe faciūs erat in

eodē ūbo. Opat enim pat p ūbū
7 in ūbo. ut frequent̄ scpta dic̄. n̄ q̄ ar
tifex p instrumtū. s; opifice oīum
genuit. Vn̄ grisostom̄. sic̄ unicā
p filium pat dici. q̄a unice gen̄.
sic 7 opari p filium. quia constat
eū opifice genuisse. Ut p filium
dr̄ opari .i. cum filio. Hec tn̄ sinpli
cit dr̄. filio opari p patrm. licȝ cum pat
opet. pp auctoritate pncipii in pat
s'uata. Eadē de spū sc̄o intelligenda
st̄. De distinctione secde diei.

Dixit q̄; ds̄. Fiat firmamtū in me-
dio aq̄r. 7 d. a. a. a. Aq̄s. s. q̄ in aere.
t in t'ra st̄. ab aq̄s q̄ sr̄ firmamtū st̄.
De q̄b; dicit. qui tegis aquis supiora
ei. Aq̄ aūt h' de firmamto sic̄ des q̄o
de aquis ēē factum cr̄i pot. in modū
cristalli. ut beda ait. Licȝ alii dicāt
celum. q' excedit aeris spatia igne-
e natē ēē. quib; 7 astipulari uidet
aug̃. Sān q̄cumq; cont. fuiē n̄ le
dit. q̄les aūt 7 ad q̄d codite sint.
sr̄ firmamtū aque. ipē nouit.
qui condidit. Denīq; dr̄ firma
mtū n̄ pp stationē. s; pp firmitatē.

Ut tminū aq̄r intnsgssibilē.
Notandum ē 7 q̄d in hac die sic in
ceteris non leḡ. uidit ds̄ q' eēt bonū.
n̄ q' n̄ eēt ita. s; pp aliq̄d sacramtum.
commendandū. forsan eīm pp binarii
detestationē factum ē. q' ē pncipi
ū alteritatis 7 diuisionis diei.

TERTIE De distinctione tcie

diei distinctio fuit. congregatio aq̄r
ī locū unū. dix ē ds̄. Congregent aque
in locū u. 7 a. p. a. fieri ēī potuit ut tra
subsidens concauas partē pberet. q̄
fluctuantes reciperet aq̄s. 7 fieret arida
apta germinib;. Aque aūt oēs dnr
ī locū unū congregate. pp magnitū ma
re unū exeunt. 7 ad q̄d redeunt. dicunt
7 congregationes aq̄r pp mltitudo sinū.
7 plurimas eaȝ diuisiones. ex eod mari. Ecce
habē q̄lit pma die creata fuit lux. q' cū-
cta illustraret. 7 secda firmamtū factū.
q' diuideret aq̄s ab aq̄s. tra tercia die
aq̄r molib; in receptacla collectis.
tra reuelata ē atq; aer serenat. tib; g
pmis dieb; elemta mirū distincta s. tib;
uo seqntib; eadē ornata exstit. de q'
nob iudendū ē. De ornatu quarte diei.

Celi g̃ ornat᷒ in q̃rta die fuit. lumi
nariorꝫ c̃atio. Dix̃ eñ ds̃. Fiãt lumĩna
ĩ ifirmamto celi. ⁊ diuidant diẽ ac no
ctẽ. His namq; ꝓuisum ẽ hoib;. ut ccue
unte sole. nocti ⁊ diei uicissitudine po
tirent᷒ consolati ĩ luna ac sidib; ne
nox indecora remanẽt. De qb; ĩ sub
dit᷒. ⁊ sint in sig̃ ⁊ tp̃a. ⁊ d. ⁊ a. n. Addi
ctũ ẽ n̄ q̃d. iiii. die primum cepissent tp̃a.
s; q̄ sc̄ insig̃ serenitatis ⁊ tẽpestatis. ⁊
usitate distinctiõis. dierꝫ ⁊ annorꝫ.
⁊ iiii. annĩ tp̃m. s. ueris. ⁊ estatis. ⁊ hiemis.
⁊ autumpni. **De ornatu quinte diei.**

Ornat᷒ aũt quinte diei fuit c̃atio a
nimantiũ ex aq̃s. Sic ẽ dixit ds̃. ꝓdu
cant aq̃ reptile aĩe uiuẽtis. ⁊ uola
tile sr̃ t̃ram. de quib; duo elemẽta sũt
ornata. aer. s. in uolatilib; ⁊ aq̃ in na
tatilib;. **De ornatu sexte diei.**

Die q̃; vi. ornata ẽ t̃ra in bestiis. Vñ
dix ds̃. ꝓducat t̃ra aĩam uiuẽte. iu
mẽta. ⁊ reptilia. ⁊ bestias t̃re. s. sp̃es suas.
q̄ oēs c̃ate sunt innoxie. s; p peccatũ
plerq; facte sũt noxie. Omib; g̃ dis
positis ut p strinximus. nouissime fact᷒
ẽ ho. ⁊ in mũdũ tanq̃ uniũsorꝫ dñs. ⁊ posses
sor inductus. Vñ seq̃t. Vidit ds̃ q̃d eẽt bonũ. ⁊ ait.
Faciam᷒ hoĩe ad i. ⁊ c. de cui᷒ c̃atiõe a mo
dicũ. Scĩ de die ẽn. vii. ꝑ absoluam᷒.

Scriptũ ẽ g̃ q̄ **De die septimo.**
cõpleuit ds̃ die. viimo. op᷒ suũ. ⁊ req̃euit
ab uniũso ope q̃d patrarat. i. pfec̃at. Deniq;
requieuisse dr̃ ds̃. n̄ q̃i lapsũ operando. s;
nouã c̃atũam fac̃e cessando. Sic ẽ ĩ apoca
lipsi accipit᷒. Non habebãt in q̄ requiẽ dicẽ
tes. scs. i. dicẽ n̄ cessabant. Sz q̃lr in ea
die op᷒ suum dr̃ cõplesse. cum ĩ ea legat᷒
nich fecisse. n̄ fõte quia ip̃a bñdix ⁊ sci
ficauit. sic scriptura testat᷒. Bñdix ẽ in
qt diei. vii. ⁊ scĩficauit illum. q. op̃ai
fuit. Sic salomon op᷒ fecit. cũ templũ
dedicauit. Illum aũ diẽ scĩficasse dr̃.
q̄ eũ pceptis mistica bñdictiõe dotauit.
Vñ in lege. memento scĩficare diẽ sabbi. Vel
cõpleuit ds̃ die. viima. op᷒ suũ. i. pfectũ.
⁊ cõsumatũ uidit. **De creatione hoĩs.**

Decẽs supius de c̃atiõe hoĩs uideam᷒.
in q̃ ĩmẽte q̃n. ⁊ q̃lr sit fact᷒ ho. ex in q̃lr
sit laps᷒ in. q̃lr sit repat᷒. In genesi g̃
leg. faciam᷒ hoiem ad y. ⁊ c. Dicendo faci
am᷒. una opatio triũ psonarꝫ ostendit᷒.

dicendo nostram. Ex quo et substantia trium personarum monstratur.
Expressa nomina patris. hoc est ad filium. et ad spiritum sanctum.
non ad angelos. quia dei et angelorum non est una yma-
go vel similitudo. Denique factus homo in mente ad
ymaginem dei. per memoriam. intelligentiam.
et dilectionem. Ad similitudinem vero per innocen-
tiam et iustitiam. que in mente hominis naturaliter sunt. vel
ymago in aliis est. Similitudo vero in essentia
anime. Unde Augustinus. Anima facta est similiter deo. quia immor-
talem. id est indissolubilem fecit eam. Homo et dicitur yma-
go dei. Unde apostolus. Vir est ymago et gloria dei.
Quandoque tamen ipse dicitur. trinitas. et de homine dicitur. in quo est
ipsa ymago. Sicut et picturam. et tabula in
qua est pictura. ymago dicitur. ~~et ad ymaginem~~
Notandum quod est. quia homo ymago dicitur. et ad yma-
ginem. filius vero. ymago tantum. Et quare sit Augu-
stinus dicit. Homo ita ymago dicitur. quod et ad ymaginem.
quia non equatur paritate sed accedit quadam simili-
tudine. filius autem est ymago. sed non ad yma-
ginem. quia equalis est patri. Beda. Secundum potentiam mentis
est homo similis deo. sed in corpore eius de hoc indicat.
quod est in celum erectum.

Aug. de qualitate anime.

Ad.

Aug. de trini.

De creatione anime.

Post in facta corporis. et anime eius describit. cum
dicitur. formavit deus hominem d. t. Et inspira-
vit in faciem eius. s. v. vel secundum alios. flavit. vel
sufflavit. quia non corporeis manibus vel fau-
cibus factum esse intelligamus. sed volendo et
iubendo fieri. Spiritus deus est. non corporeus. Quecumque
voluit fecit. Insufflavit autem. id est flatum
fecit. non quidem de sua substantia. Plato. eius est flatum
faciem. id est animam. Unde in ysaia. Omnem flatum ego
feci. Fecit autem deus animam ade. Secundum Augustinum. cum
angelis sine corpore. Sed communio alio. in cor-
pore creata est. in totum corpus animam et faciem
vero quia precipuis partibus corporis sensibus ornata est.
nominatim expressit. Unde quidam de anima ade fuit.
de aliis tenendum est. quod in corpore creen-
tur. creando enim infundit eas deus. et infundendo
creat. Fuit autem anima in virili etate creata
ut Augustinus ait super genesim.

De.

X.

De introductione hominis in paradisum.

Non ait in paradiso
factus est homo. sed extra. et ita in paradiso positus.
sicut sequitur dicens. Tulit inquid deus hominem. et
posuit in paradiso voluptatis quem plan-
taverat a principio. per quod significatum est. quod
de meliori homo perfici debebat. Paradisus autem
iste locatur intelligitur. qui ab illo principio
plantatus intelligi potest. quo terra erba et ligna
producere iussit. Vel a principio. id est in oriente.
Unde antiqua littera dicit ad orientem. Est autem locus
amenissimus magnus fonte secretus. et lignis
diversi generis ac fructuosis decoratus. Inter que

X.

B.

ē unū lignū uite uocatū. eo s. qa diuinit'
hāc uī accepit. ut q ei ex fructu comederet.
eī corp stabili sanitate. 7 ppetua solidita
te firmaret. ne infirmitate l' inoccasū labefactaret. L
ignū scie boni 7 mali. nō io sic dictū.
q arbor mala eēt. s; qa p phibitionē eā
in illa tm̄ suggestio futa. qua hō experiendo
disceret. qnt bonū obedientie. malū uē in
obedientie eēt. Cognouit eī hō p q hoc lignū
tangeret. bonū p experientiā. 7 prudentiā. ma
lū u p prudentiā tm̄. Usurpato aūt uetito
7 p experientiā malū cognouit. Nec meli' co
siderat. qntū malū sit inobedientia. q qa phi
bito are bona. q tangi n debeat. si n phibet
Si eni re uenenosam phibuit tangi. pena
qntam ex phibitiōe. q ex natura rei sequi
uidet. Dū g re bonam phibuit tangi. ex sola
inobedientia plena eē monstrat. sic ex o
bedientia palma. De formatione mu lieris.

Deniq; in paradiso mulierē formauit ds.
de substa uiri. sic scriptura dic. Inmisit ingo
ds. s. i. a. cūq; obdormisset. tulit. u. d. c. e. et
edificauit eā in mulierē. facta ē g mulier
de latē uiri. n de capite. aut de pedib; qa
nec dña. n ancilla ei pabat. Si eī de capi
te facta eēt. uidet uiro adoratione pferenda.
Uel si de pedib; ad s'uitutē subicienda. S; de
latē uiri facta ē. ut p h ostenderet. qa ad consortiū
creabat dilectionis uiri. 7 ammiculum generationis.
Nē aūt sunt facta cū uiro. s; uir sol' p'. de
quo ipa. pea ut p h ymago dī in homine ap
pareret. Sicut eī ds principiū ē toti creatu
ris. ita adā principium ē humani gnis.
in quo superbia diaboli. retundit'. q principi
u ēē in quo usurpare uoluit. Qd aūt facta
ē mulier soporē misso in adā. sacrmtu xpi
7 eccle fuit. Sic eni mulier de latē uiri
ri dormientis formata ē. Ita eccla ex
sacrmtis que de latē xpi in cruce dormi
entis pfluxerunt aq 7 sanguine. a xpo
abluta redēpta aperit. Sic g corp mu
lieris de corpe uiri traductū ē. q nō simulit'
de aīa intelligere licet. q n ē ex traduce. Ier.
eī anathemati uinculo illos obligat. q
aīas ēē ex traduce dicūt. in fidelis auctori
tate pphā. Qui finxit singillatī. c. e. Hic
sati inqt. in initio pphā. q. n aīa de aīa
facit ds. s; singillatī aīas de nichilo creat.

Occurrit hic de statib; hoīs.
triplex de statu hoīs consideratio. quali. s.
hō fuit añ peccatū. 7 p' peccatū. 7 i resur
rectiōe erit. In primo itaq; statu habuit hō

posse mori . et posse non mori. In sc(un)do s. p(ost) peccatum
habuit posse mori . et non posse non mori. In resurrectione fu-
tura habebit posse non mori . et non posse mori. Unde aug(ustinus). **pp.**
post delinio(n)e(m) que formata est corp(us) a(n)i(m)ale . non spiritale.
cum q(ui)d(em) resurgemus. Illud autem ante peccatum . mortale **Sol.**
et inmortale erat . quia poterat mori . et non mori.
Quod per peccatum mortuum factum est. Ut ait ap(osto)l(u)s ait.
Nemini est hoc corpus mortale sicut primi hominis fuit . sed **aug**
mortuus . quia necessitatem habet moriendi . quod **sr̄ gn̄.**
mutabitur in spiritale . non poterit ultra dissolui.
cum induerit inmortalitatem . filii enim resurrecti-
onis non poterunt ultra peccare nec mori. **Qu(a)n(dam) mor**

Uero autem inmortalitas **adefuit an pecc.**

mortalitatem fuisse corpori ade ante peccatum . secundum condi-
tionem nature . adiutoria tamen per cibos alimoni-
a . tardeque per esum ligni uite proficiendam. Uerumtamen sicut
caro ade ante peccatum . ita inmortalitas creata est . ut
p(er) alimoniam ceterorum lignorum . quibus erat
manducare iussus . donec perduceretur ad etatem
conditori placitam . ipso iubente sumeret de ligno
uite . quo perfecte inmortalis factus . ultra
cibi alimenta non requireret. Hec mouit quod dicit
aug(ustinus) s. Quoniam inmortalis creatus est homo inmortalis . quia erat
ei de ligno uite . non de conditione nature . si subau-
diatur proficiendo. Cui sensui congruunt uerba
domini dicentis . de ada post pecc. Uidete ne
forte sumat de ligno u(ite) . et ui(uat) . i(n) e(ternum). Item ad

hoc conducit quod putamus primos parentes
tes . non indiguisse cibo ante pecc. Dicit
Si non peccarent . non morerentur . non autem pecca-
rent si non comederent . Quia poterat sine alimo-
nia uiuere. Quibus dicitur . quia non solum peccarent .
de uetito edentes . sed et concessa non utentes.
Fuerat enim utrumque preceptum . s. istud uti . et il-
lo abstinere. Unde aug(ustinus). In manducandi conti-
nebatur . ut de concessis manducarent . et
abstinerent a b(ene) interdicto. Uel si non peccarent .
fame non sentirent . cum ea sit pena pecc(at)i . Sine fa-
me autem . superfluo comederent. Ad quod dicitur . ue-
re pena pecc(at)i fames est. Cum inmoderatus appetitus
edendi . cui non subiaceret homo si non peccasset .
habebat tamen naturalem appetitum . et moderatum . cui
et ante pecc. oportuit satisfacere. **quare in paradiso**

Creati autem primi pa(rentes) **non coierunt. aug(ustinus) i(n) gen.**

rentes in paradiso non coierunt . quia creata muliere
mox transgressi et eiecti sunt . uel quia d(e)i non du(m) iussu(m) erat
ut coirent . postea divina expectanda auc-
toritas . ubi concupiscentia non urgebat . Item
de paradiso emissi genuerunt . quibus honorabi-
les nuptie . et thorus inmaculatus . ibi esse po-
tuit sine ardore libidinis . sine labore pariendi .
quia commodum est illos ante peccatum genitalibus mem-
bris potuisse imperare . sicut ceteris in quolibet ope-
re sine pruritu uoluptatis . quem per pecc. meru-

et: nuptie u͞o ordinarent. Infirmitas
enim p̄na iniurię turpitudini excipit
honestate coniugii. et q̄d sani eēt officii
ū. egri ē remedium. **Quales essent
filii p̄ creati an͞ peccatū.**

Pot aūt dubitari si an͞ peccatū ge-
nuissent. utrū mox geniti pfecti eēnt statura
corpis. et sensu animi. uelud adā mox
condit⁹ extitit. an p intervalla tēpm̄ u-
m̄ sic pficerent. utiq; nūc hoīs de auctori-
tate diffinitū. occurrit. n̄ q̄ fortē necē
eēt paruulos nasci. u causā att. pp uīā ne-
cessitate. Hoc aūt certum ē q̄d p̄e infirmi-
tati nrās cognitā h̄ infirmitatē carnis. s. q̄.
hōi nato. nec pedes idonei ad incessū. nec
man⁹ salte abile s̄t. ad scalpendū. q̄ ē alīt
in plurim aīaliū pull⁹. q̄ mox nati c̄rūt.
et matres sequunt. Denīq; siqui eoz s. aīam
p tpis interuallum p fecturos fuisse dixit.
n̄ urgebit ad confitēd̄. ignorantiā q̄ p̄ea
ē peccī. ineīs eē potuisse an͞ peccm̄. Licu
p e n̄o oīs. q̄ aliq̄ nescit. Ut enī q̄ pfec-
te scit. statim ignorat. quia ignorantia n̄
dr̄. n̄ cū d̄ q̄ scit. n̄ ignorari debz. nesci-
t. tal q̄; ignorantia p̄ea peccī ē. **Tal** aū
eēt hōis stat⁹. an͞ peccm̄. ii dictū ē. de quo
sīn peccasset. ī fērend⁹ eēt cum uniūsa po-
steritate. ad ppetue felicitatis honorē.

Videndū **De inuidia diaboli.**

q̄ diabol⁹ p h̄umilitatē posse ascendē
hoīem unū p supbiā ipē cecidat. inuidit
ei. et q̄ ad tēntandū eū decipiendūq; accessit.
Ip̄m quia ei malitia tanta ē. ad tēntandū
uirtute. n̄ uirum inquo plus roīs uigē scie-
bat. s; in infirma mulierē tēptaē pposuit.
Hec aūt fraus ē p pept. n̄ in ipa forma
s; ī alienā uenire uoluit. Itaq; p misit ei d̄s
formā sue malitie cōgruentē. s; n̄ p q̄ p mitti
p q̄ uē tēptaret. q̄ uē sp̄u suo diabol⁹
implens. ut aug att. sapientissimū oīū
bestiarum fecit. Inde c̄r sp̄ns calidior
cunctis aīantib; t̄re. n̄ quidē p̄ rōali aīa
s; p sp̄u diaboli. q̄ adimplebat q̄ sapien-
tissime. In hac itaq; forma mulieri astu-
tus dicens. cur p̄cepit uob d̄s n̄ comederetis
de oī ligno paradisi. Cui mulier. Ne forte
moriamur. Quo dicto. ad eum seducendum
aspirat. Hac iēptam subiunxit. Nequaq̄ quā
moriemini. Scit enī d̄s q̄ quocunq; quocuq;
die commederitis ex eo. aperient oculi uri.
et eritis sic̄ dii. scientes bonū et malū. Ubi
trib; modis tēptauit hoīem. Gula p sua-
dendo cibum dicens. In q̄ quocūq; die .c.
.m. Uana glā p mittendo diuitate dicens.

eritis sicut dii. Avaritia, promittendo scientiam dicens: Scientes bonum et malum. Est autem gula immoderata cibi aviditas. Vana gloria, amor propriae excellentiae. Avaritia, enormis cupiditas habendi, quae non tantum pecuniae est, sed omnis quae supra modum ambitur. Nota etiam hoc ordine humanae perditionis primo affirmavit Deus dicens: Quacumque hora comederitis ex eo, morte moriemini. Deinde mulier dubitando dixit: Ne forte moriamur. Tertio diabolus negavit dicens: Nequaquam morte moriemini. Dubitans ergo ab affirmante recessit, et ut prius negantem appropinquavit.

De peccato hominis.

Denique vidit mulier lignum, quod esset pulchrum et ad vescendum suave, et tulit ex eo et comedit deditque viro suo, nequaquam diabolo suggerente, utique peccavit. Videtur tamen quod tentationem praecessit eorum peccatum, pro eo quod Augustinus ait: Non autem putandum quod homo deiceretur nisi praecessisset sed ideo quaedam elatio comprimenda. Illud quoque ubi tentationem commemorat: mulier non crederet nisi ei inesset amor propriae potestatis et quaedam de se superba praesumptio. *(oppositio)* Quod si ita est, non per alterius suggestionem prius peccavit homo, cum auctoritas tradat ideo peccatum diaboli incurabile esse quia non suggestione, sed propria superbia cecidit; hominis vero curabile, quia non per se, sed per alium cecidit, et ideo per alium surgere potuit. *(solutio)* Ad hoc autem dicimus quod elatio non tentationem praecessit, sed prohibitae comestionis opus. Hoc enim ordine actum est: praecessit seductionis tentatio, secuta est in homine mentis elatio, accessit inobedientiae transgressio.

Quae fuit elatio mentis mulieris.

Talis autem fuit elatio mulieris, ut vellet Dei habere similitudinem, putans verum esse quod diabolus dixerat: Eritis sicut dii. Quae elatio nequaquam fuit in viro. Non enim fuit seductus, ut Apostolus ait, non enim credidit verum esse quod diabolus suggerebat, scilicet Deum lignum illud tangere prohibuisse, quia sciret eos, si tetigissent, sic deos futuros. Sed ante cum non videret Adam mulierem, accepta illa esca, mori, aliquid inhaesit menti eius elatio, qua cuperet et ipse lignum vetitum experiri.

In quo fuit seductus Adam ante peccatum.

Non enim fuit seductus Adam, ut Apostolus ait, ideo quia non sicut mulier credidit illud esse verum: Eritis sicut dii; sed in eo est deceptus quod putavit illud peccatum esse veniale. Unde Augustinus: Inexpertus divinae severitatis Adam ideo falli potuit, ut

veniale credidit esse illud peccatum. Porro vide
est quod vir voluit esse sicut deus. ut eciam dicitur quod
non rapuit tunc exsolvebam. Augustinus.

X.

Rapuit adam et eva presumentes ut dia-
bolus de divinitate. rapere voluerunt di-
vinitatem. perdiderunt felicitatem. Ideo sicut
deus quis similis tibi. qui perverse vult esse ut deus.
perverse vult simulari deo. ut diabolus qui
noluit sub eo esse. et homo qui ut servus nolu-
it teneri precepto. sed nullo sibi dominante
voluit esse quasi deus. Item sicut in rapina arbi-
tratus est esse se equalem deo. qui non usurpavit quod
suum non erat. ut diabolus et primus homo. Ideo quod

Sol.

dicitur. Nec tamen adam hoc voluisse. quia mulier
de eo superba voluit illud. quod peccatum dicitur
per unum hominem intrasse in mundum. Quia
per mulierem intravit de viro facta. mulier
enim prius peccavit quam vir. Melius autem videtur
de quibus adam. quod in adam abiit. sicut deus
esse. quia tamen non credidit id fieri posse. non ad-
eo exarsit ut mulier. quod hic fieri posse
putavit. Ideoque magis ambiendo super-
bivit. Minus ergo vir peccavit quam mulier.

Quod minus peccavit vir quam mulier.

Proinde intelligitur vir minus peccas-
se quam mulier. quia ut augustinus ait de
venia cogitavit. ut supra dictum est.
Putavit enim utrumque posse fieri. ut et
uxori morem gereret. et per penitentiam veniam
haberet. Inde quod videtur ex eo quod mulier in se tantum
et proximum peccavit. Vir vero in se tantum et
deum. Ex eo etiam apparet quod gravius mulier

oppo
oppo

punita est. cum dicitur in dolore paries filios.
Huic autem contrarium videtur. Augustinus loquens de ex-

X.

cusantibus peccata non confitentes. inquit
adam peccatum sed dicit. Mulier quam dedisti mihi
dedit mihi et comedi. Mulier quoque non confi-
tetur. sed in alium referens. ait serpens de-
cepit me et comedi. impar sexu. sed par
fastu id est superbia. Pares ergo peccaverunt.

Solutio.

Colligitur ergo ita peccata parentum in integratione
nostre potioris distinguere. tamen superbie
et excusationis in quibus pares fuerunt. et superbia
pares peccaverunt. et peccatum elationis in
quo potius ambitione uterque victus est. alter alio
plus sive minus peccavit. Obicitur etiam quibus-
dam modis peccet. Ignorantia scilicet infir-

Oppo

mitate. et industria. ut ysidorus ait. quorum

ysidorus.

utrumque fit peccare in industria. quod gravius.
Videtur adam plus peccasse eo quod sciens
peccavit. Nec enim seductus fuit. Mu-
lier autem fuit seducta. ut dictum est. ut
per ignorantiam excusanda videatur.

Sol.

Ad quod dicendum est. Quia ignorantia
eius excusari non potest. quia scire potuit
sed noluit. erat enim scientia et ratione predita

p̄s tum cum sciret se mandatū cont̄ diabo
li suasione accepisse. Ipa n̄ oīc p̄cep̄ nob
ōs. ꝛc̄. Cui aūt aufert̄ excusatio igno
rantie. ut aug̃ ait. q̄ mandata dī nouerit.

Deniq; igno De t̄plici ignorantia

rantia. alia ē affectata. ut eoꝝ qui scire
possēt ꝛ nolūt. in q̄b; ē ipa peccatū. Alia
ē ig̃ta. ut eoꝝ qui scire uolūt ꝛ n̄ possūt. in q̄b; ē
pena pecci. Alia ē simplex. ū eoꝝ q simplicit̄
nesciūt. in q̄b; ꝛ pccē. Un̄ aug̃ dic̄. Aliud ē

aug̃ ad ualētin anū.

nescisse. aliud ē scire noluisse. qa ieis qui intellige
noluerit. ipa ignorantia pcc̄m ē. In ei u° q̄ n̄ potuerit
pena pecci. Ig̃ntia u° eoꝝ q̄ tm̄ simplicit̄ nesciūt. nullū sic
excusat. ut etnō igne n̄ ardeat. Sz affectata aūt inuinabit.
In g̃ta. inuinabit. Simplex u° ē q̄ n̄ iuncta
pena hīt. Inuinabit. ꝛc̄. q̄ iuncta fuit i.
n̄ hūit tanta pēa. q̄ta affecta. inuinabit
ī pēa. Inuinabit aūt a maiori pēa. Q̄r

n̄ fecit d̄s hoīem meliorē q̃re hoīes

Huic q̃rit aliq̄s c̄ fecit d̄s hoīem talē qui
seduci posset. In q̄ nouit ille magistri
cū hoīe ēe actū. Sic ei fact̄ hō. in na
tā. habuit posse. ꝛ in potestate. uelle.
n̄ consentire suasori iuuante dō. ꝛ ē
gloriosius. n̄ consentire. q̄ tēptari n̄ posse.
Querit ꝛ c̄ creauit d̄s. quos futuros malos
sciebat. Id ē. s. qr̄ bonū ēet de malis eoꝝ
facturꝰ p̄uidit. Sciebat eni eos futuros
boni. quare n̄ frustra eos creauit. Que
ritur ꝛ cur n̄ talē fecit hoīem. q̄ n̄ pec
caret. Ut si peccaret. cur n̄ in meliorē
statū eū reparauit cū posset. Ad hęc ꝛ huiusmodi
q̄ curiosus q̄rit. ꝛ uers. sic responde
re possem. Q̄; cur n̄ fecit qr̄ noluit. Cur
noluit. ipse nouit. n̄o tu q̄ras. ꝓ eo q.
scriptum ē. Non plꝰ sape q̄ oportet sa
pe. Nec enim uas figulo dic̄. c̄ me fecisti
sic.

De t̄plici hoīs añ lapsū scia

Deniq; fuit hō añ lapsum t̄plici
cognitione p̄dit. creatoris. s. reꝝ creataꝝ ꝛ sui.
Creatorē ei noscebat. n̄o tn̄ sic p̄fecte. q̄
liut sibi in futuro facie reuelata cognoscet.
nec in enigmate qualiter nc̄ uidem°. Sz
quādā ꝓpinquiori intelligentia. qua
dī p̄sentiā contemplabat. Rerumq; cogni
tionem habuit. q̄ patet p h. q. cunctis
aīalib; noīa imposuit. que ꝓ illum
creata sunt. ꝛ ab illo regenda fuerant. ꝓpri
ꝛ sui cognitionē habuit. intelligens. q̄d
superiori. ꝛ equali. ꝛ inferiori deberet. Nec
eni reus ēet transgressionis. si hō nō nouisset.
Quod si q̄r utrum c̄ca se futura. p̄uno
uerit. dicim°. q. ei mag̃ facienda cōmissa
sunt. q̄ futura reuelata. Uñ q̄ fuit hō p̄
scius sui casus. sic ꝛ de angelo dixim°.

Hic scienduī ē De creationis gr̄a

q ho cat fuit. in uoluntate recta. datumq;
fuit ei auxilium. quo in ea rectitudine stare
posset. non aut meruit salutem in alia gratia sibi
daret. Unde aug. Sic factus est homo rectus. ut manere
in ea rectitudine posset. non tamen sine diuino adiutori-
o. quod si angelo et homini. cum primum facti sunt. de
fuisset. neutriq; sua culpa cecidisset. Illud
autem erat libertatis arbitrii. ab omni corruptione et i
munitas. uoluntatis et rectitudo omniumq; na
turalium potentiarum. sinceritas et uiuacitas.

Nota. Sed hic habetur quod diximus hominem per hoc sine alia gratia
esse non posse donum perficere. Per illud auxilium
creationis gratie. potuit homo permanere in bono. Po
tuit ergo resistere malo. quod si fecisset. perfe
ctum esset ei meritum uite. Adeo quod dominus. Quia
resistere malo. et declinare uite meritum est.
cum ea subest que nos ad faciendum mouet. quamuis
non est corruptio peccati. quod tunc in homine non erat.
alioquin meritum non est. quod in angelis apparet. qui
bus non fuit stare meritum. Declinare ei a malo
semper uitat peccatum. sed non semper meretur palmam.

Nunc de libero. De libero arbitrio.
Nunc de libero arbitrio uideamus. ubi sit disserentes. et quo
sit et unde dicatur. quorum et sit et adquem per ti
neat. Est itaq; liberum arbitrium. in uolun
tate et ratione. Est enim facultas. uoluntatis
et rationis. per uoluntate. quod non cogitur. liberum
dictum. per rationem uero arbitrium. quod arbitratur et di
iudicatur inter bonum et malum. Unde ergo dicitur

liberum arbitrium. quod libere et spontanee ducatur.
uel ad bonum eligendum. non tamen sine gratie auxilio. uel
ad malum in quo per se sufficit. Porro secundum hoc non
uidetur. in deo esse liberum arbitrium. cum deus malum
eligere non possit. Unde iter. et aut. Solus deus est. in
quem peccatum non cadit. cetera cum sint liberi arbitrii
ad utramq; partem flecti possunt. Similiter nec
in glorificatis. qui male uelle non possunt. Unde
aug. Primum liberum arbitrium fuit posse non
peccare. Nouissimum non posse peccare.
Medium autem non posse peccare. et non posse
non peccare. Sane liberum arbitrium est in deo. Unde
ambr. Unde ambr. sup diuisiones singulis prout
uult. id est pro libere uoluntatis arbitrio. non pro ne
cessitatis obsequio. Ipsa ergo uoluntas diuina
que non necessitatis sed libere omnia facit prout uult.
est in deo liberum. arbitrium. In glorificatis et li
berum est. ar. Unde aug. Non ideo carebit homo
libero arbitrio. quia sic erit. ut male uelle
non possit. multo quippe liberius erit arbi
trium. quod id non non poterit seruire peccato.
neq; aut uoluntas non est. aut libera dicenda.
non est qua beati sic esse uolumus. ut esse miseri
non solum nolumus. sed nequaquam prorsus uelle
possimus. Ut ergo tam deo quam hominibus et nunc
et in futuro. liberum conueniat. ar. tamen sic dici
uidetur. quod sine coactione potest eligere
quicquid ratio decreuerit eligendum.
De quadripertito statu liberi arbitrii.

Aug.

oppo

Solut

oppo

oppo

Solutio

Hic nota quatuor hominis status in libero arbitrio. Ante peccatum scilicet quando nil impellebat ad malum, nichil impediebat ad bonum. Post peccatum ante reparationem vel premitur a concupiscentia et vincitur. Post reparationem vero ante confirmationem vel premitur a concupiscentia propter infirmitatem, sed non vincitur propter gratiam. Post confirmationem et ubi nec premetur nec vincetur, infirmitate penitus consumpta et gratia consummata, vel omnem recipiet libertatem.

De triplici libertate.

Est autem libertas a necessitate, a peccato, a miseria. A necessitate libertas est qua liberum arbitrium semper liberum est, quippe cum in voluntate sit, que cogi non potest. Libertas a peccato est qua servi iustitie efficimur. Unde apostolus: liberati a peccato servi facti estis iustitie. Libertas a miseria est de qua dicitur: et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem glorie filiorum dei. Hanc etiam omnem libertatem habuit liberum arbitrium ante peccatum. Corruptum autem per peccatum, recepta prima que est nature, perdidit sequentes, que sunt gratie. Liberum enim arbitrium est ille qui descendens ab Ierusalem in Iericho vulneratus in naturalibus, spoliatus in gratuitis bonis. Unde Augustinus: Male utens homo libero arbitrio et se perdidit et ipsum, dum totum peccati servituti subiugavit.

De inequalitate libertatis liberi arbitrii.

Patet igitur supradicta esse — — arbitrium semper et in singulis, non tamen pariter esse liberum in singulis. Nam et cum simpliciter est liberum per eam libertatem que est a necessitate. In redemptis vero liberius est propter eandem et eam quoque que a peccato. In unicis liberatum dicitur. Singnificatus vero erit liberrimum omnimoda habens libertatem. Ad bona enim et mala quantum ex se non pariter liberum est. Est enim liberius ad malum, quod per se potest, quam ad bonum, quod nisi gratia iuvante non potest. Hinc ergo patet duas esse libertates liberi arbitrii: malam scilicet et bonam. Mala et non vera libertas est cum spreto dissentit a voluntate, invocans quod voluntas appetit non esse faciendum. Bona vero libertas et vera est vel iusto voluntati concordat. Sed et in hoc tamen plus habet eternitatem liberum, sive de eadem libertate dissentiunt. Nec enim ea in homo que dicta sunt nec posita geminantur. Velud homo singularitatis unius utique bonus aliquando est, aliquando vero malus, qui alius et alius.

Ad que ptineat libm arbitrium.

Nunc sciendu e quod liberu arbitriu nec ad psentia ptin; nec ad ptita. Quod eni e ut fuit. sic dete inpiatu e. ut n sit in libo arbito. te qui e. ut fuit. ut sit. ut n sit. fuerit. uel n fuerit. Ad futura g tm ptinet. ita tn ad ea q an pueniat. inpo testate n he. s; ad ea tm q u sit. ut n sit. bona mala ue. uolu tati. potest eligere libtate. Quid

Est aut uoluntas. sit uolutas. ai mot cogite nullo ad aliqd n ad mittendu. ut ad ipsi se induu. ut aut malu n admittat. 7 bo nu ad ipsi exe. gra di pueniur 7 subseqt. Vn apls: ne uolenti neq; currenti. s; di misereti. Quod n ita di. q si uolunta hois sola. sine di ia n sufficiat ad bonu. Sic ei 7 eco u so dici pos set cu id. mia di sola n imple at. peo g dictu e. ut totu do t buat. q hoi uoluntate bona. 7 ppat ad iuuanda. 7 ad iuuat ppata. Nolente ei puenit. ut uelit. Volete subseqt. ne fru stra uelit. Costat g ex his. uo

luntate hois p se. n uelle eficacit bonu. hac aut gra seqt uolunta que pcedit nullo uocante merito. Gra ei di nichil merito pcedit huanu sed ipa meret augeri. ut aucta meretur 7 p fici uolunta te. comitate. n ducete pedisseq n puia. Que sit gra pcedns uoluntate.

Hec aut gra fides e. que impe trat. quod lex impat. q; tra iustificat ut apls ait. Iustifica ti ex fide pace habeam ad dm. Pcedit aut sic. libat siqde uo luntate. a s uitute peccati. ut preuiuat iux. Vn aug. Arbit u post ruina. libandu e a s ui tute peccati. Nec omino p se ipm. s; p sola di gra q in fide e posita e. libat. ut uolunta ipa p paret. Ex his costat uoluntate di bona ex fide ee. Videt tn fides ex uo luntate puenire. peo quod ait. Corde credit ad iustitia. Et in qd aug. simplicit credit. s; cor de credit. qa cetera pot homo nolens crede n nisi uolens. Et ubi laban. sr genesim. fide e uolu tati n necessitati. S; h 7 iis simi lia n peo dicut quod fides ex

uo lũtate ꝑueniat. s; qã ñ uenit
fides. ñ meũ quũ uult credere cui
bonã uolũtatẽ ꝑuenit. ñ tp̃r
s; efficacia 7 auctoritate. Hoc aũt
qđ for ciuis insinuat ex ũbis aug.
tractantis illud. nõ q; sufficientes
sim cogitare aliqđ a nobis quasi
ex nobis. Quis inqđ ñ uideat. ꝑus
ẽẽ cogitare quã credere. Nullus quippe
credit aliqđ. ñ ꝑus cogitauerit ẽẽ
credendũ. Ex h manifeste liquet
q quia cogitatio boni uolũtati ẽ. ipa
uolũtas fidẽ ꝑcedat. Ad q dicimus

Solutio

q cogitatio boni uĩ uolũtas ꝑcedit fi
dẽ. ñ tñ illa q recte uiuit. ad q̃
q̃ h ordine uenit. s. ꝑ cedit intellec
tus boni. sequit cogitatio eiusdẽ. Tertio
ẽ bona uolũtas. ut dilectio. q̃ aug
distinguit ibi. Concupiuit aĩa mea
.d. i. t. Concupiuit desiderare inqđ.
ñ desiderauit. Videmus nõ aliqñ.
quã utiles sint. iustificatiões dĩ s;
ñ desideram. ꝑuolat enim intellectus.
sequit tardus. aut nullus affectus.
Scimus bonũ. nec delectat agere.
7 concupimus. ut delectet. ostendit
itaq; qb; gradib; ad eã ueniat.
Prius ei ẽ. ut quã sint utiles
uideat. deĩn ut eaꝝ desideriũ
concupiscat. Postremo ut ꝑfici
ente gratia eaꝝ opatio te delectet.
Sic g attendas. tota exspirat
questio. Vt ei ꝑ te uiua ꝑus in
telligis bonũ. sc̃do cogitas. quod
ñ exite. s; ex dõ ẽ. t̃tio. opari delec
tari. quãdo iã ꝑ fidẽ 7 caritatem.
bona facta ẽ uolũtas qua sola
recte uiuit. Ipaq; fidei comes ẽ.
ñ ꝑuia. Eadẽ tñ quedã gr̃e dona
ꝑcedit. q. s. iustificatũ sequunt.
Vñ augustinus. ꝑcedit uolũtas
bona hominis. multa doña dĩ.
s; ñ omnia. que aũ ñ ꝑcedit. ipa eius
dẽ. 7 ipa iuuat. q nec tp̃r ab eis
ꝑcedit. 7 eis cõsentit ad bonũ.

De triplici genere bonorum.

Ut aũt euidentius que dicta sunt innotescat
Sciendũ ẽ quod bonoꝝ alia sunt
magna. alia minima. alia me
dia. Magna sunt qb; recte uiuit.
eisq; nemo male utitur. Minima
sunt sine quib; recte uiui pot. Me
dia sunt sine qb; recte ñ uiuitur.
quib; utriq; bene 7 male utitur.
Vñ aug. Virtutes qb; recte uiuit.
magna bona sunt. Spẽs u corpm.
sine quib; recte uiui pot mini
ma. potẽtie u aĩi sine qb; recte

n̄ uiuit. Medias ḡ denique uirtu
tib; nemo male utitur. Ceteris u bonis
male & bene uti pot. Porro uirtute
ideo male nemo utitur. quia opus uirtu
tis ē bonus usus istorum quib; etiam
male uti possumus. Bene aut utendo ne
mo male utitur. Ceterum liberum arbi
trium inter media bona ē. quia eo ma
le uti possumus. & illud ē sine quo recte ui
uere nequimus. Bonus ḡ usus eius opus uirtu
tis ē. Sicubi aut legitur. quod uirtus sit
uirtus ei ibi pro ope accipitur. De uirtu
te et eius merito.

x Uirtus ḡ ē ut aug ait. bona qualitas mentis qua recte ui
uitur. & qua nemo male utitur. quam
solus deus in homine operatur. ut dei iusti
tia. ibi feci iudicium & iustitiam. ut aug dicit.
x.— Iustitia magna uirtus ē. quam n̄ facit
in homine nisi deus. ideoque cum ait feci iusti
tiam. n̄ ipsam uirtutem quam n̄ facit ho
mo. s; opus eius intelligi uoluit. Sic
de ceteris dicendum est. Secundum hoc
enim de fide apostolus ait. Gratia estis sal
uati per fidem & h n̄ ex uobis dei enim do
num ē. Sed ē fides n̄ ex uiuinate uirtus ē
qua donum dei prius ē hec gratia operans
dicitur qua uoluntatem sanat. & ad bonum
preparat. & cooperans que eam in bono faci
endo iuuat. de hac etiam merita ueni

Scom expo.

unt ut ait aug. Quid ē meritum hominis
ante gratiam cum omne meritum in bonum
n̄ faciat nisi gratia. Ex gratia enim & libero arbitrio
meritum prouenit hominum. Uelut ex fide
& libero ar. actus uel affectus meriti effi
citur. credere s. quod ē primum meritum
similiter ex caritate & libero arbi. di
ligere. ita de ceteris. per que merita & sibi
augmentum & nobis iustificationem
& uitam merentur uirtutes. H tamen merita
pauci tollitate principii soli gratie dat
dant. unde & ipsa gratia dicuntur. Unde aug.
Cum coronat merita nostra. nichil aliud
coronat quam munera sua. Unde uita
eterna que meritis redditur gratia uocatur.
quia gratis datur. Nec ideo gratis. quia meritis
n̄ datur. s; quia per gratiam dantur & ipsa
merita quibus datur. Aliorum de uirtu
te sententia tam.

x ad x titū.

x ad x titū.

Alii tamen dicunt uirtutes esse bonos usus naturalium
potentiarum interiores. Exteriores quia cor
pus geruntur opera uirtutum. Ad h
aut mouentur quia dicit aug. Quid ē
fides. credere quod n̄ uides. Item caritatem
uoco motum animi. Ex h inquiunt.
Si caritas & fides motus animi sunt.
ergo & uirtutes. Sed enim h per causam
dicta esse intelligendum ē. ita quod ē ca
ritas ē motus animi. uirtus que

x sr̄ iohem.

Solutio.

movetur animus ... ad di
ligendum. Item fides credere quod non vi
detur. fides. i. gratia qua creditur quod
non videtur. Aliud est autem quod creditur.
aliud quo creditur. aliud ipsum cre
dere. denique si virtus est motus men
tis. iam non ex solo deo est. ut superius
probatur. verum ex libero arbitrio.
ex quo omnis motus mentis est. ex his
verbis aug. ostenditur. Anime inquit
si libero arbitrio ad faciendum vel non
faciendum animi motum caret. si denique
his abstinendi ab opere suo potestas
nulla conceditur. eam peccatum te
nere non possumus. Non ergo virtus motus
mentis. hoc enim si esset. non iam ex virtute
liberum arbitrium esset bonum quod verum est.
sed ex bono libero arbitrio virtus esset quod fal
sum est. De heresi pelagianorum.

Postremo subiciendum est de
pelegiana heresi. que gratie
adversatur. Hec ergo omnium recentis
sima. a pelagio monacho exor
ta est. que gratie inimica. sine gratia
credit hominem posse facere omnia man
data divina quia ad hoc dari hominibus
dicit. ut que per liberum facere arbitrium iu
bentur. per eam facilius implean
tur. destruit. et orationes quas ecclesia

faciat. vel pro infidelibus ut conver
tantur. vel pro fidelibus ut perseverent.
tradens hec non a deo sed a seipsis ha
bere homines. Parvulos quoque sine ori
ginalis peccati vinculo asserit na
sci. Disputatio pelagianorum contra aug.

Pelagiani ergo hoc dicentes. verbis aug. contra ipsum sic disputant.
Si non potest facere aliquis que iubentur.
non est ei imputandum ad mortem. ut
tu ipse dicis. Quis inquit peccat
in eo quod caveri non potest. peccat
autem. caveri ergo potest. Sed hoc de vo
luntate se dixisse aug. ait. ac si
diceret. Quis necessitate ad mor
tem peccat. non voluntate? Voluntas
enim est. qua peccatur. et recte vivi
tur. sed indigna libertate recte vivi
non potest. Item. Peccati inquit reum
teneri quemquam qui non fecit quod
non potuit. insanie est. Cur ergo par
vuli et qui non habent gratiam sine qua non
possunt facere mandata tenentur
rei? Sed illud dixerat aug. spe
cialiter contra manicheos duas naturas
in homine esse dicentes. unam ex deo
bonam. aliam ex gente tenebrarum
a deo malam. quod bonum velle non pos
set. Quod si esset. non videretur ei.

Oppositio contra eos.
Aug. in l. ii. de an. ab.
Aliud inconveniens.
Aug. in l. de heresib.
Solutio.
Questio pelagii.
Solutio

imputā dū cur n̄ facerit bonum.
Denique uidetur aug. huic doc
trine gr̄e in ptisq; aduersari. Dicē
ei. In potestate hoīs ē mutare uo
luntatē in melius. Item in potesta
te nīa ē. ut uī inferi bonitate di.
uī excidi ei seueritate mereamur.
Item non n̄ credē uelle. q aūt bo
nū opam̄ di ē. Sed h quali
intelligam̄. ipse apit his uerbi.
Eadē regla utriusq; e. uolen
di 7 faciendi. Utrūq; enī di ē.
quia ipē p̄pat uolūtatē. 7 utrū
q; [illegible] n̄ n̄ nobis uolentib; fit.
Omīg pfidia euacuata. id de
gr̄a 7 libo arbitro indubitanter
teneam̄. quod ier docet libm. s.
sic ēē. at ut dicam̄ nō sēp di auxi
lio egē. 7 ita illo errare q cū mani
cheo. dicūt hoīem peccatū uita
re n̄ posse. quā illo q cū iouini
ano hoīem n̄ posse peccare utq;
tollit libtatē. at nō nō dicimus
hoīem sēp 7 peccare 7 n̄ peccare
posse. hē fides quā in catholica
didicimus eccla. Quod gr̄a opās
Post h sciendū ē hoīe ān peccatū
7 ān peccatū. 7 gr̄a opante egē
n̄ ut ea libaret a peccato si ut p
n̄ necessaria fuit

paretur. ad bonū efficacit uolē
dū. Un aug. Nec tamē sine gr̄a
ullū m̄itū ēē potuisset. quia 7
si peccatū in solo erat arbitrio
cōstitutū n̄ tn̄ iustitie h̄nde ul
retinende. sufficiebat libm arbitriū.
n̄ diuinū p̄beret auxiliū. Itē sci
endū ē. quod caritatē 7 uirtutes
huit hō ān peccatū. ut his auctorita
tib; pbat. Ait enī aug. adā pdita
caritate malus inuentus ē. Itē adā
ān peccatū spiuali m̄te p dr̄ fuit.
Et adā q̄n solus erat. n̄ ē puaricat
quia mens ei adhebat dō. Itē hō
ān peccatū btissim. aurā cap
pebat etherea. Uirtutes g ha
bebat. quas p peccatū pdidit p
q de paradiso eiect ē dicente dn̄o.
Videte ne forte sumat. d. l. g. u.
7. u. i. e. Qd n̄ ita di ut uiuet in
et̄nū si comedisset. si m̄ uitā locu
t ē de supbo. 7 ē s̄n su. Cauete uo
angli ne commedat de ligno ui
te quo indign ē. de q si p stitisset.
comedet 7 uiuet in et̄nū. De fla
Neū p̄s 7 ad aliud meo gladio.
accedē. posuit ds ān padisum
cherubin 7 flāmeū gladiū. atq;
uersatile. qd ita ad litteram acci

a.
a.
ieron.
a. iuuench.
ambr.

Strabus

pi pōt. quia p ministeriū angloꝝ ignea cōstodia ibi pōita ē. Spūalit̄ u intelligi dat̄ quod ī pecāitate que ē plenitudo sciē. p que spiales penes que 7 uersatiles sūt, q a cūtpr uertuntur. ad uitā ī redit.

Q̄d oēs reos fēē peccatū ade.

Denique peccante adā pc̄cm̄ sim̄t. 7 p eā p eū t̄n sit in posteros. Vn̄ apl's. Sicut p unū hominē in hunc mūdū intrauit peccatū ita 7 in oēs hoīes mors p t̄n sit. qd' pelagiani male de pecc̄o imitatiōis dictū ēē putauerūt. Nec enī adā s; diabolū eī p̄ncipē dicēt apl's. si dō intellexisset. de quo in sapīa dr̄. Inuidia diaboli mors intrauit in orbē t̄raꝝ. Imitant̄ eī eū. q ex parte ipius sūt. Q̄ḡ de illo. s; de pecc̄o ppagatiōis ut̄ originis dicit apl's. Q̄ p adā t̄n sit in oēs cōcupiscibilit̄ gn̄atos. de q̄ multi uarie senserunt. q b; dā putantib; illud nec culpā ēē nec penā. s; reatū. ut̄ debitū. ut̄ ob noxietatē quo uir pene adiciuntr̄ p pecc̄o p̄mi hoīs. uelut sēti lege. ī nūquā exulāt filii p crimine patris. quod ī cōtexerunt.

Porro 7 culpā ēē 7 penā hiis auctoritatib; pbat̄. Ait enī gḡ. Oēs ex carnis delectiōe cōcepti. culpā originalē nobiscū t̄ximꝰ. Aug̃ q̄q; ait. Peccm̄ p̄mi hominis ī solū ipm̄ s; omē nocuit genꝰ humanum. q2 ex eo dampnatiōe simꝰ 7 culpā suscepimus. Itē nemo nascit̄. ī trahens penā 7 meritū pene quod ē peccatū.

Gg. sr̄ exod.

x' d' bapt. par.

Sr̄ psal. mu.

Q̄d sit originale peccm̄.

Hoc aūt peccm̄ ī ē motꝰ ut̄ act̄ anime ut̄ corpis s; fomes peccati q dr̄ cōcupiscentia 7 lex cōmīs ut̄ mībroꝝ 7 langor natē. tirannꝰ q̄q; q ē in mībris nr̄is. Vn̄ augustinꝰ. Est in nobis cōcupiscentia que ī ē pmittēn da regnaē. sunt 7 eī desideria que sūt actuales cōcupiscentia que ueniūt ex lāgore natē. Langor aūt iste ē tirannꝰ q mouz mala desideria. H aūt cōcupiscentia ī ē ipē act̄ cōcupiscēndi. s; uiciū cū quo nascimꝰ. Vn̄ aug̃. Que ē cōcupiscentia cū qua nati sumꝰ. s; uitiū utiq; qd' paruulū habilē cōcupiscere. adultū 7 cōcupiscentē facit. Non ḡ t̄ntū imitādo adā t̄ns gl[illegible]m̄. s; 7 ex eo nascimur peccatores. Vn̄ aug̃. ad dāpt̄ imita

x' d' bapt. paruuloꝝ

x' d' ubi apl'i.

x' d' bapt. paruuloꝝ

x.

Au[illegible]

tionis exēplū oculta sue cōcupi
scentie carnali trahe. omīs in se
tabificauit: de sua stirpe uītu
ros. Vñ apl's ait. In quo omīs pec
carunt. i. in q° homine in q° uelud
in materia. omīs fuerūt. uł in quo. i.
in q° peccato. Vñ apl's. Consequent̄
p inobedientiā unius hominis
multos dicit peccatores cōstitutos.
Quod sic ē accipiendū. q. a exac
tuali inobedientia ade. origina-
le peccatū. i. carnalis cōcupiscē
tia puenit. ut 7 in illo ēēt et in
omīs ptnsiret. P̄ t̄ ducē utiq; que
carnis ē ñ aīe in quā etiā ipm̄ pecca
tū habitat. p causā corruptionis
ñ p culpā. Vñ amb. Quoniā habitat
peccatū in carne. cū ñ sit substa-
si puatio boni. Ecce p̄mi hōīs cor-
pus p peccatū corruptū ē ipā
corruptio in corpore manet cui
cōsortio aīa maculatur peccato.
P̄ id ḡ qd' facti eā manet in car
ne. habitare dr̄ peccatū in ea. Id
ñ habitat peccatū in aīa s; in car
ne. q2 peccati cā ex carne ē 7 ñ ex
aīa. q2 caro ē ex origine carnis
peccati. P̄ t̄ ducē H omīs caro fit

peccati ñ aīa. sed obiectē. Si tm̄
caro ex t̄ducē ē ñ aīa q̄ dudū
postea infunditur. ñ uidetur
peccatū in carne tiali. Eo quod
ñ sit peccatū id q. tractū ē p sci
ti cū ñ possit ēē peccatū in re i
rationali quod caro ē añ sociata
animā. Set sciendū ē peccatū
in carne ē añ aīam. p causam ñō
p effectū. Nec seq^r si ñ ē peccatū
q^r in carne t̄ctū ē. ergo ñ ē peccatū
in carne t̄ctū. q2 nec quod in utēo
cōceptū ē hō ē. 7 tñ in utēo hō cō
ceptus est. neq; magis satū est.
seges ē. 7 tñ magis seges sata est.
P̄ cāin ḡ tm̄ ibi peccatū ē. que
ñ ē culpa. sed pena. pollutio. s. uł
feditas ex ardore coit° cōt̄cta.
cui° cōtagio aīa mox infusa sit
rea. Velut liquor ex uasi uitio.
illico acescit. uł inutescit. Per h̄
aut̄ liq do apparet iā. quō p tra
ducē. peccatū transeat. Nec ē
id quod caro ex adā trahit. pecore
nascim̄. s; q2 uitiose p libidinē
t̄hit. Vñ augu. Dū sibi inuicē.
uir muli erq; miscent ñ sine
libidinē pōt ēē eoꝝ cōcubit°.

ob hoc filiorum exitus nascentium.
non potest sine peccato esse conceptus ut pecca
tum transmittit in paruulos. non propa
gatio sed libido. non natura fecunditas
sed libidinis feditas. Ex quibus euidenter
innuitur. quare caro domini peccatrix
non fuit. quia alia lege quam nostra ex matre
descendit. non enim corruptione libi
dinis sed uirtute spiritus sancti de uirgine
concepta est. Quod peccatum originale uoluntarium. *

* in necessarium est.

Voluntarium denique hoc peccatum est.
quod ex uoluntate primi hominis processit.
Vnde aug. Illud quod in paruulis

[illegible] ritet.

dicitur originali peccatum non absurde
uocatur uoluntarium. quia ex primi
hominis mala uoluntate contractum fac
tum est hereditarium. Est et necessari
um. quia uitari non potest. Vnde propheta. De

Querit.

necessitatibus meis erue me. Si
cum hoc sit. quare iusta anima munda a

Soluit.

deo creata illo tenetur. Quia in qua quia
enim unio corporis corruptum est. non quia
carni condelectetur dum infunditur.
ut quodam uoluntate. Iam enim non esset origina

Xd ciuitate dei.

le sed actuale. Vnde aug. Non fuit cor
ruptio corporis que aggrauat animam
causa primi peccati sed pena. nec ca
ro corruptibilis animam fecit pecca

tricem. sed peccatrix anima carnem corrup
tibilem fecit. Que anima cum absque
uitio (a deo) creetur. numquam tamen abs
que baptismo omnino talis est. Protinus enim
infusa maculatur. velud pollu
ta hominis manus. numquam talem
hausisti pomum. quale est mundis
manibus dedi. Nec tamen est causandus
deus cur innocentem animam corpori
societ. sciens eam ex eo maculan
dam dampnandamque nisi regeneretur. Hoc
enim sue occulte iusticie est. Animas
preterea alias aliis excellentioribus
innaturalibus donis creari. non improba
biliter dicitur. cum angelos ita fuisse con
stet. quod tamen neque pene neque meriti
uite est. Quomodo remittatur originale peccatum in baptismo et tamen permaneat.

[illegible]

Hoc autem peccatum in baptismo
soluitur quantum ad reatum. Vnde aug.
Gratia per baptismum id agit. ut corpus

Xd baptismo par.

peccati destruatur. ne concupi
scentia in carne respersa obsit mor
tuo que inerat nato. Nec tamen peni
tus in baptismo assumitur. remanet
enim post actum in membris. Vnde aug.
Dimittitur concupiscentia carnis

X contra iulianum.

in baptismo non ut non sit. sed ut non im
putetur in peccatum. Quod uero alia

[illegible]

peccata p̃terierunt actu · 7 rema
nent reatu · ut homicidiũ & hui'
modi · ita ecõuerso fieri põt · ut co
cupiscentia p̃terit reatu 7 mane
at actu · Manet t ei in uetusta
te carni · ñ ut regnet sꝫ tãquam
supata · que cotidie minuit' in
pficientibꝰ 7 cõtinentibꝫ usqꝫ
dũ pimat' · ñ illicito cõsñsu re
uiuiscat · Manens 7 · opat' deside
ria cõ q̃ dimicãt fideles · que
ante g' bapm̃ erat pena 7 culpa ·
p tñ pena ē · Hanc aũt cõcupiscen
tia · licet regn̄atis ñ imputet'
que cũqꝫ tñ ples nascat' obliga
t' · o · riginali peccato · a paren
tibꝫ licet mundis tracto · Nec
mirũ · Quo g' ppitiũ pccũa
sionẽ aufert · manẽ tñ in eo q̃
genuert ꝯcumcisi · quo ꝑ palet
a q̃ tanta diligñtia separat' in
fructu manet · t q de purgato
nascit' tritico · ita peccatũ q̃ in pa
rentibꝫ p baptm̃ mundat' · in
filiis manet quos genuer' · Q̃d
ñ alioꝝ parentũ ñ ad e peccã ·

Postremo filiis imputant' ·
sciendũ q̃ tm̃ ad e ñ alioꝝ
parentũ filiis imputat' peccatũ ·
quod hec in pbatur · qꝛ a quibꝫ
regñatiõis grã ñ cõfertur · sꝫ
mox nati moriunt' mitissi
ma pena debet' · ait ei aug ·
Mitissima pena eoꝝ erit · qui
p̃t originale peccatũ · nullũ
aliud sup addiderit · quod si ē ·
ñ g' omniũ patrũ peccati obligat' ·
Si ei p̃p illd · 7 p suo originali pu
nientur · ñ iã minor · sꝫ forte
maior quia eoꝝ dẽ parentũ sua
pena ẽẽt · Cui sñsui ppha cõ
cordat dicens · Filius ñ por
tabit iniq̃tatẽ patr' · sꝫ aĩa q̃
peccauerit ipa morietur · Huic
aũt cõtrariũ uidet' · quod in lege
dñs ait · Ego sũ ds̃ fortis · zelotes ·
uisitans iniq̃tatẽ · p · in · f · usqꝫ
in t · 7 q · g · H sane ñ ẽ ꝯtra in
tellig' · qui qd' ibidẽ subditur ·
diligñt attendit · hoc · s · his
qui oderũt me · P quod ut ieñ
ait · euidentẽ ostendit · ñ io pu
niri filios · q̃ a peccauer' patres ·
sꝫ quia eis simile quodã mo
hereditario malo deũ oderunt ·
de filiis g' iniquos patres

imitātib; loquit᷑ lex. quod iō
specialit᷑ notauit q̄a maxīe
patres filii solent imitāi quos
p̄cipue diligūt. Solā 7 ētiā quasi
tāq; gn̄ationē dix̄. eo qđ solēt
parentes int᷑ dū uiuē. donec fi
lios t̄tios uł quartos habeant.
qui patrū uidentē iniq̄tatē.
impietatē eo₄ heredes imitā
do efficiuntur. *Quid sit mi*
sticus sēnsus ī h̄is u͂bi͛ legis.

Quod etiā mistice intellign̄
dū ēē ostn̄dit᷑ ex eo quod pabo
lā dicitur in ezechiel. Pat
itaq; ē ut q̄dā dicūt p̄mus pūc
tus cogitationis. Filius u͂ ē peccati
cō ceptio cōsn̄su. s. 7 delectatio
mulieris. Nepos ē. opis cōplectio
uł cōplendi decretū cōsn̄sus.
s. uiri. uł patratio pecci. Pnepos
aūt ē. pseueratio in eo quod fecisti.
Omīs aūt p̄mos 7 scđos stimulos
cogitationū quos greci ppatheis
uocāt sine quib; nemo ēē pōt n̄
ētnalit᷑ puniet d̄s. s; si cogitata
quis facē decreuīt. uł que fecit
corrigē noluerit que sūt mor-
talia peccata. 7 ētiā. quartagn̄atio.

Nec mouet quod dr̄. In iniqui
tatib; cō ceptꝰ sū. 7 in. p. c. t. cōceptꝰ.
q̄si in plurib;. Vn̄ ēi aug. plale ibi
pōt᷑ p singulari more scīture ut
ibi. Mortui sūt qui q̄rebāt aīam
pu͛ci de solo herode agens sicut
et e cōu͛so. singłare pōt᷑ p plali.
u͛ ibi. Orag͛ ad dn̄m ut auferat s͛
pentē a nobi͛. cūm unū s; pl͛es po
pulu͛ pateret͛. *An actuale peccm̄*
ade fuit grauius ceteris.

Postremo querēdū uidetur si
peccatū trāsgressionis ade. cet͛is
oīb; grauius fuit quod ex eo uide
tur q̄a totā natā humanā muta
uit 7 uitiauit quod nullū aliū
fecit. 7 q̄ plus oī alio peccato no
cuit. Multiplici ēi miseřie. tādeq;
utriq; morti subdidit quod nł
lo alio factū ē. Ad quod dicim͛.
quod n̄ putādū ē illud peccatū
maius fuisse peccatū in spm̄ scm̄.
Nec ēi q̄ maius totā natā nr̄a
corrūpit. s; q̄ ab hoīe cōmisū ē.
q̄n in eo tota natā hūa erat. Nec
etiā quia plus nocuit mai͛ ē pu
tādū quia minora mala plus
q̄nq; nocēt. sicut ecōu͛so. mi

nora bona plus p̄st. Velut ap̄ls
dū coartaret̄ e duob; minus bo
nū elegit p̄ pluib; tn̄ p futūū sic 7
baptimi sacramtū p pluib; p̄dcē
q̄ altaris ītn̄ ē maius. Post p̄dic
ta u̇ de actuali peccō agam̄. cōsi
dantē q̄ fuit origo pecci 7 in qua
re sit peccm̄ 7 q̄ sit. p. 7 quot mō
cōhatur. Que fuerit prima
origo peccati.

Sciendū ē quod quia an̄ peccatū
nulla res fuit nisi bona. bōa
utiq; res. s. angli. uł hōis natā ex
titit. origo peccati. Vn̄ aug̃ cc̄ Iu
ti cū. Malā uolūtatē undicis ex
ortā n̄ ex bono. Si enī ex anglo.
uł hōie. quid hec duo op̄us erāt.
quīa merīs mala uolūtā oriret.
n̄ bonū op̄ dī. 7 laudāda natā?
& ex bono orit̄ malū nec fuit
ūn possit oriri. n̄ ex bono. Sc̄etm̄
ex mala uolūtate tā quā ex ma
la arbore fiunt oīa mala que ad
nōs ptinēt. tā quā fruct̄ mali.

In quare sit malum.

Similit̄ n̄ ī aliare n̄ in bōa ē ma
lū. quod ita ex aug̃ pbat̄. Malū
nich aliud ē quā corr̄ptio uł p
uatio boni que in bono dū taxat. ē
.i. in natā. Quādiu itaq; natā
corrūpit̄. in ē ei bonū quo p̄uet̄.
ac p h̄. si n̄ ēēt bonū in q̄ malū ēēt.
p̄rsu malū ēē n̄ possēt. in q̄ logicor̄
regula fallit. qua dicūt nulli rei
duo simul ēē cōtraria. Cū enī bo
na 7 mala nullu ambigat ēē cō
traria n̄ solū simt̄ ēē possunt.
s; mala oīo sine boni 7 n̄ boni ēē
n̄ pōsunt. Vn̄ res mira cōficitur.
ut q̄a omīs natā in quātū natā ē
bonū ē. nich aliud dici uidetur.
cū uitiosa natā mala ēē dicitur.
n̄ malū ēē quod bonū ē. In 7 cū dr̄
hō malū. qđ dr̄ n̄ bonū malum?
Sed bonū q̄ hō malū q̄ iniquū.
Sane h̄ dicendo n̄ incidimus.
in illud p̄phi cū. Ve q̄ bonū ma
lum dicunt. uł malum bonū.
Illud enī intellign̄dū de reb;
bonitati 7 malitie q̄b; hōs boni
uł mali sunt. uelut si q̄s dicat ad
ulteriū bonū 7 natā in quātū natā ē
malū ēē. Quid sit peccatum.

Peccatū aūt ē ut aug̃ ait omē
dictū uł factū. uł cōcupitū.
quod fit cōt̄ legē dī. Id ē. Peccatū
ē uolūtā retinendi. uł consequndi.
quod iustitia uetat. Ambr̄ q̄ q; ait.

a'cc̄ iuli
anum.

.xiiii.
ench.

quid ē peccatū ń p uaricatio
legis diuine. & celestiū inobe
dientia pceptoꝝ. Ex quibus
manifestū ē. actū malū intri-
ore. & exteriore. s. cogitatiōē malā.
locutionē. & opatione ēē pecca
tū. Precipue tn̄ in uolūta
te peccm̄ cōsistit. ex qua tāquā
ex arbore mala. pcedūt opa
mala. q̄ si fructus mali. De ua
rietate peccatorum.

Sciendū ē aūt quedā sic ēē pec
cata ut sīt etiā pene peccoꝝ.
Vn̄ aug. Jt p̄mū peccatū aposta
sie & ultimū penā gehenne. me
dia que ē. & peccata sunt. & pena
peccati. S̄ ē q q; aūt. Peccatū quod
citius p penitentiā ń delet aūt
peccatū ē. & causa pecci. aūt pec
catū. & pēa pecci. aūt peccatum
simul. & causa & pēa pecci. peccatū
aūt dr̄ causa pecci sequentis respec
tu. Pena ū respectu p̄cedentis
pecci. Cū ei p penitentiā peccm̄
ń diluit. mox suo pōde ad aliud
trahit. quod ń solū peccm̄ s; pena ē
pecci. q2 iusto ē iudicio. Ds cor
peccātis obnubilat ut p̄cedentis
peccati mēto. etiā in alia cadat.

Unde ioh̄s. Justū est ut q.
in sordibus ē sordescat adhuc
Ubi iustū ń cōsequitur ē. s; cōsequentr.
Ut necē ē ibi. Necesse ē ut q cur
rit moueat. Oppō ph̄s sane. ui
det aliquod peccatū. Illud. s. q
ē pena pecci iustū ē ē. q a ū aug. aīt. Oīs
pēa pecci. qb; hoīes boī. l mali fīt. iusta ē. Sz' Solutio.
notādū q' peccm̄ dr̄ pēa & corrup
tio. ut' p uatio boni. ń p cēntiā
s; p efficientiā. uelud diuitie dr̄
ēē gaudiū isti ń q2 sint. sed q2 faci
unt gaudiū sic & in epistola pet'
passio iniusta dr̄ ēē grā. ń q2 sit
s; quia iuste facit. gratū apud
dm̄ eā patienter ferentē. sic & pec
catū statū ut ab aliq̄ fit. adō se
pat. & naturalia bona obtenebrat
que sēp adō. ut' obtenebrati oē.
corruptio. & pecci pena ēē ntia
lit. & h̄ adō ē peccm̄ uō ń. Quod
aug. ita dicit. p̄scit ds̄ s; ń p̄ de
stinat ea que ń ē ipe facturus
.i. oīa mala. q2 & si sīt aliqua
peccata sint. & pene sedm̄ illud
tradidit illos ds̄. in passiones
ignominie. & c. ń tn̄ peccatū di ē
s; iudicium .i. pena. Quod ds̄
non est auctor peccatorum.

Eoꝝ aut͞ omniū. ds auctor ñ
ē. qa dō auctore ñ fit ho de
terior. Malū sane nāque ⁊ cul
pa dicitur. quā nequaquā fa
ciat ds. ⁊ pena quā utiq; facit ds.
Vñ ñ ē malū in ciuitate quod
ds ñ faciat. De h tn aug dicit.
Quod ds auctor mali non sit
s; q' h causalit dixit ide dicit.
Inquit eni dixi h ita. sicut dic
tū est. ds morte ñ fecit. quia
ñ fecit illud, p quo mors influgit.
i. peccatū. Quod omnia iniquā
tū sunt bona sunt.

Sunt tn qui existimāt omē
uoluntatem. ⁊ actū a dō ēē.
eo quod putāt ea in quātū sunt.
bona ēē. Ait aug. Omē quod ē
in quātū ē bonū ē. ⁊ alibi. Ille
sūme ē. q omnio ē incomuta
bilis. Cetera u' que sunt. n' ab illo
ēē ñ possent. Que in tm bona sunt.
in quātū acceperunt ut sint. Respo.
Sz illa aug. uniūsitas gnīr rerum
attribuenda ē. Non eni collig. n'
subas ⁊ natās. Ut ex eisdē uerb
liquet. Ait eni. Si casu aliq
fuit in mundo. n' p uidentia
uniūsus mundus reg. qd' si ē.
g° aliq substātia. ul natā ē. que
ad op p uidentie ñ ptinet. Ecce
nōie uniūsi mundi. natās ul
subas exposuit. Natās aut intel
lige sa que naturalit ipē sube
hnt. uelut intellectū memoriā.
⁊ cetā. Contra eos oppo.

Porro facile pbat quod malus
actus iniquitas ē. a dō ñ ē. q'
iniquitas ē corruptio boni ē. Quic
qd aut bonū corrūp. a dō ñ est.
Qd' u' dictū ē. nichil fit a c'atore
do q' sit ho deterior. Aliter. Oē quod
facit ds natā ē. act aut malus.
ñ ē natā s; act accidns defectus
boni natā uitians. Itē. opa diaboli.
que uitia dicunt. act sunt ñ res.
Itē act malus peccatū ē. Omē aut
peccatū iniquitas ē. Quare hic
act a dō ñ ē. Iniqtas eni p ipsm fac
tā ñ ē. s; ē puersio quā fecit ho.
Itē act malus. Ut inuide nec fuit.
nece nec ēē pōt. bonus a dō g'
ñ ē. Itē Si actus malus a dō ē. qui
peccatm ē falsū ē. quod sine dō fac
tus sit. dū ei comittit. ds dat ēē
ei. g° ñ sine dō fit. Qualit intelligatur.

Cū u' supra diximus peccatm ē nich.
peccatū ēē ipsm actū. ul uolū

tate que aliqd fit̄ in dem forte

abeo dissitatē q' dr̄. peccm̄ ē nichil. S; nic dr̄ ēē ipm̄ peccatū .n̄ q; n̄ sit aliquid s; ppter defectū ad quē ducit. 7 q a ū ēē quod ds ē. abducit. h eni̅ s̄n̄ sū ipi hoīes quo in dubiū ē ali quid ēē. aliqn̄ nich ēē dnr̄. Dicit eni̅ aug. peccm̄ nichil ē. nich q; fuit hoīes cū peccant. Sic 7 ydolū q̄q; cū sit aurū. nichil dr̄ ēē in mundo. De uoluntate fine 7 intentiōe.

De uoluntate aut̄ sciendū ē q a ex suo fine pensat. utrū recta sit an uera praua. Deniq; rectu fini ē. caritas sicut pp̄ha dic̄. Omi̅ cōsumationis uidi fine̅ latū man datū tuū nimis prauus u̇ fini ē cēius huic. Ung. Te recte fit quod mandat ds. aut quod cōsulit. cū ad dilectionē di. 7 pximi refertur. Quod u̇ ita fit. ut ad caritatē n̄ refert. n̄ disit q̄m fieri oportet 7 tē n̄ rec te fit. Sunt 7 alia pt̄a fines uolū tatis. Sq; oīa ad unū sup̄mū re ferūt finē. Ut mh exēplo. Volo pāē cibū .l. finē ut paupē reficiā. 7 ut dō in placeā. 7 ut uitā ētnā h abeā. Que fini ē omnū bonoꝝ finiū. fini aut̄. ut aug att. ē. delectatio

ad quā cura 7 cogitatiōe intētur: quisq; puenire. Intētio aut̄ int̄ dū p uoluntate int̄ dū ei p fine accipit. Quod diligens lector ubi cūq; occurrerit studiose discernat. Notādū aut̄ diligent̄ ē qd̄ cū uolū tā dr̄ ēē mala. t' pecc̄. n̄ intelli git. de illa natali potentia q̄ uolum s; de ei actu. quiē uelle malū. s. usu uoluntati. qui dē ma lū nūquā pōt ēē n̄ malus. Sic 7 actus aliaꝝ potentiaꝝ mali sunt sic ēē caritatē sint. Vult enim mora re. ut intellige malū n̄ ut caue as. s; ut facias. Ipa u̇ natalis potentia q̄ 7 in paruulis ē sēper bona ē. Ut de imagine. in qua creati sum. Aug att. qd̄ 7 i. tui tia natā bona est. De opib; q̄r sint bona. ut mala.

Opera etiā secdm̄ finē pen sanda dicim. utri' sint bōa ut mala. exceptis qb;dā que sic p se mala sunt. ut nulla ex cā possint ēē bona. Quod aug ita dicit. Ea que n̄ fit p se ipā pecca ta. nec s bona nec sunt mala. cū cās. s. huīt bona ut mala. Sic — uictū p̄be pauperi bonū ē.

x. —

X̄ff. psalmū

Q̄ q̄ n̄ cō tig dali aliā acti bi pote tiaꝝ.

X̄ xvi. d̄ tri bu.

X̄ff̄ xxx

X̄ J. l. ēē in dacui

X̄ff̄ io

sistit causa mentis. cum recta fide. et eo cum

brat coniugalis sic ea fide fiat. ut

significetur regnum dei. Hec rursus

mala sunt. si iactantia causa pa

scitur pauper. si autem ex lascivia. cum

uxore concumbitur. Cum uero opera ipsa pec

cata sunt. ut furta. stupra. bla

sphemie. Quis dicat causis bonis

facienda esse. ut peccata non esse. quasi

furtum fiat. diviti ut ex eo detur

pauperi. Vel falsum testimonium fe

ratur. ut innocens liberetur. Quod est

facinus non recte possit fieri si semel

concesserimus in malis actibus non quod

fiat. sed quare fiat esse querendum. ut quo

cumque pro bonis fiunt causis. nec ipsa

mala esse iudicentur. His ergo exceptis

que per se mala sunt. Alia generaliter ex

fine iudicantur. De quibus dicit Ambrosius.

Affectus tuus operi tuo nomen inponit.

Et Augustinus. Nemo computet bona opera

sua ante fidem. quia ubi fides non est bo

num opus non est. Bonum enim opus intentio facit.

Intentionem uero fides dirigit. Non ual

de attendas quid faciat homo. sed quid

cum facit attendat. Sane videtur

Augustinus sibi contrarius. qui alibi dicens. bo

num aliquando bene fit. ait. Nemo enim mali

bene facit. etiam si bonum est quod facit.

Ad quod distingue. multiplicem

huius nominis bonum. acceptionem. Dici

tur enim bonum. condictione. ut quecumque

facit Deus. et licito. ut quecumque man

dat. uel consulit. et significatione. ut

virtutes. sacramenta et utili. quo cuilibet

quocumque modo prodest. et fine. ut quod putatur

eterna sit habenda. Quod proprie

iure dicitur bonum. Hoc ergo vocabulo sic

distincto. agit non numquam qui aliquid

quod recte negatur esse bonum unum predic

torum generum. recteque affirmatur

alio. Ut si quis offerat sacrificium causa

questus. quo agit bonum est licito. non est

autem bonum sine lege. sed genus est bonum

non privilegio singulorum. Quod autem frequenter

dicitur. Omne peccatum voluntarium est.

et quod non nisi voluntate peccatur. de mor

tali. et actuali dicitur. Quod dicendo verum est quia

nullum tale est peccatum. absque volun

tate fit. uel peccati. uel saltem eius quod

est peccatum. Est enim voluntas ut Augustinus

ait. prima causa peccati. Quod volun

tas et eius opus idem peccatum est.

Que voluntas cum opere suo idem pec

catum est. quia unus contemptus

in utroque est. Minor quidem cum in volun

tate solum peccatur. Maior vero. cum volun

tati et opus additur. Ipsa tamen diversa sunt.

Aug. de libero arbi[trio]

Sic unū mandatū ē. diligere
dñm ⁊ proximū ipa ū diuisa sunt.
Sic ⁊ unū sacramentū ē sangui. ⁊ ca-
ritatis diuisa. ⁊ unū ubū ē amo
⁊ amas. licet due psone sint. Pec
catū aūt admissū si actuale ē
tñ sit actu ⁊ remanet reatu .i.
pene obligatiōe. Originale ū
dimissū tñ sit reatu ⁊ reman ⁊
actu. dr̄ ⁊ peccatū, pe. Ut aug
ait. ꝑpetratio mali. delictū ū
desertio boni. quasi derelictio.
Indiferent̄ tñ ꝓ se inuicē po
nunt. De vii. principalib; uitiis.

Nota .vii. uitia ē ut gg
ait .s. inanē glām. irā inui
diā. tristitiā. auaritiā. Castri
margiā. Luxuriā. Que ut gri
sostomus ait. significata sunt.
in vii. ꝓplis t̄ra ꝓmissiōis. tenē
tib;. Que capitalia ul' principalia
dicunt. eo quod ex ipis oīa mala
ꝓueniunt. Ñ utique in oīb; s; i
singulis. Ex sup̄bia tñ. oīa mala
dicr̄ oriri. Vñ initiū oīs peccati
sup̄bia. Que ē amor ꝓpe excellē
tie. Similit̄ ⁊ ex cupiditate.
Vñ apl's ait. Radix oīū maloꝝ ē
cupiditas. Que sibi adūsa uidnt.
ñ intelligas quod pdicta uniuer
sitas ñ colligit. singula peccata in
oīb; s; singula in singulis ut diuer
si peccata. Sunt enī ñnulli. qui
ex cupiditate fiunt sup̄bi. ⁊ aliq
ex sup̄bia fiunt cupidi. p quod
patet qd' aliqñ sup̄bia ex cupi
ditate aliqñ cupiditas ex sup̄bia
nascit̄. De peccato in sp̄m scm̄.

Est ꝓpterea qd' dā peccatū ceteris
dānabilius. s. peccm̄ in sp̄m
scm̄. quod ut ueritas dicit. Neq;
hic remittetur. neq; in futuro. Illd
aūt peccatū cōmittit aliquis cū
post agnitionē di p grām x̄. oppugnat
fraternitatē. inuidentie facib; agi
tatus. sicut in hac scelerata ꝑsitta
te finierit hanc uitā. Cor eī impeni
tens quādiu quisq; in carne uiuit
iudicari ñ pot. Hoc aūt peccatū ū
quidā dicunt. obstinatio ē. ul' de
sp̄atio. Est aūt obstinatio. ꝑtina
cia mentis in durate in malitia. p
quā fit hō inpenitens. Desp̄atio ē.
qua quis penitus diffidit. de bonitate
di. putans suā malitiā diuinā.
bonitatē excedē. Sic cayn. Quod
peccatū dr̄ ñ remitti. ñ quia ñ
sit ignoscendū peccanti. si penitere.

s; quia tāta labes ē illius pec
cati · ut de pc̄ādi humilitatē
subire ñ possit. Jō recte Ioh's dicit.
Est peccatū ad mortē q̄ p̄ du
rans. ñ p eo dico ut quis oret. q
q sic peccat hic or ōib; eccl'e ut
in futō iuuari ñ pōt. Quod aū
dicit. Est peccatū in patrē et
filiū 7 spm̄ scm̄. ñ sic accipiendū
ē. quāi tū p̄ s... offensa diuida
ē. S; ibi ta gr̄a p̄ccor ñ tn̄ diu
distiguntr̄ duo remissibiliū. Ter
tiū irremissibiliū. Peccāe eñi
in patrē cui attribuit potentia. ē
peccāe p infirmitatē. Peccāe
aūt in filiū cui attribuit sapia. ē
peccāe p ignorantiā. Hec duo
remissibilia sunt. Tertiū aūt
quod irremissibile ē ex p̄positiō ē.

De uenialibus peccatis.

Sunt aūt 7 uenialia peccata
.i. leuia. que tū p̄ena tp̄ia
lemiūtr. H' aūt p ignorantiā
ut obliuione. ut subreptione
ut necessitate. ut fragilitate
cum mī. cotidie. ut inuiti. ut
uolentē frequēt cōmittimus.
De his dr̄. Justus septies cadit
in die .i. frequēt peccabi' dele
uib; eñi peccati hāt salomo.
Sine quib; h' uitañ ducitur.
In quo p̄p nimiā caritatē stati
comissa dimittūtr. Vn ibidem
subdit̄ 7 surget. In minimis aūt p
fecti. leui penitentia opē. Suf
ficit ei dñica orō 7 mutua con
fessio. Alioquin post mortē gra
uāt s; dimittūtr. si boni acti
b; in uita p̄meruit h'o. ut ibi
dimittātur.

De potentia peccādi a dō sit.

Omnique sciendū est. quod sic
memoria 7 intelligentia na
li a dō ē. itaq; 7 potentia mali
uñ aug. Nocendi uoluntas pōt ēē
ab hōis animo. potestas aūt nō
a dō. Vñ q; diabolus aūt quicquā
tolleret iob. aut minuere nimiā
.i. da potestatē. Que omnis ut ap's
ait. a dō ē. Cui q resistit. dī or
dinationi resistit. Ne aūt p hec

Ioh's.

Ꝛ

Aũ ſr Gẽn.

ĩudεat diabolo. ut alicui tirã

no resistñ dũ ñ ẽẽ. sciendũ ẽ. q̃ a
tũc resiste ñ debem̃. cũ potestate
ñ abutit̃. Vñ ibide dicit̃. di or
dinationi resistit. Vir iustũ si
subrege sacrilego. militet recte
illi obediet. si quod iubet̃ ñ ẽẽ
ẽẽ p̃ceptũ di. certũ ẽ. ut utr̃ sit
ẽtũ ñ ẽ. Quod si potestate abutit̃.
.s. ẽẽ di uolũtate iubens. tũc ei
parẽdũ ñ ẽ. Q̃d aug̃. p̃g̃ dũ rex
humanaz p̃bat. Ñ ei parẽdũ ẽ
curatori. si ẽẽ p̃ cõsule. iubeat.
nec ei si ẽẽ p̃ncipẽ. nec g̃ p̃ncipi.
si ẽẽ dñ. Nullũ aut̃ peccat. q̃ a po
testate ẽ h̃t. s; quia potestate abutit̃.

Explĩc lib. ii. incip̃. iii. de incarnatiõe dñi.

Superius de hoĩs lapsu dictũ ẽ.
Nunc de eius restauratione
uideam̃. Cũ g̃ plenitudo tp̃is
uenit. misus ẽ filius di in mũdũ.
.i. in forma hoĩs uisibilit̃ mun
do apparuit. Ñ aut̃ missus ẽ pat̃
ut sp̃s scs. s; filius tm̃. ut ẽẽt fili
hoĩs. ne filii nom̃ ad alt̃ui transiret.
et ita ẽẽt duo in trinitate filii.
Missus ẽ g̃ filius p̃ assumptionẽ
carnis quã tota trinitas opata est.
Ñ tñ pat̃ ut sp̃s s. carnẽ assũpsit.
Sicut tota trinitas descensũ in sp̃e
colũbe sup ih̃m. et uocẽ illã hic ẽ
filius ms dilect̃ et c. opata ẽ soli tñ
pat̃ illi dix. et soli sp̃s s. sup ih̃m
descendit. Assũpsit g̃ filius huma
nitatẽ. quo nomine carnẽ et aiam
intelligo. ut iei. ait. Cõfitem̃ in
q̃d in x̃ duas integras subas. i. diuinita
ti et humanitati. que ex aiã cõ
tinetur et corpe. hãc aut̃ totam
cũ suis p̃petatib; Vñ ih̃s damasce
nus. oĩa que in nr̃a natã plãta
ut d̃s di uerbũ assũpsit. corp̃ et aiã
intellectualẽ. et hoz idiomata.
Totũ eñ totũ assũpsit me. ut to
ti m g̃tificet salutẽ. Q̃d enim
inassũptibile ẽ. incurabile ẽ. põ
ro in ip̃o momento cõceptiõis car
nẽ simul et aiam ut stati p̃fect̃
ẽẽt hõ suscepit. Vñ g̃g̃ anglo nũ
tiante. et sp̃u aduueniente. mox

x. Contra manicheos.

Ieronimus. et expositiõe fidei.

Ioh̃s damascenus.

G G.

uerbū in utō mox int̃ uterum
ūbū caro ⁊ ioħs ait. Simul dī ūbi
caro aīata r̃ōali ⁊ intellectiuo.
Nec repugnat qd̃ aug̃ ait. sup
locū illū. Quadraginta ⁊ sex
annis edificatū ē tēplū h̄. hic
inquit nūs pfectiōi dominici
corpori cōuenit. N̄ eī h̄ ita dix̄.
qⁱ post dies tot a simili aliorū
cōceptuū aīata fuit caro cōcep
ta. Sꝫ cū ab ipō initio aīata fuis
set ut dictū ē. int̃ tot dies nota
bilit̃ p m̄ br̃a distīcta ē. Opᵖ in
carnatiōis tn̄ spālit̃ spūi scō
attbuit. ut in simbolo ⁊ in car
natᵘ ē de spū scō. ⁊ in eug̃to.
Inuenta ē in utō hn̄s de spū scō.
Qd̄ n̄ iō fit quāi sps scs fuit ū
gini p semīe. sꝫ q a p opatiōem
sps scī. de carne ūgini sūptū ē.
quod ūbo ē unitū. q̄ eī ex aliq̄
ē. aut ex subā eī ē. ut filius.
Aut ex potestate. sicut ex dō
sunt oīa. q̄m auctor incarnatiōis
dr̃ sps. Sꝫ ⁊ cū h̄ pat̃ cōueniat.
ī spūi tn̄ q bn̄gnitā dr̃. attbuit.

Joħs damascen.

aug.

2.

ambr.

iō quia h̄ eximie bn̄gnitati op̄
extitit. Nec ꝫ iure infert̃. quod filiᵘ
sit sps scī. q ex eo natᵘ ē. nec eī dē q de
aliquo nascit̃ filius eī ē. Ut x̄ an̄
ex aqua. nec qcqd filiᵘ alic ē. ex
ipō nascit̃. ut ad optiuus filius.
Ha aūt caro n̄ fuit peccatix in x̄. i.
alicui peccato obligata q̄ ex car
nis delectatiōe nata n̄ ē. nec postea
peccauit fuit ū peccatix in matre.
Sꝫ supueniente spū scō. totamun
data ē. quinimmo ut aug̃ ait. ipi
matⁱ. ex te collata ē. sic ex oī parte.
uim ēē peccatū. ut eī soli int̃ oēs scōs
n̄ cōueniat illud. Si dixerimus.
qd̃ peccatū n̄ habem̄ nōs ipōs. se.
Fuit aūt caro x̄ peccati similis.
quia esuriit sitiit ⁊ cetis defecti
bus subiecta fuit.

Qd assūpsit ⁊ qd assūptū fuit

Denique sciendū ē quod psōa
ꝯnata assūpsit natam. Ait eī
aug̃. Unigenit dēs huām natam
in unitate psōe suscepit. Sꝫ ūnigᵉ
nit dī filius susceptiōe carnis ⁊ aīe
r̃ōat. incarnatᵘ ē. Ecce quod psōa

origenes.

aug. de fide ad petrum.

aug. de fide ad petrū. I D.

naturam assumpsit. Quod autem natura
naturam assumpsit, ait Aug. Illa na
tura que semper genita manet, ex pa
tre naturam nostram sine peccato suscepit.
Item: unigenitus filius patris in forma
servi et in forma dei idem ipse est, qui a
forma dei formam servi accepit;
forma autem natura est. Ait enim Hilarius:
Esse in forma dei non alia intelligen
tia est quam in dei manere natura. Ecce
quod natura assumpsit naturam. Quod
si alicubi dicitur forma servi a solo
filio esse suscepta, sciendum est quod
ibi non natura sed alia persona exclu
ditur. Ceterum a concilio toletano
uidetur [illegible]. Ait enim: Solus
filius accepit hominem in singula
ritate persone, non in unitate diuine
nature. Sed hoc qualiter intelligamus,
in eodem subiungens exponit sic: id est, id quod
est proprium filii, non quod est commune trinitati.
Hoc est, proprie persona filii hominem suscepit,
non communiter tres persone. Quod alicui
potest uideri, quia supra dixerat
totam trinitatem formationem suscep
ti hominis fecisse. Natura ergo diuina
carnem suscepit. Unde et incarna
ta dicitur. Ait enim Iohannes: Dicimus
deitatem esse unitam carni, et unam
naturam dei uerbi incarnatam confi
temur. Non tamen dicitur quod natura diui
na facta sit caro sicut uerbum,
quia nec auctoritas habet, nec u
sus locutionis hoc admittit. Ideo forsitan,
ne conuertibilitatem nature in naturam
plus signaret. Quod persona non
fuit assumpta.

Persona autem numquam assump
ta fuit, quia non erat ex carne
illa et anima ulla persona coniuncta
quam uerbum acciperet. Denique nec ue
re dicitur quod persona sit assumpta, quia
anima assumpta est. Anima enim non est in diuiduitate
nature ut persona, quamdiu alteri u
nita est; persona autem est tantum quod per se est unum,
et persona dicitur quasi per se sonans. Si
autem alicubi dicitur homo christus, ut ille
homo a uerbo dei esse assumptus, uelut
in psalmo dicitur: Beatus quem elegi
sti et assumpsisti, ita determinandum est:
de natura hominis uerum est, de persona
autem falsum. Quod dicatur his

Iohannes damascenus.

pp̄oītiōib; ds ē hō ⁊ hō ē d̄s.

Ut aūt facilius cognoscat q̄
istis ppōītioib; dr̄. d̄s ē hō
⁊ homo ē d̄s ⁊ similib; breuit
respōdēndū ē. Qđ ex illis duo
b; q̄ filius dī suscep̄ s. anima ⁊
carne. nulla psōā homini cō
pōita ē. Tē ei demū ex ill' du
ob; psōā cōpōrt̄. cū pncipalit̄
in eo qđ psōā n̄ ē. cuenīunt. ut
in cetis hominib; x̄po cōtigit.
Quod si in ea que iā psōā ē. ut
ī x̄ fuit cōuenīūt. psōā n̄ uti
q; faciūt. s; tm̄ h̄nt̄ ab ea. Uelud
pāīes tectū. ⁊ f. si facte iā domui
adhibeantur. n̄ domū faciunt.
s; ab ea cui adītā sūt. tm̄ hītur.
Sicut ⁊ baptismus. baptizatū
n̄ mundat. cōsecratio. ordina
tio. dedicatio. ea que ill' pītici
pāt. sc̄do n̄ auctumāt. s; tm̄ ad
hibīt. Sic g̊. aīa ⁊ caro. adhibi
ta sunt filio dī. uelud indum
tū menbri. Est ei filius dī fact̄
homo. n̄ ita ēēntialit̄ ut tu
qui es ipā cōpōita ēēntia atetu ē.

et corporis. set ēēntialit̄ ⁊
uere fact̄ ē homo. s; habitū.
Un̄ aug. d̄s filius p nobis. Xd̄ fidē ad pe.
fact̄ ē uīis hō. qualit̄ uerā h
umanā natām. hoc aūt tr̄tat
aug. sup locū illū. habitu in
uent̄ ē ut hō. Dicit̄ eñ. iiii.
modis accedē aliquit ad aliqđ.
ut h̄nt̄ ab eo. Accedit eñ ma
liquid. alicui ut' ita qđ mutat
⁊ n̄ mutat̄. ut sapīa stulto. ut'
ita qđ mutat. ⁊ mutat̄. ut cib'
stomacho. ut' ita quod nec mu
tat nec mutat̄. ut a-nulus
digito. ut' ita quod n̄ mutat. s;
mutat̄ ut uestī corpōi quod gēn̄
cōgruit huic cōpatiōi. D̄s eñ
filius semetipsū exinaniuit.
formā s; ui accipiens. n̄ suā mutans.
⁊ sic in similitudine hominū
factus ē. uīīm homine suscipi
endo. ⁊ habitu inūītu ut hō
ē. i. h̄ndo hōīem in uīīt̄ ut hō.
Sic aūt dicit ut hō. n̄ homo.
sicut caro illa dr̄. n̄ pcc̄. s; simil
peccati. Cum g̊ dr̄ d̄s ē homo.

X

ylarius.

hoc modo dr q̄ licet p̄dic. ppoes in tel ligantur: 7 q̄d in eis subiciat. 7 p̄r. cas. —

habitus p̄dicat. ut sit sensu.
ds h̄t hominē. ut ē h̄ns hoīem.
ut etiā p̄soā humanā ta p̄r. Qd
cassiodor' innuit dicens. fact' ē
filius dī. ut ita dixim̄. huma
nat' ē ds. Cū aūt dr̄ hō ē ds. ha
bitus subr̄ 7 natā ut p̄soā p̄r. ut
sit sensu hō ē ds. i. h̄ns hoīē ē ds.
Si aūt factus in ppoitiōe pōit'
ut ds fact' ē hō. ita intellige. i.
ds incepit h̄r hoīē. ut huatus ds
ēē. Ita hō fact' ē ds. i. tc̄ia illa p
soā cepit cū homine ēē ds. De

p̄destinatione xp̄i.

Scdm hoc ḡ. facile ē intel
ligere illud. Qui p̄destina
tus ē. ut sit filius dī in ūtute.
Filius ei dī p̄destinat' ē. i. grā
p̄paratū ē ei. n̄ ut sit filius dī. sed ū
cū hoīe sit filius dī. ut ita grā
attribuat' p̄soē scdm natām. Velut
si dicam. huic aduocato grā fit.
n̄ ut corā iudice loquatur. sed
ut sedens loquat'. ut grā s. ei fiat.
n̄ ... [illegible]
ē grā ... filiatiōem ... [illegible]

dicit' filius dī. Sic 7 aug. dicit.
nom̄ qd' ē sup oē nom̄ donatū
ēē ei s' formā s' ui. i. cū forma serui.
diceret'. unigenitus filius dī. Sic
ḡ p̄soā illa dr̄ p̄destinata. ut 7
natā ei humana p̄destinata dr̄.
ut p̄soālit' u'bo patis uniret'. 7 tc̄
sic exponet' illud qui p̄destinat' ē.
i. cui natā p̄destinata ē. Simi
lit' s' hoc intellige illud aug̃.
Tanta ē unio ut usq; natē uitto
tū dicat' ds. totū hō. i. ut illa p
soā cū hoc toto diuinitate. s. aīa
7 carne eoruq; p̄p̄etatib; sit ds 7 hō.
Qd' xp̄s n̄ ē aliqd s' quod hō.

Sciendū aūt ē. qd' filius dī
ex eo quod hoīem suscepit.
n̄ ē factus aliqd. i. p̄soā ut natā.
q̄ nec q̄ternitā in trinitate ē. nec
due natē xp̄s ē. cū tn̄ sc̄ptū sit.
in duab; 7 ex duab; natis ut sub
stantiis subsistit xp̄s. n̄ dr̄ qd' due
sit. Si fact' ē alicui natē. cui nō
erat p̄us. s' quod debet illud
origenis intelligi. Fact' ē sine
dubio illud qd' prius n̄ erat.

Sic ergo grā facta ē n̄ filiatiōne. s; s' hq; cū humanitate. dī filius dī.

io — x

.i. ei natē. Est illud. Aliud ē eē dī
filius. Aliud ē hoīs filī .i. alti
ꝛ alti natē ē secdm quod dedō.
ut de hoīe natē ē. Sic oīa que in
hēmodū dnr̄ intelligeᷣ. Nigitur
filius ē aliquid. ſ qd hō ñ secdm
unitatē psōe notaret. Hēidic
tio secdm .in hi sā ē nrō. aliquādo
psōām notat. ut ſ quod hō .i. is
qui ē hō. dedit dona hoīb;. Aliqñ
ū natam. ut ſ quod hō passū ē.
.i. hūanitā ipā. Aliqñ ū notat
statū. ut habitū. ut ſ qd hō p̄
destinat ē. vel donatū ē ei nom.
sicut predictum est. De ora
tione humanitatis xp̄i.

C Ū autē humanitā in unā
psōām sit aūbo dī āsūpta
sint adoranda ē cū ūbo. Vñ
iohs. xp̄m adorauī cū patre.
ꝛ spū una adoratiōe. cū intō
taminata carne eius. ꝛ aūg.
Vō hūanitatē in x̄ adoro. quia
dītati unita ē. Deniq; si hoīe
sepaueris adō. illi nūquā credo.

nec sermo. uelud si quis purpu
rā. ut diadema regale. sine re
ge inueniat. ñ adorat. cū rege
autē adorat. Utrū x̄ sit creatā
ut factus.

L icet autē hō sit x̄. ñ tñ sim
pliciter dici debet creatā.
ut fact. ñ ei ē ille fact ut aug
ait. p quē facta sunt oīa nec cre
atura ē. quia p hoc sequeretur.
quod ñ eēt dš. Dm ꝛ creatam
ei immediata ēē circa subām in
nuit dicens aug. Oīs suba que dš
non ē. creatā ē. ꝛ que creatā ñ ē.
dš ē. Item si ūbū creatura ñ ē. eidē
sube cū patre ē. Ḡ ea dē ḡ ui. uire
iferī. Si creatā ē dš ñ ē. ꝛ sidš ē.
creatā ñ ē. ꝛ si eidē sube cū patē ē.
creatā ñ ē. Ñ ḡ simpliciter dicim
quod fact sit. s. ſ quit .i. secdm hoīe.
Vñ ābr. Factū ex muliere dixit
aps. filiū dī. ut factā ñ diuini
tati. s. āsūptiōi corporis āscībat.
Distictiōē eī op ēē. cū de x̄ loqm.
ait aug ita. cū de xp̄o loqm.

Margin notes (red, left): x̄ l. — iohēs da. — x̄

Margin notes (red, right): sᵐ in. l. 8t. — De eodē. — ambr. ad galathas. — x̄ ꝓ eodē.

quid ⁊ secundum quod ⁊ de quo ⁊ propter
quod dicatur. diligens et pius lector
intelligat. Hoc itaque attendendum
dicimus xpistus, secundum quod deus, semper fuit, secundum quod
homo esse incepit. Si xpistus peccare potuit.

Queritur autem si xpistus potuit pec
care. quod videtur ideo quia
posse peccare ut supra probavimus
bonum nature non est. quam totam preter
peccatum suscepit ut totam curaret.
Sed si sic est, videtur quod potuit non esse deus
quia esse deum ⁊ posse peccare non conve
niunt. Ad quod dicimus supradicta
distinctione. quia potuit peccare
xpistus secundum quod homo. nec tamen simplici
ter dominus. si addidimus naturaliter.
Sicut enim homo assumptus ab ipsa conceptione
gratiam quam ad mensuram non accepit con
firmatus est. ut peccare non posset.
naturaliter tamen posset. Quod etiam ⁊ de
angelis qui minorem gratiam in confir
matione acceperunt dominus. ut sim
pliciter peccare non possint. naturaliter
autem possint. Multoque minus
dominus angelorum peccare potuit. qui

R. esponsio.

in ipso utero perfectus vir extitit
non solum propter animam ⁊ carnem sed ⁊
propter sapientiam ⁊ gratiam. Qualiter
xpistus sapientia profecit.

Ad hoc autem contrarium videtur
quod in evangelio legitur. Hic enim
inquit proficiebat etate ⁊ sapien-
tia ⁊ gratia apud deum ⁊ homines. Sed ista prede
ta ⁊ sic intelligimus. Dicit enim Gregorius.
Juxta hominis naturam proficiebat eta
te. de infantia in iuventutem.
Juxta vero eandem proficiebat sapien
tia ⁊ gratia. non quod sapientior esset. ut
magna gratia plenus processu temporis.
sed quia eandem qua plenus erat a prima
conceptionis hora paulatim ex tempore
ceteris demonstrabat. Proficiebat
ergo id est proficere faciebat. sicut magister
in discipulis se proficere dicitur. Quod
autem ab aliis dicitur. Sensu hominis profecit
sicut sensu hominis esuriit. intel
ligendum est traductum esse. ut quantum
[illegible] ad usum hominum habuit in sensu
profecisse dicatur. Secundum hoc ⁊
patre ⁊ matre a propheta dicitur

Responsio
SS. Iohis.

in in fantia ignorasse quia sic se
habebat te ⁊ gerebat quasi eēt
expers agnitionis. Q̄d aīa x̄
oīa sciit que d̄s.

Ad hec sciendū ē aīa x̄ oīū
rerū habe sciā. quā x̄p̄s scit
quia sp̄s sciē n̄ ē ei dat ad m̄sura
Si ei quedā sciret. quedā n̄. n̄ si
ne m̄sura sciā habet. Hoc autē
fulgētius p̄bat auctoritate
uiris illa. In q̄ sūt oīs tesauri sa
pientie. ⁊ sciē absconditi. Ratiōe
ē cōstat. quia nichil scit aliqs.
quod eius anima ignoret. S;
cōtrū uidetur q̄d d̄r. In nullo
creatā adequari creatōi. Sup
locū ē illū mirabili facta ē
sciā tua. Dicit hō assumptus di
uine substātie. n̄ pot equari
sciā. uel in alio. S; intelligendū
ē p oīa uel pfecte. Licet ēn oīa
sciat aīa x̄. que d̄s n̄ oīa tn̄ ita
clare. ac pspicue capit sicut
ipe. Vel in nullo creatā creatōi
adequat. i. nichil ē quod cre

atori creaturam adequet. S; nec
illud cōtrium ē. Nemo nouit que
sunt dī. n̄ sp̄s dī. qui solus scru
tat oīa. subaudi ipse. quia ⁊ alius
scrutādi dat. Unde ibidē sub
d̄r. Nos autē sp̄m dī habemus
quē p que p funda dī scimus.
Multo g̊ magis aīa illa oīa
p funda sciuit. que p oīb; sp̄m
dī habuit. Q̄d n̄ habuit oēm

Non autē potētiā potētiā dī.
oīū habuit. ne p hoc. dī potens
eēt. ⁊ ita d̄s putaret. S; uidet
cōtrū q̄d sup locū illū d̄r. Hic e
rit magnus ⁊ filius altissimi
uocabit. Ait ēn ambr. n̄ i cēli
xit erit magnus. quod ante magnus
n̄ fuit. s; quia potētiā quā dī
filius natalit hēt. hō erat accep
turus ex tēpore. Quod cū dicit
de p sonā n̄ uidetur. nec caro p se
accipe. restat de aīa intelligi.
S; de p sonā tn̄ dixit. que potē
tiā quā ab etno habuit. cū h
omine p grām habere cepit.

No
nt.

opp̄o

cass.

Ambr.

Q̄d defect̄ nr̄os x̄ suscepit.

sic supra de p̄destinatione diximus.

Illud quoq; addendū quod nr̄os defectus suscepit. uelut esuriem sitim tristitiā. 7 timorē. 7 ceteros gn̄ales quoꝝ nullus peccatū fuit. q̄d ꝓp fomitē dicim᷒. Nō tn̄ om̄s suscep̄ ut ait leo ꝓp ꝗ̄ tn̄ eos quos cū ꝓ nob̄ sumē oportuit n̄ decuit. Nec enī assūpsit ignorantiā inuincibilē 7 difficultatē ad bonū .i. uanitatē. q̄ā ut aug̃ ait. oī hō patit̄ ab exordio sue natiuitatis. Hec ꝗ̄ ideo n̄ accepit. quia ē causa ei quod de p̄mo statu hōīs habuit. (Aug̃ in l. de lib. ar.)

Quattuor ēī status hōīs ū nūat̄. de quibus singl'is xp̄s aliquid accepit. primus an̄ peccatū. de quo immunitatē peccati accepit. Scd̄m p᷒ peccatū an̄ grām. de quo penā. de tertio ū qui fuit sub grā. grām plenitudinē. De quarto. qui erit in gl'a. n̄ p᷒se peccare accepit. Hos aūt defect᷒ sicut ipām carnē ac mortē n̄ cōdicionis necessitate .i. n̄ ex uitiosa lege nascendi que ē necessitā nr̄e condicionis. s; miserationis uolūtate suscepit. Scd̄m hoc ḡ intellige quod aug̃ ait. n̄ uere timebat dn̄s pati. q̄muis ām carnē timori habuit. (Aug̃ sr̄ psal. iiii.)

Vn̄ ỹlarius dicit. habuit xp̄s corpus ad patiendū. s; n̄ naturā ad dolendū. Vt̄ n̄ uē timuit .i. n̄ ita. ut timor animo suo dn̄aretur. dimouens eū a rectitudine. Fuit ēī timor meo ꝓpassio. n̄ passio ut ait ier̄. Vere tn̄ timuit .i. ū timore n̄ ficto. Habuit etiā necessitatē semel moriendi ut enī statutū ē hōīb; semel mori. ita x̄ eadē necessitate 7 iure natē semel oblatus ē. (ambr.)

Q̄d duē uolūtati fr̄ in x̄.

Ceterū sciendū ē quod xp̄s sicut duas habuit naturas. ita 7 duas uolūtates. Vn̄ augu. xp̄s in passione sua duas expressit in se uolūtates. scd̄m duas naturas. (Aug̃ sr̄ psalm.)

Ait enī pat̄ si fieri pōt .t. a. c. i. Ecce uolūtas hōīs. q̄īa addi

uinam cõtinuo dirigens atr.
Responsio Veritamẽ n̄. s. e. u. s. s. t. u. Pe
tiit ergo transitũ calicis. sȝ n̄ op
tauit. Qui uidet cẽiũ illud
Psal. psalmi. Impleat. d. o. p. t. Sȝ
uoluntas hoĩs x̄. distinguẽ
da ē. s. affectũ sn̄sualitatis. qua
uoluit n̄ mori. 7 s. affectũ roĩs.
quo oĩo uoluit mori. s. q̃ loqr̃.
Addit. ps. Nec cõcupiuit in h. caro x̄
ad uersũ spm̄. quia scdm̄ dĩ
uolũtatẽ 7 sp̄s sui. h petebat.
n̄ quidẽ ut quod petebat opti
nẽt. sȝ ut ueritatẽ humanita
tis sue exp̄meret. 7 s illud pe
tiit. ut m̄bris suis in tribula
tiõe põitis. forma ad dm̄ cla
mandi. 7 diuine uolũtati p
pã subiciendi daret. Vtrũq: g
q̃ uoluit. bonũ fuit. sȝ illud
melius. quod effectu man
cipauit. Ylarius aũt intel
ligit p calicẽ. mortis t̃rorẽ.
cui oĩs caro. p̃t eã que x̄ est.
subdita. erat necessitate cõ
ditionis. Qui p̃ mortẽ x̄pi

demũ. p uirtutũ gl̃am tollen
dus erat. Ad h ergo respiciens. dicit
x̄pm̄. n̄ sibi sȝ suis orasse 7 timu
isse. Ipe sic̃ enĩ supra pbatũ ē.
n̄ sicut ceti timuit. Ing̃ ē. q̃d
n̄ dixit. Tristis ē aĩa mẽa pp mor Ylarius.
tẽ. sȝ usq: ad mortẽ. p̃ quã. aptices
infirmitati scandala desitura
uidebat. Quod meruit x̄ps sibi.

Post quã mortẽ 7 p quã.
claritatẽ 7 impassibilita
tẽ sibi meruit. Vn̄ aug. Vt x̄ resur Aug. sr iohm.
rectione clarificaret. pus humi
liat̃ ē passiõe. Humilitas claritatis ē
mẽitũ. Claritas humilitatis ē p̄miũ.
Claritatẽ aũt dicit. manifesta
tione donati noĩs quod ē sup oẽ
nom̄. Nec eñ tũc pus illud nom̄ ei
donabat̃. tũc tñ donatũ ei ẽẽ dr̃. illo
utiq: tp̃o quo tũc res dr̃ fieri. cũ in
notescit quia facta sit. Inpassibili
tatẽ. q̃q: aĩe 7 carnis. p eandẽ mor
tẽ meruit. quãtũ nichil minus
ex q̃ hõ fuit p caritatẽ 7 cetãs ũtu
tes meruerat. N̄ eñ habuit x̄. q̃
p̃set pficẽ. s. aĩe meritũ. i. s. ũtutẽ CC.

merita. licet quãtũ ad nũm
merorum corporis. i. opũ pfecis
set. Si aũt querit utrũ anima
eĩ post mortẽ fuisset beatior
quã añ. dicim᷒. quia beatior
fuit. quãtũ ad miserie immu
nitatẽ. ñ quãtũ ad dĩ cõtẽpla
tioẽm. Q᷑ x̄ meruit nobis.

Quod sĩ p cedñtia mẽrita ad h̄
sufficiebãt. Ad quid ğ uolu
it mori. Pt̃ ut iã q̃ ñ ip̃se. uitã
s. in humilitate instrueret.
7 sic in padisũ induceret. Meru
it eñi nobis p mortẽ aditũ pa
disi. q̃ p p̃cedñtia ñ meru
erat. 7 redẽptioẽm a peccõ. et
pena 7 diabolo. Nã cũ p hostiã
recõciliatus ẽẽt s dẽs mundũ.
nulla alia recõciliatioẽ suffici
ebat. cũ om̃s peccasset. Decreuerat
aũt dẽs ut ait ambr᷒. nemini ẽ ĩ
padisũ. i. ad dĩ cõtẽplatioẽm ad
mitti. ñ alicui hoĩs humilitã
tãti posset pficẽ. quãtũ p̃mi
hoĩs potuit nocẽ suṗbia. Talis
ğ nemo inuẽtus ẽ. ñ leo detri

Q̃ño aditũ.

bu. Q᷑ moriens a peccato li
berauit nos. 7 a diabolo.
dũ p eã mortẽ caritas exci
tatur in cordib; nr̃is. Atñ
dñtes eĩ meũ. q̃si in p pen
tẽ eneũ. 7 uidñtes quãta
caritate nos dilexerit. ut
p nobis. s. moreret᷑. moue
mur accendim᷑q; ad dili
gñdũ eũ qui p nobis tm̃ fe
cit. sic 7 soluti a diabolo. 7
a peccõ iustificam᷑. Deniq;
7 peccata nr̃a portans supli
ciũ. i. penã peccõꝝ. redemit
nos a pena ætña quidẽ rela
xando debitũ. a tẽporali 7
spe. ñ adhuc et. a qua
penitus nos libauit. qñ no
uissima destruetur mors
7 ita redẽptor nr̃ fact᷒ ẽ.
Quoppe x̄ dr̃ exhibitioẽ
humilitatis. cõt u. totat
nitã dr̃ redẽptor effectu
potestatis. Solus tñ x̄ me
diator ẽ int̃ mortales pec
catores. 7 immortalem

Q̃ño a pccõ 7 a diabo lo.

Q̃ño a pena.

iustū. Solus enī ipe ē ds̄ hō-
mediator factus. & qd̄ hō.
in quo. p infirmitatē ppinqt
nobis dō ū. p iustitiā. Sane, &
quod uerbū ē. n̄ ē medius. set
unus cū patre ds̄. Cur isto tm̄
nos libare uoluit cū aliī possȝ.

Fuit sane, alius modus nr̄e
liberationis dō possibilis
s; nullus nr̄e miserie sanā
de conuenientior. Hic enim mo
dus a morte despationis libat
nos. maxime, inter nr̄a ad
supna nos erigit. cū uide
mus eū tantū nos fecisse. ut ma
la nr̄a ipe inmutabilit bonū.
moriendo pferret. & ido quoq;
q. sic. iustitia supat diabolꝰ
n potentia. Potentia enim libare
potuit ds̄. & uim suā. quā di
aboli fraudulent adduxe.
& uiolent tenuit. Qd̄ tm̄ no
luit ne hō uiolent sibi tol
li uideretur. humiliatus aut
p morte. iuste hc fecit. Et ei
iustū ut debitores quos te
nebat libi dimitteret. credn
tes in eū. que sine ullo de
bito occidit. Q̄d mors xp̄c.
t̄ uirtati & iudeoꝝ op̄ fuit.

Deniqȝ sciendū ē. mor
tē xp̄ op̄ fuisse trinitatis
& iudeoꝝ. Trinitatis. quia dō
auctore. i. uolente facta ē.
Iude. quia pdidit. Iudeoꝝ
& diaboli. quia suggessit. s̄uit.
et sic res una. i. mors xp̄. ab
omib; pacta ē. facta ū di
uersa fuerit. ex quib; ea re
puenit. s. patris tradītio.
Filii spōtanea occursio. Iu
de pditio. Iudeoꝝ & suggestio
diaboli. Iudi g̊ bonū fecerit.
quantū ad pactū. malū ū. quā
tū ad actū. Quod uerbum
ecqd fuit hō. nuquā desiit eē hō.

Firmit aut tenendū ē.
quod uerbū ut sup dictū
ē. uerus homo ē. q. a habitant
mā & carne in unione psone.
Viuens aut homo ē. quia duo
illa con iuncta hȝ. Nunquā

g̊ desiit ēē hō. ex quo fuit hō.
quia nec umquā desiit hr̄e
illa. Vn̄ aug̃. Verbū ex quo
suscepit hoīem .i. carnē 7 aīam.
nunquā deposuit aīam. ut
ēēt a uerbo sepata. De carne
q̊q; dicit. Sic in sepulcro. cā
nē suam cū moriendo n̄ de
seruit. sic intō ūginis. cū
nascendo formauit. N̄ g̊ sepa
ta ē diuinitā ab homine. S;
hoc intellige quātū ad uni
onē psoē. n̄ quātū ad defīsi
onē natē. s; quā sepata ē. Vn̄
ambr ait. Clamat homo mo
riturus. sepatione diui
nitatis. Quod aūt athana
sius sub
anathemate dicit. totū homi
nē in resurrectione denuo
assūptū. intellige n̄ quātū ad
hn̄ dū. s; qt̄ ad itm̄ illa duo
coiungn̄dū. ut s. caro et aīa
uiuēt. que ppē mortua ē.
in qua n̄ in se x̄ mortuus ēē.
Vn̄ aug̃. Absit ut sic x̄ sn̄serit
morte. ut quātū in se ē. uita
uitā pdidit. Sane quicqd pās
sa ē caro. n̄ pōt dici n̄ passu ēē ds̄.
Quomō n̄ pōt dic̄e. te n̄ passum
iniuriā. si uesti tua cōscinditē.
quā uis illa n̄ sit tu. Multo
magis g̊ quicqd patit̄ caro unita
ūbo. deb; dici ds̄ pati. licet
uerbū nec mori. nec pati po
tuerit. P h g̊ ait ambr. Idē
moriebatur. 7 n̄ moriebatur:
resurgebat. 7 n̄ resurgebat.
Resurgebat scd̄m carnem.
n̄ resgebat s; ūbū.

De fide 7 spe.

Cū g̊ x̄ plenus grā fuit. q̄
rit̄ si fidē. 7 spē hūit.
Quod ut melius explicet.
pmū uideam̄ qd sit fides.
7 spes. Est g̊ fides credere quod
n̄ uides. Apls 7 ait. fides ē sub.
.s. r. a. t cōiunctio. n̄ appar
tiū. P fidē ei subsistunt
in nobis spanda modo. 7 sub
sistunt in futō p experientiā.
de qb; si dubitatur. pbatur.

aug̃ in ioħan.

in eo pōtt uō efi ōi.

ambr in psalm.

aug̃ in eodē.

aug in psalm.

ambr in l. iii. de spū sc̃o.

p̱ fidē · h̄ modo · quia ita cre
diderunt patriarche · ⁊ alii sci ·
p̄ eg̃ fides · de ñ apparētibus ·
De apparentib; eñ ñ ē fides
s; agnitio · que fides una dr̄ ēē ·
ab ap̄ło similitudine · ñ singla
ritate · sicut idē uolūtatū · una
dicitur uolūtas · ⁊ duoꝝ simil
limoꝝ · una dr̄ facies · g̃ nr̄a ⁊
antiquoꝝ una fides ē · Modū
aūt credñdi diuersus · Vñ
aug̃ dicit · Eadē fides media
toris que nos saluat · saluos
faciebat antiquos · quia sicut
credim̄ xp̄m · in carne uenis
se · illi ita uēturū · sicut nos
mortuū · ita illi moriturū ·
sicut nos resurrexisse · ita illi
resurrecturū · ⁊ ad iudiciū
uēturū · H̄ tñ distincte reue
lata fuit maiorib; · Simplici
bus u̇ · uelata fuit in misterio ·
Vñ iob · Boues arabāt ⁊ asine
pascebantur iuxta eos · quia
simplices maioribus adhebāt ·

credñtes in misterio · que illi
in misterio docebāt · Denique
spes ē · certa expectatio fu
ture beatitudinis · ex mer̄tis p̄
cedētib; rem sp̄atā · s · et ē de his
que ñ uidēt · sicut fides · differt
aūt spes a fide · quia spes ñ ē ·
ñ bonaꝝ reꝝ ⁊ futuraꝝ · ⁊ p̄ti
nentiū ad eū tm̄ · qui eaꝝ spē
h̄t · fides u̇ bonaꝝ reꝝ ē · ⁊ malaꝝ ·
⁊ p̄sentiū · ⁊ p̄teritaꝝ · ⁊ futuraꝝ
⁊ suaꝝ · qui eā fidē h̄t · ⁊ alienaꝝ ·
Ita tñ si eas credē · p̱tinet ad re
ligionē · H̄ aūt p̱ficiunt · usque
dū p̱fecte cognoscam̄ · ait eñ
aug̃ · ñ cognoscim̄ ut credamus
s; credimus ut cognoscam̄ · Scdm
hoc g̃ fidē · ⁊ spē · xp̄s · ñ habuit
q̄ a eq̄ p̱fecte cognouit p̄tita ·
⁊ futā · sicut p̄sentia · Vñ sci nō
dicunt modo credē · ut sp̄are
futuram resurrectionē · quia eā
p̱fectissime in uerbo dī intelli
gunt · Legitur tñ qđ credidit
xp̄s · ⁊ sp̄auit · Dicit eñ p̱ p̱pham ·

Ego ꝯ confidens meū . ⁊ inte
dnē . ſpaui . quod ē intelligē
dū quātū ad exteriorē effec
tū . ñ quātū ad interiorē actū .
ſic enī orabat . ⁊ cetā agebat .
ſicut facit quādiu uidm̄ . cre
dit ⁊ ſpat . ñ tñ ē dnē do . uel ſpe
rando a plena cognitioē diffe
rebat . denique ſcdm̄ h̄ dicit .
ad patrē diſciplina tua ipa
me correxit effectu . ſ . exterioſ .
quo forma bñ correpti exhibu
it . ñ actu interioſ . quia nūquā
ſe de prauiſ ad recta reforma
uit . De caritate .

h abuit aūt caritatē xpſ quā
ope paſſionſ exibuit . de qua
breuit̄ dicamuſ . Caritā ḡ ē
dilectio qua dſ ꝑꝑ ſe . ⁊ ꝑxim̄
ꝑꝑ dm̄ diligit . huiuſ p̄mū ⁊
maximū mandatū ē . dilige
dm̄ ex t. ē.t. ꝫ.t.m. ꝫ.t.
a.ı.t. ita ut omſ cogitatioē
⁊ omē uita ⁊ omē intellectū .
in illū conferaſ . Quod ñ h̄ ieſ

Ad doctrina
ſcana .

Ad pfecta

in futō . implebit . h̄ic tñ pfe
ctuē . ut quo cum tēdū ſit
ñ ignoret . Scdm̄ ū dilige
ꝑ.t.ſ.t.ı.ı. ad quod ꝑꝑ qd
te ipm̄ diligis . Pximū ū
omē hominē intellige . qᵘ tb ;
modiſ dicit . cō dicioē . ꝑpin
quitate fidī . ut carniſ ⁊ ī
penſa bñ ficii . Vñ ⁊ angli
illa p̄cepto cōtinentur .
Dicit enī aug̃ . Manifeſtū ē
p̄cepto dilectioſ . pximi
⁊ ſcoſ anglos cōtineri a qb ;
tanta nobi inīe impēd uint
officia . Denique omē genus
diligēdoꝝ p̄dictiſ mādatiſ
cōp̄hendit . quequit aū orſ
ut aug̃ ait . unū qd ſupra
noſ ē . ſ . dſ . altm̄ quod no
ſumuſ . tertiū q iuxta noſ ē
ſ . pximū . quartū quod infra
noſ ē . ſ . corp̄ nrm̄ . ꝑximū
quod nulliſ mādatiſ intel
ligit . ⁊ ſiñ excp̄ matur . Ait ēī
aug̃ . Siue totū intelligiſ dilig....

iuſtt
a homi

x.

aug̃
...

mo

i. aīam ⁊ corpus. ⁊ proximum
totū i. animā et corpꝰ eiꝰ di
ligē debes. Licet aūt tot di
ligamus. tn̄ una sola cārtate
diligim̄. Ait enī aug̃. Una ē
cārtā. et duo sunt p̄cepta.
Non enī alia cārtas diligit
proximū. n̄ que diligit dn̄m. De
Pro in̄ ordinata ordine cāritati.
debet ēē cārtas. et in affectu
inferiori ⁊ exterioři. de ordine
aūt affectus ita dicit aug̃.
Q ordinatā uult hr̄e dilec
tionē. uideat ne aūt diligat
qd̄ n̄ ē diligendū aut n̄ diligat
quod ē diligendū. aut eq̄ꝰ di
ligat. qd̄ plus minusue est
diligendum. uł plus minus
ue qd̄ eque ē diligendū. Omīs
hō in quātū peccator n̄ ē dili
gend̄. in quātū hō ē dilig̃nd̄.
Ds̄ u͛ plus omīb; omī ē dilig̃n
dus. Amplius aūt ē dilig̃ndū
proximus. quā corpus nr̄m.
quia pr̄ dn̄m ipē diligitur. q̄
pōt dō pfrui. corpꝰ aūt n̄ pōt.

Denique omīs proximi pari affectu.
s; dispāri effectu dilig̃ndi sunt.
Vn̄ aug̃. Omīs hoīes eque dilig̃n
di sunt. s; cū omīb; p̄ de ēē n̄ pos
sit. his potissimū cōsulendū ē
qui p locor̃ ⁊ tp̄m uł quarlib;
rerū oportunitatib; cōstric
tius tibi iungūt. Hoc qq; ambr̃
distinctius ait. Primo dilig̃n
dus ē. secdo parentes. Vn̄ filii.
post domestici. qui si boni sint.
malis filiis p̄ponendi st̄. Po
stremo inimici. quor̃ nec ex
tota uirtute. nec sicut te ipm̄
iubet ds̄ diligē. s; simpliciter.
Sufficit enī quod dilig̃
m̄ ⁊ n̄ odio habeām. Hā aūt dicit
ambr̃. n̄ ut eos n̄ diligere de
beām sicut ⁊ nos proximi eiūs.
s; ut ostn̄dat qd̄ sufficit. ⁊
simul eos diligimus. quā ceto͛
proximo. ⁊ his utriq; secdm̄ affec
tū. Sciendū quoque ē. qd̄
cārtas non mox ut nascitur.
pfecta ē. Ut enī pficiat̄. na
scit̄. nata. nutr̄. nutrita roborāt̄.

Margin notes: aug̃ in ꝑ mone d asce nsioē. — aug̃ d doc trina. — aug̃ in eod. — ambr̃ sr̄ ca. — aug̃ sr̄ epistol. iohis. — Cāritas duob; mod pfecta. s; fr̄ latitudine ⁊ altitudine. s; ꝓlatitudinē quā se extendit ad amicos ⁊ inimicos. ꝑ ꝑ altitudinē. cū quis cupio dissolui ⁊ cū xp̄o.

roborata ꝑficitur. ꝑfecta uero
· dicit. Supio dissolui 7 cetera.
Solet etiã queri quid sit maioris
m̃iti diligere amicũ · an inimi
cũ · 7 dr̃ns qa eiusdẽ m̃iti est.
Eadẽ ei caritate ex qua m̃itũ ẽ.
diligit utq; · Quãtũ uero ad actũ
exteriorẽ. euidentius signũ ẽ per
fecte caritati. diligere inimicũ · q̃m
amicũ. Vñ aug. ait. h tã magnũ
bonũ · s. diligere inimicũ · 7 bñ facere
odienti · 7 ꝑ ꝑsequente orare. n̄ tante
multitudinis · quãtã credim
exaudiri. cũ dr̃. Dimitte nob
debita · n · s · 7 n · d · d · n. Sic ꝑfecta
dicendo caritatẽ. ab inꝑfecta
eã distinxisse putam. Que carita
inꝑfecta · sepe amittit 7 recupat.
7 ea tã boni quã mali participãt.
Vñ ambr. Q̃ bʒdã gr̃a data ẽ
in usũ · ut sauli 7 iude. Frequent
7 an sunt mali · q sunt futuri
boni · 7 prius sũt boni q̃ s futuri ma
li. Radicata uero 7 ꝑfecta caritas.
nunquã deserit semel habita ·
nec ea participãt n̄ boni · Vñ

in lib. enchiridion.

ambr.

caritas ẽ fons ꝓprius cui n̄ coicat
alienus. Sed in his · eã q̃ mul
tau auctoritatũ uidetur diso
nãtiã · distingue. Quõ caritas ñ e-
Caritas aũt ꝑfecta · uacuabit
ꝑmanebit in futuro · licet ei
in futuro ꝑficiat. eadẽ tñ suba
idẽq; modus ei ꝑmanebit.
qđ ẽ ad dm̃ · plus q̃m te ad ꝓxi
mũ uero sicut te. Sctã uero ut ex toto
cessabit. ut fides 7 spes · quod
7 de scĩa q̃dã putãt · ut quãtũ
saltẽ ad modũ · q omñio alius erit.
quã sit in p̃senti. Notãdũ q̃q;
qđ caritas ñ io post fidẽ 7 spẽ po
nit · quia ex eis oritur · s; qa post
illa remanebit aucta. Que tã
nũc equalia sunt · uita · ñ quãtũ
ad eoꝝ cõp̃hensionẽ · s; quãtum
ad actuũ eoꝝ intẽsionẽ. Et eni
sunt tñ sius credi · intẽsius 7 spat
7 diligit. Quõ xp̃s dilexerit.
Habuit aũt xp̃s caritatẽ · ñ
uie · ut omẽm ꝓximũ ad uitã
diligeret. s; patr̃ · qua tñ electos
ad salutẽ dilexit. Reprobos 7 dilex.

sicut 7 ab eterno dilexit eos. in quantum
.s. opus ei erat futurum .i. quod 7 quale
eos factus erat. Vel in electo alios plus
alios minus ab eterno dilexit. non secundum
dilectionis essentiam .s. secundum efficientiam.
quia .s. maiora bona preparavit his. quam
illis. Secundum hunc sensum. dicuntur
aliqui incipere diligi a deo te. cum eterne
dilectionis sortiuntur effectum. De iiii. virtutibus;

Post predicta de quattuor virtu
tibus principalibus videamus. quarum
prima est iustitia. que est in subveni
endo miseris secunda prudentia in
precavendis insidiis tertia fortitudo.
in perferendis molestiis. quarta temperan
tia. in non herendis delectationibus
pravis. Hec et in futuro erunt. sed secundum
alium usum quam hic. Unde beda. Pote
states celi .iiii. predictis virtutibus
preclare sunt. alter quam serventur
in celis ab angelis 7 animabus sanctis. quam
hic a fidelibus. Septem 7 dona virtu
tes sunt. 7 in angelis sunt ut ambr.

Beda.

Ambr. in .i. l. d. s. s.

ait. Ait enim. Spiritus dei naturam angelorum
effusione quadam sanctificationum uber
tate letificat. Deinde sanctificationes
exponens. subdit. his sanctificationibus
significatur plenitudo septem
spiritualium virtutum. quas enumerat ysa
yas dicens. Spiritus sapientie 7 cetera. Sed contrarium
videtur. quod dicit beda. qui cum
de timore servili 7 casto egisset. ad
didit. Vel timor qui in futuro cessabit. Aug.
contra ait. Timor domini permanens in secula seculorum.
mittitur. Non enim timent iam ami
cum. cum perducti fuerint. ad quod repromi
sum est. Sed dicimus quia timor in futuro
erit. non ad usum quem modo habet. qui est metus
separationis. 7 reverentia. que est mixta
cum subiectione dilectio. Secundum
quam in christo fuit. Unde apostolus ait.
Qui exauditus est pro sua reverentia.

De timoribus.

Hic sciendum est quod .v. sunt timores.
mundanus. s. qui culpa est. quo
bona mundi perdere timemus. 7 hu
manus vel naturalis quo pena est. Et in
christo fuit. quo .s. pericula carnis
horremus. 7 servilis. quo per timorem
gehenne continet se homo a peccato. 7 bo
num facit. qui utilis est. per quem .s. pau
latim fit consuetudo iustitie. 7 est

in sufficientis. & initiali. qui uideli
cet incipit quod durum erat. amari
& e sufficiens. Succedit deinde castus
qui & amicalis dicitur siue filialis.
quo separatio sponsi timetur. & e perficiens.
Qui secundum hunc usum permanet usque
in fine seculi. secundum predictum uero
& in futuro erit. Quod autem dicitur timor
non e in caritate de perfecta & initia
li timore intelligendum e. de quo

Augustinus.

augustinus. Quantum caritas crescit. ti
mor decrescit. & quantum illa fit in
terior timor pellitur foras. ma
ior caritas minor timor. minor
caritas maior timor. Sciendum
autem quia excursu scripture. ser
uilis timor initialis dicitur. quia
locum preparat caritati. & initialis
dicitur initiali. quia cum inchoata
caritate e. De differentia donorum.

Denique illa tria dona sic a se
distinguntur. Scientia ua
let ad rectam administrationem rerum
temporalium. et bonam conuersationem
inter malos. Intelligentia uero
ad creatoris. & creaturarum inui
sibilium speculationem. Sapientia autem
ad solius eterne ueritatis contempla
tionem. & delectationem. De conex
ione uirtutum & equalitate.

Hic etiam sciendum e quod omnes
uirtutes sibi ita conuicte sunt.
ut habita una. omnes habeantur.
Vnde ieronimus ait. omnes uirtutes sibi coherent

Ieronimus.

ut qui unam habet omnes habeat. & qui u
na caruerit omnibus careat. Gregorius ait.

Gg. in .xxii. l. mor.

Virtutes que sunt in animo quamuis
alio & alio modo singule intelligan
tur. nullo modo tamen separari ab in
uicem. Ut quicumque fuerint equales uer
bi gratia in fortitudine. equales sint
et prudentia. & iustitia. & temperan
tia. Si enim dixeris equales esse istos
in fortitudine. sed illum prestare
prudentia. sequitur ut huius for
titudo minus prudens sit. ac per
hoc nec fortitudine equales sint.
quia e illius fortitudo prudenti
or. Atque ita de ceteris uirtutibus
inuenies si omnes cadere conside
rationes percurras. Cum ergo dicitur
aliquis aliqua preminere uirtute.

ut habra ā fide. iob. patientia. sedm̄ usū exteriores accipi endū ē. ut in cōpatiōe aliorꝝ hōiū. q̄a ut humilitatis habitū p̄fert maxime. ut op̄ fidi ut alicuius ceterorꝝ u̇irtutū p̄cipue exseq̄t.

De decē mandatis.

Nam distinctio decalogi cōside randa ē. hīt enī decalogus x. p̄cepta. tria in p̄ma tabula ptinē tia ad dm̄. septē que s̄t in sedā tabula ptinētia ad p̄ximū. P̄mū in p̄ma tabula ē. n̄ habebim̄ dōs alienos. n̄ facies tibi sculptile neq: om̄ē similitudinē. Sculptile ē: quod nichil hīt simile sui. similitudo ū ē. quod hīt spēm alicuius rei. Sedm̄ ē n̄ assumes nom̄ dī tui in uanū. qd̄ ē dicere sedm̄ littā. n̄ iurabis p nichilo nom̄ dī. Alegōice ū p̄cipit. ut n̄ putes creatā ēē X̄. dī filiū. Terciū ū ē. memēto scificāe diem sabbati. q̄d s̄ littā. sabbati p̄cipit obseruātia. Alegōice uō. ut requiem ꝛ hic aurtiis.

ꝛ in futō in dī cōtēplatiōe cōspectes. P̄mū q̄ dē mandatū ptin ꝛ. ad patrē in quo ē unitas. Sedm̄ ad filiū in q̄ ē equalitas. Terciū ad spm̄ scm̄: in quo ē utriusq: communitas. De mādatis secde

Quorū p̄mum tabule.

ad patrē carnalē refert̄ qd̄ ē. Onora patrē tuū ꝛ matrē tuā. ut sis longeuus sup t̄rā. s. uiuētiū. Sedm̄ ē n̄ occides. ubi sedm̄ littam act̄ homicidii p̄hibetur. sp̄ualit̄ ū uoluntas occidēdi. Terciū ē. n̄ mechabis. i. ne cuilibꝫ misceāis. excepto fedē matrimonii. A parte enī totū intelligit̄. nomine ḡ mechie om̄is cōcubit̄ illicit̄. illorꝝ q̄ mēbrorꝝ n̄ legitim̄ usū p̄hibit̄ debꝫ intelligi. Quartū ē n̄ furtū facies. ubi sacrilegiū ꝛ rapinā oīs p̄hibetur. Non n rapinā pmisit. q̄ furtū p̄hibuit. Hic aū solet queri. [marginal: Queritur.] ist̄ate furtū fecerīt expoliando egiptū. Dicim̄ qd̄ n̄ quia p̄fecti dō iubente ministeriū p̄buerunt. [marginal: Solutio.]

Infirmi uero magis permissi sunt facere hec illique qui talia iure passi sunt quam iussi. Quintum est non loqui contra proximum testimonium falsum scilicet testimonium. ubi etiam mendacii periurii prohibetur.

De mendacio.

Est autem mendacium. ut augustinus ait. falsę uocis significatio cum intentione fallendi. Mentiri uero est. loqui cum hoc quod animo sentit quis. Unde non si iudeus dicat xpistum esse dominum. cum hoc non credat. mentitur quidem sed mendacium non dicit. Denique omne mendacium peccatum est. sed interest interest quo animo et de quibus rebus quis quis mentiatur. Non enim sic peccat qui ut consulat mentitur. sicut qui ut noceat. nec qui de uia terre sicut qui de uia uite mentitur. Mentitur namque quis pro commodo aliquando alicuius tantum. ut obstetrices. et raab. Aliquando ioco tantum. quod perfectis non conuenit. Aliquando ex malignitate quod cunctis est ualde cauendum. Denique iacob dicens se esau. a mendacio excusatur tamen proponens obedire matri. quę familiari consilio dei. nouerat misterio facto. misterium sacramenti. Vel non fuit mentitus iacob. erat enim ipse esau. iure et sic non persona qua emerat ab eo primogenita.

aug. in enchir.

aug. li. pm.

De periurio.

Periurium est mendacium iuramento firmatum. Iurare uero est. deo reddere ius ueritatis. scilicet et in falsitatis habere deum testem adhibere. ut ei aliquid oppignorare ut ille facit. qui per filios suos iurat. quos oppignorat deo. ut hoc eis eueniat. quod de ore suo procedit. Periurium uerum. Periurium falsum. Iurat autem per dominum per euangelia per creaturas. sed quanto magis sanctum est per quod iuratur. tanto magis est penale periurium. Periurium autem est. adhibita iuratione mentiri. Quod fit. dum iurando quis loquitur. cum intentione fallendi. quam uel statim habet. uel post ea. ante tamen quam fieri debeat quod iurauit. Ream enim linguam non facit nisi rea mens. Aduertendum quoque est quod ius iurandum tres habet comites. ueritatem iudicium. et iustitiam. ut scilicet discernat quis iuret. quantum ad se et utiliter quantum ad proximum. et iuste sit. ut esse putet quod iurat. hoc quantum ad deum. Quod si ista defuerit. periurium est. id est incautum ius iurandum factum.

aug. in sermone de periurio. et ps. vii.

aug.

quod id peccatum est. quia iuratio non est ap
petenda. sicut res bona. nec tamen fu
gienda sicut — mala cum necessaria.
Dicitur etiam periurium esse cum impleri potest
iuramentum et debet et tenorem iurandi.
sed contempnitur. quod salubriori consilio
faciendum est. quando non impletur iuramentum pe
iore exigit inexerit (?) u. velut cum iura
uit quis permanere in stupro. quia nimi
rum inrit stuprum. et predictum periurium
perpetratus est. Ubi fides rescindenda est.
Aut etiam ysidorus. In turpi uoto mu
ta decretum. quod incaute uouisti ne
facias. Per in quacumque arte uer
borum iuretur. deus sic accipit. sicut ille
qui iurat. ut cui iuratur. simpliciter
intelligit. Quod si quis sciens fal
sum iuramentum exigit. homicida est.
Sextum denique preceptum est. non desidera
bis uxorem proximi tui. Septimum est
non concupisces domum proximi tui. non
seruum non ancillam. Sed uidetur hec duo
precepta sub prioribus includi quibus dic
tum est. non mechaberis. non furaberis.
Sed illis opera ipsa prohibita sunt. his
uero concupiscentia prohibetur.

Predicta igitur mandata legis. sunt
decem corde psalterii. que cari
tate tangendesunt (?) ut fere uitiorum
occidantur. Explicit liber tertius.

Post tractatum Incipit quartus de sacramentis.
rerum quibus fruendum et utendum est.
et que fruuntur et utuntur. ad signa
tractanda accedamus. que sacramenta
dicuntur. Sacramentum igitur est. uisibilis
forma inuisibilis gratie. uel sacre rei
signum. Signum autem est res. que preter speciem
quam ingerit sensibus. aliud aliquid ex se
facit in cogitationem uenire. De
nique sacramentum eius rei similitudinem
gerit. cuius signum est. ut aqua bapti
smi. mundationis peccatorum. Enim
uero sacramentum proprie dicitur. quod ita significat
gratiam. quod et confert eam. per quod inter uetera
et noua sacramenta differentia ma
nifeste notatur. Illa enim tantum promit
tebant. et significabant. hec autem sig
nificant et dant gratiam. Quare in

Quo triplici ... instituta sint sacramenta.
ex causa instituta sunt.
ut scilicet humiliemur. erudiamur.
exerceamur. Homo enim quia maiorem

Ysidorus.
opponit
Soluit.
Aug. in l. ii. de doctrina christiana
Aug. sup. psalm. lxxiii.

humilitas. se contẽpsit. placet dõ. dũ inuĩ
sibilib; et se inferiob; reuerẽt ex
pcepto. humiliat. Quãdo ẽ p id
erudit(i)o. quod inuisibili spẽ cernit. ad
inuisibilẽ uirtute cognoscẽdã
exercitatio. erudit. Ph ẽ sacrĩta nexiam.
occupationẽ uitat. & utilit ex
ercet q otiosũ ẽẽ ñ posset. De cĩcũ

Licet aũt antiqua cisione.
sacrĩta grãm ñ daret. cĩcũci
beda sup euãgliũ. sio tñ. idẽ ualebat ẽẽ peccatũ.
qd nũc baptim. Vñ beda. Idẽ sa
lutiferæ curationis remedium
in lege cĩcũcisio agebat ẽẽ orina
le peccatũ. quod agit baptimus
tpr grẽ. Fuit aũt cĩcũcisio a
brahæ mãdata p us. p ea ũ semini ei.
Cur mãdata fuit. Fuit aũt mãdata illi. ad pba
tionẽ obedientiæ & fidei eius.
& ut pplis ille h signo a cetis na
Cur ĩ talĩ mẽbro. tioib; discerneret. In carne ẽ ppu
tii fieri iussa ẽ. q de cuit signũ
obedientiæ ibi apparere ũ pena in
obedientiæ. i. cõcupiscentia ma
Cur in talĩ die ẽ. gis dñat. Fi... ebat aũt oc-ta
ua die petrino cultello. quia

p resurrectioẽm x octaua die factã.
oĩa a peccatis mũdat. & in cõi resurre
tiõe octaua etate futurã. oĩs corrup
tio ab electi p petrã xpm tollet.
Nã aũt ẽ cĩcũcisionẽ dimittebat
peccata. paruulis in fide maiorũ.
Maioribus ũ. in sacrificiis. Vñ gg.
GG. ĩ moralib; l... Quod apud nos ualet aqua bap
tismi. h apud uetẽ egit. ut p par
uulis sola fides. ut p maiorib; ũ t
sacrificii. Cĩcũcisio aũt. merito in
baptismo mutata ẽ. quia baptis
communior ẽ & pfectior. De quo ã
modo uideam. De baptĩo.

Sciendũ ẽ q a baptim. quo re
gnãnt fideles. baptis iohis
pcessit. in h utilis existens. quia
hoies usu baptizandi pparabat
ad baptim x. Iohis aũt baptis
dictus ẽ. q a opatio tñ iohis
erat ibi exterius lauãtis. ñ dĩ in
terius opantis. Qui baptis in no
mine uẽturi tradebatur. P
ĩn baptizati bapto iohis. nec
credentes. f. scĩn ẽẽ. rebaptiza
tis sunt baptismo xpi. Vñ ier.
Ier. ẽ pisto... ... uiri.

Qui spiritum sanctum nesciebant cum bap
tismum a Iohanne accepissent. in nomine
vero trinitatis baptizatos esse. ne quis
putaret aquam sine spiritu sancto sufficere
ad salutem. Consequenter ergo vide
amus. quid sit baptismus. et que sit eius
forma. et quando institutus. et quare.
Est autem baptismus tinctio corporis fac
ta sub forma verbi dei prescripta. Acce
dit verbum ad elementum. et fit sacra
mentum. Verbum autem illud est invo
catio trinitatis. Iuxta quod veri
tas ait formam baptizandi ostendens
dominus. Ite docete omnes gentes. baptizantes
eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. Hoc autem ver

(Aug' sup' Ioh'm) bum accedit ad elementum non tantum quia
dicitur. sed quia creditur. In nomine Iesu Christi
legitur apostolos baptizasse. in quo
tota trinitas intelligitur. scilicet ipse unctus.
et pater a quo est unctus. et spiritus quo unctus.
Immo in uniuscuiusque personarum nomine tantum
perfecte sacramentum traditur. si de ali
is quoque recte sentiatur. et e contrario. Omni
bus nominatis. vacuum est ministe
rium. si de aliquo male sentiatur.

(Ambr' in l. de spiritu sancto i.) Unde Ambrosius. Sicut si patrem et ut
filium ut spiritum sanctum non comprehen
das. fide autem nec patrem nec filium nec spiritum
sanctum abneges. plenum est fidei sacramentum.
ita si patrem et filium et spiritum sanctum dicas. et alicui
eorum minuas potestatem. vacuum
est omne mysterium. Vitium est autem tres
personas in baptizando nominare.
ut dicatur. in nomine patris et filii et spiritus
sancti. non in nominibus. id est in invocatione vel
confessione trium personarum. Ubi fuit in

Fuit autem institutus institutus baptismus. et quare.

(Ambr') baptismus in Iordane quando Christus con
tactu munde carnis sue vim
regenerativam contulit aquis. ut
qui postmodum mergeretur invocato nomine
trinitatis a peccato mundaretur.

(Augustin') Celebratur autem baptismus in aqua.
non alio liquore. ne ullus inopia
excusetur. et propter similitudinem
(Ide) sacramenti. quia sicut aqua sordes
corporis abluit. sic baptismus maculas
anime abstergit. Denique pro varietate ecclesiarum
usu. semel vel ter. qui baptizatur
(Gg' Leandro epo.) immergitur. Unde Gregorius. In una fide
nichil officit ecclesie sancte consuetudo
diversa. Unde reprehensibile nul

Latenus e infante bapt̄o t. uel
semel merge. quia et t merged o
p sonaru trinitas. et semel pot diui
nitatis unitas designari. Nos
aut quod tercio mergimus. et triduane
sepulture sacramentum signam. De tripli

Post supradicta. ci effectu bapti.
sciendum e. alios percipe sacramentu
et re. alios sacramentum tantum. alios re tantum.
Sacramentum et re suscipiunt omis par
uuli. licet depti. quidam aliter sa
piant. male mittentes uerbo aug.
q dicit. Sacramenta in solis electis efficiunt quod
figurant. Quod sic accipiendum e. quia cum sacra
menta omnibus efficiant remissionem. sol electis efficiunt quod
figurant. Quod sic accipiendum e quia cum sacramenta omnibus ef
ficiant remissionem. sol electis hi faciunt ad salu
te. Adulti quoque qui cum fide accedunt. sacra-
mentum et re suscipiunt. qui u sine
fide. sacramentum tantum. Unde ier. qui non ple
na fide baptism accipiunt. non spiritum
s aquam accipiunt. Unde aug ait.
Omnis qui iam sue uoluntatis arbit
constitutus e. cum accedit ad sacram
tum fidelium. nisi peniteat eum ueteri
uite. noua inchoare non pot.

Quod aut aug in l. de baptizato
dare uidet ficte accedentibus in
ipso puncto temporis peccata dimitti.
non dicit hoc asserendo. s conferendo.
et alios impugnando quod ostendit
e ex eo. quod ibidem sic dicit. Sic ad
baptism ficte accede. dimissa sunt
ei peccata. aut non dimissa. eligunt
quod uolunt. Qui et ait. Tunc ualere
incipit ad salute bapt. cum illa
fictio. uaci confessione decordere
cesserit. Accedens ergo ficte non re
s tantum sacramentum accipit. Sed cum fide
accedentibus. quod bapt prestat cum iam
iustificati sunt. Ad quod dicimus
quia exteriori satisfactionis absolu
tio eis prestat. et gratia adiutrix. omnisque
uirt augetur. Fomes quoque pecci. am
plius debilitatur. fides que fidele
facit. in aquis baptism datur. ut nu
tri quia non habentibus datur. et iam habenti.
ut plenius habeat. Re aut et non sacra
mentum suscipiunt. qui pro xpo sanguine
fundunt. seu fide eius tenent. qui b
pp angustiam temporis. baptizando suc
curri non pot. Unde aug. Etiam atque

aug in l. de bapt.

Jer. sr ezechiele

Augustinus de penitentia.

Unde ier.

Qui suscipiunt re et non sacramentum.

aug in l. iiii. de bapto.

etiã consideãns. inuenio ñ tm̃ pas
sioẽ p nomine xp̃i uice baptiza
tis supplẽ s; ⁊ fide ⁊ cõuersione cordis.
ita deniq; simistiũ baptismi. ñ cõ
tẽpt⁹ religionis. s; articuli necessita
tis excludit. Ambr̃ ĩ de ualẽtini
anoait. Vẽtrẽ meum doleo. q a
qm̃ regnaturũ erat ãmisi. ille tñ
grãm quã poposcit ñ pdidit. Nec
obuiat huic sñtentie q̃d dicit dñs Ni
si q̃s renat⁹ f. ex a. ⁊ s. s. ⁊ c. Intelli
gendũ ẽ. H de hiis q possunt ⁊ cõtẽp
nunt baptizari. Similit̃ ⁊ illud
intelligendũ ẽ. nullũ cathecumi
nũ q̃uis in bonis opib; defunctũ ui
tã hrẽ eternã. Deniq; sciendũ ẽ
q cũ baptism⁹ sit sacr̃mtũ remis
sionis peccatorum. aliqñ pcedit ipã.
ut cũ fides baptizat̃. aliqñ sequitur.
ut cũ iustus baptizat̃. aliqñ si
mul sunt. ut cũ paruuli bapti
zant̃. q. grãm bñ opandi cũ bap
tizantur. pcipiunt in munẽ.
s; ñ in usu. quã ad etatẽ maiorẽ
uenientes abebũt nisi p liberũ ar
bitriũ usũ elegerĩt. Pro quibus pa
trini fidẽ petunt. ⁊ credẽ pfitẽn
tur. q totũ de sacr̃mto bapti
intelligendũ ẽ. Vt sit sensus. In
de peto. i. fidei sacr̃mtũ pstosum
recipe. Credo. i. sacr̃mtũ fidei su
scipio. Quod; patrinus p paruulo
dicit. quilibet etatẽ ut p se loquat̃.
Per quod ⁊ ipse paruulus obligat̃.
ad implere cũ maior fuit. ⁊ pa
trini sollicite opam dare. ut id
impleat̃. Vñ aug. Certissimã
emisisti cautionẽ. qua abrenũ
tiare põpis diaboli spopondisti.

Ambr.

Aug. ad cathecuminos.

Baptism aũt. cathecism⁹. i. in
structio. ⁊ exorcism⁹. i. ad
iuratio pcedit. ñ quod sine istis
ñ posset ẽe baptis⁹ s; ut baptizat⁹
instruat̃ que fugiat. ⁊ cui debi
tor fiat. Vñ aug. Paruulus ex
suflat̃ ⁊ exorcizat̃. ut diaboli
ab eo fugiat. ⁊ sciat cui debitor
deinceps fiat. Ad ultimã sciendũ ẽ
qd ministiũ bapti. solis sacerdo
tib; licitũ ẽ. Necessitati uero tpr.
diaconib; ⁊ cuicũq; xpiano p sone.

Augustinus in l. de simbolo.

baptizandi ministrare licet. Ita quod
cumque traditum dummodo in forma
ecclesie non reiteratur. Denique cum so
lus xpistus baptizet. semper eque bo
num baptisma traditur. a quocumque bo
no uel malo tradatur. De sacramento altaris.

Post sacramentum baptismi. sequitur sa
cramentum eucharistie. et bene. Per bap
tismum enim mundamur: per euchari
stiam in bono consumamur. Eucha
ristia autem dicitur bona gratia. quia in hoc
sacramento totus ille sumitur. qui est fons
et origo totius gratie. In hoc igitur sacramento
uideamus de institutione eius. et forma
sacramenti et re. Dominus igitur instituit hoc
sacramentum in cena post agnum typicum.

Ier. —

in quo significauit legis ueteris sa
cramenta morte sua terminari. et
que sunt noue legis substitui. For
ma autem ea est quam idem dominus institu
it dicens. Hoc est corpus meum quod pro
multis tradetur. et hic est sanguis me
us qui pro multis effundetur. Reli
qua autem ad laudem dei dicuntur. Vnde

A.

aug. Credendum est quod in uerbis xpisti.
sacramenta conficiantur. reliqua
omnia sunt laudes. obsecrationes et
petitiones. De sacramento et re.

Sunt in hoc sacramento tria distin
guenda. Vnum quod tantum est sa
cramentum. scilicet species panis et uini. Alterum quod
est sacramentum et res. caro scilicet xpisti. quam de
uirgine traxit. et sanguis quem pro nobis
fudit. Tertium quod est res tantum sacra
menti unitas scilicet ecclesie. que est spiritualis
caro domini. de qua dicitur. Nisi manduca
ueritis carnem meam. et biberitis sangui
nem meum. non habebitis uitam in uobis.
Sicut autem due sunt res huius sa
cramenti. ita et duo modi manducan‿
di fit sacramentalis. scilicet quo corpus quod
de uirgine traxit sacramento sumitur.
et sanguis bibitur. et spiritualis alius quomodo
quis manducat. sumendo manet
et deus in eo. Vnde aug. Qui manducat
c. m. et b. s. m. in m. m. et e. i. eo.
Summe manet. et ego in eo. te bibit.
Item. Quid paras dentem et uentrem?
crede et manducasti. Qui enim credit
in eum. manducat eum. Secundum hos
duos modos. distinguitur quod aug.
ait. bonus accipit sacramentum et rem

Aug. de uerbis euangelii. dix[illegible] penitentie.

sacm̄ti · id ē corpus x̄ · 7 spūale
· ei carnē maluit ū tm̄ sacm̄tū
i · x̄ corp̄ · Secdm hoc 7 intelligit
7 illud · Non manducans · mā du
cat · 7 mādu cās · n̄ mādu cat · De
nique · corp̄ x̄ de uirgine tractū
in oī altari ē tp̄r sacrificii · in uno
loco tm̄ ē · s · ad dextām patris · in
uisibilit̄ & forma huāna · Hoc est
quod ait · Corp̄ x̄ in uno loco ui
sibilit̄ · s · in forma huān · ueritas
tn̄ ei · ubiq; ē · i · diuinitas · t uitā ei
· i · uerū corp̄ ūq; ē · i · in oī altari ū celebrat̄
inuisibilit̄ tn̄ s · eadē · Ita similia st̄ intelligen-
da · De eo uisione · 7 ceteris q̄ē cabi sacm̄tu agunt ·

Proinn uā fideles fatet̄ · quia uisita
tus panis ē in altari · añ ūba sacē
que supra posita sunt · p̄ illa uō
uerba · de pane fit caro x̄ · ut cofi
cit̄ · ut transit panis · ut cō uti
ē · in carnē · similit̄ 7 de uino · Qđ
siqr̄ de m̄ cōuisiōis dicim̄ · quia
qdā dicūt cōuisionē illā sic ēē
intelligendā · ut sub quib; acci
dntib; erat p̄us substantia pa-
nis · 7 uini · sub eidē p̄ cōsecrātionē ·

sit suba corporis · 7 sanguinis ·
Alii aūt dicūt · quod substā
tialit̄ panis mutat̄ in carnē ·
nec tn̄ auget̄ · Totū ei qđ ibi ē
ūtute miraculi refulget · S;
siue sic · siue alit̄ sit · tenendū ē
quod aug̃ ait · Si querimodū
q̄ id fieri possit · breuit̄ respō
deo · Misteriū fidē q̄ri salubrit̄
pōt · inuestigari salubrit̄ n̄ pōt ·

Sumit̄ aūt · Quare sub alia sp̄e sumatur ·
corp̄ x̄ sub alia sp̄e quā p̄pa t̄
plici de cā · S · ut fides habet
meritū · 7 ne aborreret aīus · qđ
cerneret oculus · 7 ne ab incredu
lis · religiōi insultaretur · Qr̄ sub

Sub dupplici · quoq; · dupplici ·
sp̄e totꝰ xp̄s sumit̄ · ut ostn̄ ait
totā humanā naturā x̄ assūp
sisse · totāq; redemisse · Panis
eñ ad carnē uinū referunt̄ · ad
sanguinē · ut moyses ait · Caro
inquit p̄ corpe uro · sanguis ū
p̄ aīa · Quare misceat̄ aqua ·

Aqua 7 que p̄p̄lm significat̄ ·
uino admiscet̄ · ut p hoc ·

Augustinus · i · l · sententiarum p̄sp̄i ·

Julius pp̄

plebs credentium ei in quem credit
copulari ostenditur. Quod si ignorantia
ut neglegentia pretermittitur
aqua, non est irritum quod geritur. Si autem
introducendo heresim hoc fit,
nichil agitur. **Ubi illa accidentia fundentur.**

Si autem queritur de illis accidentibus
ubi fundentur, videtur autem potius fatendum ut sine subiecto
existant. Quod non est impossibile ei
qui creavit illa. **De fractione et partibus.**

Frangitur autem corpus domini non quidem
in essentia sui, quia impassibile factum est, sed in sacramento ut augustinus ait. Et quod dicitur
in sacramento sic fit. In quo sacramento
tractatur et frangitur et dentibus fidelium
atteritur, ut Berengarius coram Nicholao papa iuravit. Tres autem partes eius
de cotidiano usu sacramenti in ecclesia
fiunt non sine significatione, ut Sergius papa ait. Pars enim oblate in calicem missa corpus Christi quod iam resurrexit
monstrat. Pars comesta ambulans
adhuc super terram. Pars in altari
usque ad finem misse remanens corpus iacens in sepulchro, quia

aug. in dubiis euangelii.

usque in finem seculi corpora sanctorum in
sepulchris erunt. Dicitur autem hoc sacrificium
immolatio. Immolatur enim Christus cotidie
non in essentia sui, quia semel mortuus est et iam non moritur, sed sacramentali
representatione. Nec tamen iteratur sacramentum
hoc, quia benedictio non repetitur super eandem
rem, sicut nec baptismus in eadem
persona. **Quare fuit institutum.**

Fuit autem institutum hoc sacramentum
in medicinam cotidiane infirmitatis. Unde Augustinus: Iteratur cotidie hec
oblatio, quia cotidie peccamus. Item.
Quia cotidie labimur, cotidie pro nobis mistice immolatur. Ter autem in
anno cuique fideli communicandum est,
in pasca scilicet, pentecostes et natali.

Fabiani pp.

Conficit autem **Quis efficiat hoc sacramentum.**
hoc sacramentum a quolibet sacerdote
secundum ritum et intentionem conficiendi, utique si in unitate ecclesie consistit.
Excommunicati gravi [?] ut de heresi manifesta notati non conficiunt hoc sacramentum. Nemo enim consecrans dicit offero, sed offerimus quasi ex persona ecclesie.
Quod Augustinus ita dicit. Recole nomen

Aug. in sermone de corpore

7 ad uerte ustate. Missa ei dr.
eo qd celesti missu .i. angls. adc
scendu dnicu corp ad ueniat
dicente sacdote. Opts ds iube
h pferri p manus angli tui in
sublime altare tuu. Sz nuqd hetico.
usurpante hoc ministiu. angl'm
de celo mittit ds oblatione eius
cosecre. H de celestium stio pstn
e nimus que fideliu achatholicis
tenenda sunt. De penitentia.

Post hec de penitentia uideam.
que post naufragiu ade 7 ori
ginalis pecci. secda tabula e. Prima
eni e bapts. ubi uet ho deponit. 7 in
duit nouus. qui semel psttit n itat.
Penitentia aut frequent subue
nit. aqua pelico ichis 7 elim cepit.
dicentu. penitentia agite. appro
pinquabit .H.r.c. Dicta e aut peni
tentia. a puniendo. quasi illicita
que comisit punit. Penitere eni
est. pena tenere. ut sep puniat in
se ulciscendo. qd comisit peccado.
Pin penitentie ctui. timore co
cipit. Un ysayas. A timore tuo dne

co cepimus 7 pepimus spm saluti.
Penitentia au. alia sollepnis est.
alia n. Sollempnis e. ut ambrat.
que fit ext eccla in manifesto. in
cinere 7 cilicio. q p manifestis.
horrendisqz tm delictis inponit.
que n itat p reuerentia sacmti.
Electione eni hominis de padiso
significat. Alia u n e sollepnis. qz
ctus intis e. 7 in occulto agitur.
7 freqnt ab eode itat post. in salute.
qd pbatur 7 exeplo dauit. q post
uenia adultii. 7 homicidii. gut
deliqt inmundando ppl'm. qui
dm anglo ferienti plebe se obtulit.
diens grex iste qd fecit. Fiat
manus tua in me. 7 in domu pa
tris mi. statim sacficio dign factr e.
7 absolui meruit. H e q quod aug dic.
Confiteti pecca ut semel tre no iudici.
morte. s; do frequens cofessio uita
inducit. Ut sr ps parcet paupi.
Si libat offndit. par 7 q a omis pec
cauit. Auctoritates g q penitentia
itata phibe uident. ut de pfector
penitentia. ut de sollepni. intelli

Aug' de peni
tentia.

Augustin
sr psatin.

V. R
io.

gende sunt. Velut illa. Pen-
titentia est uindicta semper puni-
ens quod commisit, et illud. Reppe-
riuntur qui sepius agendam penitenti-
am putant qui luxuriantur in Christo.

Ambr. de unica penitentia

Si confessio de uno peccato certitatem ualeat.

Videtur autem confessio de uno tantum
peccato facta ualere, postquam si pro eo
satisfactum est, quia scriptura dicit:
Non iudicabit deus bis in idipsum,
et non consurget duplex tribulatio.

Solutio.

Sed hoc debet intelligi de eis qui per
sententiam pena commutantur in bonum.
Ceterum si perduraverint in malo, presen-
tibus suppliciis eterna connectuntur,
secundum illud: Duplici contritione con-
tere eos domine deus noster. Aliter. Item
... Pluit super unam ciuitatem
et super alteram non pluit, et eandem ciui-
tatem ex parte compluit et ex par-
te aridam reliquit. Cum ille qui proxi-
mum odit ab aliis uitiis se corri-
git, una eademque ciuitas ex par-
te compluitur et ex parte arida rema-
net, quasi quedam qui cum quedam uitia
resecant in aliis grauius perdurant.

opponit super Ezechielem.

Sed hoc non ad ueniam est minus, sed ad de-
sertionem actus peccandi referendum
est, ut in parte ciuitatis dicatur
compluere, quia a delectatione et actu
peccandi non continet. Vocatque
hec continentia pluuia, quia de
fonte gratie procedit hoc, ut et sic
paulatim uere peniteat. Quod
autem solet queri utrum pro illo pec-
cato denuo satisfactio sit impo-
nenda, dominus Ieronimus imponendam, quia
primo condigne non satisfecerat, cum fal-
sa esset ei penitentia. Item Ieronimus
certius. Falsam penitentiam esse
constat cum spretis pluribus de uno
solo penitentia agitur. Ut cum sic
agitur de uno ut non discedatur
ab alio. Arbitrio tamen sacerdoti potest
moderari.

Solo.

De tribus que in penitentia considerantur.

In penitentia autem tria
consideranda sunt: cordis compunc-
tio, oris confessio, operis satisfactio.
Unde et tribus modis offendimus, sic tribus
modis satisfacere debemus: corde, ore,
opere. Tres inquit sunt peccati diffe-
rentie, tamquam tres mortes in domo.

in porta · in sepulcro · quas dñs
significauit in trib; mortuis q̃s
suscitauit. Cõpunctio aũt con
mendatur ibi. Scindite corda uñ̃a
7 ñ u. u. Confessio · ibi · Justus in
p̃ncipio, s̃ monis · accusator ẽ
sui. Satisfactio uõ · ibi · Facite
fructus dignos penitentie. Deni
que q̃ cõfiteat̃, s̃ qd̃ aug att. ex
p̃mat sacerdoti. qualitatẽ cri
minis. locũ 7 tp̃s. p̃seuerantiã su
ã. 7 ei p̃sone cũ qua peccauit.
cõditionẽ. 7 quali h fecit tẽpta
tione. Omnis enim ista uarietas
conficienda est et deflenda; Caue
at etiã ne uerecundia ductus.
diuidat ap̃se cõfessionẽ. ut diũsa
diũsis. uelit sacerdotibus mani
festare. q̃ ẽ se laudare. 7 ad ypocrisim
tendere. 7 sẽp uenia caret. ad quã
frustra putat puenire. Sunt 7
tres actiões penitentie. Vñ aug att.
Agit hoĩes penitentiã añ baptm̃ de
peccãs p̃orib; ut tñ ut baptizẽt.
Agit 7 post baptm̃ si ita peccauerĩt
ut ex communicari mereantur.

Ex m. a. / de penitẽn.

Aug ad Felicianũ

Est etiã penitentia bonoꝝ 7 fideliũ
penitẽ cotidiana. de peccatis sine
q̃b; h uitã n̄ ducere. p̃ q̃b; pectora
tundim̃ dicentes dimitte nobis
debita nr̃a. 7c. Cui cõfessio facienda sit.

Denique peccata leuia socio cui
libet sufficit corde cõtrito cõfiteri.
grauia uõ sacerdoti domũ n̄ absit.
et urgeat p̃iclm̃. Vñ beda att.
Si loco uñ illũ cõfitemini alterutrũ
peccata uñ̃a. Coequalib; cotidiana 7
leuia. grauiora uõ sacerdoti pandam̃.
Et 7 grauia coequalib; pandenda sunt.
cũ deẽ sacerdos 7 urgueat p̃iculũ.
Si nõ grauia si occulta sunt. occulte cõ
fiteantur. si aũt manifesta. publi
ca egent medicina. Qd̃ aug docet
p̃ similitudinẽ eoꝝ quã dñs re
suscitati sunt. Sunt enim in resurrec
tiõe puelle. pauci int̃ fuerunt.
q uiderent. Intus resuscitauit. quã
intus inuenit. relictis solis petro 7 iacobo
7 iohe. 7 patre 7 matre puelle. in
quib; figurant̃ sacerdotes eccl'e.
Quos aũt extra inuenit. sic su
scitauit. Flebat turba post filiũ

Beda

Aug li. de penitentia.

V. R. / nõ.

uidue. flebat maria et martha sup
plicantes pfite. in q̄ docem̄: publice
peccātib;. ñ pū si; eccle suffic̄ m̄tū.

Quādo et qd. ds dimittat. et sacerds.

Dimittit aūt ds peccatū in cōdi
cōtione. añ cōfessionē oris. Vñ
ppħa. Dixi; cōfitebor: et tu re. Vñ cas
siodoru̾ ait. Magna pietas dī. qd ad
solā pmissionē peccatū dimittit.
Itē aug. Nondū pnuntiat. et ds.
dimittit. Dimittit aūt peccatum
hoc modo qa debitū et̄ne mortis s.
solutt. et aīam intus purgat. Tegit
H ds peccatū impenitēte. ita ut et̄
nalit̄ ñ puniat. Vñ aug. Vidē dī.
peccā. ē ad penā inputare ea. Auītē
aūt faciē a peccatis. ē ea ad penam
ñ suare. Ecce sic dimittit peccatū
qntū ad tenebras exteriores. quan
tū quoque ad īteriores dimittit. qñ
aīam nebula pecc̄i tenebrosam illu
minat et siue puritati restituit. Vñ.
Surge q dormis. et in psalmo. Nebu
la sicut cinerē spargit. Sacerdos aūt
dimittit peccatū in cōfessiōe. mini
sterio officii. quo pōt ligare et soluē.

Soluit eñi sacerdos euāglicus
et ligat. i. solutū et ligatū adeo ex
officio ostēdit. sicut olim legalis
cōtaminabat et mūdabat lepsū.
i. cōtaminatū. t mūdatū ostē
debat. Quā eñi potestatē habebat
ille in corpe. hāc hī iste in anī.
Ostēdit aūt solutū eo ipso. qd pena
tpali obligat. quē uē penitēt arbi
trat. ligatū ostēdit sic ēē fecit ligat
et sacerdos cū penā tpalē inponit.
soluit. cū eā diminuit. t cio et m̄.
ligat cū a comunioē suspendit. sol
uit. cū cōi oīs restituit. De clauib; eccle.

Hoc aūt licet sacerdoti facē.
ex auctoritate clauiū eccle.
que sibi in ordinatioē st tradite.
dicēte ei epo. qd dix dñs petro.
quod cūq; solueris. s. t. e. s. et i c. et qd.
l. s. t. e. l. et i c. Hē ut aug ait. ego
ds et omīs celesti militie ordines.
et omīs sci in gl̄a mea. laudāt tecū
et cōfirmāt. qs ligas et soluis. Nō dix
quos putas ligare t soluē. s; in qs
exerces op iustitie. ut mie. Alit ter
aūt. opa tua in peccōre ñ cognosco.

Aug. i. l. de penitēn.

[Ier. sup. matheum.] yer quoque ait. Aliquid sumunt q da
ppt h uerba. de sup cilio phariseor.
ut dapnat innoxios ut solue sepu
tent noxios. cu apud dm n sacerdo
tu sntntia. s; reor uita queratur.
Sub audi. ut expsit. ut noceat. Setm
siue iusta siue in iusta fuit sntntia
a pastoris reuerenda e. sine p iudi
[Origenes.] cio tn ueritati. Sint du ei q foras
mittitur. int e. 7 foris e. q int uide
t retineri. Hee aut claues due sut
s. scientia discernendi peccata. 7 potesta
iudicandi p peccis. has aut. omis q
in sacerdote ordinat accipit. 7 si ei
pus hat scia discernendi. n tn ha
bebat ea ut clauē. i. auctoritatē.
claui geri. ea uti n potat. qd solu
ordinat pot. Videt sane qd n oms
sacerdotes. has claues hant. Ait ei
orig. h potesta solu pet co cessa est.
7 imitatorib: ei. s. subaud digne. Vt
imitatorib; in gdu. 7 si n in uita. Or
dinis g e h dignitas n psoe. quod
[Aug. i q st. v. 7 noui testa menti.] aug pbat exeplo cayphe. dictu e.
in quid de neqssimo cayppha. h a se
ipo n dixit. s; cu eet potifex anni

illius. P quod. ostndit spm gra
n psoam seq digni ut indigni. s; or
dine tditionis. Vt qua uis bonum ita
aliqs sit bndice tn n possit n sit
ordinat. S; cu in cotitioe ds dimit
tat peccatu. cur oportet qu qua de
inceps sacerdoti. i. eccle cofiteri. 7 ar
bitr int cetas causas. hanc e pcipua.
ut p h. s. sacramtu unitati que e
int xpm 7 ecclam co mendet. ut sic
duo sut in carne una. 7 in uoce una.
ita quoq; duo sint in cofessioe una
q n inuenit testamto. s; nc exigit.
quia nc n te. hii duo sut una
ne. una.

De generali confessione.

Sic agnda e penitntia. ut supra
diximus. ubi memoria e delic
tor. S; quia delicta nemo intelli
git oia. gnalit salte ea cofiti opo
t 7 ita. s. ut aug ait. dicit eni. Si
uenit e aliq ceciderit pecca. cofite [Augustin. i. V. R. ce pelagianos.]
tur quis uitat e do. cu gnalit dicit.
Ds q nosti occulta cordis. opa mea
7 delicta mea a te n sunt abscodita.
quibus ueniā largiari. 7 h e uita
cofitentis. qua diligit ds.

Si peccata dimissa redeant.

Solet quaeri utrum peccata dimissa redeant. ut peccante q penituit. et dicitur quia utrumque salva fide teneri potest. Utque ei parti questionis. probati fauent doctores. s. ut vel dimissa peccata redeant aliquo existente ingrato beneficiis. quod euuangelica parabola exprimere uidetur. uel ut non redeant. sic enim loco. tot sunt ingratitudines. quot peccata dimissa fuerant. Unde benedic anima mea domino et noli oblivisci omnes retributiones eius. que tot sunt. quot sunt remissiones. tot ergo sunt et obliuiones. De his qui in fine penitent.

Demque cum penitentia semper necessaria sit. illa maxime laudabilis est. que non tantum habet timorem. sed libertatem. Unde aug. Nullus expectet quando peccare non potest. Arbitrii enim libertatem. querit penitentia. ut possit delere commissa. non necessitatem. caritatem. non tantum timorem. quia non in solo timore uiuit homo. Illa ergo que in extremis agitur. non sic laudabilis est. quia magis ex

XI. l. de penitentia.

timore quam ex caritate esse uidetur. quoniam s. magis te peccata dimittunt. quam tu ea. Unde aug. Si uis agere penitentiam quando iam peccare non potes. peccata te dimiserunt. non tu illa. Et ideo sic penitentibus securitatem non promittit. Si uis ergo a dubio liberari. age penitentiam dum sanus es. De unctionibus.

Nouissime de unctionibus. sciendum est tantum esse genera facere unctionis. Prima est qua catecumini et neophiti unguntur in pectore et inter scapulas. ut ad christi militiam accedentes. ad rectam intelligentiam rectamque operationem roborentur. Secunda est unctio infirmorum. que ab apostolis incepit. dicente iacobo. Infirmatur quis in uobis inducat presbiteros ecclesie. et orent super eum. Ungentes eum oleo in nomine domini. et alleuiabit eum dominus. et si in peccatis sit remittuntur ei. Hanc unctionem prauaro ecclesia iterat. uel tantum semel praestat. Est tertia unctio. ceteris reuerentior. quae capitis fit. uel pontificis. uel regis. uel baptizati. uel confirmandi in fronte. Hec prerogatiua excubantis que mea conferre. est in ea dicitur quod iterari praestat.

In. .iii.

Priuilegio enim habundatiori gratie. generale nomen uindicat sibi primum. Unde et duos precipuos liquores admixtos habet. oleum scilicet balsamum. quorum alterum preualet in claritate alterum in odore. Oleo quoque gratia conscientie. balsamo uero celeberrima fama signatur. ut qui crismate unguntur. et conscientia perspicui et fama gloriosi existant. In his quoque sacramentum est unctio hominis exterioris. res uero sacramenti fecunditas interioris. que tunc per spiritum sanctum datur nobis.

De ecclesiasticis ordinibus.

Nunc de ecclesiasticis ordinibus uideamus assignantes. quam uim in nobis teneant. et qualiter Christus eos in semetipso gessit. Est autem ordo signaculum id est quoddam sacrum. quo spiritualis potestas et officium traditur ordinato. Denique iuxta prerogatiuam septiformis spiritus. septem sunt hii ordines. scilicet hostiarii. lectores. exorciste. acoliti. subdiaconi. diaconi et sacerdotes.

Ysidor.

Omnes autem clerici uocantur. uel sortiti eo quod Mathias quem primum ordinauit ecclesia. sorte electus fuit. hac autem sorte corona designatur. que signum est regalis decoris. Unde omnes ecclesie ministri reges non inmerito dicuntur. sicut ait Petrus. Vos estis genus electum regale sacerdotium.

De hostiariis.

Hostiarius quoque dictus est. quod presit hostiis templi. qui in ueteri testamento. ianitor dicebatur. positus ut custodiret templum. neque inmundus ingrederetur in illud. Sic et nunc custodit ecclesiam dignos respiciendo. indignos respuendo. unde claues ecclesie ab episcopo eis dantur. cum ordinantur. Hoc autem officium Dominus in se ipso impleuit. quando flagello uendentes et ementes de templo eiecit.

De lectoribus.

Secundus ordo lectorum est. qui a legendo dicuntur. qui canunt et legunt in ecclesia. ut animos audientium ad compunctionem excitent. Ad quos ex officio pertinet. ut prophetias et lectiones in ecclesia legant. Unde et codex diuine legis eis cum ordinantur ab episcopo traditur. Sciant quoque hi se debere. ut distincte quod legunt pronuntient et exponere ualeant.

Hoc ⁊ offm̄ xp̄s impleuit. cū librū ysaie apiens. in medio senior(um) distincte legit. Sp̄s dn̄i sup me eo q. u. m. ad. a. m. m. me.

De exorcistis.

Tertius ordo ē exorcistarum. q(ui) latine dicunt adiurantes. ut increpantes. Ad iurant eñ ⁊ increpant spm̄ inmundū sr̄ exthecuminos. ⁊ inerguminos. i. inefficaces. Exorcista g̊ ex officio p̄dicti cū exorcismo manū debet inponē. Un̄ librū exorcismorum ab ep̄o accipit. cū ordinat. Hoc offō dn̄s usus ē. qn̄ aures ⁊ linguā surdi ⁊ muti tetigit. ⁊ sanauit. ⁊ demones suo imperio fugauit.

De acolitis.

Quart̄ ordo acolitorum ē q(ui) a latine dicunt ceroferarii. q(ui)a cereos an ferunt. p̄cipue qn̄ legendū ē euangeliū. Ad acolitū g̊ ptinet lumin̄ in sacrario p̄parare ⁊ portare. ⁊ suggesta p eucaristia subdiaconis offerre. hic cū ordinatur. ab archidiacono accipit candelabrū cū cereo. ⁊ urceolū uacuū. Hoc officiū dn̄s impleuit cū dixit. Ego sū lux mūdi. q(ui) sequit me. n. a. i. t.

Quintus ordo de subdiaconibus. subdiaconorum ē. qui iō sic uocant. quia in ministeriis. sub iacent p̄ceptis ⁊ officiis diaconorum. Ad subdiaconū g̊ ptinet. calicē. patenā ad altare deferre. ⁊ diaconibus tradē. Urceolū quoq; ⁊ aquamanile. ⁊ manutergiū portis. ⁊ leuitis tenē. p lauādis manib; añ altare. Un̄ cū ordinatur. accipiunt ab ep̄o. patenā. ⁊ calicē. ab archidiacono. urceolū cū ceteris. Hoc offō dn̄s usus ē. qn̄ linteo se p̄cinx. ⁊ pedes discipulorum lauit.

De diaconibus.

Diaconorum ordo. sexto loco ē. Dinq̊. eorum pfecto com̄dat. hii latine dn̄r ministri. quia sicut in sacerdote cosecratio. ita in diacono ministerii dispensatio habet. Ad quē ptinet. missa dn̄i co ponē. cruce ferre. ⁊ p̄dicare. ⁊ magn̄ di sacrm̄ti sup sacerdotib; exstē. ⁊ ministrarē. Quorum ⁊ leuite dicunt. a tribu leui. q(ui)a sic illi tribui p toto isrt̄ ministeriū tēpli committebatur. ita his. p tota ecc̄la ministeriū deputat altari. his ep̄s manū cū ordinat inponit. stolā

in leuo latere ponit. ut expediti
sit administrandū. & spiritualit͂ quicqd
ad sinistrā ptinet. diuino iugo se sub
iectum esse intelligāt. dat & eis euāgli
textū. ut illo ex̃ p cones deñuntiet.
Hoc offo usus xps ē. qn sacr̃m tū corporis
& sanguinis discipulis dispensauit. & qn
eos adorādū commonuit dicens. Vi
gilate. & orate. ut ñ i. i. t.

De pbris.

Septimus ordo pbrorum ē. qui seniores
int͂ptant͂. ñ p etate qdē. s; p di
gnitate. Moribꝰ eñ & pruDentia. in ppło
ꝑcellere debent. sicut sc̃ptū ē. Se
nectus uenerabilis ē. ñ diurtina nec
annorum numero cōputata. Cani enī
st̃ sensus hois. & etas senectutis. uita
inmaculata. Isti cū ordinat͂. eps ma
nus inungit. quo gr̃am cōsec̃tiōis ac
cipiunt. Accipiunt & stolā que tenet
ut̃ pmit utrūq; lat͂. ut tāquā pfec
ti oēs. aduersa & pspera iugo dñi sūmit
tāt. Hoc offo usus ē dñs. cū pane & uinū
in corp̃. & sanguine suū cōuertit.
& semetipm in ara crucis obtulit.

Sunt & alia **De nōib; dignitatū.**
nomina ñ ordinū. s; dignitatū.
uelud eps. ppt͂ā sic dictus. quod
sup intendat. cur͂ā subditorum geres.
Gr̃ ∂· H· sup̃ scopin. intendere dr̃. Epōr̃
aūt ordo. quadripertitus ē. in patr
archis. s. metpolitis archiepis. et
simplicit͂ epis. Patriarca.

Nostre iustitie & salutis cā. fides p
pendit. p quā uidelicet & iustitiā in pre
senti. & uitā in futō ē sequam͂ et͂nā. Fides
ē uoluntaria certitudo sup̃ oppinioē
& infra cōscientiā ē stituta. Vł fides est
existimatio rerū ñ apparētiū. i. corpoīs
sensibꝰ ñ subiacentiū. Quod aūt ex fi
de iustitia cōsequit͂. patiū apl̃s habra e
exēplo ppos͂ito demonstrauit dicens. Cre
didit habraam dō. & ipm credē ad iusti
tiā illi reputatū ē. Qd̃ u salus et͂na ex fi
de puenīat ipi saluatori u bi agnoscim.
Ait n. qui crediderit in me hł͂ uitā et͂nā.
Vidēdū ē. ḡ qd credē debeam. ut in p
senti uitē iustitiā. & in futō salutē ē se
quam͂ et͂nā. Credē naq; debem ac
uā fide pfitē unū dm̄ ēē. omipt͂ē. et͂nū.
coet͂nū. Sempit͂nū. inuisū. inuisibilē.
coeq̃lē. Vni natē. uni substantie. Om
ēentie. sicut ipe phibuit dicens.

Audi isrł dn̄s ds̄ tuus ds̄ un' ē. 7 alibi.
Dn̄m dm̄ tuū adorabis. 7 illi soli seruies.
Quē aūt illi soli seruiendū fuisse as
serit. se solū dm̄ ēē testatur. Vn̄ dix̄.
Ego sū ds̄. 7 n̄ ē. ali' p̄t me. In hac i
deitati ēētia t' ū distinctione p
soāꝝ sana fidī ē stātia intellign̄da
ēē plima testat' auctoritas. Ait naq;
Iohs in euāglii sui p̄ncipio. In p̄n
cipio erat ūbū 7 ūbū erat apud dm̄. 7 ds̄
erat uerbū. Ecce duas posuit hic
p̄soās q̄ꝝ unāquāque dm̄ ēē cōmemo
rat. 7 uerbū 7 eū ap̄ q̄ uerbū erat. tāquā
altm̄ ap̄ altm̄. Tertia similit' p̄soā
reꝑit'. cui deitati nom̄ ascribitur. sp̄s
scs̄ uidelicet. de q° dicit pp̄ha. Sp̄c
ei' ornauit celos. ornamentū q ppe
celoꝝ. sic 7 eoꝝ formatio ad dīui
niū facta ē. Non n̄ ds̄ celos a se
creatos cuilibet subiecte faceret
ornare creaturē. Sp̄c g° q celo ornasse
dr̄. ds̄ ēē p̄ culdubio credendus est.
Rursū ad istaꝝ triū p̄soāꝝ discretā
euidentiā pp̄ha dicit. Verbo dn̄i c
firmati sunt. 7 sp̄u oris ei' oēs uirt eoꝝ.
Ecce enī tres p̄soās distinxit. p̄sonā

scīm. 7 os. q ē filii. 7 eū cui' ē os. i. patrē. quē
relatiuo tm̄ p̄ noīe signauit. Vnū itaque
dm̄ in ēēntia t' unū in p̄soāꝝ distinctiōe. x ane
fidī firmitate cōdendū ē. Si aūt deitatē
noīb; p̄soāꝝ q̄rat'. respōdendū ē. q unā uocat'
patē. alia filii. tertia sp̄c s. Qr ū una uocet pat'.
ip̄i filii ūbi patinet agnoscit. Tanta ē p̄soā
patis. q̄ta tota trinita. 7 sic de ceteris p̄soīs.
Vnde n. pat maior me ē. 7 ego 7 pat unū
sum'. 7 pat m̄s usq; m° opat'. 7 de sui ip̄i'
noīe fatet' dicēs. Pat oē iudiciū dedit
filio. Iohs q̄q; euglista dix̄. Sic ds̄ dilex̄
mūdū ut filiū suū unigenitū daret.
Sapia alt' genita alt' igenita. Sapiā
genita ē dī fili'. Sapia igenita q̄° ti
die gnāt in mētib; fideliū. 7 apls. Ppō
filio suo n̄ pepcit. ds̄. Ad aūt tria
p̄soā noīet sp̄s s. eidē unitati uoce si
milit' ostendit'. q dix̄ discipulis suis.
Mittā uob sp̄m s. de celis. 7 alibi. Sp̄s
q a patre p̄cedit. ille me clarificabit.
Ad aūt his t' bus p̄soīs unu' deitatis
7 ēēntie nom̄ ascribat'. pat 7 ex ūb. x di
centi. Ego 7 pat unū sum'. Cū ū dix̄ unū
singlīt. 7 plīr dix̄ sum'. 7 ēētie p̄litatē
7 p̄soāꝝ unitatē remouit. Illa n. eadē

ee dns. quorum eentia e eade. 7 indiscreta
ut indifferens uoluntas r. cu pat
7 fili 7 sps s. unu sit in eentia. sic ta
noia ob id dicant sinonima u error sa
bellii autumabat. Ad h' g. Ier. scribes
ad damasu pp. Unu in tb; psonis fatem
dm. ita ut ipietate sabellii declina
tes n in noia s; ip sas petatibu distic
ta ee credam. Nec n pat aliqn psoam
filii excludit. nec fili psoa sps s. nec
sps sci patis 7 filii psoam aliqn recipit.
s; pat sep e pat. 7 fili sep e fili. 7 sps s.
sep e sps s. indiscretioe psoe. No itaq;
noib; tm. s; petatib; qq ipsi distict.
Item qr. Cu pat 7 fili 7 sps s. tres psoe
sit. sicut e ee patre aliu a filio. 7 fili
u aliu a patre. 7 spm s. a patre 7 filio.
7 sic a se inuice. R. ita ee. dic eni aug ad pe
tru diaconu. Q a. Aliud e. ee genito
Aliud ee genitu. Aliud u exeunt? p
cede. qua genitore ee. ul genitum.
sana fide i psoaru discretioe itelligim.
q alius e pat. Ali e fili. Ali sps s. Item qr.
Cu pat 7 fili 7 sps s. tres psoe sit qru una
qq; e ds. s; ppta tres dos ee cfiteamur.
R. minime. 7 h auctoritate ambrosii
in libro de trinitate dicenti. Assertio nre
fidei in tres dos. s; unu tm ee dm in
dubitat credere. neq; q absit dor pli
tate diuinitati unio rupat. Item. Qr.
qr dor plita in anglis uisti q; hoib;
e cedat. 7 n ipsoie trinitati iq b; ee
uidr ueri. Ysidor in libro ethimo
logiar. Ds plita i anglis ut scis hoib;
n e inconueniens quor ui dte dispar
e. eentia. 7 uolunta. 7 uirtu. I trini
tate aut n e cedit pp indiuidua
7 equale diuinitati eentia. Item. qr.
Cu pat 7 fili 7 sps s. sit tres psoe. 7
sit unu i substa utr sit unu cfusione
u olim dicebat iiii or elemta ee unu
cu erat cfusa 7 discta. Ambr de tri
tate. No n cfusu q unu e n e multiplex.
q e indifferens. In trinitati g unitate
cfusio. in unitatis aut trinitate mt
tiplicitas e oio effugienda. Item qr.
Utru iste tres psoe hant similiter. i.
An oes sit ab alio. An nullu. an qda ab
alio. qda aut n. Ad q dr. Pat a nullo e.
s; a se ipo. Fili aut a patre e. 7 sps s.
a patre 7 filio. Q d a patre sit fili p
bat aug sr iohm exponens h q dr.

Ego a me ipso non loquor. Sic dicens. a seipso
quod non loquitur. quia non est a seipso. Similiter cum dicit.
Mea doctrina non est mea. i. me quod uobis annuntio.
a meipso non sum. sed ei qui misit me patris. i. sed sum
a patre qui me misit. Quod uero spiritus sanctus sit a patre
testatur christus dicens. Spiritus qui a patre procedit. Quod autem
sit a filio. testatur iohannes dicens. Misit spiritum
filii in corda nostra clamantem. Et ipse item
christus de spiritu sancto dixit. Ille me clarificabit
quia de meo accipiet. quod est de meo accipiet.
non quod a me procedit. Apostolus in oratione. Item quaeritur.
Cum unaquaeque persona de trinitate sapientia sit et cari
tas. quare filius specialiter sapientia nominatur. quoniam diui
nitati cognitionem quam humanum genus per protoplastum
peccato admiserat per filium caritate re
cepit. Sapientia namque ipse cognitio diuinorum est.
Spiritus autem sanctus ideo caritas et dilectio. quoniam illo
praeserti inspirante ad diuinitatis amo
rem accendimur. quod inspiratus ideo percipu
e illo inspirante uel largiente fieri dicitur.
quoniam ratum estimatur. ut omne bonum desiderata
tum ab eo maxime proueniat. qui solus procedit.
ut dat siue ut donum. Item quaeritur. Cum pater
sit spiritus et sanctus. filius et similiter. cur non dicitur spiritus
sanctus sicut tertia persona. Augustinus. Ut ostenderetur.
processionis communio qua spiritus sanctus a patre

filioque procedit. id est hoc eorum commune fuerat spiritus sanctus. quasi
proprium uindicauit. Item quaeritur. Cum pater dedit fi
lio. ut spiritus sanctus procederet ab illo. ut a se. dedit
ei hanc antequam esset natus uel post. Augustinus. Quicquid est
temporis designatiuum in trinitate. nec concedendum
dumquod. nec dicendum est. Cum sine tempore uarie
tate in trinitate unitas. et in unitate trinitas
ab eterno ineffabiliter consisterit. Item quaeritur. Cur
filius dicatur uerbum. Augustinus. Verbum et se et proferen
tem indicat. sic dominus filius et se et patrem a quo mi
ssus est. humano generi patefecit. Item quaeritur. Si fi
lius habeat principium. et spiritus sanctus. Augustinus. Pater princi
pio caret. neque potest quod omnium est principium. Filius
principium de patre principio est. quia ab eo pro
cedit. Spiritus autem sanctus principium de patre et
filio est. Sed tamen inter quaeri uidetur. sic argumen
tando. Si quicquid est patris est filii. ergo aut filius caret
principio sicut et pater. Aut pater uel filius prin
cipium habet. Sed uersit ad uersi. hic determinatur
auctoritate iohannis hos aurei. principium
aliud temporale. aliud causale. Causale est quod
est causa qua aliquid existat. in tamen est prius tempore.
uidelicet pater temporale principium est. quod causam probat
existendi. et post tempore est. ut deus omnibus creaturis.
Item quaeritur. Utrum tantum sit filius. quantum pater. An tantum
spiritus sanctus sit. quantum est pater et filius. Sed ita quod augustinus

ostendit de trinitate dicens. filius est equalis patri.
quia est ymago patris. Ad quod intelligendum est.
Sciendum quod duobus modis intelligitur. Est ny
mago que in pariete uidetur. et secundum hoc filius non est
ymago patris. est et ymago que nascitur in mente
rationali quando percipit rem ut est et quanta est. Nam si co
gnoscit rem minorem uel maiorem quam sit. ipsa
cogitatio non est ymago illius rei. sed alterius maioris.
uel minoris. Ad hoc ergo ut sit ymago. oportet.
ut non sit maior. uel minor recogitata. Itaque fi
lius est ymago patris. quia est cogitatio nata de patre
non minor uel maior de patre. quia non comprehendit
patrem maiorem uel minorem quam sit. sed ut est.
et quantus est. Spiritus sanctus est dilectio utriusque. Ut autem
alterius rei dilectio perfecta sit necesse est ut dili
gat rem. sicut diligenda est. scilicet ut si tota. tota.
si pars. partem diligat. et tunc dilectio par rei
dilecte erit. Spiritus sanctus ergo est ~~equalis eis~~. scilicet quia est di
lectio qua pater diligit filium. ut quantum dili
gendum est. equalis eis est ergo quia filius est equalis patri. et spiritus sanctus
similiter. Diximus quod filius est ymago patris. quod
probatur non esse uerum. hoc modo. Quis ymago aliud est.
ab eo cuius est ymago. ergo uel filius est aliud quam
pater. si est ei ymago. Aut si est id quod pater. non est.
ei ymago. Sed et apostolus dicit in epistola ad he
breos. filius est ymago patris inuisibilis.

et est figura substantie eius. Audiendum itaque quod
filius est ymago patris. non propterea est aliud quam
pater. Sciendum est quod eorum que cognoscuntur.
Alia cognoscuntur uisione. Alia relatione.
Alia ratione. Visione cognoscuntur. ut lapides.
ligna. et cetera. corporea que sunt sensibus subiecta.
Relatione cognoscuntur facta aliorum. ut
pompeianum bellum. Ratione cognoscuntur
inuisibilia. Mens autem cognoscit se
ipsam. non autem uisione quia non potest ostendi
cum res inuisibilis sit. nec relatione quia
que relatione cognoscuntur. necesse est ut
sint notiora referentibus ea quam illis quibus
referuntur. Mens autem nulli sic nota est.
ut sibi ipsi. Restat ergo ut se ipsa cognoscat
se. Cum ergo se ipsam cognoscit se. et cogitatio
sit ymago. non est ymago ei aliud quam [illegible]
ipsa. Differentia tamen assignatur relatione. cognoscentis [illegible]atre.
et cogitationis. et predicatione. Relatione. ut cognitio [illegible] opere
scentis. cogitatione cognoscentis. et cogitatio [illegible] patre.
cognoscentis cogitatio. Predicatione [illegible]e. et filio.
quia cogitatio non est cognoscens. nec [illegible]ngua.
cognoscentis cogitatio. Nullum n[illegible] plati
[illegible]bie si
relatione predicatur de suo relato. [illegible]tum.
Sic itaque uideri potest. quod sicut yma[illegible] in
genitum non est aliud quam ipsa.

ita filiꝰ ymago patris ē. ī tm̄ aliud quia
ipē. ⁊ ē dicet pat̄ a filio relōe. nec p̄di
catur pat̄ de filio. nec filiꝰ de patre. Itē.
Pbat' q' sp̄s. s. n̄ ē dilectio patris ⁊ filii.
q2 cū om̄s dilectio sit aliud quā diliḡs.
uł dilect'. Aū sp̄c. s. n̄ ē dilectio pa
tris ⁊ filii. Aū si ē dilectio. n̄ ē id q'
pat̄ ⁊ filiꝰ. R. Om̄a q̄ diligunt'. dilectiōe
diligunt'. Itē eoꝝ q̄ diligunt'. Alia sic
diligunt' q' eoꝝ dilectio habet'. Alia
sic diligunt'. q' eoꝝ dilectio diligit'.
Verbi gr̄a deū diligim' ⁊ dilectiōe
quā ipm̄ diligim'. Vn̄ ps. concupiuit
aīa m. d. i. t. Cū ḡ ⁊ ipsa dilectio di
lig'. ⁊ dilectiōe dilig'. Ipa ḡ dilec
tio se ipā diligit se. Differt tn̄ a se
relōe ⁊ p̄dicatiōe. Ut diligens di
lectiōe diligens ⁊ dilectio. diligentis
dilectio. Predicatiōe. Ut dilec
tio n̄ ē diligens. nec diligens dilectio.
Ita sp̄c. s. cū caritas patris ⁊ filii. ē id
q' pat̄ ⁊ filiꝰ. sꝫ ē discret' ab eis so
la relatiōe ⁊ p̄dicatiōe. Ut sp̄c. s.
dilectio ē patris diligentis dilectio.
⁊ pat̄ diligens dilectiōe que sp̄s. s.
ē. diligens ē. Itē. Sp̄s. s. ē donum

donatoris donū. ⁊ donator. donū. i. do
ni donator. Itē. Filiꝰ dilecti. dilectiōe
dilectꝰ. ⁊ dilectio dilecti dilectio. Quia
m q' filiꝰ ē eq'lis patri. ⁊ ē. cū q'r'. utrū tant'
sit pat̄. quant' filiꝰ ⁊ sp̄s. s. ⁊ tant' quant'
ipse ⁊ filiꝰ ⁊ sp̄s. s. Illa tāta eq̄ magna sim'
ī uīc redd̄t aliq' maius quā sit aliq' ipoꝝ.
Aḡ de trinitate. Intuendū ē q'm dō di
catꝰ magnꝰ. Ad h' sciendū uł uidendū ē
q' eoꝝ q̄ s' magna. Alia s̄t magna mole
alia uirtute. alia sui ēēntia. Mole magna
s̄t ea q̄ maiorib; suis partib; maiorib;
spatia loci occupant. Ut corpa. Virtute
q̄dā magna s' exercitio uirtutū. Alia par
ticipatiōe melioris nature. ut creature ra
tionale ⁊ angli. Cū aūt dꝰ magnꝰ sit. nec ē
magnꝰ mole quia partib; caret. Nec uirtu
tū exercitio. q2 n̄ h't id p'ficiat. Nec par
ticipatiōe melioris creature. q2 n̄ ē creatura
melior ipo. ē participatiōe ipse melior
sit. Est magnꝰ ēēntia sic uita ē magna
sui ēēntia. n̄ mole uł uirtute. Q' d' uīt
tā magna sit sua ēēntia. ī eī cōparatiōe
uideri potest. q2 ē magnū uere ⁊ maius sola
ēēntia. ī uīc uere uerius. Sꝫ illa q̄ p se ipa
magna s̄t. si duo uł tria iungant'. n̄ maior'.

aliq̄ maiꝰ aliquo ipoꝝ. Ut si t̄a uera
iūgāt. ideq̄ excipiꝰ redd̄r. n̄ ē maius
q̄libet ipoꝝ. q̄ n̄ ē uerū ē. Sic pat̄ ⁊ filiꝰ
⁊ sp̄s. s. q̄ seipis magna sīt. n̄ s̄ aliq̄ maiꝰ
q̄libꝫ ipoꝝ. Diximus q̄ filiꝰ ꝓcedit a pat̄
ut sp̄s. s. ꝙ̄ qr̄ sp̄s. s. n̄ dr̄ filiꝰ. q̄ filiꝰ
ꝓcedit ut natus. i. cū exeat ab eo n̄ dat
alii ū exeat ab illo. Sꝫ sp̄s. s. ꝓcedit
a patre ū datus. i. cū ex̄ ab illo datur a
filio. ut ip̄e sp̄s. s. ꝓcedit ab illo. Quo
aūt sit ꝓcede ū nat. h̄ exēplo ui d̄ri
pot̄. filiꝰ alicuiꝰ hōis cū ex̄ a pat̄. mat̄
n̄ accip̄ a pat̄. ū filiꝰ exeat ab illa. nec
cū exeīt a matr̄ accip̄ t̄c pat̄ ū exeat
a se. ⁊ q̄ filiꝰ sic ex̄ a patre. io filiꝰ dr̄. q̄ sp̄c
sc̄s ex̄ ū datur. icc̄o donū uocatur. Dixi
mus q̄ filiꝰ ē ymago pat̄s. i. cog̃tio nata.
de patre. c̄p̄hendēs illū ū ē. ꝙ̄ qr̄. Cum
pat̄ cognoscat seipo se. ⁊ filiꝰ ⁊ sp̄s. s. eū
dr̄ ymago sui. ut filiꝰ. ut sp̄c sc̄i. h̄ tali
rōe uidi pot̄. Scīa de aliq̄ n̄ pot̄ hrī.
n̄ sit scibile. Itē. n̄ sit sciens. nec erit
scīa. Apparet ḡ q̄ scibile ⁊ sciens p̄n
cipia s̄t sciē. Itē. eadē q̄ idē ē sciens
⁊ scibile. uidelicꝫ mens. q̄ ip̄a cognoscit
se. tn̄ ip̄a n̄ dr̄ cog̃tio sui. nec cog̃tio

dr̄ mēs. N dr̄ cog̃tio. q̄ n̄ ē nata a se.
nec cog̃tio dr̄ mēs. q̄a ē genita ab ea.
Ut ḡ in m̄te ē. ita ī ip̄a dīitate uidi
pot̄. q̄a licꝫ pat̄ cognoscat se seipo. ⁊
filiū. ⁊ sp̄m. s. n̄ tn̄ ē ymago sui ip̄i. q̄
n̄ ē genitus a se nec ab alio. sꝫ filiꝰ ē ymago
eius. q̄ ab ipo genitus ē. Ead rōe dr̄ q̄ pat̄
licꝫ diligat seipm̄. ⁊ filiū. ⁊ sp̄m. sc̄m.
n̄ tn̄ dr̄ dilectio filiꝰ t' sp̄s. s. q̄ si dicit̄
a filio ⁊ sp̄u sc̄o. ṗncipiū hr̄e uidet̄.
q̄a dilectio ṗncipiū hr̄t a dilecto. ⁊ di
ligēte. Qr̄. cū op̄a t̄nitati sit ī sepa
bilia. q̄re q̄dā attribuit̄ pat̄. q̄dā filio.
q̄dā sp̄ui sc̄o. R. pat̄ ⁊ filiꝰ. ⁊ sp̄s sc̄s. ī sunt
A creatura tn̄ demōstrāt̄. n̄ sunt ut ī
m̄te. h̄ tria sunt s̄t. scꝫ memoria intel
ligētia. Uolūtā. — n̄ tn̄ sunt demō
strat̄. Sꝫ ḡ q̄dā op̄a q̄ demōstrāt patrē.
q̄dā filiū. q̄dā sp̄m scm̄. N q̄ pat̄ opet̄
sine filio ⁊ sp̄u sc̄o. ut filio sine patre.
⁊ sp̄u sc̄o. Aut sp̄s. s. sine patre. ⁊ filio.
Ut in hoc exēplo uidi pot̄. lingua.
dentes. ⁊ labia sunt opant̄ in ꝓlati
one alicuiꝰ sui nōis. n̄ tn̄ illo nōie si
gnificat̄ illa tria s; unū illoꝝ tm̄.
Sic pat̄ ⁊ filiꝰ. ⁊ sp̄s. s. licet ū sit in

separabilitā ita inseparabilr opat̃. tñ q̄ dā
patri. qa ipm̄ demostrat. q̄ dā filio. q̄ dā
spūiscō attbuit̃. Qr̃ de illi opib; q̄
ñ magi ꝯuenit patri. ꝫ filio. ꝫ spūiscō.
cur attbuit̃ magi uni quā aliis.
ut remissio peccoꝝ q̄ spetialr̃ spūi s.
tbuit̃ ꝫ caritas. Alibi soluit̃ hq̄stio.
Qr̃. Si oīa q̄ de dō dnr̃ subalit̃ dicat̃.
R̃. q̄ oā dnr̃ de dō subalit̃ .s. subā. ut oips.
magn. ꝫ c̄. Q dā relatē. ū dnr̃. creator.
pat. fili. ꝫ c̄. Opponit̃. cū q̄ dā .s. accidens
deo dnr̃. Verū oīs relatio accidn̄s est.
et q̄ .s. relatioēm dnr̃. s; q' ipa ē dnr̃ g .s.
accidn̄s. g cū q̄ dā .s. relatioē dedō dnr̃.
ꝫ ipa sedm̄ accidn̄s dnr̃ de ipo. Sic fallit̃
argumtū. Rationalitā ē accidēs.
ñ tñ de hoīe .s. accidēs dr̃. s; subastantialr̃. Hj aūt coetna dō. ēē patrē.
ꝫ ēē filiū. Sy tñ adhuc opponit̃: cū q̄ dā
dnr̃ de dō relatiue q̄ ñ st̃ ei coetna. ut
ēē creatorē. ꝫ ēē dnm̄. ꝫ h .s. accidens ui
dentur dici de eo. s; tñ ñ sic ē q aid
sedm̄ accidn̄s dr̃. cū mutoē eūti de q̄
enūtiat̃ de ea. s; cū de dō dicat̃ nul
lā tñ recipit mutoīe. Ut in hoc e
xēplo appar̃. Seyphū argenteus
siue nūmū hodie dr̃ pigni. heri ille p
tiū. cū heri ñ dicebatur. ñ tñ aliq̄ muto
facta ē ē ca ipm̄. q2 nec sedm̄ matiā.
nec .s. q̄litatē. t' q̄ntitatē. Sic in dō
intelli pōt. Instat oppositor uolens
pbare. cū mutabili ē. q2 mutatio. At fit
.s. locū. at .s. q̄litatē. Nā m̄ ē i loco i q̄
heri ñ erat. q2 i creatā ista i q̄ ñ erat heri.
q2 ipa ñ erat. Sed q̄litatē. q2 oli uolu
it mori cū m̄ ñ uult. ꝫ c̄. Uoluntā H q̄li
tā ē. R̃. Nō ppea mutabili q2 ē i loco
i q̄ ñ erat heri. Qa muto .s. locū t' fit
tn̄seundo de loco ad locū. t' fit occupā
do maiora spatia loci cū ipa p' fuit.
ū arbor ñ occupat tā magna spatia
loci ū m̄ cū ꝯtiguebat diminutioē sui.
Ds uero cū sit m̄ i loco i q̄ p' ñ erat. nō
ē i tn̄seundo de loco ad locū. q2 ubiq;
ꝫ i ñ erat pri. ñ cōtigebat h diminu
tioē sui i mo illi rei inq̄ postea ē. cū h
exēplo claret. Calor igni calefacit
aliq̄t. ꝫ pl'es calefacēt. si ad eēnt. ñ tñ
mutādo locū. s; i cipiendo ēē i loco.
inq̄ p' ñ erat. q2 aberat sic ꝫ de dō in
di pōt. Ostñdim quō ds ñ ē muta
bili .s. locū quā ui sit in loco in quo

prius ñ erat. m̄ uideam̄ qualit̄ ñ sit im-
tabilis ꝯ qualitate̅. licet aliud uelit
hodieq̄ heri. Vult ꝓbare ad ūsari' om̄ ēē
mutabile̅ ꝯ q̄litate̅ h m̄. Voluntate̅ mu
tabilis ē. ḡ q̄litate. uoluntā n q̄litā ē aīe.
q̄ uoluntate mutabili sit. h m̄ ꝓbat.
Aliud uoluit oli. q̄ām m̄. Oli uoluit mo
ri. m̄ ñ uult mori uoluntate. ḡ mutabilis ē.
Jt. ira y benignitā se sic succedūt ī ipō. Nā
heri erat irat' isti. m̄ ei benign' ē. ḡ q̄lita
te mutabilis ē. Sz h argumīta ita refel
lunt. Verū ē q' oli d̄s uoluit mori. y hoc
abet̄no uoluit. ut oli mortuus eēt. y
m̄ uult se oli mortuū ēē. y abet̄no uolu
it. ut ñ m̄ moreret'. y sic uoluntā ei' in
mutabilis ē. Q̄ h exēplo patet. Alia ꝓ
uidit' ī firmis ī estate. Alia ī hieme. ipā
n ars medicine. ñ mutat'. Sic y agricola.
Alia ꝓuidet in hieme. Alia ī estate. Ars
tn̄ ñ mutat' agricult'. Jta d̄s lic y diuisa
secd̄m diūsitate̅ tp̄m faciat. ī tn̄ im mu
tabilis ē. Jt. q̄ d̄s m̄ ē irat' isti. m̄ ē beni
uolus illi. ñ fit mutatiōe illi' di. s; mu
tatiōe qualitatū ī isto. Vt pote. radi'
solis noxi' ē infirmis oculis. sanis ū ē salubris.
y unū q̄ insedulce ē. amar' ī firmo.

At cū sani fuit ei dulce ē. ī tn̄ aliqua
ꝑꝑea mutatio facta ē ea uinū aut radiū.
Similitudinē. In sole sunt duo. Calor.
q exsiccat. splendor q illuminat. ñ ḡ
mireris cū pat' y fili' y sp̄s. s. sit uni' subs
y uni' eēntie si sola ꝑ filii suscepit carnē.
y ñ ꝑ patris. l' sp̄s sci. Jn citale n a ñā cplus
ta sunt. Ars. Man'. et corda. Ars dictat.
Man' tagit. resonat sola resonat corda.
Tria pariter opant'. s; tn̄ ad sola corda
soni ꝑtinet reditio. Jn comestiōe. Aīa
et caro ꝑiē opant'. q̄ nec aīa carnē dese
rit in comedendo. Nec caro absq; aīa
cibū cape p̄. y q̄uis cōis sit opatio. ad sola
tn̄ carnē ꝑtinet cibi assūptio. Sic y ipē
d̄s ī in mutabilitate. suim̄ ē irat' isti.
modo ē benign'. Sz q cū eēt malus.
malitiā deseruit. y fact' ē bon'. Q̄r.
pat' genuit filiū. Dic aug. ū ꝯgruus
sue magnitudini respōdēt effectū.
ñ n erat magnū face' ī frase aliqd. sup'se
aliq̄ face' ñ poterat. genuit d̄s maius ēē
pot. filiū itaq; simillimū edidit de se
tāq̄ā altiss. Quo ipm̄ genuit. aug.
Sic ē radi' solis nascit' a sole. y nūquā ē sine
sole ipo. ita fili' nascit' a patre. y nūq̄ ē.

sine ipo. Si dici te n̄ i tellig̃e. dic̄ isr̄. quō filī sit nat̄ a patre. nolo discuti a͛. nolo i p̄fūdū tāta archani te in gr̃a. Cū q̃r. an pat̄ genūit filiū ne cessitate. an uolūtate. R̄. nec ne cessitate nec uolūtate. q̄ si necessi tate. te aliq̄ coact̄ fac̄. si uolūtate. g̃ ñ natā. It̄ si uolūtate. ⁊ sapīa. q̄ fili ē sapīa patr̄. si n uolūtate. uolūtā illa r̄ōabili sint. Pus g̃ fuit r̄ōabilit̄ uel le. quā sape. q̄ ēē n̄ pōt. Si uolūtate g̃ n̄ natā. h argumītū r̄ao sibiort̄ ne cessarīū ēē. Aliud ē op̄ uolūtati. Ali ud necessitati. Aliud nat̄e. Necessita ti op̄ ē id q̄ fit. siue uelīm. siue n̄ uelīm. ut morī. Volūtati ut loq̄. ⁊ c̄. Nat̄e. ut cibū dig̃ere. mulier̄ ocipe. Ipa itaq; filii op̄e ē uolūtati. n̄ q̄ n̄ sit uolūtariū. et bene placen̄ dō. s; nat̄e. q̄a na turalit̄ fili nasc̄t̄ a patre. Vn̄ ⁊ nat̄at̄ dr̄. Sicut n̄ q̄ fili nasc̄t̄ a patre. sic̄ radi a sole. q̄ aug̃ dic̄ s̄r iohīm. s; in alio loco dic̄. meli ē dic̄ sēp nat̄. q̄ sēp nasc̄t̄. q̄ q sēp nasc̄t̄. nūq̄ā natus ē. S; ut̄r ēō dic̄ uidet̄. ubi dicit. Lingua mea ē calam̄ scribe.

Lingua patr̄ calamo scrib̄e cōpat̄. q̄ sic̄ calam̄ a scriba reg̃. ita fili sēp a patre nasc̄t̄. S; sciendū ē. q̄ u̅bo p̄s̄ti ī p̄fectio p̄t̄i ū t̄p̄is p̄fectio si gnificat̄. Cū g̃ aug̃ dixit. meli ē dic̄ sēp nat̄. ē. i p̄fectionē excludit. Ē. n̄ generatura duplex. Vna p̄fecta. Altā imp̄fecta. Vnab̄t initiū ⁊ fi nē. ut potesti̅a. Altā nec initium nec finē. Summa genitāt̄ mel fili sēp at̄ a patre. Ingenitā calor̄ ab igne. ca lor n̄ sēp at̄ ab igne. s; sēp nasc̄t̄ ab illo. ⁊ nec desinit nasci. n̄ igni desinat ēē. Sic itaq; fili sēp nasc̄t̄. ⁊ n̄ū q̄ sēp at̄ ab eo. Cū g̃ ut dictū ē aug̃ dic̄ sēp nat̄. ē. ⁊ c̄ imp̄fectionē̄ excludit. Q̄r̄. uō q dic̄ sēp nasc̄t̄. sēp natiōē. Q̄r̄. si hoc nomī ingenit̄ relatiue de dō dicat̄. q̄ā uoluer̄ dic̄e. q̄ substali dic̄t̄. Vn̄ ar rian̄ p̄babāt aliud ēē patre. q̄a filiū. lib̄. Si aliq̄ a se dr̄ pat̄ q̄ n̄ ut a se dr̄ fili. ⁊ q̄ a se dr̄ pat̄ aliud q̄ā q̄ n̄ a se dr̄ fili. g̃ aliud ē. pat̄ q̄ā fili. Aug̃ ū dic̄. h no m̄ ingenit̄ relatiue dici de dō h̄s ubi. Porro si negatā particula alicui nōie addat̄. id solū negat. q̄ ab illo nōie

Inisto libro sunt carte . lxxiii

Cui eum comodauero sis fidelis solius

ff.

peccatum. Quomodo sacerdotes dimittunt vel remittunt peccata. Quomodo sacerdotes ligant et solvunt a peccatis. Quomodo intelligendum sit illud: quodcumque solveris etc. Que sint interiores tenebre et interior macula. Quando hec claves dantur et quibus. Utrum per indignos transfundatur dignis. Quomodo intelligendum sit maledicam benedictionibus vestris. Qualis esse debet iudex ecclesiasticus. De his qui in fine penitent. De his qui penitentiam non complent. De illo cui sacerdos indiscrete iniungit penitentiam. Quod morientibus non est iniungenda satisfactio sed innotescenda. Quod non est neganda penitentia vel reconciliatio in necessitate. Quod presbiter non reconciliet aliquem episcopo inconsulto nisi in necessitate. An oblatio eis sit recipienda qui currentes ad penitentiam morte preveniuntur. De peccatis que post hanc vitam dimittuntur. De his qui edificant aurum argentum lapides preciosos, lignum fenum et stipulam. De igne purgatorio quo alii citius alii tardius purgantur. Quid sit edificare lignum fenum stipulam. Quid sit edificare aurum argentum lapides preciosos. Quod aliquis vere penitet etsi non de omni veniali. Quid sit generalis confessio. Quod nemo debet confiteri peccata que non fecit. De pena sacerdotis qui peccatum publicat penitentis. Si peccata dimissa redeant. Quid sit sacramentum et res. De sacramento unctionis extreme. De tribus generibus unctionis. Quando fuerit institutum hoc sacramentum. De iteratione huius sacramenti. De ordinibus ecclesiasticis quot sint. Quare vii. sint. Quales assumendi sint ad clerum. De corona et tonsura. De hostiariis. De lectoribus. De exorcistis. De acolitis. De subdiaconibus. De diaconis. De presbiteris. Quid dicantur ordines sacri. Quid appelletur ordo. De nominibus dignitatum et officiorum. De episcopo. De pontifice. De quadripartito episcoporum ordine. De vate. De cantore. De ordinatis ab hereticis. De simonia unde dicatur et quid sit. De his qui a simoniacis ordinantur scienter an non. De his qui dicunt se emere corporalia et non spiritualia. De distinctione simoniacorum. De his qui nolentes ab hereticis vel ab aliis simoniacis ordinantur. De sacramento coniugii. De institutione eius et causa. Quod non sit preceptum et sit indulgentia contractum sit coniugium. Quibus modis accipitur indulgentia. Quod nuptie bone sint. Cuius rei sacramentum sit coniugium. Que sint consideranda in coniugio. Quid sit coniugium. De consensu qui efficit coniugium. Quando incipit esse coniugium. De opinione quorundam qui dicunt coniugium non esse ante carnalem copulam. Quod sponsa potest eligere monasterium

sine consensu sponsi. Quod coniugatus sine consensu coniugis consensum nequit profiteri continentiam. De adulterinis coniugiis. Quod multipliciter sponsus accipitur et sponsa. Que sponsa sit vidua mortuo sponso et que non. Si consensus de futuro cum iuramento firmatus faciat coniugium. De his que pertinent ad substantiam et decorem sacramenti. Utrum consensus ille qui facit matrimonium sit de carnali copula an de cohabitatione an de alio. Quare de latere viri sit mulier formata. Quod non est consensus legitimus ubi est coactio. De errore qui evacuat consensum. De coniugio Marie et Ioseph. De finali causa coniugii. De duplici separatione. De his qui procurant venena sterilitatis. Quod non sint homicide qui procurant abortivum. De excusatione coitus qui fit per bona coniugii. De indulgentia quam facit apostolus. De malo incontinentie. De carnis delectatione quod peccatum sit vel non. De solutione carnalis debiti. De continentia ex communi consensu servanda. Quod non cessandum sit a coitu. Quibus temporibus non celebrande sint nuptie. De diversis legibus coniugii. Utrum Iohannis virginitas sit preferenda Abrahe castitati. Que erat consuetudo coniugii sub lege. Cui licebat tunc plures habere an non. De personis legitimis. De frigidis separandis vel non. De his qui maleficiis impediti coire nequeunt. De furiosis. De his qui dormiunt cum duabus sororibus. Quod non est dimittenda uxor propter aliquam maculam corporis. De iure viri et mulieris. Quod fornicariam nequit dimittere vir nisi ipse expers fuerit fornicationis et e converso. De reconciliatione eorum qui propter fornicationem separantur. De illis qui ante coniunctionem se polluerunt adulterio. De servis. Utrum propter extremam conditionem fieri possit separatio. De copula servi et ancille diversorum dominorum. De viro qui se facit servum non dividatur ab uxore. De etate continentium. In quibus ordinibus negatur contrahi matrimonium. De interfectoribus suarum coniugum. De votis.

De uotor differentiis. De illis q̃ post le-
gã captiuitate redeũt. De dispari cultu.
De coniugio fidelis ⁊ ĩfidelis ⁊ duor infideli-
ũ. De fornicatiõe spirituali ꝑpt q̃ dimitti con-
iux potest. Pro q̃b peccatis possit fieri
separatio. Utrũ liceat fideli aliam ducere
uel n̄. Utrũ coniugiũ int̃ fideles sit. Q̃d
coniugiũ sit legitimũ. De cognatione
carnali. De cõputatiõe g̃duũ ⁊ consangui-
tatis. Quare. vii. g̃dus cõputant̃. De dis-
positiõe gregorii habita in anglos. De
affinitatis g̃dib;. De uariis cõditionib;
affinitatis. Si coniugiũ sit int̃ eos q̃ nota
affinitate diuidunt̃. Quib; ꝑsonis testi-
ficantib; sit dirimẽda coniugia. Q̃d sit for-
nicatio. Q̃d sit stuprũ. Q̃d adulteriũ.
Q̃d incestus. Q̃d rapt;. De spirituali cognatiõe.
Qui sĩt filii spirituales. De copula spiritualiũ ł
adoptiuor filiũ filior. De copula filior
q̃ an̄ cõpaternitatẽ ł p̃ nati sũt. Si cui liceat
duas cõmatres duc̃e altã p̃ altã. Si uir
⁊ uxor simul ualeãt tenẽ pueꝝ. De se-
cundis ⁊ t̃ciis ⁊ deinceps nuptiis. De re-
surrectiõis ⁊ iudicii cõditiõe. De uoce tu-
be. De nocte media. De libris q̃ t̃c apient̃.
De memoria elector si t̃c ꝑpetrata mala tene-
at. De his q̃ uiui repient̃. Quom̃ intelliga-
tur. x̃. iudex uiuor ⁊ mortuor. De etate
⁊ statura resurgentiũ. Q̃d resurget quod
fuit de substantia ⁊ ñ corporis ⁊ sin̄ in eade
parte corporis. Q̃d sine omĩ deformitate
corporis resurget. Utrũ reprobor corpora
cũ deformitatib; resurgãt q̃s h̃. Q̃d n̄ cõsu-
mũt̃ malor corpora que t̃c ardebũt. Si de-
mones corporali igne cremant̃. Si anime
sine corporib; sentiũt igñe materialem. De
abortiuis fetib; ⁊ monstris. De diũsis anima-
rũ receptaculis p̃ mortẽ. De suffragiis de-
functor. De offitiis sepulture. De duob;
eque bonis. quor alt̃ p̃ mortẽ plura h̃t
auxilia. Quib; suffragiis iuuab ũt̃ ĩ fine re-
ꝑte. Quom̃ sci glorificati uł ãgli audiunt
ꝑces supplicantiũ ⁊ ĩt̃cedãt pro eis.
Si ualde malis ꝓsĩt mitigatio pene. De occulto
di iudicio. De iusticia ⁊ misericordia di. Qua-
re q̃da opa dicũt̃ iusticie. queda misericordie.
ł bonitatis di. Quom̃ uniũse uie di dicũt̃ mie ⁊
ueritas. De sententia iudicii. Q̃d sci iudicabũt
⁊ q̃m. De ordinib; eor q̃ in iudicio. De ordine
iudicii ⁊ ministerio anglor. Si p̃ iudiciũ de-
mones ꝑeãt hõib; ad puniendũ. De forma
iudicis. Qualis apparebit forma serui. Quare
scdm formã serui dr̃ x̃. suscitaturus corpora.
De loco iudicii. De q̃litate luminariũ ⁊ t̃poris
p̃ iudiciũ. De diũsa mãsionũ ĩ celo ⁊ ĩ t̃ra. Si
qd ibi n̄ cognoscit̃ ab aliq̃ qd n̄ intelligat omĩs.
De paritate gaudii. Si maior sit beatitudo
scor q̃ã iudiciũ. Si mali ĩ inferno peccabũt.
Quare dicũt̃ tenebre exteriores. Si dãpnator alĩq̃
noticiã habeat eor q̃ h̃ fuerit. De lazaro ⁊
diuite. Si boni ⁊ mali inuicẽ se uideãt. De
cahos int̃ bonos ⁊ malos. Utrũ uisa impior
pena minuat ł augeat bonor g̃lam.

His t̃ctatis q̃ ad doctrinã reꝝ ꝑtinẽt q̃bus fruendũ ⁊ quib; utendũ ẽ. ⁊ q̃ fruũt̃ ⁊ utuntur ad doctrinam signor accedamus.

INCIPIT LIBER QRT.

SAMARITANUS

enim uulnerato curationi approꝑians eius sacramentor alligamẽta adhibuit quia cõtra peccati originalis et actualis uulnera sacramẽtor remedia d̃s instituit. de q̃b; .iiii. p̃mo cõsideranda occurrũt. qd sit sacramẽtũ. ⁊ quare institutũ. ĩ q̃b; cõsistat. ⁊ cõficiat̃. ⁊ que sit distantia inter sacramẽta ueteris ⁊ noue legis.

Sacramẽtũ ẽ sacre rei signũ. dr̃ tam̃ sacramẽtũ ⁊ sacrum secretũ. Sic dr̃ sacramẽtũ

ditatis. ut sacramentum sit sacrum signans et sacrum signatum. sed nunc agitur de sacramento secundum quod est signum. Item sacramentum est inuisibilis gratie uisibilis forma. Quid sit signum.

Aug. de doctrina christiana.

Signum uero est res preter speciem quam ingerit sensibus aliud aliquid ex se faciens in cogitationem uenire.

Aug. Quo differunt signum et sacramentum.

Signorum uero alia sunt naturalia ut fumus significans ignem. alia sunt data. et eorum que data sunt. quedam sunt sacramenta quedam non. Omne enim sacramentum est signum sed non conuertitur. Sacramentum eius rei similitudinem gerit. cuius rei signum est.

Aug. Quod proprie dicitur sacramentum.

Si enim sacramenta non haberent similitudinem rerum quarum sacramenta sunt. proprie sacramenta non dicerentur. Sacramentum enim proprie dicitur quod ita signum est gratie dei et inuisibilis gratie forma. ut ipsius imaginem gerat et causa existat. Non igitur significandi tantum gratia sacramenta instituta sunt. sed et sanctificandi.

Quod legalia signa et non sacramenta dicuntur.

Que enim significandi tantum gratia instituta sunt. solum signa sunt et non sacramenta. sicut fuerunt sacrificia carnalia et obseruantie cerimoniales ueteris legis. que numquam poterant iustos facere offerentes. Quia ut ait apostolus. Sanguis hircorum et taurorum et cinis uitule aspersus inquinatos sanctificabat ad emundationem carnis non anime. Nam inquinatio illa erat contactus mortui hominis. Unde

Aug.

aug. Nichil aliud intelligo inquinationem quam lex mundat nisi contactum mortui hominis. Quem qui tetigisset immundus erat .vii. diebus. sed purificabatur secundum legem die tercio et septimo. et mundus erat ut iam intraret in templum. Mundabant et interdum a corporali lepra. sed illa legalia. sed numquam ex operibus legis aliquis iustificatus est. ut ait apostolus. etiam si in fide et caritate fieret.

Ambrosius super epistolam ad ebreos.

Quia tamen imposuit ea deus in seruitute non in iustificatione. et ut figura futuri essent. uolens ea potius sibi offerri quam idolis. Illa igitur signa erant. sed tamen et sacramenta. licet minus proprie in scriptura sepe uocantur. quia signa erant rei sacre.

Que dicantur opera legis.

quam utique non prestabat. Illa autem apostolus opera [legis] dicit. que tantum significandi gratia uel in onus instituta sunt. De causa institutionis sacramentorum.

Prima causa.

Triplici autem ex causa sacramenta sunt instituta. propter humiliationem. eruditionem. exercitationem. Propter humiliationem quidem ut dum homo insensibilibus rebus que natura infra ipsum sunt ex precepto creatoris se reuerendo subicit. Ex hac humilitate et obedientia deo magis placeat. et apud eum mereatur cuius imperio salutem querit in inferioribus se et si non ab illis sed per illa a deo.

Secunda.

Propter eruditionem etiam instituta sunt. ut per id quod foris in specie uisibili cernitur ad inuisibilem uirtutem que intus est agnoscendam mens erudiatur. Homo enim qui ante peccatum sine medio deum uidebat. per peccatum adeo hebuit. ut nequeat diuina capere nisi humanis exercitatus.

Tercia.

Propter exercitationem similiter instituta sunt. quia cum homo ociosus esse non possit. proponitur ei utilis et salubris exercitatio in sacramentis. qua uanam et noxiam declinet occupationem. Non enim facile capitur a temptatore qui bono uacat exercicio. Unde Ieronimus monet. Semper aliquid facito operis. ut te occupatum diabolus inueniat. De triplici genere exercitationis.

Sunt autem exercitationum species tres. una ad edificationem anime pertinet. altera ad corporis fomentum. alia ad utriusque subuersionem. Cum autem absque sacramentis quibus non alligauit potentiam suam deus homini gratiam donare possit. predictis de causis sacramenta instituit.

Sacramentum in quibus consistit.

Duo autem sunt in quibus sacramentum consistit. scilicet uerba et res. Verba ut inuocatio trinitatis. res ut aqua et oleum et huiusmodi. De differentia sacramentorum ueterum et nouorum.

Iam uidere restat distantiam sacramentorum ueterum et nouorum. ut sacramenta uocemus que antiquitus res sacras significabant. ut sacrificia et oblationes et huiusmodi. Quorum autem differentiam breuiter aug. assignat dicens. quia ista tantum illa promittebant et significabant. hec autem dant salutem.

Aug. super psalmum lxxiii.

De circumcisione.

Fuit tamen et inter illa sacramentum quoddam. scilicet circumcisionis. idem conferens remedium contra peccatum quod nunc baptismus prestat. Unde aug. Ex quo

Ad ualentinum.

instituta est circumcisio in populo dei que erat
tunc signaculum iusticie fidei ad purgatio-
nem fideles valebat magnis et parvulis
originalis veterisque peccati. sicut bapti-
smus ex illo cepit valere ad innovationem hominis
ex quo institutus est. Item beda. *Beda super evangelium* Idem saluti-
fere curationis auxilium circumcisio in lege
contra originalis peccati vulnus agebat
quod baptismus agere revelate gratie tempore
consuevit. excepto quod regni celestis ia-
nuam nondum intrare poterant. tamen in sinu abrahe
post mortem beata requie consolati superne pa-
cis ingressum spe felici expectabant.

De viris qui fuerunt ante circumcisionem et feminis que fuerunt ante et post

Ex his aperte traditur per circumcisionem ex quo instituta
fuit remissionem peccati originalis
et actualis parvulis et maioribus a deo prestitam
sicut nunc per baptismum datur.

Queritur autem de viris qui fuerunt ante
circumcisionem et de feminis que ante
et post. quod remedium contra peccatum habue-
runt. Quidam dicunt eis sacrificia et oblationes va-
luisse ad remissionem peccati. Sed melius
est dicere illos qui de abraham prodierunt per circum-
cisionem iustificatos. Mulieres vero per fidem
et operationem bonam vel suam si adulte erant.
vel parentum si parvule. Eos vero qui fuerunt
ante circumcisionem parvulos in fide pa-
rentum. parentes vero per virtutem sacrificiorum. scilicet
quam intelligebant spiritualiter in illis sacrifici-
is iustificatos. *In moralibus l. iiii* Unde gregorius. Quod apud nos valet
aqua baptismi. hoc egit apud veteres vel pro parvulis
sola fides. vel pro maioribus virtus sacrificii. vel pro his
qui de abrahe stirpe prodierant misterium circum-
cisionis.

De institutione circumcisionis et causa

Hic dicendum est in quo instituta fuerit
circumcisio. et quare. et cur mutata per
baptismum. Abraham primus mandatum cir-
cumcisionis habuit ad probationem obedien-
tie. Nec ei soli fuit precepta circumcisio.
sed et semini eius. id est omnibus hebreis que fiebat
Quare data sit circumcisio secundum legem octava die lapideo cultello
in carne preputii. Data autem fuit circum-
cisio pluribus de causis. scilicet ut per obedien- *Genesis*
tiam mandati Abraham placeret deo cui per
prevaricationem Ade displicuerat. Da- *ib.*
ta est etiam in signum magne fidei abrahe
qui credidit se habiturum filium in quo fieret
benedictio omnium. deinde ut hoc signo *ib.*
a ceteris nationibus discerneretur populus ille.
In carne vero preputii ideo iussa est fieri *Quare in carne preputii*
circumcisio quia in remedium instituta est
originalis peccati. quod a parentibus trahi-
mus per concupiscentiam que in parte illa magis
dominatur. et quia in parte illa culpam in-
obedientie primus homo sensit. decuit ut
ibi signum obedientie acciperet. *Quare in die octava petrino cultello.*

Fiebat autem octava die petrino cultello
quia et in resurrectione communi octa-
va etate futura per petram christum omnis ab
electis abscidetur corruptio. et per christi
resurrectionem octava die factam circumciditur
a peccatis anima cuiusque in eum credentis.

Que ergo res sit illius sacramenti. Ideo autem mutata
est circumcisio per baptismum. quia sacramentum bap-
tismi et communius est et perfectius. quia pleniori
gratia accumulatum. Ibi enim peccata solum
dimittebantur. sed nec gratia ad bene operandum
adiutrix nec virtutum possessio vel augmen-
tum ibi prestabatur. ut in baptismo ubi
non tantum abolentur peccata sed etiam gratia adiutrix
confertur. et virtutes augentur. Unde aqua
refectionis dicitur. que aridos fecundat et
iam fructificantes ampliori ubertate
donat. quia quantumcumque per fidem et karitatem
ante habita aliquis iustus ad baptismum
accedit. uberiorem ibi recipit gratiam. Sed
non ita in circumcisione. Unde habrahe per
fidem iam iustificato. signaculum tantum
fuit. nil ei interius contulit.

De parvulis defunctis

Si vero queritur de parvulis qui ante diem
octavum moriebantur antequam non fie-
bat circumcisio ex lege. utrum salva-
rentur vel non. Idem potest responderi quod sen-
titur de parvulis ante baptismum de-

Beda.

functis qs pure constat. Unde beda. Qui nc
p euangelium terribilit et salubrit clamat.
ni qs renatus fuerit ex aqua et spiritu sco non
introibit in regnum dei. ipse dudum
clamat p suam legem. Masculus cuius ppucii caro
circumcisa non fuerit. peribit de populo suo.
qr pactum meum irritum fecit. forte tn
sub lege ingruente mortis necessita
te ante octauum diem circumcidebant sine
peccato filios. sicut nunc in ecclesia fit de
baptismo. De sacramentis noue legis

Iam ad sacramenta noue legis accedamus.
Que sunt. baptismus. confirmatio. panis ben
dictio. i. eucharistia. penitentia unc
tio extrema. ordo. coniugium. quorum alia
remedium contra peccata prebent et gratiam
adiutricem conferunt ut baptismus. Alia in
remedium tantum sunt ut coniugium. Alia
gratia et uirtute nos fulciunt. ut eu
charistia et ordo.

Quare ingr post casum hominis non fuerit instituta.

Si uero queritur quare non fuerint hec sacramen
ta instituta statim post lapsum hominis
cum in his sit iusticia et salus. dicimus non
ante aduentum Xpisti. qui gratiam attulit gratie
sacramenta fuisse danda. que ex ipsius
morte et passione uirtutem sortita sunt.
Xpistus autem uenire noluit antequam homo de le
ge naturali et scripta conuinceretur quod neutra
iuuare posset. Ad sacramentum coniugium fuit ante peccatum.

Fuit tamen coniugium et ante peccatum
institutum. non utique propter remedi
um. sed ad sacramentum et ad officium. post pec
catum uero fuit in remedium contra carna
lis concupiscentie corruptelam de quo
suo loco plenius tractabimus. De baptismo.

Nunc uero de baptismo sacramento
uideamus. quod inter noue gratie sa
cramenta primum est. baptismum Xpisti. Iohannes

De baptismo iohannis in matheo.

suo baptismo preuintiauit. qui primus bapti
zasse legitur. sed in aqua non in spiritu. Sic ipse
ait. Ego baptizo uos in aqua in peni
tentiam. sola tantum corpora abluebat.
a peccatis uero non mundabat. Baptismus

De differentia baptismi Xpisti et iohannis.

iohannis erat in penitentiam. non in remissi
onem. Baptismus uero Xpisti in remissionem. Qua iohannes
baptizans. homines ad penitentiam uoca
bat. et quos baptizabat penitere docebat.
secundum illud. Ueniebant ad iohannem in iorda
nem confitentes peccata sua. Sed in baptismo io
hannis non dabatur remissio peccatorum
que data est in Xpisti baptismo. Ad quid utilitatis fuerit baptismus iohannis.

Ad quid ergo utilis erat baptismus iohannis. Ideo.
quia homines per usum baptizandi preparabat
ad baptismum Xpisti. Sed queritur quare dicatur iohannis bapt-

Quare dicatur fuit iohannis baptismus.

ismus. cum ueritas dicat. baptismus ihesus unus est. Quia
ubi iohannis operatio uisibilis tantum erat. ex
terius lauantis. non inuisibilis gratia dei interius
operantis. Sed tamen et illa operatio iohannis a deo
erat. et baptismus ille a deo erat non ab homine.
Sed hominis dictus est quia ibi nil gerebatur quod non
ageret homo. Si uero queritur an sacramentum fuerit.
satis potest concedi. ex eo sensu quo legalia
signa dicuntur sacramenta. Signabat enim baptismus
iohannis rem sacram. scilicet baptismum Xpisti. qui non tantum est
penitentie. sed et remissionis peccatorum.

De forma baptismi iohannis et de baptizatis ab eo.

Hic considerandum est si baptizati a iohanne
iterum baptizandi sint in baptismo Xpisti. Baptismus
a iohannis in nomine uenturi tradebatur.
Unde Ieronimus super iohel. Qui dicit se in Xpistum cre

Ieronimus.

dere et non credit in spiritum sanctum nondum habet
claros oculos. Unde baptizati a iohanne
in nomine uenturi. i. domini ihesu crediderunt
sed neque si spiritus sanctus est audiuimus. iterum bap
tizabantur. immo uerum baptisma ac
ceperunt. Illi uero qui non fide posuerunt in baptismo
iohannis. et patrem et filium et spiritum sanctum cre
debant. non baptizati fuerunt. sed impositi
one manuum ab apostolis super eos facta
spiritum sanctum receperunt. Alii uero qui non ita
credebant. baptizati sunt baptismo Xpisti. ut
predictum est. Unde Ieronimus. Qui spiritum sanctum nesci

Ieronimus super epistolam ad ... ...

ebant. cum baptismum a iohanne acceperunt
iterum baptizati sunt. ne quis ex iudeis ...

Sed qua forma uerborum usus sit iohannes. Illi qui baptizati sunt a iohanne nescientes spiritum sanctum esse ac spiritum ponerent in illius baptismo
postea baptizati sunt in ... baptismo est.

ex gentilibus putaret aquam sine spiritu sancto ad salutem posse sufficere. De hoc Ambrosius. Quidam negaverunt se spiritum sanctum scire cum baptizatos se dicerent baptismo Iohannis qui in adventum Ihesu non in suo baptizabat nomine. Isti quia nec in Christi nomine nec cum fide spiritus sancti baptizati fuerant, non potuerunt accipere baptismi sacramentum. Baptizati sunt ergo in nomine Christi, nec iteratum est in his baptisma sed innovatum. Quid sit baptisma.

Post hec videndum est quid sit baptismus, et que sit forma, et quando institutus, et que causa institutionis. Baptismus dicitur tinctio, id est ablutio corporis exterior facta sub forma verborum prescripta. Si enim fiat ablutio sine verbo, non est ibi sacramentum; sed accedente verbo ad elementum fit sacramentum; non utique ipsum elementum fit sacramentum, sed ablutio facta in elemento. Unde Augustinus: Verbo baptisma consecratur. Detrahe verbum, et quid est aqua nisi aqua? Accedit verbum ad elementum et fit sacramentum. Unde est hec tanta virtus aque ut corpus tangat et cor abluat, nisi faciente verbo? non quia dicitur, sed quia creditur. Nam et in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud est virtus manens. In duobus ergo consistit sacramentum baptismi, scilicet verbo et elemento. Quod et si alia desint que ad decorem sacramenti instituta sunt, non ideo minus est verum et sanctum sacramentum, si verbum sit ibi et elementum. Illa enim in hoc sacramento et aliis quedam solent fieri ad decorem et honestatem sacramenti, quedam ad substantiam et causam sacramenti pertinentia. De substantia huius sacramenti sunt verbum et elementum; cetera ad sollempnitatem eius pertinent. De forma baptismi.

[margin: Super Iohannem.]

[margin: Quedam in his vel in aliis sacramentis quedam fiunt ad decorem, quedam ad necessitatem.]

Sed quod est illud verbum quo accedente ad elementum fit sacramentum? Veritas te docet, que huius sacramenti formam tradens discipulis ait: Ite docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. Invocatio ergo trinitatis verbum dicitur quo baptisma consecratur. Et hec est forma verborum sub qua traditur baptismus. Unde Bonifacio episcopo Zacharias papa: Firmissime preceptum est in synodo Anglorum ut quicumque sine invocatione trinitatis mersus fuisset, quod sacramentum regenerationis non haberet. Quod omnino verum est, quia si mersus in baptismo quis fuerit sine invocatione trinitatis, perfectus christianus non est, nisi in nomine patris et filii et spiritus sancti fuerit baptizatus. Legitur tamen in actibus apostolorum apostolos baptizasse in nomine Christi; sed in illo nomine, ut exponit Ambrosius, tota trinitas intelligitur. Intelligitur enim, cum Christum dicis, et pater a quo unctus est, et ipse qui unctus est, et ipse spiritus sanctus per quem unctus est. Unde Nicolaus papa ad consulta Bulgarorum: A quodam Iudeo multos baptizatos asseritis, et quid sit inde agendum consulitis. Hii profecto si in nomine sancte trinitatis vel in nomine Christi, sicut in actibus apostolorum legitur, baptizati sunt. Unde enim idem quod est, ut sanctus exponit Ambrosius. Si in nomine patris tantum vel spiritus sancti possit tradi baptismus.

[margin: Zacharias Bonifacio episcopo.]

[margin: Quod apostoli in nomine Christi baptizabant.]

Hic queritur an baptismus esset verus si diceretur in nomine tantum patris vel filii vel spiritus sancti, ut cum dicitur in nomine Christi. Ambrosius videtur dicere ut fide trinitatis mysterium teneatur et una tantum nominetur plenum esse sacramentum, et e converso si tres nominentur et non recte de aliquo illorum sentiatur vacuum fieri mysterium. Ait enim sic: Ubi non est plenum baptismatis sacramentum, nec principium nec speciem aliquam baptismi existimandum. Plenum autem est si patrem et filium et spiritum sanctum fatearis. Si unum neges totum subruis. Et sicut si unum in sermone comprehendas, vel patrem vel filium vel spiritum sanctum, fide autem nec patrem nec filium nec spiritum sanctum abneges, plenum est fidei sacramentum; ita etiam licet patrem et filium et spiritum sanctum dicas, et patris vel filii vel spiritus sancti potestatem minuas, vacuum est omne mysterium. Cum dicitur in nomine Christi, per unitatem nominis impletum est mysterium, nec a Christi baptismate spiritus separatur, quia Christus baptizavit in spiritu. Questio Ambrosii.

[margin: Si in nomine patris tantum vel spiritus sancti possit esse dici baptismus.]

[margin: Ambrosius in libro de spiritu sancto.]

Nunc consideremus utrum sicut legimus in Christi nomine baptismi plenum esse sacramentum, ita et spiritu sancto tantum nuncupato nihil desit ei ad mysterii plenitudinem. Rationem sequamur: quia unum dixeris, trinitatem significasti. Si Christum dicas, et patrem a quo est unctus filius, et ipsum qui unctus est filium, et spiritum quo unctus est designasti. Scriptum est enim: Hunc Ihesum a Nazareth quem unxit deus spiritu sancto. Et si patrem dicas, filium

[margin: Ambrosius.]

cu9 et spm cuius eius parit indicas. si tn et id caute cophendas et si spm dicas patris dm a q pcedit et filiu ee spis nucupasti.

Vn et n rei copulet auctoritas. dns dic. Vos au baptizabimini cu spu sco exq indicat nos recte posse baptizari i spu sco. Ex his itel ligis lexisti i noie e ueri bapa edi ti illominus isinuari uide ueri bapa posse dari i noie patris tm. l spis s. si tn ille q baptizat fidem trinitatis teneat q trinitas i qlib hou noiu itelligit. Si a aliqs puse edns et errore induce itndes unu de tb tm nucupet n ipleu mistiu. As ii ait noiatis tb uacuu ee mistiu si baptizas minuat potestate patris l f l s s i male sentiat de potentia alic hoi. n edns potentia una tu itelligendu e li sup cu q n itnds n ds baptizare q n tm caret fide s; et in tentione baptizandi n ht. Qi g baptizat i noie x. baptizat i noie trinitatis qm ibi itelligit. Vuelt e tn tres psonas ibi noiare. u dicat i noie patris. f. s s. n i noib s; i noie. v inuocatoe l cofessioe p. et f. et s s. Inuocat ii ibi t nitas u iuisibilit ibi opet pse. sic gt uisibilit p ministru. Si a dicat in noib; n e ibi sacmt. q n seruat forma. De istitucioe bapi et istitui e nisi post passio domini

De institucioe bapi qn cepit. [ ] Duarie st estimatioes. Alii dnt bapm ee istitutu ee. c nichodmo dns ait n qs renat fuerit ex aq et spu sco et c. Alii dnt istitutionem bapi facta c aplis ait. Ite do o g et c. S; h dix eis post resurrectione precipiens eis de uocatioe gentium quos an passione binos et binos mi serat ad pdicandu i iudea et ad baptizandos dices. In uia gentiu ne abieritis. Iag istitut erat. b. quia baptizabat simul et pdicat. De forma in q baptizauerunt apli an

Si u qrit in q forma te baptizauerit. sine dici potest. i noie trinitatis. s. i ea forma in q ptea baptizauert gentes. q an passione potest intelligi fuisse data. lic; n sit scptu. n g te illa forma. x. p9 tdidit. c ad euangelizandu misit gentib s; qua an tdiderat mittes i iudea. p itauit c ad gentes misit. Comodi9 g dr istitutio facta qn x a iohe baptizat e i iordane q. dis pensau. n q mundari uoluerit c sn pecco fuerit. s; q gtactu munde carnis sue ui regeneratiua gtulit aquis. u q ptea im gtes noie iuocato trinitatis a peccatis pgaret. Te g inuocato noie trinitatis istitut e baptism9 x. i q trinitas e mistiu ibi i notuit. itt hoiem baptizat. Quare i aq tm fiat.

Celebt au h sacmtu i aq tm n i alio liqre u x ait. n qs renat fuerit ex a. et s. et c. Ido uniformit id fieri i aq pcipit u itel ligat sic q. aq sordes corporis ac uestes ab luit. ita bapm9 maculas aie sordesq ui cio mundando abstgit. l ido u nullu iopia excusaret. q posse fieri si i uino et oleo fieret et u comunis matia baptizandi inueniret aq omis q. aq signau q de late x manau. sic sanguis alti sacmti signu fuit. n g i alio liqre potest gferri baptism9 n i aqua. De inmisioe quotiens fieri debeat.

De inmisioe u si qrit qm fieri debeat pseise respondem. l semel l tcio p uario more eccle. Vn gregori9 de tna i msioe bapi nil ueri respondi pot qm q uos ipi snsistis. q i una fide nl offic ecclie sce gsuetudo diusa q et i tbus substantiis una suba e rephensibile ee nullaten9 pot. infante i bapo uel ter l semel mge. q i tb9 msioib9 psonaru trinitas. et i una diuinitas singlaritas. pot designari. Nos u q tcio mgim9 et triduane sepulte sacmtu signam9. Secdm h licet n in t s; et semel. tm mge. Ibi.

Persingte i pnasloy in telligentia cu determinatioe eidam.

Lecce quid opoztet determinari.

Ambi li. d spu sco.

Quoniam in noie patris et fi. et s. s.

Ambrosius.

Ambrosius in epla ad romanos.

Ro

Gg leandro epo.

eni dictate semel mgi licet· ũ osuetudo
ecclie talis extitit· Si qs ũ id incipiat face
ũ osuetudo tal' ñ ē· ł semel tm ingendu ēē
asserat· rephensibile se gstituit· Vn Aimo
i suo sensu habūdabat· Cipan' cū semel m
gebat i bapo paruulos· q q itelligebat stu
diose ipletbat bonis opib' habūdādo lic;
i ls nesce delinqret· s; q bonis opib' habū
dabat ptea correct' a dō habūdādu altio
ri sensu ter illos ingendo· Ecce hisq de
liqt q semel msit· s; q ls ido ali' se habebat
ill' ecclie osuetudo· ł q unā tm faciendā
msione asserebat· De tna msiōe Aug· ait·
Postq nos crede pmisim' tcio capita nra i
sace fonte dimsim'· q ordo baptismi duplici
misterii significatōe celebr· Recte ei tcio m
si estis q accepistis baptismu i noie trinita
tis· Recte ei tcio msi estis q accepistis bap
tismu i noie x'i q tcia die resurrex a mor
tuis· Illa ei tcio repetita dimsio typu dnice
exprimit sepulture· Istar g baptizādos tcio
debe ingi· y tm si semel tm ingat· uim
bapa accepit· y q semel ing tm ñ peccat·
ñ ecclie osuetudo obsistat· ł ls m tm debe
fieri asserat· Qm circucisio amisit ui suam·

Solet qri si circucisio amisit statu ab i
stitutiōe bapmi· Id q dicim' i x'i mor
te terminata legalia omia· Ex tc g circisio
ui sua pdidit· ita q ptea ñ profecerit po
ti' obfuit obseruatorib' suis· s; usq ad obla
tione ue hostie potuit pdesse· Si ei an pas
sione legalia fine habuisset ñ ea imminete
uet' pascha cū discipulis manducass;

Causa u institutiōis· De causa institutiōis·
bapmi ē· inouatio mtis u hō q p pec
catu uet' fuerat· p grām bapmi renouet'
qd fit depositōe uicior· collatōe uirtutu· Sic
ei fit qsq; nouus hō ō abolitis peccatis ornat'
uirtutib'· Abolitio peccatoru pellit feditate·
Appositio uirtutu affert decore· Et hc res sa
cmti· s· itior mūdicia· Si qrit' utru bap
tism' apuit celū q ñ apuit circucisio· Dnis
ñ q circucisio ñ bapm' aditu regni nob
apuit· s; hostia saluatoris q si tepe circu
cisionis oblata fuiss; illi' bapi homines
i regnu itrasset· Res g sacmti iustificatio ē·

Hic dicendu ē aliqs suscipe sacmtu
y re· aliqs sacmtu y ñ re· Alios re y
ñ sacmtu· Sacmtu y re accipiut simul
omis paruuli q i bapo ab originali mu
dant' peccato· Quauis qda diffiteant'
ill' q puti st· paruuli i bapo dimitti· pec·
Inueniunt illi ubo· Aug'· Sacmta i solis elec
tis efficiut q figurat· ñ intelligentes il
lud ita ēē accipiendu· qa ē in alijs effici
at remissione ñ i eis facuit ls ad salute
s; sol electis· Nā q omib' paruuli i bapo re
mittat' pctm· Aug' euidenter dic· A par
uulo iqd recens nato usq ad decrepitum
sene· sic phibet' null' a bapo· ita null' ē·
q ñ pecco moriat'· s; paruuli tm originali·
maiores u ẽ i omib' q male uiuēdo addide
rt· Ad ulto ñ uite enormitas ipedit· Ad
ulti quoq q cū fide baptizant' sacmtu y
re suscipiut· Q u sine fide accedut· ł ficte
sacmtu ñ re suscipiut· Vn Ier· Si lauac
genitaliū hereticor s; ñ lauat i salute· In ecclia
yq ñ plena fide b· accipiut· ñ spm sancti
accipiut· Aug'· y ait· Iudeis omib' comu
nia erant sacmta· s; comunis ñ omib' gra
erat q uirt' ē sacmtor· Ita y nc b· comunis
ē omib' baptizatis· s; ñ uirt' bapi· i· ipa gra
Id· Omis q iā sue uoluntatis arbit' gstituit'
ē· c accedit ad sacmtu fideliu ñ penite
at eu uetis uite· noua ñ pot' ichoare·
Ab hac penitētia ē baptizant' soli paruu
li imunes s· His alijsq testimonijs osten
dit' adultis sn fide y penitudine uera
i bapo ñ oferri grām remissionis q ñ
paruul' sn fide aliena q ppam hre ne
quit dat' i bpo remissio· Si qs g ficte
acced' ñ hns cordis uera otrione sacmt
sn re accip· Vide' tm aug' dre· q ficte
accedenti q y hr odiu fraternu i ipo

...ymo sen / eplam ad / romanos

Albino / inelia q / dam·

Qm bapts' / aperuit ce / lu q ñ ap / uit circuci / sio·

Qd alij suscip / iut sacmt / y re· Alij sa / cmt· y ñ re / Alij re· y ñ / sacmtu·

De errore / quorūdam

In li· de / baptismo·

De ficte / accedentib'

Aug' i ep / ad selen...

In super / leuiticu

Id penite·

... inde in / ... dilige...

momento quo baptizatur omnia condonet, et post baptismum mox redeant. Sed non hoc asserendo dicit, immo hanc opinionem et praemissam sententiam conferendo. Ait enim sic: Hi qui ficto corde baptizantur, aut peccata nullatenus dimittuntur, quia spiritus sanctus disciplinae effugiet fictum; aut in ipso temporis puncto per vim sacramenti dimissa, iterum per fictionem replicantur, ut et illud verum sit: Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis, et illud: Spiritus sanctus disciplinae effugiet fictum; ut induat eum Christum sanctitas baptismi, exuat eum Christum perniciés fictionis. Ita redire dimissa peccata ubi fraterna caritas non est, aperte docet Dominus in illo servo a quo dominus dimissum debitum petiit, quia ille conservo dimittere noluit. Sic non impedit baptismi gratia quominus omnia peccata dimittantur, etiam si fraternum odium in eius cui dimittuntur animo perseverat. Solvitur enim dies hesternus et quidquid supra est solvitur, etiam ipsa hora momentumque ante baptismum et in baptismo. Deinceps autem continuo reus esse incipit non solum consequentium, sed et praeteritorum dierum, horarum, momentorum, redeuntibus omnibus quae dimissa sunt. Hoc autem non pro dixerimus non sub assertione dixisse, quod ostenditur ex eo quod ait in eodem libro sic: Si ad baptismum fictus accedit, dimissa sint ei peccata an non dimissa sint, eligat quod voluerit. Ecce hic aperte cernis, si tamen intendis, id non dixisse Augustinum asserendo, sed quaerendo et aliorum opinionem referendo. Idem etiam ait: Tunc valere incipit ad salutem baptismus, cum illa fictio veraci confessione recesserit, quae corde in malitia perseverante peccatorum ablutionem non sinebat fieri. Non ergo ficte accedenti peccata dimittuntur.

[In margin, red: In li. de baptismo.]
[In margin, red: De redeuntibus pec.]

[Red note, partly legible: Quibus modis intelligatur ... Christum induistis.]

Quaeritur etiam quomodo accipiendum sit illud: Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis. Potest dici quod quicumque in Christo, id est in Christi conformitate baptizantur, id est scilicet moriuntur vetustate peccati, sicut Christus vetustati poenae, induunt Christum, quem per gratiam inhabitantem habent. Potest autem et aliter solvi. Duobus enim modis induere Christum dicimur: vel per assumptionem sacramenti, vel per rei perceptionem. Unde Augustinus: Induunt homines Christum aliquando usque ad perceptionem sacramenti, aliquando usque ad vitae sanctificationem. Atque illud primum bonis et malis potest esse commune, hoc autem alterum proprium bonorum et piorum est. Quicumque ergo in Christi nomine baptizantur, Christum induunt vel secundum sacramenti perceptionem vel secundum sanctificationem.

[In margin, red: In libro de baptismo.]

De illis qui susceperunt rem et non sacramentum.

Sunt et alii, ut supra posuimus, qui susceperunt rem et non sacramentum. Qui enim effudit sanguinem pro nomine Christi, etsi non sacramentum, rem tamen percepit. Unde Augustinus: Quicumque non percepto regenerationis lavacro pro confessione Christi moriuntur, tantum eis valet ad dimittenda peccata quantum si abluerentur sacro fonte baptismi. Audisti quod passio pro nomine Christi suscepta supplet vicem baptismi. Nec tantum baptismi implet vicem passio, sed etiam fides et contritio ubi necessitas excludit sacramentum, sicut aperte docet Augustinus dicens: Baptismi vicem aliquando implere passionem de latrone illo cui non baptizato dictum est: Hodie mecum eris etc. Beatus Cyprianus in l. iiii de baptismo non leve documentum assumit. Quod ego etiam atque etiam considerans invenio non tantum passionem pro nomine Christi id quod baptismo deerat posse supplere, sed etiam fidem conversionemque cordis, si forte ad celebrandum mysterium baptismi in angustiis temporum succurri non potest. Neque enim latro ille pro nomine Christi crucifixus est, sed pro meritis facinorum suorum; nec quia credidit passus est, sed dum patitur credidit. Quantum itaque valeat sine visibili sacramento baptismi quod ait Apostolus: Corde creditur ad iustitiam, ore confessio fit ad salutem etc., in illo latrone declaratum est. Sed tunc impletur invisibiliter, cum ministerium baptismi non contemptus religionis sed articulus necessitatis excludit. Et baptismus quidem potest esse ubi conversio cordis defuerit; conversio autem cordis potest quidem esse non percepto baptismo, sed contempto baptismo non potest. Nullo modo enim dicenda est conversio cordis ad Deum, cum Dei sacramentum contemnitur. Ecce hic habes non solum passionem, sed et fidem et contritionem conferre remissionem ubi non contemnitur sacramentum; quod in latrone illo ostenditur, qui non per passionem sed per fidem salvatus est sine baptismo. Sed dicunt quidam Augustinum hic retractasse. Retractavit quidem exemplum, sed non sententiam. Ait enim sic in l. iiii de

[In margin, red: Quod passio implet vicem baptismi. In li. xiii. de civitate dei.]
[In margin, red: Quod non tantum passio sed fides et contritio implet.]
[In margin, red: Fidei conversio implet.]
[In margin, red: Idem in iiii. li. de baptismo.]
[In margin, red: In li. retract.]

[Decimo tertio]

bapo ē dict' uice bapi posse hre passionē
n satis posui idoneū illi' latronis exemplū. qr
utrū n fuerit baptizat' icertū ē. Constat
g sine bapo aliqs iustificari & saluari. Vn Am
brosi' de ualentiniano. Uerte meū doleo ut
pphetico utar eloquio. qr quē regeneratur'
erā amisi. Ille tn grām q poposcit n ami
sit. Hs au uidet' obuiare q dns ait. Nisi qs re
natus ē. Q's si gnalr intē n uidet' ita ee supe
posita. S; illd itelligndu ē de his q cōtepnūt
cū possit baptizari. l' ita intelligndū ē. N
qs renat' fu. i. ea regeñatioe q fit p aq & spm
scm n saluabr. Illa ā regeñatio n tm fit per
bapm. s; & p penitentiā & sanguinē. Vn aucto
ritas dic. Ido aplm pli dixisse fūdamtū bap
tismatū qr ē baps i aq & sanguine & penitentia.

[sup epl'am ad hebreos.]

Hs au n ido dic. q bapi sacmtū fiat n i aqua. s;
qr ipi' uit' scificatio dat' n tm p aquā. s; & p san
guine. l' penitentiā. Ad & id suadet. Si eni par
uul' n ualentib' crede suffic bapm' multo mag
suffic fides adultis uolentib'. s; n ualētib' bap
tizari. Vn Aug. Certus qd sit maior fides an
aq. n dubito qn respondeā fide. Si g q minus
ē scificare pot. tine q mai' ē. i. fides de q dns
ait. Q crediderit i me & si mortuus fuerit ui
uet.

[In li. Su iucta bap.]

S; dnt aliq nullū adultū i xpm crede
l' caritatē hre sine bapo. n sanguine fudit p
xo. subdita iducētes testimonia. Aug ait.
Ex illo tpore q saluator dix. n qs renat' fuerit.
Absq sacmto bapmi pt eos q i ecclia sanguinē
fundūt. aliqs uitā etnā accipe n pot. Item.
nullū cathecuminū q uis i bonis opib' defunct'
etnā uitā hre credim'. excepto martyrio u
bapi tota sacmta iplent. Itē baptizatis tm
it salutis ee credim'. s; q i hs multi dix i aliis
capitul' sup positis ipleu. & io sic h itelligen
da st. u solu hntes tep' excipiant. Si eni aliqs
hns fide & caritate uoluerit baptizari &
n pot necessitate puent'. supplet omipoten
tis benignitas qd sacmto defuerat. Qd eni
solue pot n soluit tenet. s; c ia n pot & tn
uult. n iputat ei ds. q sua potentiā sacmtis

[Oppo q'dā q null' sine bapo possit saluari n patiens pro xpo.]
[Aug in li. de fide ad pe; in ecclesiasticis doc. et iudeis.]
[Ab in eod respōsio. Aug.]

n alligauit. Q's u iuisibil' scificato sine
uisibili sacmto qbda i sit. Aug. sup
leuiticū tdit dices. Inuisibile scificati
one qbda affuisse & pfuisse sine uisibilib'
sacmtis. uisibile u sanctificatione q fit ui
sibili sacmto sine iuisibili posse adee. n pdes
se pdesse. s; tn uisibile sacmtu ideo &
tepnedū. qr cōtēptor e' inuisibilit scifica
ri n pt. Hinc cornelius & q cu eo erāt ia spu
scificati baptizati st. s; supflua iudicata
ē scificatio uisibil. qr iuisibil' pcessit. Sine
uisibili g iuisibil' scificatio ee pot & pdesse.
Uisibil' au q fit sacmto tern' sine iuisibili
pdesse n pt. c ista sit ill' omis utilitas. Si
moni mago uisibil' bapm n pfuit qr iui
sibil' n affuit. S; qb' inuisibil' affuit pfuit.

[Aug.]

Si tn ualet fides aliena paruulo qntu
pp'a adulto. Paruul' eni n suffic ecclie
fides sine sacmto. q si absq bapo fuerit
defuncti & c deferut' ad bapm dapna
bunt. sic multis scorum testimoniis pbat'.
Ad q h unū sufficiat. Aug. Firmissime
tene. Paruulos q i uentre matris uiue
re ceperunt & ibi moriunt'. l' de matrib' nati
s sine sacmto bapi de h seculo transeunt
etno supplicio puniendos. qr & si peccm
ppe actionis n habuert originale tn
peccm carnali cōceptiōe traxert. & sic par
uuli q sine bapo moriunt' numero ifideliu
asscibunt'. ita q baptizant' fideles uocant'
que a fidelium cōsortio n separant'. cu orat
ecclia p fidelib' defunctis. Fideles g st
n ppi uirtute. s; fidei sacmtu. Vn Aug.
paruulū & si nondu fides illa q i credentiu
uoluntate cōsistit. ia tn ipi' fidei sacmtu
. i. bapm fidele fac. sic crede respodetur
ita & fidel uocat' n re ipam mente annuendo
s; ipi' rei sacmtu pcipiendo.

[Firmissime tene.]
[Aug. i. li. de fide ad pe.]
[Aug. ad bonifaciū]
[annuendo.]

Qd plus bapti. his q
Solet & qri de ill' q ia scificati spu. cu fide. &
cu fide & caritate ad bapm accedit. qrit'
qd eis cōferat bap'. Nl' & uidet' eis pstare
ē p fide & cōtrītione ia remissis peccatis

Respo

iustificati sint. Ad quod sane dici potest eos quidem per fidem et contritionem iustificatos, id est a macula peccati purgatos, et a debito eterne pene absolutos; tamen adhuc teneri satisfactione temporali qua penitentes ligantur in ecclesia. Cum autem baptismum perceperint, et a peccatis si que interim post conversionem contraxerint mundantur, et ab exteriori satisfactione absolvuntur, et gratia adiutrix omnis que virtus ad augetur, ut tunc novus homo vere dici possit. Fomes quoque peccati in eo amplius debilitatur. Ideo Ieronimus dicit quod fides que fideles facit in aqua baptismi datur vel nutritur, quia non habenti aliquid ibi datur, et habenti vero ibi plenius habetur. Sic et de aliis intelligendum est. Quia ergo mundus accedit mundior ibi fit, et omni habenti amplius ibi datur.

Quod exterior satisfactio ibi dimittitur.

Quod vero omnis exterior satisfactio ibi relaxetur Ambrosius ostendit super illum locum: Sine penitentia sunt dona Dei et vocatio, dicens: Gratia Dei in baptismo non requirit gemitum vel planctum vel aliquod opus, sed omnia gratis condonat. Sed hoc de exteriori gemitu et planctu accipiendum est. Nam sine interiori nemo adultus renovatur. Sed exteriores satisfactiones et afflictiones sunt, sordes penitentium tuum ibi dimittuntur. Multum ergo confert baptismus etiam iam per fidem iustificato. Quia accedens ad baptismum quasi ramus a columba portatur in archam. Ante intus erat iudicio Dei, sed nunc etiam iudicio ecclesie intus est. Cum vero in baptismo peccatum deleatur et satisfactio exterior non imputetur, querit quis cur penalitas cui per peccatum addicti sumus non tollatur. Hoc ideo fieri credunt, scilicet quia si a pena homines per baptismum liberarentur, ipsum putarent baptismi pretium, non eternum regnum. Ideo soluto reatu peccati temporalis tamen pena manet, ut illa vita studiosius queratur que erit a penis omnibus aliena. Ideo etiam manet ut sit fidelis certandi materia et vincendi occasio, qui non vinceret si non pugnaret, nec pugnaret si in baptismo immortalis fieret.

Quid rei sacramentum sit baptismus qui datur iam iusto.

Si queritur cuius rei baptismus ille sit sacramentum qui datur iam iusto, dicimus sacramentum esse et rei que precessit, id est remissionis ante per fidem date, et remissionis temporalis pene sive peccati, si quod interim commiserit. Et est et novitatis ac omnis gratie ibi prestite. Nam istius rei signum est et causa est.

Nec mireris rem aliquando precedere sacramentum, cum aliquando et post longe sequatur, ut in illis qui ficte accedunt, quibus cum postea penituerit incipit baptismus prodesse. In quibus fuit baptismus sacramentum huius sanctificationis quam penitendo habent. Sed si numquam peniteret nec a figmento recederet, et rei sacramentum esset, videlicet ablutionis suscepte postea, dici rei que ibi fieret, si non illorum enormitas impediret.

Si parvulis datur in baptismo gratia que possit in maiori etate proficere.

Solet etiam queri si parvulis in baptismo datur gratia, qua cum tempus habuerint utendi libero arbitrio possint velle et currere. De adultis enim qui digne recipiunt sacramentum non ambigitur quin gratiam operantem et cooperantem perceperint, que in vacuum eis cedit, si per liberum arbitrium arbitrium postmodum mortaliter deliquerint, quia vitio peccati gratiam appositam perdiderunt. Unde et contumeliam facere spiritui sancto et ipsum a se fugare. De parvulis vero qui nondum ratione utuntur questio est an in baptismo receperint gratiam qua ad maiorem venientes etatem possint velle et operari bonum.

Ii tm oppon

Videtur quod non receperint, quia gratia illa caritas est et fides que voluntatem preparat et adiuvat. Sed quis dixerit eos fidem et caritatem accepisse? Si vero gratiam non receperint qua bonum operari possint cum fuerint adulti, non ergo sufficit eis in hoc statu gratia in baptismo data, nec per illam possent modo boni esse nisi alia addatur, que si non additur non est ex eorum culpa, quia iustificati sunt a peccato. Quidam putant gratiam operantem et cooperantem cunctis in baptismo parvulis dari in munere, non in usu, ut cum pervenerint ad maiorem etatem ex munere sortiantur usum, nisi per liberum arbitrium usum muneris extinguant peccando. Et ita ex culpa eorum est, non ex defectu gratie, quod mali fiunt, qui ex Dei munere valentes habere bonum usum per liberum arbitrium renuerunt et usum pravum elegerunt.

Respo

Quod baptismus eque sanctus est a bono et a malo datus.

Post hoc sciendum est sacramentum baptismi a bonis et a malis ministris dari. Sic a bonis et a malis sumitur. Nec melior est baptismus

q̄ p meliorē dat̄ n̄ minꝰ bonꝰ q̄ p minꝰ bonū
dat̄. n̄ maꝰ q̄ p malū dat̄. Nec maꝰ muꝰ
dat̄ ī bapo a bono dato n̄ minꝰ ī bapo a malo
dato ſ; eq̄le. q̄ hōīs n̄ ē ſ; dī munꝰ. q̄ totū
ſubditus declarat̄ teſtimoniis. Aug̃ ait. Bap
tiſmꝰ tal' ē q̄lis ē ille ī cuiuſ poteſtate dat̄.
n̄ q̄lis ē ille p cuiꝰ miniſtiū dat̄. Itē. pro
ſi ꝓ. ū aliq̄ itm̄ habeat bapm̄. ⁊ n̄ habeat
ueram fide. Itē ſi unī bonos miniſtros ē ſit alt̄
alio melior n̄ melior ē baptiȝat̄ q̄ p meli
orē dat̄. nullo m̄ meliꝰ ē q̄ ꝑ p malū dat̄.
q̄a idē bapmꝰ dat̄. ⁊ iō p miniſtros diſpare
dī munꝰ eq̄le ē. q̄ n̄ illoꝝ. ſ; eiꝰ ē. Idē. Cū bap
tiȝat malus illō q̄ datū ē unū ē n̄ impar
ꝑpt impares miniſtros. ſ; par ⁊ eq̄le ꝑpt h̄.
h̄ ē q̄ baptiȝat. Itē. Ego dico ⁊ nos dīmus oēs
q̄ iuſtos oportet ēē p quos baptiȝat̄. tam
iudicis miniſtri iuſtos oportet ēē. ſit mi
niſtri iuſti ſi uolt̄. ſi ā noluerit ēē iuſti
q̄ in cathedra moyſi ſedet. ſecurū me fec̄
magiſt̄ meus de q̄ ſpc ſcs dic̄. h̄ ē q̄ baptiȝat.
Itē quos baptiȝauī iudas x̄ baptiȝauī. Si q̄s
ḡ baptiȝauī ebrioſus. homicida adult̄. ſi bapſ
x̄ erat. x̄ baptiȝauī. N̄ timeo adult̄m. ebrioſū.
n̄ homicidā. q̄ colūbā attendo. p q̄m m̄ dr̄.
h̄ ē q̄ baptiȝat. Itē homicida dedit bapm̄
x̄. q̄ ſacmētū tā ſcm̄ ē ū n̄ homicida miniſ
trante polluat̄. Itē. Si ī h̄eſi quacq; l' ſciſma
te q̄ſq̄ ī noīe patr̄ ⁊ fi. ⁊ ſ. ſ. bapi ſacmētū
accepit. itegr̄ ū ſacmētū accip. ſ; ſalutē q̄
ūt̄ ē ſacmēti n̄ h̄ebit ſi ext̄ catholicā eccle
ſiā ipm̄ ſacmētū habuerit. Debet ḡ ad ec
cleſiā redire. n̄ ū ſacmēt̄ bapi itm̄ accipiat
q̄d nemo debet ī aliq̄ repete. ſ; ū ī ſocietate
catholica uitā accipiat. Bapmꝰ ꝗ ext̄ ec
cleſiā neq̄d ꝑdeſſe. ut ꝗ cuiq; ꝓ ꝑdeſſe
bapmꝰ. cui ꝑdeſſe ꝓ elemoſina. ſ. ī eccleſia.
Itē. Romanꝰ pontifex n̄ hominē iudicat
qui baptiȝat. ſ; ſpm̄ dī ſubminiſtre grām
baptiſmi. licet paganꝰ ſit q̄ baptiȝat. In
hiſ ꝑſpicue ē̄nſ bapm̄ itm̄ bonis ⁊ malis
dari a bonis ⁊ a maliſ. ⁊ ipm̄ tn̄ eq̄ ſcm̄ ēē

Id est essentiam grā ministrū. sup. ioh. de unico bap tismo.

sup. ioh.

Aug. de fi. ad pe.

vide.

⁊ minus eē eq̄le in bonis. ſiue a bonis ſiue
a maliſ baptiȝent̄. De poteſtate bapi ⁊ miniſterio.

Quia miniſtiū tm̄ h̄nt n̄ poteſtatē
bapi. Poteſtatē eni ſibi retinuit q̄d
nouit iohēs. ē uidit colūbā deſcēdentē
ſup x̄m. Vn̄ Aug̃. Qd nouit iohēs bapta
dnm̄. q̄d n̄ nouit. ꝑ poteſtatē bapi dn̄ice
a dō ī̄nſitam. ſ; miniſtiū plane trāſitm̄.
poteſtatē a dn̄o ī nēminē. ſ; miniſtium
ī bonos ⁊ malos. Non exhorreat colūba
miniſtiū maloꝝ reſpiciat poteſtatē dn̄i.
Qd t̄ fac̄ miniſt̄ malꝰ. ubi bonꝰ ē dn̄s. Neq;
q̄ plantat neq; q̄ rigat ē aliq̄d. ſ; qui increm̄t
dat. dr̄. Si ſupb' fuerit miniſt̄ ē diabolo
ꝯputat̄. ſ; n̄ ꝯtaminat̄ donū x̄. q̄d p illū
fluit purū ē. lapideū canalē trāſit
aq̄ ad areolaſ ī canali lapideo n̄l genāt̄.
ſ; ortus fructus plurimos affert. habet
ḡ n̄ m̄ boni. ſ; ⁊ mali miniſtiū baptiȝādi
ſ; neutꝰ poteſtatē baptiſmi. Miniſtiū
dedit x̄ ſeruis. ſ; poteſtatē ſibi retinuit.
q̄ ſi uellet poterat ⁊ ſeruis dare. ū ſerui
darent bapm̄ ſuū tāq̄. uice ſua. ⁊ poteſtatē
ſuā poterat ꝯſtituere ī aliq̄. l' in aliq̄b' ſer
uis ſuis. ū tāta uis eēt ī bapo ſeruī. q̄nta
eēt ī bapo dn̄i. ſ; noluit ne ſeruus in
ſeruo ſpē poneret. baptiȝat ſeruus ut
miniſter. baptiȝat dn̄s tāq̄ poteſtatē
h̄ns. ⁊ ſi daret ſeruus ū ſ. ipſoꝝ eēt. q̄d
dn̄i erat. tot eēnt bapmi q̄t ſerui.
Vt ſic dicꝰ ē bapmꝰ iohīs. ſic diceretur
baptiſmꝰ pet' ⁊ pauli. q̄ ne fieret tenuit
dn̄s ſibi poteſtatē bapi. ſeruis miniſtiū
dedit. Si ḡ ſeruus dic̄ ſe baptiȝare
recte dic̄. ſ; tāq̄ miniſter baptiȝat. ⁊
iō n̄ differt ſiue malꝰ ſiue bonꝰ bapti
ȝet. In ꝯ nemo dic̄ bapſ m̄s. cū tn̄ dicat
euuāgliū meū. prudētia mea. licet
h̄ ſint a dō ī q̄b' diffrā ē. Alt' ꝗ alio meli'
opat̄ ī euuāgeliȝando. ⁊ alt' alio prudn̄
tior ē. Alt' aūt alio magis minꝰ ue bap
tiȝat̄ ſiue ab īferiore ſiue a ſupiore

sup. ioh.

Aug. sup. ioh.

Q. fuerit bap(tis)mi querite, et q(uod) fu(er)it potestas. q(ua)m potuit suo dare, Christus. Oppo.

baptizet(ur) dici n(on) potest.

Hic q(ue)rit(ur) que sit illa potestas bap(tis)mi q(ua)m (Christus) tenuit sibi et potuit dare servis. H(ec) e(st) u(t) plurimi volu(n)t potestas dimittendi pecc(at)a in bap(tism)o. S(ed) potestas dimittendi pecc(at)a q(ue) e(st) in d(e)o d(eu)s e(st). Ideo alii dic(un)t h(an)c potestate(m) n(on) potuisse dare alicui servoru(m), q(ui)a nulli potuit dare ut ipse esset q(uo)d ipse e(st). Q(ui) u(ero) h(ab)ere(t) essentia(m) q(ua)m ipse h(ab)et, cui h(oc) e(st) esse (quod) posse. Sicut (et) si ha(n)c pote(n)tia(m) alicui dare potuit, potuit ei dare (et) esse creat(ur)as, q(ui)a n(on) e(st) h(ec) maioris pote(n)tie q(uam) illud.

Alia.

Ad q(uo)d dici p(otest) q(ui)a potuit eis dare pote(n)tia(m) dimittendi pecc(at)a, n(on) ip(s)am ea(n)de(m) q(uam) ipse potens e(st), s(ed) pote(n)tia(m) c(re)ata(m), q(ua) servus possit dimittere p(e)cc(at)a, n(on) u(t) auctor remissionis, s(ed) ut minister, n(on) sin(e) auctore d(e)o. Ut sic(ut) i(n) ministerio h(ab)et exteri(us) significare, ita i(n) ministerio h(ab)eret i(n)teri(us) mundare, et sic ille fac(eret) d(e)o auctore q(ui) (est) i(n) eo et in eo operat(ur) illud exteri(us) ita mundaret interi(us) d(e)o auctore q(ui) ei u(er)bo vel *(uel)* q(uo)da(m) ministerio utet(ur). Ita (et) posset d(eu)s p(er) aliq(ue)m creare aliq(ui)d n(on) p(er) eu(m) ta(m)q(uam) p(er) auctore(m), s(ed) ministeriu(m), cu(m) q(uo) et i(n) q(uo) operaret(ur), sic(ut) i(n) bonis op(er)ib(us) n(ec) ip(s)e operat(ur) et nos, n(ec) ipse t(antu)m, n(ec) nos t(antu)m, s(ed) ipse nobiscu(m) et i(n) nobis, et t(ame)n i(n) ill(is) agendis ministri eius sumus, n(on) sumus auctores. Ita (er)g(o) potuit servo dare potestate(m) dimittendi pecc(at)a i(n) bap(tism)o, vel i(n)mundandi i(n)terius. Servus c(um) d(omi)no operaret(ur), n(on) servus sine d(omi)no, n(ec) d(omi)n(u)s sin(e) servo, s(ed) d(omi)n(u)s c(um) servo et i(n) servo, sic(ut) (et) exteriori ministerio d(omi)n(u)s operat(ur) cu(m) servo et i(n) servo. Unde et d(omi)n(u)s d(icitu)r sanctificare et servus similiter. D(omi)n(u)s invisibili gr(ati)a, servus visibili sacr(ament)o. Unde Aug(ustinus) sup(er) Levitic(um): D(omi)n(u)s ait: Ego d(omi)n(u)s q(ui) sanctifico. De Moyse (et) dictu(m) est: Sanctificab(is) eu(m). S(ed) Moyses sanctificat visibilib(us) sacr(ament)is p(er) ministeriu(m), d(omi)n(u)s au(tem) invisibili gr(ati)a p(er) sp(iritu)m, ubi e(st) tot(us) fructus visibiliu(m) sacr(ament)or(um). Sin(e) hac sanctificatione visibilia sacr(ament)a nichil p(ro)s(un)t. Si(cu)t melius (h)ec aperire potuerit n(on) invideo.

Q(ui)b(us) liceat baptizare.

Nunc q(ui)b(us) liceat baptizare addamus. Unde Isidor(us) ait: Constat bap(tis)ma sol(is) sac(er)dotib(us) esse t(ra)ditu(m), eiusq(ue) ministeriu(m) n(ec) ip(s)is diaconib(us) i(m)plere e(st) licitu(m) absq(ue) ep(iscop)o v(e)l p(re)sb(ite)ro, n(isi) his p(ro)cul absentib(us) et ultima langoris cogat necessitas, q(uo)d (et) laicis fidelib(us) p(er)mitt(itur).

In li. de offi(ciis).

Item. *Ex co(n)cilio cartaginensi. c.* Mulier q(uam)vis s(an)c(t)a baptizare n(on) p(re)sumat n(isi) necessitate cogente. De illis u(ero) q(ui) ab (h)ereticis baptiza(n)t(ur) utru(m) rebaptizandi sint q(ue)ri solet. Ad q(uo)d breviter dice(n)d(um) q(ui)a q(ui)cu(m)q(ue) sit q(ui) baptizat, si servat(ur) forma a (Christo) t(ra)dita, ver(u)m bap(tis)m(u)m dat, et ideo q(ui) illu(d) sumit n(on) deb(et) rebaptizari. Unde Beda:

Si rebaptizandi sint q(ui) ab (h)ereticis baptizantur.

Sive (h)eretic(us) sive scismatic(us) sive facinoros(us) q(ui)sq(ue) i(n) (con)fessio(n)e s(an)c(t)e t(ri)nitatis baptizet, n(on) valet ille q(ui) baptizat(us) e(st) a bonis catholicis rebaptizari, ne (con)fessio (et) t(ri)nitatis i(n)vocatio videat(ur) adnullari.

Beda.

Item Aug(ustinus): Q(uonia)m unu(m) bap(tis)ma sit (et) (h)ereticoru(m), s(cilicet) eoru(m) q(ui) i(n) no(m)i(n)e patris (et) f(ilii) (et) s(piritus) s(ancti) baptizant, et eccl(es)ie catholice, t(ame)n q(ui) foris eccl(es)ia(m) baptiza(n)t(ur) n(on) sum(un)t bap(tis)m(u)m ad salute(m), s(ed) ad p(er)nicie(m), h(ab)entes forma(m) sacr(amen)ti, virtute(m) a(utem) eius abnegantes, et ideo eccl(es)ia eos n(on) rebaptizat, q(ui)a i(n) no(m)i(n)e t(ri)nitatis baptizati s(un)t, et ip(s)a e(st) forma sacr(amen)ti.

Ad q(ui)ntu(m) o(ro)sium(?) c(on)sulu(m).

Item. Rebaptizare (h)ereticu(m) q(ui) h(ec) s(an)c(t)itatis signa p(er)ceperit, o(mn)i(n)o p(e)cc(atu)m e(st); catholic(um) u(ero) i(m)manissimu(m) scel(us) est. Ex his ap(er)te colligit(ur) q(uo)d q(ui) ab (h)ereticis baptizati s(un)t servato caractere (Christi) rebaptizandi n(on) s(un)t, s(ed) t(antu)m man(us) i(m)positio(n)e reconciliandi, ut sp(iritu)m s(an)c(tu)m accipia(n)t, et i(n) signu(m) detestationis (h)ereticor(um).

Ad man(um) impositione(m)(?)

Sed t(ame)n n(on) nulli doctor(um) u(t) Cip(ri)an(us) ait et alii q(ui)da(m) q(ui) dicere vide(n)t(ur) ab (h)ereticis n(on) posse t(ra)di bap(tis)m(u)m, et eos esse rebaptizandos, cu(m) venia(n)t ad eccl(es)ia(m), q(ui) ab ill(is) d(icu)ntur baptizati. S(ed) h(oc) de ill(is) v(er)u(m) e(st) q(ui) extra formam eccl(es)ie baptizare p(re)sumu(n)t. Cip(ri)an(us) t(ame)n ibi a v(er)itate aberrasse vid(etur) q(ui)a ait de (h)eretico q(uo)m(odo) aq(ua)m s(an)c(t)ificare p(otest) c(um) ip(s)e i(m)mundus e(st), et a q(uo) s(an)c(tu)s sp(iritu)s n(on) e(st). Cu(m) d(omi)n(u)s dicat i(n) lege: Q(uo)dcu(m)q(ue) tetigerit i(m)mund(us) i(m)mu(n)du(m) erit. Q(uo)m(odo) p(otest) dare q(uo)d n(on) h(ab)et. H(ec) u(ero) ex ignora(n)tia eu(m) dixisse Aug(ustinus) i(n)nuit dice(n)s: Martire gl(ori)osu(m) Cip(ri)anu(m) q(ui) ap(ud)

Oppo(sitio) c(ontr)a.

(h)ereticos v(e)l scismaticos datu(m) bap(tis)m(u)m nolebat

In li. sum(m)e. co(n)tra bapt(is)mo.

cognoscere. dum eos nimis detestaretur. tanta eius
initia usque ad triumphum martirii secuta sunt. ut
ex caritatis que excellebat luce. obliuio illa
fugaretur. et si quod purgandum erat passionis falce

Leo. IIII. ep. ad hebreos.

tolleretur. Hec nos que baptismi unitate et hereticorum
iniquitate agnoscimus. eo meliores sunt cipria-
no. sic non peccet qui non gentes iudaizare cogunt.

In libro primo Sententiarum.

Hoc etiam sciendum est quod licet extra ecclesiam per-
mistum unitatis tamen unum baptisma repu-
tatur. Illud etiam ignorandum non est quod in matrisno utero
illius baptizari et si mater baptizetur. Unde
isidorus qui in maternis uteris sunt eo baptizari non pos-
sunt quia qui natus adhuc secundum adam non est. secundum xpm
non potest renasci. neque regeneratio in eum dici potest

Aug. ad dardanum de iohe baptista et iheremia.

in quem generatio non precessit. Item Aug. non potest quisquam
renasci antequam natus sit. Si uero opponitur de iohe-
remia et de iohanne baptista. quia ab utero sanctificati
leguntur quod etiam de iacob quidam putant dicimus. Si
sanctificatio ibi accipitur initiae emulatio et imi-
tatis diuine potentie esse in medio non ait aug.

In li. ad dardanum

Ambigue super hiis loquens. Si usque adeo in quod in
illo puero accelerat usus rationis et uoluntatis
ut intra matrna uiscera iam posset agnoscere credere
quod in aliis paruulis expectatur etas ut possint.
in miraculis est in medio diuine potentie non ad hu-
mane trahendum exemplum nature. nam quando uolu-
it deus etiam iumentum mutum locutum est. Item de ie-

In eodem.

remia legitur. priusquam de uentre exires
sanctificaui te. illa tamen sanctificatio qua efficimur
templum dei non nisi renatorum est. Quisquis enim renatus
fuerit est. nemo enim renascitur nisi prius nascatur.
Sed non illa sanctificatio potest secundum predestinationem ac-
cipi. Ecce dubitat uidetur loqui. quod etiam in eodem dicit.

Aug.

Non dictum est quod credidit infans in utero. sed exultauit.
Nec elizabeth dicit exultauit in fide. sed exultauit
in utero meo. et potuit hic esse sanctificatio tante
rei a maioribus indicium cognoscende non a par-
uulo cognite. absque assertione. De hac sanc-
tificatione loquitur non diffiniens qualiter intelligenda
sit illa sanctificatio. an signum fuerit rei. an ue-
ritas iustificationis per spiritum facte. Sed melius est
ut dicamus illos preter communem legem in uteris ius-
tificatos esse. qui preuenti diuinitus omnibus peccatis
quod multis scripture testimoniis edocetur.

Zacharias.

Queri etiam solet si corrupte proferantur
illa uerba an baptismus sit. De hiis zacha-
rias bonifatio scribit. Retulerunt nuntii
nuntii quod fuerit sacerdos in eadem prouintia
qui latinam linguam penitus ignorabat et dum
baptizaret nesciens latini eloquii infrin-
gens linguam diceret. baptizo te in nomine
patria et filia. et spiritus sancta. et per hoc consideras
rebaptizare. sed si ille qui baptizauit non
errorem introducens. uel heresim. sed per solam igno-
rantiam romane locutionis. infringendo
linguam baptizans dixisset non possumus con-
sentire ut denuo baptizentur.

Leo papa.

Preterea sciendum est quod illi de quibus nulla
exstant indicia inter propinquos. uel cle-
ricos. uel uicinos quibus baptizati fuisse do-
ceantur agendum est ut renascantur ne pereant.
In quibus quod non ostenditur gestum ratio non sinit. ut
uideatur iteratum conferendo eis uidetur quod collatum
esse nescitur. quia non temeritas interuenit presump-
tionis ubi est diligentia pietatis.

De illo qui per ludum baptizatur.

Solet etiam queri de illo qui iocans sic menti-
commemoratione tamen trinitatis mergitur
utrum baptizatus sit. Hic autem Aug. non diffinit

In li. de bap.

ita inquiens. Si totum ludicre et mimice et
iocularie ageretur. utrum baptismus appro-
bandus esset qui sic daretur diuinum iudicium
per alicuius reuelationis oraculum oratione
implorandum esse censerem. Uidetur tamen sapi-
entibus non fuisse baptisma. ut cum aliquis in balneum
uel in flumen mergitur in nomine trinitatis non est tamen
baptismus. quia non intentione baptizandi illud
geritur. Sicut enim et alius sacramentis sic est forma
seruanda. ita et intentio illud celebrandi est
habenda.

Aug. ad bonefacium.

Illud etiam te non moueat quod quidam non ea fide
paruulos ad baptismum ferunt ut per spiritum
ad uitam regenerentur eternam. sed eos putant
hoc remedio temporalem retinere uel recipere
sanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur

De responsione patrinorum. qui ab illis hac intentione offeruntur.

Agnoscendum est etiam in baptizandis electis duo tempora esse servanda. id est pascha et pentecosten. uel in pasche sabbato et pentecostes. baptismi sacramentum celebretur. Quod si mortis necessitate periculi urgetur omni tempore debet baptizari.

Parvo cuncti ad baptismum uenientes fidem suam debent profiteri et exponere quod petere uenerint ad ecclesiam unum et a baptizando querit. Quid uenisti ad ecclesiam petere. qui si adultus est per se respondet. fidem. uel sacramentum fidei et doctrinam. Ita et per singula interrogatus respondet se credere in patrem et filium et spiritum sanctum. Si autem parvulus est non ualens loqui uel credere alius pro eo respondet. Unde Isidorus. Parvuli alio profitente baptizentur quia adhuc loqui uel credere non ualent. sic et pro egris. mutis et surdis. alius profitetur dum baptizantur. sicut et de penitentibus agendum est. Si uero pro eo qui respondere potest alius respondeat. non tamen ualet ut dictum est. Etatem habet pro se loquatur. Si uero queritur ex quo sensu pro parvulo dicatur credo. uel fidem peto. dicimus de sacramento fidei id esse intelligendum. quia respondetur petere dum defertur ad ecclesiam et habere cum baptizatur. ut sit sensus credo uel fidem peto. id est sacramentum fidei pro isto suscipere. Credo. id est sacramentum fidei suscipio. quod est ille parvulus pro isto est sacramentum fidei suscipere. Unde Augustinus. Nihil est aliud credere quam fidem habere et ideo cum respondetur credere parvulus qui fidei nondum habet affectum respondetur fidem habere propter fidei sacramentum et convertere se ad deum propter sacramentum conversionis. Sed adhuc queritur ex quo sensu pro parvulo respondeatur credo in deum patrem et in deum filium et in spiritum sanctum. Utrum de sacramento fidei an de fide mentis ibi agatur. Si de sacramento cur narrantur distinguntur persone. si uero de fidei affectu. constat uirtutem esse carere eo parvulum. Quando autem illud facturus parvulus spondetur esse creditur. sicut et omnibus pompis diaboli spondetur abrenuntiaturus si non fuerit

factus adultus tenebit ipse uel sponsor. Sane dicatur tibi respondit pro parvulo. quod ad maiorem etatem si uenerit et pompis diaboli renuntiabit et sanam fidem tenebit. concedit sacramentum recipit. Hac autem sponsione parvuli pro quo fit tenebitur ut sponsor sit ut cautio impleatur. quanta in se est et operam debet que exigitur a patrino diligens circa eum pro quo respondet sollicitudo. De hoc Augustinus. certissimam emisisti cautionem quod renuntiare pompis diaboli sponpondisti.

Illa autem interrogatio et responsio fidei fit in catecumino cui et additur exorcismus. In baptismo et fit cathecismus et exorcismus. post cathecismum sequitur exorcismus ut ab eo qui iam fide instructus aduersarius hic expellatur. Exorcismus de greco in latinum dicitur adiuratio. cathecismus instructio. cathezizare est instruere uel de simbolo et rudimentis fidei. Exorcizare est adiurare uel coniurare ab eo spiritus inmunde. Simbolum dicitur signum uel collatio. Signum quia eo fideles ab infidelibus discernuntur. Collatio quia ibi tocius fidei sufficientia et integritas collata est. Cathezismus et exorcismus neophitorum sunt. Magis quam sacramentalia quam sacramenta dici debent. neophitus nouiter inspiratus uel rudis. et dicitur neophitus nuper ad fidem conuersus uel in disciplina religiose conuersationis rudis. Hec quidem precedit baptismum ut qui sint illa non possit esse baptismus. sed ut baptizandus in fide instruatur et sciat et cui debitor fiat deinceps et ut diaboli potestas in eo minuatur. Unde Rabanus. ante baptismum cathezizandi debet in homine preuenire officium ut fidei cathecuminum accipiat rudimentum ut sciat cui debitor deinceps fiat. Item Augustinus. parvuli exsufflantur et exorcizantur ut pellatur ab eis diaboli potestas ne ultra contendat eos subuertere ne baptismum consequantur. Ille ergo in infantibus creatura dei exsufflatur uel cathezizatur sed diabolus ut recedat ab homine. De confirmatione

Nunc de sacramento confirmationis addendum est de cuius uirtute queri solet. Forma quippe apta est scilicet uerba que dicit episcopus cum baptizatos in frontibus sacro signat crismate quod sacramentum ab aliis perfici non potest nisi a summis sacerdotibus nec tempore

quoque recitatur ut confirmacio perficitur ordo formaque firma locus

apostolorum ab aliis que ab ipsis a lege p actum n̄
ab aliis q ab alia q locum eor tenent p̄ficip̄ debe-
bant. Alia sic alia p̄sumptu fuerit initu ⁊ uacuum habe
bit. n̄ tñ ecclesiastica reputabitur sacramenta. licet
a presbiteris baptizatos tangi i pectore s; n̄ consigna
ri signate in fronte. Vt̄ tamen sacramenta ē donatio
spiritus sancti. ad robur q i bapo dat ē ad remissionem
vnde raban. A summo sacerdote p inpositionem manus
paraclitus tradit baptizato. ut roboretur p spiritum
sanctum ad predicandum aliis illud q ipse consecutus est
i bapo. Itē omnis fideles p manus inpositionem episcoporum
p bapm debent accipe spm scm. ut pleni xpi
ni inueniantur.

Sciendum utrumq sacramentum magnum ēē. s; unum
maiori ueneratione tenendum sicut a maioribus
datur. Certe mai dicē sacramentum confirmationis for
te n̄ ob maiorem uirtutem l utilitatem que confertur.
s; q a dignioribus datur ⁊ i digniori parte corpo
ris fit. i. in fronte. l forte q mai uirtutis
augmentum parat. licet baps ad remissionem
plus ualeat qd uidetur innuere raban dicens
i unctione baptismi spm scm descendere ad habi
tacionem dō consecrandam. In hac ū eidem septifor
mem gram cum omni plenitudine scītatis
⁊ uirtutis uenire i hoiem.

Hoc sacramentum tm a ieiunis ⁊ ieiunis tradi
debet. sicut ⁊ baps. n̄ aliter cogat necessitas
n̄ debz itari. sicut n̄ baps l ordo. Nulli q sa
cramento facienda ē iniuria q putat fieri cum non
itandum itatur. S; utrum aliquod illa itari possit
questio est. Nā de bapo ⁊ ordine q n̄ debeant
itari aug apte dic. utrumq sacramentum ē ⁊ qua
consecratione datur. illud qdē cum baptizatur. illud cum quis
ordinatur. ideo i catholica ecclesia utrumq n̄
licet itari. q neutri iniuria facienda ē. q
idubitanter ⁊ de confirmatione tenendum ē. De
aliis ū utrum itari ualeant l debeant postea
disseremus. De sacramento altaris.

Post sacramentum bapi ⁊ confirmationis sequitur
eucharistie sacramentum. p bapm mundamur
p eucharistiā in bono consummamur. Baps
estus uiciorum extinguit. eucharistia spiritualiter
reficit. Vnde ⁊ excellenter dr eucharistia. i.
bona gra. q i hoc sacramento n̄ m̄ e augmentum
gre ⁊ uirtutis. s; ille totus sumitur q ē fons ⁊
origo gre totius. Cuius figura precessit qn manna
pluit dns patribus i deserto. q cotidiano celi
pascebantur alimento. Vnde panem anglorum manducauit homo. s; tñ panem illum q manducauerit
mortui sunt. Iste ū panis uiuus q de celo
descendit. uitam mundo tribuit. manna illud
de celo. i. sup celum istud scaturiebat in
alterum diem seruatum. l ab omni corruptione
alienum. qdcumq religiose gustauerit. corrup
tionem n̄ uidebit. Illud datum fuit antiquis
p transitum maris rubri. ū submersis egyptiis
liberati sunt hebrei. Ita ū celeste manna n̄ n̄ re
natis parari debz. Panis ille corporalis populum
antiquum ad trā pmissionis p desertum eduxit.
hec esca celestis fideles huius sclī desertum transe
untes in celum subuehit. Vnde recte uia
ticum apellatur. q i uia reficiens nos ad pa
triam usq pducit. Sicut q i mari rubro figura
huius bapi precessit. ita i manna figuratio dnici
corporis. Hec duo sacramenta demonstrata sunt.
qn de latere xpi sanguis ⁊ aqua fluxerunt. q scilicet
p sanguinem redemptionis ⁊ aquam ablutionis
nos redimere a diabolo uoluit. ⁊ a peccato.
sicut israhelitas p sanguinem agni pascalis
ab exterminatore ⁊ ab egyptiis liberauit p aquas
maris.

Huius tamen sacramenti ritum melchisedech ostendit. ū panem ⁊ uinum habetur obtulisse.
unde ū ut ambrosius intelligi datur anterius
esse sacramentum xpianorum q iudeorum. De istitucione sacramenti.

Hic autem alia consideranda occurrunt. scilicet
sacramenti istitucio. forma. ⁊ res.
Sacramentum dns instituit qn p typicum agnum
corpus ⁊ sanguinem suum dedit discipulis i
cena. Vnde eusebius emisenus. q corpus assumptum
ablaturus erat ab oculis ⁊ illaturus sideribus
necesse erat ut die cene sacramentum nobis
corporis ⁊ sanguinis consecraret. ut coleretur
iugiter p misterium q semel offerebatur.

Gerbandus [illegible] Celebrandi [illegible]

Aug contra [illegible] pauli parmenianum.

Ambrosius.

x

ū ē

Ergo ⁊ sanus ē pane uerbo panis
celestis panis. ū ē sanus ū sanus.
maior [illegible] baps corpus [illegible]
[illegible] signis maius [illegible]

[illegible] [illegible] ego ita scribit quenit ad nos quosdam
scandalizatos fuisse q presbiteros consignitare tangere eos qui bab
[illegible] et nos ipsum [illegible] usum [illegible]
esse [illegible] si omo de hoc re aliqui contristantur [illegible]
epi defuerint ut presbiteri etiam baptizatos consignare
debeant [illegible] Quod aliud est scandalo [illegible]
concessimus [illegible]

De forma.

Ambrosius in libro de sacramentis.

in pretium. Forma autem ubi est quam ipse ibidem edidit dicens. Hoc est corpus meum. et iterum. Hic est sanguis meus. Cum enim hec verba proferuntur. conversio fit panis et uini in substantiam corporis et sanguinis Christi. reliqua ad laudem dei dicuntur. Unde Ambrosius. Sermone Christi conficitur hoc sacramentum quia sermo Christi creaturam mutat. et sic ex pane fit corpus Christi. et uinum cum aqua in calicem missum. fit sanguis consecratione uerbi celestis. Consecratio quibus fit uerbis. Attende que sint uerba. Accipite et comedite ex hoc omnes. hoc est corpus meum. et iterum. Accipite et bibite ex hoc omnes hic est sanguis meus. Et reliqua omnia que dicuntur laus deo defertur. oratio premittitur pro populo, pro regibus et ceteris. Augustinus. credendum est quod in uerbo Christi sacramenta conficiantur. Reliqua omnia nichil aliud sunt quam laudes et obsecrationes fidelium et peticiones. Ecce que sit institucio et forma huius sacramenti. Ubi consideratione dignum est quare illud sacramentum post cenam dederit dominus. Dominus ergo Christus ad inuisibilia paterne maiestatis migraturus. celebrato cum discipulis typico pasca quoddam memoriale eis commendare uolens sub specie panis et uini. corpus suum et sanguinem tradidit eis. ut ostenderet ueteris legis sacramenta inter que precipuum erat agni pascalis sacrificium in morte sua terminari. ac noue legis sacramenta substitui in quibus excellit misterium eucharistie. ideo et post alia dedit ut unum hoc artius memorie infigeret discipulorum et ab ecclesia deinceps frequentaretur. Sed non ex inde disciplinam sumpserunt in posterum. ut post alios cibos sumatur. potius a ieiunis sumi oportet. sic apostolos docet ut singulari reuerencia diuidicetur. id est discernatur ab aliis cibis quod dominus apostolis disponendum reliquit. Unde Augustinus. Apparet cum primo acceperint discipuli eucharistiam non eos accepisse ieiunos. non ideo tamen calumpniandum est uniuerse ecclesie quod a ieiunis sumitur semper. placuit enim spiritui sancto ut in honore tanti sacramenti prius in os Christiani dominicum corpus intraret quam alii cibi. ideo usque mos iste seruatur. non enim quia post cibos dominus

Jeronimus.

Quare post alium cibum dedit corpus et sanguinem discipulis.

Augustinus in libro responsionum ad Ianuarium.

dedit. ideo pransi uel cenati illud accipere debent. uel illi faciebat quos arguit apostolus. nam saluator quo uehementius commendaret misterium illius altitudinem. ultimo hoc uoluit infigere cordi et memoribus discipulorum a quibus ad passionem digressurus erat. Quo autem ordine deinceps sumeretur apostolis per quos ecclesiam dispositurus erat seruauit docendum.

De sacramento et re.

Nunc quid sit ibi sacramentum et quid res uideamus. Sacramentum est inuisibilis gratie uisibilis forma. forma ergo panis et uini que ibi uidetur sacramentum est. scilicet signum sacre rei quia preter speciem quam ingerit sensibus aliud aliquid facit in cogitationem uenire. Tenent et species uocabula rerum que ante fuerant. scilicet panis et uini. Huius autem sacramenti gemina res est. una scilicet contenta et significata. alia significata et non contenta. Res contenta et signata est caro Christi quam de uirgine traxit et sanguis quem pro nobis fudit. Res autem signata et non contenta est unitas ecclesie in predestinatis uocatis iustificatis et glorificatis. Hec est duplex caro Christi. Unde Jeronimus. Dupliciter intelligitur caro et sanguis Christi. uel illa que crucifixa est et sepulta et sanguis qui lancea militis effusus est. uel spiritualis illa ac diuina. de qua ipse ait. Caro mea uere est cibus et sanguis meus uere est potus. et nisi manducaueritis carnem et biberitis sanguinem etc.

Augustinus in libro de ciuitate dei.

Augustinus in omelia pascali.

De re sacramenti.

Augustinus super Iohannem.

Jeronimus super epistolam ad hebreos.

De tribus que hic possunt distingui.

Sunt hic tria que distinguenda. unum quod tantum est sacramentum. alterum quod est sacramentum et res. tercium quod est res et non sacramentum. Sacramentum et non res est species uisibilis panis et uini. Sacramentum et res, caro Christi propria est et sanguis. Res et non sacramentum mistica eius caro. Porro species illa uisibilis sacramentum est gemine rei quia utramque rem significat. et utriusque rei similitudinem gerit expressam. Nam sic panis pre ceteris cibis corpus reficit et sustentat et uinum hominem letificat atque inebriat. sic caro Christi interiorem hominem plus ceteris gratiis spiritualiter reficit et saginat. Unde calix testamenti quia per eum bibitur et similitudinem cum re mistica que est unitas fidelium. quia sicut ex multis granis conficitur unus panis. et ex pluribus acinis uinum in unum confluit. sic ex multis fidelium personis unitas ecclesiastica constat. Unde apostolus ait. Unus panis et unum corpus sumus multi. Unde Augustinus. Unus panis

Augustinus de sacramentis fidelium.

et unum corpus ecclesia dicitur, pro eo quod sicut unus panis ex multis granis et unum corpus ex multis membris componitur, sic ecclesia ex multis fidelibus caritate copulante connectitur. Hoc misterium pacis et unitatis nostre Christus in sua mensa consecravit: qui accipit hoc misterium unitatis et non tenet vinculum pacis, non accipit misterium pro se, sed contra se. Cum ergo sacramentum est corpus Christi proprium de virgine sumptum, quia ut corpus Christi ex multis membris purissimis et inmaculatis constat, ita societas ecclesiastica ex multis personis a criminali macula liberis consistit. In cuius rei typo facta est archa domini de lignis Sethim que sunt inputribilia et albe spine similia.

De duobus modis manducandi.

Et sicut due res sunt illius sacramenti, ita et duo modi manducandi: unus sacramentalis quo boni et mali edunt; alter spiritualis quo soli boni manducant.

Aug. de blasphemia in Spiritum sanctum. De verbis evangelii.

Unde Aug.: Quid est Christum manducare? Non est hoc solum in sacramento corpus eius suscipere: multi enim indigne accipiunt; sed in ipso manere et habere ipsum in se manentem. Spiritualiter enim manducat qui in unitate Christi et ecclesie quam sacramentum significat manet. Nam qui discordat a Christo nec carnem eius manducat nec sanguinem bibit, etsi tante rei sacramentum cotidie ad iudicium sui accipiat.

Aug. in libro sententiarum Prosperi.

Spiritualem manducationem Aug. distinguens a sacramentali ait: Ut quid paras dentem et ventrem? Crede et manducasti. Credere enim in eum hoc est manducare panem et vinum. Qui credit in eum manducat eum.

Aug. de libro de penitentie remedio.

Item quid sit manducare Christum ipse dicit: Qui manducat carnem meam et bibit sanguinem meum in me manet et ego in eo. Qui ergo in me non manet nec ego in ipso, etsi accipiat sacramentum, acquirit magnum tormentum.

Aug. de verbis evangelii.

Item. Illud ambigendum est tunc quemque corporis et sanguinis domini participem fieri quando membrum Christi efficitur, nec alienari ab illius panis calicisque consortio, etiam si antequam panem illum edat et calicem bibat, de hoc seculo in unitate corporis Christi constitutus abscedat. Sacramenti quippe illius beneficio non privatur, quando ille hoc quod illud sacramentum significat invenitur.

Aug. de sacramentis fidelium.

Item. In illo sacramento corpus et sanguinem suum commendavit nobis, quod et fecit nos ipsos. Nam et nos corpus ipsius facti sumus. Item. Qui discordat a Christo non manducat carnem Christi nec sanguinem, etsi tante rei sacramentum ad iudicium sibi cotidie sumat.

De errore quorundam qui dicunt a bonis tantum corpus Christi sumi.

Hec verba et alia huiusmodi de spirituali manducatione agunt. Quidam vero obtuso corde legentes erroris caligine involuti sunt adeo ut dicere presumpserint corpus et sanguinem Christi a bonis tantum sumi et non a malis. Sed indubitanter tenendum est a bonis sumi non modo sacramentaliter sed et spiritualiter; a malis vero tantum sacramentaliter, id est sub sacramento, scilicet sub specie visibili carnem Christi de virgine sumptam et sanguinem pro nobis fusum sumi, sed non misticam que tantum bonorum est, quod subditis probatur testimoniis.

Gregorius in libro dialogorum IIII. Aug. in libro evangeliorum (?). Aug. super Iohannem.

Gregorius ait: Est quidem in peccatoribus et indigne sumentibus vera Christi caro et verus sanguis, sed essentia, non salubri efficientia. Item Aug.: Multi accipiunt indigne corpus Christi, de quibus ait apostolus: Qui manducat corpus domini indigne iudicium sibi manducat et bibit. Per quod docemur quam cavendum sit male accipere bonum. Ecce enim factum est malum dum male accipitur bonum. Sic econtra apostolo factum est bonum dum bene accipitur malum, scilicet dum stimulus satane patienter portatur. Ergo et mala prosunt bonis, sicut angelus sathane Paulo, et sancta obsunt malis. Bonis sunt ad salutem, malis ad iudicium. Unde qui manducat iudicium sibi manducat et bibit, non quia res illa mala est, sed quia malus male accipit quod bonum est. Idem: Indigne quis sumens corpus Christi non efficit ut quia malus est malum sit quod accipit, vel quia non ad salutem accipit nil accipiat. Corpus enim et sanguis domini nichilominus erat illis quibus ait apostolus: Qui manducat et cetera. His aliisque pluribus aperte ostenditur quod et a malis corpus verum Christi et sanguis sumitur, sed sacramentaliter non spiritualiter.

De intelligentia verborum quorundam.

Secundum hos duos modos sumendi intelligentia quorundam verborum ambigue dictorum distinguenda est. Ait enim Aug.: Bonus accipit sacramentum et rem sacramenti, malus vero sacramentum et non rem. Sacramentum scilicet hic dicit corpus Christi proprium de virgine ductum, rem vero spiritualem carnem Christi. Boni quidem utrumque carnem Christi accipiunt. Mali vero tantum sacramentum, id est corpus Christi sub sacramento, et non rem spiritualem. Item non manducans manducat et manducans non manducat, quia non manducans sacramentaliter aliquando manducat spiritualiter, et econverso. Et qui manducat spiritualiter unitatem carnis

et sanguinis Christi sumitur, quia ipsa efficientiam habet, id est remissionem peccatorum. Post quod videtur orari cum dicitur: Perficiant in nobis quaesumus domine tua sacramenta quod continent, ut quae nunc specie gerimus, rerum veritate capiamus. [Rerum] Veritate dicit ipsam efficientiam, quasi petat haec sacramenta perficere, ut sic sacramentaliter carnem Christi sumimus, ita spiritualiter sumamus. Vel petit sacerdos ut Christus, qui nunc sub specie panis et vini sumitur, manifesta visione sicut in essentia divinitatis est quandoque capiatur. Constat igitur a bonis et a malis sumi corpus Christi; sed a bonis ad salutem, a malis ad perniciem.

Gl. — Gl. — Gl.

De heresi aliorum qui dicunt corpus Christi non esse in altari nisi in signo.

Sunt item alii praecedentium insaniam transcendentes, qui Dei virtutem iuxta modum naturalium rerum metientes, audacius ac periculosius veritati contradicunt, asserentes in altari non esse corpus vel sanguinem Christi, nec substantiam panis vel vini in substantiam carnis et sanguinis converti; sed Christum ita dixisse: Hoc est corpus meum, sicut apostolus dixit: Petra autem erat Christus. Dicunt enim ibi esse corpus Christi tantum in sacramento, id est in signo, et tantum in signo manducari a nobis. Qui errandi occasionem sumunt ex verbis veritatis, unde a verbis prima heresis facta est in discipulis Christi. Cum enim diceret: Nisi quis manducaverit carnem meam et biberit sanguinem meum, non habebit vitam aeternam; illi non intelligentes dixerunt: Durus est hic sermo, et quis potest eum audire? et abierunt retro. Illis discedentibus instruxit duodecim qui remanserant: Spiritus est inquit qui vivificat, caro autem nihil prodest. Verba quae locutus sum vobis spiritus et vita sunt. Intellexisti spiritualiter: spiritus et vita sunt. Intellexisti carnaliter: etiam sic spiritus et vita sunt, sed tibi non sunt. Spiritualiter intelligite quae locutus sum. Non hoc corpus quod [videtis] manducaturi estis, et bibituri sanguinem illum quem fusuri sunt qui me crucifigent. Sacramentum aliquod vobis commendavi; spiritualiter intellectum vivificabit vos. Caro autem non prodest quidquam. Sed et aliae insaniae illorum fomitem ministrantia dicit Augustinus: Donec finiatur seculum sursum est dominus; sed tamen et hic nobiscum est veritas domini. Corpus enim in quo resurrexit uno loco esse oportet; veritas autem eius ubique diffusa est. Item: Una persona est Deus et homo, utrumque per id quod Deus est in caelo, per id quod homo est in terra. Christus dicit: Pauperes semper vobiscum habetis, me autem non semper habebitis. His aliisque utuntur praefati heretici in assertione sui erroris.

Aug. super Ioh. tract. l. iiii. — Aug. super psal. l. iiii. — Sup Ioh.

Determinatio praemissorum.

Quae ex ratione eadem omnia accipienda sunt. Illis enim negatur ipsum corpus Christi a fidelibus sumi vel in altari esse, sed his veritas apostolos et etiam nos instruxit, quia ipsum corpus non per partes discerptum, ut putaverunt illi, [resurgens] sed quod reddit abierunt, sed integrum, non visibile in forma humana, sed invisibile sub forma panis et vini, corpus et sanguinem nobis dedit. Quem sensum confirmat Augustinus dicens: Ipsum quidem et non ipsum corpus quod videbatur manducatur: ipsum invisibile, non ipsum visibile. Item: Et si necesse est illud visibiliter celebrari, necesse est tamen invisibiliter intelligi. Ita et intelligendum est corpus Christi esse in uno loco, scilicet visibiliter in forma humana; veritas tamen eius, id est divinitas, est ubique. Veritas etiam eius, id est verum corpus, in omni altari est, ubicumque celebratur. Sic etiam illud intelligendum est: Pauperes [autem] n. s. h. m. a. n. s. h., scilicet corporalem praesentiam, scilicet qua [vel] cum eis conversabatur. Similiter per id quod homo est in caelo est visibiliter, sed invisibiliter est in altari, quia non in forma humana apparet, sed forma panis et vini operitur. Unde et invisibilis caro eius dicitur, quae vere est in altari; sed quia non in sua specie apparet, invisibilis dicitur. Unde Augustinus: Hoc est quod dicimus, quod omnibus modis approbare contendimus: sacrificium ecclesiae duobus modis confici, duobus constare: visibili elementorum specie et invisibili domini nostri Ihesu Christi carne, et sacramento et re sacramenti, id est corpore Christi. Sicut Christi persona constat et conficitur ex Deo et homine, cum ipse Christus verus Deus et verus homo sit; quia omnis res illarum rerum naturam et veritatem in se continet ex quibus conficitur. Conficitur autem duobus sacrificium ecclesiae, sacramento et re sacramenti, id est corpore Christi. Est igitur sacramentum et res sacramenti, [idem] id est corpus Christi. Ecce invisibilem dicit carnem Christi, quia forma operta panis sumitur et celebratur. Hoc quoque corpus dicit esse sacramentum et rem, ex quo confirmatur quod supra diximus.

Deinde addit quod magis lectorem movet: Caro eius est quam forma panis opertam in sacramento accipimus, et sanguis eius quem sub vini specie ac sapore potamus. Caro videlicet carnis, et sanguis sacramentum est sanguinis. Carne et sanguine utroque invisibili et intelligibili spirituali significatur corpus Christi visibile et pal-

Aug. in epla ad Irenem. — Aug. de civitate Dei [?] est invisibilis. — Aug. in li. sententiarum prosperi. — Aug. in eodem.

pabile plenū gr̄a 7 diuina maiestate. Que sit intelligentia p̄missorum.

Attende his diligent' q̄r t̄po q̄dam utar' h' aug'. q̄ solet res significantes rer' sortiri uocabula q̄s signāt. h' ḡ uisibil' sp̄es panis uocat' noīe carnis. 7 uisibil' sp̄es uini noīe sanguis. Inuisibil' u' 7 intelligibil' dr̄ caro x̄. q̄r s' illa sp̄e n̄ n̄ uidr' caro x̄. s' intelligr'. ita 7 sanguis. Caro inuisibil' dr̄ ēē sac̄m̄tm carnis uisibil'. q̄r sp̄es panis s' q̄ illa n̄ uidr' caro ē sac̄m̄tu carnis uisibil'. q̄r carne in uisibili u' sp̄e. s' q̄ caro x̄ n̄ uidr'. Caro signat' corp' x̄. q̄d ē uisibile. 7 palpabile u' i forma sua apparet. Ita 7 de sanguine accipi debet. quē sensū affirmat aug'. q̄ p̄ie q̄b' p̄dicta intelligenda sit q̄r obscure dixat. ɔsequēt' dicens ita pane uocari corp' x̄. cū re sit sac̄m̄t corporis x̄. q̄ i cruce positū ē. sic ipa imolatio que fit manib' sacdotis uocat' x̄ passio n̄ rei ūitate. s' sigcanti misterio. 7 sic sac̄m̄tū fidi dr̄ fides. Satis respōsū ē hereticis 7 obiectionib' eor' q̄ negāt uēm corp' x̄ i altari ēē. 7 panē i corpore t uinū i sangnē mistica ɔsec̄tiōe ɔūti dicētes. q̄s audeat māducare dn̄m suū. Qs audeat 7 dīe cotidie formari corp' x̄. de matia l' suba q̄ n̄ fuit caro ūginis. Auctoritatib' p̄bat uēm corp' x̄ ēē in altari 7 i d. p̄a. cūti.

Hec 7 his similia obiciūt illi i diuino misterio legē nat'e sectātes quor' p̄fidiā subdita ɔiunciūt testimonia. Ait eni ueritas. Accipite h' ē corp' meū. It' Ambrosi'. si tm̄ ualuit s'mo helię u' ignē de celo deponēt n̄ ualeb' tm̄ x̄ sermo u' subas mutēt. De toci' mūdi opib' legit' q̄r ipe dix' 7 facta s' 7c. Sermo g̃ q̄ potuit ex nichilo face q̄ n̄ erat. n̄ p̄ ea q̄ st i id mutare q̄d n̄ erat. n̄ eni minꝰ ē dare q̄ mutare nouas natas reb'. It' si ordinē q̄rimus uiro mixta femina geñare ɔsueuit. Liqt g̃ q̄ p't nat'e ordinē ūgo gentauit. 7 hic q̄ ɔficim' corp' ex ūgine ē. Q' d h' q̄ris g̃ nat'e ordinē i x̄ corpore c p't nm sit ipe part' ex ūgine. It' aū benedictione alia sp̄es noiat'. p' ɔsec̄tionē corp' sigat'. Aū ɔsec̄tione aliud dr̄. p' ɔsec̄tionē sanguis nūcupat'. tu dicis amē h' ē uēm fiat q' sermo sonat. affect' sentiat. It' aug'. In sp̄e panis 7 uini q̄ uidem' res inuisibiles honoram' i carne 7 sanguine. n' similit' p̄ndim' has duas sp̄es sic aū ɔsec̄tionē p̄ndebam'. c̄ fideli' fateam' aū ɔsec̄tionē ēē panē 7 uinū q̄ n' format. p' ɔsec̄tionē u' carnē x̄ 7 sanguinē q̄ bndictio ɔsec̄uit. It' Ambrosi'. Panis ē i altari usitat' aū ūba sac̄. u' accessit ɔsec̄tio de pane x̄ fit caro. Quō eni p q̄ panis dr̄ ēē x̄ corp'. ɔsec̄tione q̄ fit x̄ sermone. It' sitta uis ē i sermōe x̄. u' icipet ēē q̄ n̄ erat. q̄tomag' op̄atur u' op̄atus u' sit q̄ erat. 7 i aliud ɔmutent'. 7 sic q̄ erat panis aū ɔsec̄tione. iā corp' x̄ ē. p' ɔsec̄tione q̄r sermo x̄ c̄atam mutat. 7 sic ex pane fit corp' x̄. 7 uinū c̄ aq̄ in calice missū fit sangis ɔsec̄tiōe uba celestis. It' aug'. sic p spm̄ uā caro sin coitu c̄at'. ita p eūde ex suba panis 7 uini idē corp' 7 sangis ɔsec̄tur. Corp' x̄ ūitas ē 7 figa. Ūitas dū corp' x̄ 7 sangis ūtute sp̄s ex panis uinīq; substātia efficit'. Figa ū ē id q̄ exti' sentit'. It' eusebi' emissen'. Inuisibil' sacdos uisibiles creat'as i subam corporis 7 sanguis sui ūbo suo secreta potestate ɔmutat. Ex his aliis q̄ plib' ɔstat uerū corp' x̄ 7 sanguinē i altari ēē. īmo integrū x̄pm sub utaq; sp̄e 7 subam panis i corp' 7 uini subam i sanguinē ɔūti.

Si aū q̄rit' q̄lis sit illa ɔūsio. an formal' an subal' t' alti' gen'is diffinire n̄ sufficio. formale tn̄ n̄ ēē ɔgnosco. q̄r sp̄es rer' q̄ aū fuerāt remanēt. 7 sapor 7 pondus. q̄b'dā tn̄ uidt' subal' ēē sic dicētib' subam ɔūti i subam. u' h' suba essentialit' f'at illa. cui sensui p'misse auctoritates ɔsentire uident'. De modo ɔuersionis.

Sed huic sententie sic opponit' ab aliis Si suba panis t' uini ɔūtit' subalit' i corp' x̄ t' s' cotidie fit aliq̄ suba corp' t'

Hec intelligenda esse a sensibus Ag. firmat.

Ambr. in l. de sacm̄tis.

Ambros.

Aug' in l. sententiar' p̄sp.

Ambr. in l. de sacm̄tis.

Ambrose.

Aug' in sermone q̄da de u'.

b' serm. ... gelii

l' sanguis x̄ · q ān n̄ erat · 7 hodie ē aliqd corp̄
x̄ qđ heri n̄ erat · 7 cotidie augeṫ corp' x̄ 7 for
matr̄ de maria deinʼ i ɔceptiōe n̄ fuit fact̄
Verb' h' m̄ respōdi p̄ · q̄ n̄ ea rōe dr̄ corp' x̄
ɔfici · u̇bo celesti qđ ip̄m corp' i ɔceptu u̇
ginis formatū deīceps formeṫ · s̄ q̄ sub̄a
panis l' uini q̄ an̄ n̄ fuerat corp' x̄ · l' s̄ · u̇bo
celesti fit corp' 7 sangs̄ · 7 io sacerdotes dn̄i
ɔficere x̄ corp' 7 s̄ · q̄ eoꝝ ministerio sub̄a pa
nis fit caro · 7 sub̄a uini fit sangs̄ x̄ · n̄
tn̄ aliqđ addiṫ corpi l' sanguini · n̄ augeṫ
corp' x̄ l' sanguis. Q'o dr̄ corp' x̄ ɔfici d̄ sub̄a panis.

Si u̇ qris modū q̄ id fi possit · breuiter
respondeo. Misteriū fidei p̄ salubr̄ credi
ī uestigari salubr̄ n̄ p̄ · q̄ · g̃ corp' x̄ panis
ī id mutatiōe n̄ augmtaṫ · n̄ sangs̄ ex uini
ɔūsiōe · ei uoluntate 7 potentie asserebaṫ q̄
eduxeṫ ide corpus de u̇gine · fit g̃ sub̄a
illa ista · s̄n̄ h' augmto. Nec ido ɔceduṫ
qđa q̄ sub̄a panis aliqn̄ fit caro x̄ 7 si fi
at caro x̄ sic farina ē panis facta 7 aq̄ ē
facta uinū · n̄ tn̄ dr̄ farina ē panis 7 aq̄
ē uinū. Alii u̇ ɔcedūt illđ q̄ erat panis
l' uinū p' ɔsectione ēē corp' 7 s̄ · n̄ tn̄ seqr̄
panis ē caro x̄ · l' uinū ē sanguis · q̄ sub̄a
panis l' uini p' q̄ facta ē caro x̄ l' sangs̄ n̄
ē sub̄a panis l' uini s̄; caro 7 sangs̄. Ido d̄
lingueđū uideṫ ē dr̄ sub̄a panis · l' id q̄
erat panis n̄ ē corp' x̄. Panis em̄ panis
n̄ ē corp' x̄ · s̄; mutata · i · q̄ facta ē · ē corp'
x̄ · n̄ dn̄s subām panis l' uini · materiam
ēē corporis l' sanguis dn̄i q̄ n̄ de ea u̇ de
maria formaṫ corp' x̄ · s̄; i pa formaṫ i illđ
7 efficiṫ illđ. Vn̄ Aug. Corp' x̄ dr̄ illđ q̄

ex fructib' t̄re acceptū 7 p̄ce mistica
ɔsectū sumim' i memoriā passiōis dn̄ice
qđ c̄ p man' hoīs ad illā uisibile spem
pducaṫ · n̄ scificaṫ u̇ sit tā dignū sac
mtū n̄ opante inuisibilit̄ spū dī.

Quidā u̇ sic dn̄t ɔūsionē illā ēē u̇el
Aligndā u̇ sub ill' accītib' sub qbus
p' erat sub̄a panis 7 uini p' ɔsectionē
sit sub̄a corporis 7 s̄ · sic tn̄ u̇ n̄ eis affixaṫ
7 sic asserūt dictū · pane transire i corp' x̄ · q̄ u̇
erat panis nc̄ē corp' x̄ · q̄ si ē · qđ g̃ fit de sub̄a
panis 7 uini. Illi dn̄t · l' i pia cemē materiā
resolui l' i nichilū redigi.

Alii u̇ putauert ibi subām panis 7 uini
remanere · 7 ibide corp' x̄ 7 sanguinē ēē
7 hac rōe dici illā subām fi ista · q̄ u̇ ē h' · ē illa
q̄ mirū ē 7 p̄pm̄ subām panis l' uini dn̄t ēē
sacmtū s̄; q̄ n̄ sit ibi sub̄a n̄ corp' x̄ · 7 sangs̄
ex p̄dictis 7 ex subditis apte ostndiṫ. Ait em̄
Ambs̄. Pane istū que sumim' i misterio illū
utiq' itelligo q̄ manu sp̄s sci formaṫ ē i utē
ginis uito 7 igne passiōis decoct' i ara cruci.
Panis n̄ anglōꝝ fact' ē cib' hominū. un̄ ait.
Ego sū panis ui · q̄ · d · c · d · 7 ite panis quē
ego dabo · c · m · e · p · m · u · Ex his nāq' sniten
ciis duab' apte daṫ intelligi q̄ panis ille 7
iste n̄ duo · s̄ un' p · 7 una caro p'cul dubio
unū corp' efficiṫ. Illđ ue · illđ sane q̄ sūptū
ē de maria u̇gine qđ resurrex' 7 i celū as
cendit. Ite Gḡ. Q's fideliū dubiū h'e

possit i ipsa imolatiōis hora ad sacerdotis uocē
celos apiri i illo x̄ misterio anglōꝝ choros ad
ēē sūma 7 ima sociari t. Vnū q̄ ex uisibi
lib' atq' iuisibilib' fi ste eođe momto 7 in
celū rapiṫ ministerio anglōꝝ · ɔsociadū cor
pori x̄ · 7 an̄ oclos sacerdotis in altari uideṫ · sic
diuinitas ubi totū iplet mūdū · ita
mltis locis corp' illđ ɔseciṫ · n̄ tn̄ st̄ mlta
corpa x̄ · s̄ unū corp' 7 un' s̄ · ido q̄ siue pl'
siue min' qs in̄ pcipiat · oīs eqlit̄ corp'
x̄ i integrime sumit. Post ɔsectionē g̃ n̄ ē ibi
sub̄a panis l' uini licet spēs remaneant
ē t̃ spēs panis 7 ui · ibi sic 7 sapor. Vn̄ aliud uideṫ
aliud itelligiṫ.

Q're sub alia specie.

Sub alia au̇ spē t̃buis de causis carnē 7
sanguinē tradit x̄ · 7 deīceps sumēdū i
stituit. Vt fides habeṫ meritū · q̄ ē de his q̄
n̄ uidentr̄ · q̄ fides n̄ h̄t meritū · c̄ · h' · p' · e' · 7 i
ido ne abhorreret anim' q̄ c̄neret ocl's q̄
n̄ h̄mus i usū carnē crudam 7 sāguinē comedē

[Aug.] q̄ g̊ x̄ⁱᵐ uorari dentib; fas n̄ ē ī mist̄io carnē
⁊ sanguine nob̄ cōmendari ⁊ ido ne ab īfidel̄
religioni insultaret. Vn̄ Aug. Illā rationabi
li ꝗ ū sanguis similitudine sumam̄. ū ita
⁊ ueritas n̄ desit ⁊ ridiculū nullū fiat a paga
nis. q. cruore occisi hōis bi[...] q[...] [...]nt.
[Amb.] Ne g̊ si fieret ⁊ ne uideret[ur] [...]sic p[...] q̄d a
horror ēēt cruoris. i similitudi[ne] [...] ne
accipis sacm̄tū. Ex p̄missis ī liq̄t q̄re
sub alia sp̄e. ⁊ q̄re sub ipā h̄ sacm̄tū dns̄ cele
brauit ⁊ celebrari a nob̄ istituerit. [Q̄re sub duplici sp̄e.]

Sed q̄re sub duplici sp̄e sumit̄. c̄ sub alt̄
ut tot̄ sit x̄. Vt ostendet̄ totā humanā
naturam assūpsisse ū totā redimere. panis e
ad carnē refert̄. uinū ad aīam. q̄ uinū
operat̄ sanguinē ī q̄ sedes aīe a phisicis ēē dr̄.
Id g̊ ī duab; sp̄eb; celebr̄ ū aīe ⁊ carnis suscep
tio ī x̄ ⁊ utriusq; libatio ī nob̄ signet̄. Valet
[Sup eplam ad corinthios.] e ū ut Amb̄s. ad tuitionē aīe ⁊ corp̄is q̄ p̄ci
pim p caro x̄ p salute corporis. sangs̄ ū p aīa
nrā offert̄. Sic p̄figurat moyses caro inq̄t
p corpe nr̄o offert̄ sangs̄ ū p aīa. s; tn̄ sub
utraq; sp̄e sumit̄ q̄d ad utrūq; ualet. q̄ sub utraq;
tot̄ sumit̄ x̄. s; n̄ ī alt̄a tm̄ sumet̄ ad alt̄i
tm̄. i. corp̄is l aīe n̄ utriusq; parit tuitionē
ualē signaret̄. sub utraq; tn̄ sp̄e tot̄ sumit̄ x̄
n̄ pl̄ sub utraq; n̄ min̄ sub alt̄a tm̄ sumitur.
[Hyl.] Eade rōe ū ait hilari[us] ī corpe x̄. q̄ ī mā
na p̄cessit de q̄ dr̄. q plus collegat n̄ habuit
ampli n̄ q min̄ parauat habuit min̄.

Set licet sub utraq; sp̄e tot̄ x̄ sumat̄ tn̄ n̄
fit ꝯfusio panis n̄ ī carnē n̄ uini n̄ ī sangnē.
Nec debet dici duo sacm̄ta. s; unū. q̄ sub
utraq; sp̄e idē tot̄ sumit̄ n̄ iterari sacm̄tū q̄
bndictio n̄ repetit̄ sup eāde spēm. Neq; alig
sub ē ī sacficiū altaris offerri debet q̄n de
uinis p̄ offerri corp̄ x̄ l sanguis. [Q̄re aq̄ miscetur]

[Iuli pp.] Aqua ū admiscēda ē uino q aq̄ poplm̄ signat
q p x̄ passione ē redēpt̄. Calix g̊ dnīc̄ iux̄
canonū p̄cepta aq̄ ⁊ uino mixt̄ debet offerri.
q̄ uidem ī aq̄ poplm̄ itelligi ī uino ostendi

sangnē x̄. Cū g̊ ī calice uino aq̄ miscet̄
x̄ popls adunat̄ ⁊ credentiū popls ei ī quē
credidit copulat̄. Que copulatio aq̄ ⁊ uini
sic miscet̄ ī calice x̄ ū mixtio illa n̄ possit
separari. Nā si uinū q̄s tm̄ offerat. sangs̄
x̄ incip ēē sine nob̄.

Si ū q̄rit̄ an sit irritū q̄d g̊it̄. s; aqua [Iulius pp]
p̄termittat̄. audi [...] q̄d seq̄t̄ ī eodem
canone. Non op̄; ut q̄d calix dnī ēē aq̄ sola aut
uinū solū n̄ utrūq; misceat̄. Ite Cip̄an̄ [Cip̄anus.]
calix dnī n̄ ē aq̄ sola aut uinū solū n̄ utrūq;
misceat̄. sic n̄ corp̄ dnī p̄t ēē sola farina n̄
utrūq; fuerit adunat̄ ⁊ panis unius cpage
solidatū. Si q̄s tn̄ n̄ ītendens īducē heresi
obliuione l ignorātia aq̄ p̄termiserit. n̄ uid̄
irritū ēē sacm̄tū. s; ille ḡuit̄ ē corripiend̄
Nā ⁊ g̊ ecclīa n̄ apponē aq̄ dr̄. Qd̄ ⁊ ex dic
tis cip̄ani uidet̄ colligi posse ait eni. Si q̄s
de antecessorib; nr̄is l ignoranti l simpliciter
n̄ h̄ seruauit q̄d nos dns̄ facē exēplo ⁊ magis
t̄io docuit. p̄ simplicitati eī īdulgētia dnī
uenia ꝯcedi. Nob̄ ū n̄ p̄ ignosci. q̄ nc̄ a
dn̄o istructi sum̄ ū calicē dnī cū uino
mixtū. s; q̄d dns̄ obtulit offer[ri]. Ex h̄
uidet̄ q si q̄s simplicit̄ l ignorant̄ uinū offe
rat sn̄ aq̄ sacificiū ꝯficiat. Aq̄ ū sn̄ uino nulla
ten̄ p̄ offerri in sacficiū. n̄ panis n̄ de fru
mento n̄ ḡnū frumenti n̄ redactū ī panem
q̄ ⁊ x̄ panē se dic̄ ⁊ g̊no frumenti se cparat.

Ad g̊ sup dictū ē n̄ posse uinū solū offerri [Determinatio premisse.]
determinari oportet. recip̄ exceptionē.
n̄ p̄ n̄ simplicit̄ l ignorant̄ fiat. l n̄ p̄. i. n̄
debet. q̄b; dā tn̄ uidet̄ h̄ generale ēē

Colligit̄ ⁊ ex p̄dictis q x̄ uinū aq̄ mixtū
dedit discipulis; Corp̄ ū tale dedit q̄le tn̄ habuit
i. mortale ⁊ passibile. nc̄ ū sumit̄ a nob̄
īmortale ⁊ īpassibile. n̄ tn̄ maiorē effici
entiā h̄t [Iulius pp.]

Eucharistia aq̄ intincta n̄ debet
dari poplo p supplemento cōmunionis
q n̄ legit̄ x̄ alicui discipulo p̄buisse
panē intinctū n̄ iude tc̄ ū n̄ accepit [Id̄ sup ioh̄.]

Sumite [...] xp̄o ne sit [...]
[...] fides

iudas corpus christi. sed tamen pro corpore uel sanguine ante
discipulis aliis preceperat. Vtrum illa accidentia fundentur

Si autem queritur de accidentibus que remanent. scilicet de speciebus
et sapore et pondere in quo subiecto fundentur potius
mihi uidetur fatendum existere sine subiecto quam
esse in subiecto quia ibi non est substantia nisi corporis
et sanguinis dominici que non afficitur illis accidentibus. non enim in se
formam talem habet corpus christi. sed qualis in iudi-
cio apparebit. Remanent ergo illa
accidentia per se subsistentia ad misteri-
um ad gustus fidei quia suffragium quibus corpus
christi habens formam et naturam suam tegitur. De fractione et particione

Solet etiam queri de fractione et particione que ibi uidetur
fieri utrum uera sit et si uera fractio est in qua re
sit et in qua re fiat. Cum non sit ibi alia substantia quam
christi. si in aliqua substantia est illa fractio. in christi corpore esse
uidetur. sed cum ipsum corpus incorruptibile
sit quia immortale et impassibile in ipso non posse
esse uidetur. nam et christus redarguit carnalem sensum
discipulorum. qui putabant christi carnem sic aliam in par-
tes diuidendam et morsibus laniandam. et ideo
quibusdam placet quod non sit ibi fractio sicut uidetur.
sed dicitur frangi quia uidetur frangi. quibus obicitur quod
ait Ambrosius. nil falsi putandum est in sacrificio
ueritatis. uel sicut fit in magorum prestigiis ubi de-
lusione quadam falluntur oculi ut uideatur esse quod non est.
Ad quod illi dicunt. non fallit nos uisus. non falleret
quia esset si crederet ita frangi ut uidetur. Nec
illusio est quia ad utilitatem fidei non ad decep-
tionem ita fit. sicut et christus se ostendit duobus
discipulis in uia in specie peregrini. non tamen in eo forma
talis erat. sed oculi eorum tenebantur ne eum agnoscerent.
Alii uero dicunt quod sicut ibi species panis est et non est res
est in qua sit species illa. ita ibi est fractio que non
fit in aliqua re quia ibi nil frangitur. quod mirabili
dei potentia fieri dicunt ut ibi sit fractio
ubi nil frangitur. Aliorum opinio.

Alii dicunt corpus christi essentialiter frangi et di-
uidi et tamen integrum et incorruptibile existere.
quod se colligere asserunt ex confessione Benga-
rii quam confessus est coram Nicolao papa et pluri-
bus episcopis panem et uinum que in altari ponuntur
post consecrationem non solum sacramentum sed etiam uerum corpus
christi et sanguinem esse. et sensualiter non solum sacramento sed
in ueritate manibus sacerdotum tractari et frangi
et fidelium dentibus atteri. Sententia probabilis.

Sed quia corpus christi incorruptibile
[illegible] est sane dici potest fractio illa
[illegible] remanere et particio non in substantia corporis
sed [illegible] in ipsa forma panis sacramentali
fieri. ut uera fractio et particio sit ibi que
non sit in substantia sed in sacramento. id est in specie. Ne admireris
uel insultes si accidentia uideantur frangi cum ibi sint sine
subiecto. Licet quidam asserant ea fundari in aere.
Est ibi uera fractio et particio que fit in pane
id est in forma. Vnde apostolus ait. Panis quem frangimus. quia
forma panis ibi frangitur et in partes diuiditur. christus
uero integer manet et totus est in singulis. Vnde Aug.
Qui christum manducat uitam manducat. Nec sic audeant
manducare dominum suum etc. tamen nos inuitas ad mandu-
candum ait. Qui manducat me uiuit in me et ipse me.
Nec occiditur christus ut manducetur sed ut mortuos uiui-
ficet. Qui manducatur reficit non deficit. uiuit man-
ducatus quia resurrexit occisus. nec quando manducamus
partes de illo facimus. et quidem in sacramento sic fit. Item no-
runt fideles quomodo manducent carnem christi. unusquisque man-
ducat partem suam. unde et ipsa gratia partes uocantur.
per partes manducatur et manet integer totus. per partem
manducatur in sacramento et manet integer totus in celo.
manet integer totus. manet integer totus in corde tuo.
Ideo dicuntur ista sacramenta. quia in eis aliud uidetur et aliud
intelligitur. Videtur panis et calix quod et oculi renuntiant.
quod autem fides postulat instruenda. Panis est corpus christi
calix est sanguis. Ex his satis datur intelligi quod fractio
et partes ille que ibi uidentur fieri in sacramento fiunt. id est in
specie uisibili. ideoque illa uerba Bengarii ita distin-
guenda sunt ut sensualiter non modo sacramento sed in
ueritate dicatur corpus christi tractari manibus sacerdotum.
frangi uero et atteri dentibus uere quidem sed in sacramento tantum.
Vbi quid est ibi attritio et particio. ~~Quod autem partes ille significent~~

Sed in singulis partibus totus christus est. Vnde Ieronimus.
Singuli accipiunt christum dominum et in singulis porcionibus
totus est. nec per singulos minuitur sed integrum se prebet
in singulis. Item Hilarius. Vbi est pars corporis et

Ambrosius.
Quorundam opinio.
Aliorum opinio.
Aug. in sermone de ewangelii uerbis.
Aug.
Aug.

totum est. Quid autem partes ille significent.

Ut autem partes ille figuram servent, Sergius papa dicit in gestis. Triforme est corpus Christi: pars oblata in calicem missa corpus Christi quod iam surrexit monstrat; pars comesta ambulantem adhuc super terram; pars in altari usque ad finem misse remanens corpus iacens in sepulcro, quia usque in finem seculi corpora sanctorum in sepulcris erunt. Et sic partes ille misticam tenent significationem. Ita et confractio passionis Christi et mortis est representatio. Unde ipse ait: Hoc facite in meam commemorationem, id est in memoriam mortis et passionis mee. Quod et ait Ambrosius: Quia in morte Christi liberati sumus, huius in edendo carne et sanguine memores esse debemus.

Ambrosius.

Sed caveat unusquisque ne indigne percipiat, quia iudicium manducat. Non est enim panis iste qui vadit in corpus, sed panis vite eterne qui animae nostre substantiam fulcit. Sic ergo vive ut quotidie merearis accipere. Ne accedas indignus. Indignus est qui aliter celebrat misterium quam a Christo celebratum est, vel qui cum peccato mortali accedit. Ergo et si sint peccata quotidiana vel non sint mortifera, antequam accedatis dimittite, et si dimittitis dimittetur vobis, et sic securi accedatis. Panis est salutaris et non venenum, si ita accedis. Spiritualiter manducas. Spiritualiter enim manducat qui innocentiam ad altare portat.

Ambrosius. — Quis sit indignus sumat. — Aug.

Si illud sit sacrificium, et si sepe immoletur Christus.

Post hoc queritur si quod agit sacerdos proprie dicatur sacrificium vel immolatio, et si Christus quotidie immoletur vel semel tantum immolatus sit. Ad hoc breviter dici potest illud quod offertur et consecratur a sacerdote vocari sacrificium et oblationem, quia memoria est et representatio sacrificii veri et sancte immolationis facte in ara crucis. Et semel mortuus est Christus in cruce, ibique immolatus est in semetipso; quotidie autem immolatur in sacramento, quia in sacramento fit recordatio illius quod factum est semel. Unde Aug.: Certum habemus quia Christus resurgens ex mortuis iam non moritur etc. Tamen ne obliviscamur quod factum est semel, in memoria nostra omni anno fit, scilicet quoties pascha celebratur. Numquid toties Christus occiditur? Sed tamen anniversaria recordatio representat quod olim factum est, et sic facit nos moveri tanquam videamus Dominum in cruce. Item: Semel immolatus est Christus in semetipso, et tamen quotidie immolatur in sacramento; quod sic intelligendum est, quia in manifestatione corporis et distinctione membrorum semel tantum in cruce pependit, offerens se Patri hostiam redemptionis efficacem, eorum scilicet quos predestinavit.

Aug. super psalmum XXI. — Aug. in sententiis Prosperi. — Aug. super epistolam ad Hebreos.

Item Ambrosius: In Christo semel oblata est hostia ad salutem potens. Quid ergo nos? Nonne per singulos dies offerimus? Et si quotidie offerimus, ad recordationem mortis eius fit, et una est hostia, non multe. Quomodo una et non multe? Quia semel immolatus est Christus. Hoc autem sacrificium exemplum est illius, id ipsum semper, et id ipsum offertur; proinde hoc est sacrificium. Alioquin quoniam in multis locis offertur, multi sunt Christi. Non, sed unus ubique est Christus, et hic plenus existens et illic plenus; sicut quod ubique offertur unum est corpus, ita et unum est sacrificium. Christus obtulit sacrificium hostiam; ipsam offerimus et nunc, sed quod nos agimus recordatio est sacrificii. Nec causa sue infirmitatis repetitur, quia perficit hominem, sed nostre, quia quotidie peccamus. Ex his colligitur esse sacrificium et dici quod in altari agitur, et Christum semel oblatum et quotidie offerri, sed aliter tunc, aliter nunc; et etiam que sit virtus sacramenti ostenditur, remissio scilicet venialium peccatorum et perfectio virtutis.

De causa sacramenti et eius institutionis.

Institutum est enim hoc sacramentum duabus de causis: in augmentum virtutis, scilicet caritatis, et in medicinam quotidiane infirmitatis. Unde Ambrosius: Si quotiens effunditur sanguis Christi in remissionem peccatorum effunditur, debeo semper accipere, qui semper pecco; debeo semper habere medicinam. Item Aug.: Iteratur quotidie hec oblatio, licet Christus semel passus sit, quia quotidie peccamus peccatis sine quibus mortalis infirmitas vivere non potest; et quia quotidie labimur, quotidie Christus mistice pro nobis immolatur. Dedit enim hoc nobis sacramentum salutis, ut quia nos peccamus quotidie et ille iam mori non potest, per hoc sacramentum remissionem consequimur. Quotidie comeditur ipse et bibitur in veritate, sed integer et vivus manet. Item: Misterium fidei dicitur, quia credere debes quod ibi salus nostra consistat.

Ambrosius. — Aug. — Aug. — Aug. ad Ianuarium.

Si autem queritur utrum quotidie communicandum sit, audi quod inde dicit Aug.: Quotidie eucharistiam accipere nec laudo nec vitupero. Omnibus tamen dominicis diebus communicandum hortor, si tamen mens est sine affectu peccandi. Quanti magis dico eucharistie perceptione

tres sunt ... partes ... labora[n]t
... ponet ...
... vitat ... regnat
... ...

quam purificari. Et licet quis peccato mordeatur, si peccandi tamen de cetero non habeat uoluntatem, et satisfaciat lacrimis et orationibus, accedat securus. Sed hec de illo dico quem peccata mortalia non grauant. *Fabianus papa.*

Anacletus. Si non frequentius, uel ter in anno laici homines communicent, nisi forte quis criminalibus impediatur: in pascha scilicet et pentecosten et natali domini. Omnes communicent qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus. *Si heretici uel excommunicati sacramentum conficiant.*

Solet etiam queri utrum praui sacerdotes hoc sacrificium conficere possint. Ad quod dici potest quod aliqui licet praui sint conficiunt uere, scilicet qui intus sunt nomine sacramento et si non uita. Qui non in intimo conficientis sed in uerbo efficitur creatoris. Unde Augustinus: Intra catholicam ecclesiam in misterio corporis et sanguinis domini nil a bono maius, nil a malo minus perficitur sacerdote, quia non in merito consecrantis sed in uerbo perficitur creatoris et uirtute spiritus sancti. *Augustinus in libro de corpore domini.*

Credendum est enim quod in uirtute et ubi sunt sacramenta conficiantur. Sic ipse est qui baptizat, ita ipse est qui per spiritum sanctum efficit suam carnem et sanguinem.

Item. Putant quidam communionem corporis minus esse sanctificatam si illorum fiat officio quorum uita oculis eorum uidetur ignobilis. Heu in quantum magnum laqueum incidunt ut diuina et occulta misteria ab aliis plus sanctificata posse fieri credant, cum unus idemque spiritus sanctus in tota ecclesia inuisibiliter ea misteria et operando sanctificet et sanctificando benedicat. Misterium ideo dicitur quod secretam et reconditam habeat dispensationem. Sacrificium uero sicut uerum quasi sacrum factum quia prece mistica consecratur pro nobis in memoriam passionis dominice. Sacramentum est in aliqua celebratione cum res ita fit ut aliquid significare rei accipiamus. Sacramenta sunt baptisma, crisma, corpus, que ideo dicuntur sacramenta quia sub tegumento uisibilium rerum diuina uirtus secreta salutem eorundem operatur sacramentorum. Unde a secretis uirtutibus uel sacris sacramenta dicuntur panis et calicis. Sacramentum grece eucharistia dicitur, latine bona gratia interpretatur, et quod melius corpore et sanguine domini?

Siue ergo per bonos siue per malos ministros intra ecclesiam dispensetur, sacramentum tamen est, quia spiritus sanctus uiuificat, non bonorum dispensatorum meritis amplificatur, nec malorum attenuatur. Sed de corpore domini hec et de baptismate et crismate sciendum est et tenendum quod uirtus diuina secretius operatur in eis, et diuina solummodo uirtus siue potestas, non humane efficacie. Illi uero qui excommunicati sunt, uel de heresi manifeste notati, non uidentur posse hoc sacramentum conficere licet sacerdotes sint, quia nemo dicit in ipsa consecratione offero, sed offerimus quasi ex persona ecclesie, et ideo cum alia sacramenta extra ecclesiam possint celebrari, de hoc non uidetur. *Augustinus in simone de corpore domini.* Unde et Augustinus tunc uidetur dicens: Recolite nomen et aduertite ueritatem. Missa enim dicitur eo quod celestis missus ad consecrandum uiuificum corpus adueniat iuxta dictum sacerdotis dicentis: Omnipotens deus iube hec perferri per manus sancti angeli tui in sublime altare tuum etc. Ideo non angelus ueniunt, missa nunquam iure uocari potest. Numquid enim si hoc misterium hereticus fuerit ausus usurpare, angelum de celis mittit deus oblationem eius consecrare? Iuxta quem est eiusdem per prophetam comminatur sic dicens: Maledicam benedictionibus uestris, quia si benedictionibus eorum se asseruit maledicturum, maledicere uiuas. Quod erit de hostia? Et dicemus illam posse ab illo benedici, quem scimus a deo fore maledictum, et sua benedictione? Si enim deus maledixerit et simoniacus benedixerit, quis eorum preualebit? Numquid benedictio maledicti ad nichilum poterit redigere uerba iussione omnipotentis dei? Ex his colligitur quod heretici a catholica percisi ecclesia negantur hoc sacramentum conficere, quia sancti angeli qui huic misterio celebrationi assistunt tunc non assunt quando heretici uel simoniaci hoc misterium temere presumunt. Non est dubitari licet uerum corporis dominici et sanguinis misteria confungitur supernorum ciuium adesse conuentus. *Beda in omelia pasche.*

In hoc autem misterio expletione sic formam seruari ita ordinem tenere, scilicet ut sit sacerdos et intentionem adhibere oportet ut illud facere intendat, sed si non credit de illo misterio sicut ueritas habet, nonne possit intendere illum conficere, et si non intendit non quod conficit. Aliqui dicunt quod non recte de illo misterio sentientem posse intendere. Numquid illud conficere quia ueritate esset recte credere, sed id agere quod geritur ab aliis dum illud conficitur et sic adhibetur intentio, et si intentio dicitur conficiendi de esse illud misterium, tamen ex quo intendit ea dicere et agere que ab aliis geruntur, implet misterium illud.

Maledicam benedictionibus uestris, id est eis que mei benedictionibus nunc possidetis, uel quecumque a uobis benedicentur, uel quia non benedicitis sanctis ex uero corde, uel quia quicumque agit benedicuntur ab eis, adulantur quia peccatoribus dum sunt diuites. Sunt. Maledicam benedictionibus uestris, id est quecumque a uobis benedicentur per me erit maledictum;

et sane dici potest quia a brutis animalibus corpus Christi non sumitur et si videatur. Quid ergo sumit mus vel quid manducat? Deus novit. De hoc celesti misterio aliquid perstrinximus catholicis tenenda fidelius. Quod enim his contradicit hereticus iudicatur. Quid faciat hereticum, quid sit hereticus.

Hec autem ignores quid hereticum faciat vel quid sit hereticus, audi breviter quod iam sancti doctores tradiderunt. Hylarius in libro ii de trinitate. Hilarius ait: Extiterunt plures qui celestium verborum simplicitatem non veritatis ipsius absolutione susciperent aliter interpretantes quam dictorum virtus expostularet. De intelligentia enim heresis non de scriptura est, et sensus non sermo fit crimen. Idem in octavo. Intelligentie sensus in crimine est. Ieronimus super osee. Ieronimus dicit quod ex verbis inordinate prolatis incurritur heresis. Augustinus diffiniens quid sit hereticus ait: Hereticus est qui alicuius temporalis commodi et maxime glorie principatusque sui gratia falsas ac novas opiniones vel gignit vel sequitur. Idem de utilitate credendi.

De penitentia. Post hec de penitentia agendum est. Penitentia longe positis necessaria est et appropinquantibus. Est enim ut ait Ieronimus secunda tabula post naufragium, quia si quis vestem innocentie in baptismo perceptam peccando corrupit, penitentie remedio reparari potest. Prima tabula est baptismus ubi deponitur vetus homo et induitur novus homo. Secunda penitentia qua post lapsum resurgimus dum vetustas revisa repellitur et novitas perdita resumitur. Post baptismum per lapsi per penitentiam renovari valet, sed non per baptismum. Licet homini sepius penitere, sed non baptizari. Baptismus tantum est sacramentum, sed penitentia dicitur et sacramentum et virtus mentis. Est enim penitentia interior et penitentia exterior: exterior sacramentum est, interior virtus est mentis, et utraque causa iustificationis et salutis est. Utrum vero omnis exterior penitentia sit sacramentum vel si non omnis que hoc nomine censenda sit, consequenter investigabimus. A penitentia incepit Iohannis predicatio dicentis: Penitentiam agite, appropinquabit enim regnum celorum. Quod autem precursor docuit, idem postea veritas predicavit: exordium sumens sermonis a penitentia. Penitentia dicitur a puniendo, quo quis punit illicita que commisit. Penitentie virtus timore concipitur. Unde Ysaias: A timore tuo Domine concepimus et peperimus spiritum salutis. Est autem penitentia ut ait Ambrosius mala preterita plangere et plangenda iterum non committere. Item Gregorius: Penitere est anteacta peccata deflere et flenda non committere. Nam qui sic alia deplorat ut alia tamen committat, adhuc penitentiam agere aut ignorat aut dissimulat. Quid enim prodest si peccata luxurie quis defleat et adhuc avaritie estibus anhelat? His verbis non quidam vehementius inherentes contendunt, vere penitentem ulterius non peccare dampnabiliter, et si quandoque peccaverit, verum non perfecisse penitentiam. Quod etiam aliis munivit testimoniis. Ait Ysidorus: Irrisor est et non penitens qui adhuc agit quod penitet, nec videtur Deum poscere subditus sed subsannare superbus. Canis reversus ad vomitum peccator est penitens reversus ad peccatum. Multi lacrimas indesinenter fundunt et peccare non desinunt. Quosdam accipere lacrimas ad penitentiam cerno et affectum penitentie non habere, quia inconstantia mentis nunc recordatione peccati lacrimas fundunt, nunc revivescente usu que fleverunt iterando committunt. Ysaias de peccatoribus ait: Lavamini, mundi estote. Lavatur et mundus est qui et preterita plangit et flenda iterum non admittit. Lavatur et mundus non est qui plangit que gessit nec deserit, et post lacrimas ea que defleverat repetit. Item Augustinus: Inanis est penitentia quam sequens coinquinat culpa. Nil prosunt lamenta si replicantur peccata. Nil valet veniam a malis poscere et mala denuo iterare. Item Gregorius: Qui admissa plangit nec tamen deserit, pene gravioris se subicit. Item Ambrosius: Reperiuntur qui sepius agendam penitentiam putant, qui luxuriantur in Christo. Nam si vere penitentiam in Christo agerent, iterandam postea non putarent. Quia sicut unum baptisma, ita est una penitentia. His aliisque pluribus auctoritatibus utuntur in assertione sue opinionis. Sed Ambrosius dicit: Vera penitentia est cessare a peccato. Et item magis perfectum est renuntiare errori. Imbutos enim vitiis animos exuere atque emendare difficilius est perfecte et celestis gratie. Et ideo sane diffiniri ita potest. Quid sit penitentia.

Penitentia est gratia qua commissa mala cum emendationis proposito plangimus et

hyla in li ii de trinit

Ieron super osee.

Idem de utilitate credendi.

de penitentia.

In dist. penitentia

Ambrosius.

Ysydorus in ii de summo bono.

Idem in dialogo Gregorii

Ambrosius de unica penitentia

Ambrosius super epistola ad cor

It octonarium xvi

Gregorius super Ezechielem: Quia in expositione sacri eloquii ut auditoribus placeat aliquid fingi, sua verba loqui non dei. Quia autem in verbis dominicis aliud quam quod protulit sensit, et si sub alio intellectu tamen ad edificationem caritatis tendunt, domini sunt verba quod dicit.

odim⁹ & plangenda ulterius comitte nolum⁹
q̄a penitētia uā est. i. uis dolere & odire
uitia. **Q**n̄ illa uba pmissa. penite e an̄ acta
pecca. d. & f. n̄. c. recte sic accipi possit. u̅
n̄ ad diūsa tēpora. s; ad idē referat. n. s. tēpore
q̄ flet cōmissa mala. n̄ cōmittat uoluntate
l' ope flenda. q. inuit ex ub cōsequentib. **C**a & c.
uendū ē ne cōsequtur ut ifanda illa crimi
na. q̄lia q̄ agunt regnū di n̄ possidebut
cotidie pētenda. & elemosinis cotidie redi
menda. i. melius ē uita mutanda. & p elemosinā
de p̄teritis peccatis ppitiand⁹ e ds. n̄ ad h̄ emend⁹
q̄dā m̄. u. ea semp liceat i ppe cōmitte.
nemini enī dedit laxamtū peccandi. &
si miserando deleat cōmissa pecca. si n̄ satis
factio cōgrua negligat. **I**tē Gg sup ezc
chiele. **Q**. i. expone sic eloq̄ ū audito
rib⁹ placet aliq̄d fingit. sua uba loq̄t n̄
di. **Q**. au̅ i ūbis diuicis aliud q̄ his q̄ ptu
lit senserit. & si sub alio misterio tn̄ ad
edificatione caritatis tēndit dni sūt uba
q̄ dicit. **I**t p̄ pp. **N**l pdest hoi ieiunare
& orare & alia religiosis opa age. n̄ mens ab
iniquitate reuocet. **Q**. q̄ sic a malis mēte
reuocat ut cōmissa plāgat & plāgnda
cōmitte n̄ uelit n̄ satis face negligat. ue
penitet. **E**t ido n̄ ua ē penitētia q̄ forte
p⁹ n̄ de pposito s; casu l' īfirmitate peccab.
Ille au̅ irrisor ē & n̄ penitēs. q̄ sic cōmissa
plang. ū plangeda l' uoluntate l' ope cōmit
tere n̄ desinat. **I**lle & q̄ p⁹ lacrimas repetit
q̄ fleuit. lauat ad tēpus s; n̄ ē mūd⁹
. v. illa mūditia n̄ ē ei sufficiēs ad salutē
q̄ ē mometanea n̄ pseuans. **I**tē ulls. **I**na
nis ē penitētia. q̄. s. e. c. sic intelligēdū
ē. **I**nanis ē. i. carens fructu illi⁹ peni
tētie q̄ sequēs culpa n̄ iq̄nat. **I**lli enī
culpa fruct⁹ ē uitatio gehenne & ad
eptio glie. **M**ortificat enī illa penitē
tia & an̄ alia acta bona pseqūs pecc.
ū n̄ ītercede faciat q̄ meruerit cū fie
ret & q̄ haberet si peccm n̄ succederet.

s; & si de pecco succedētē penitētia agat. &
penitētia q̄ pcessit & alia an̄ acta bona reui
uiscunt. s; illa tm̄ q̄ ex caritate pcessert. **I**lla enī
sola uiua sūt. q̄ in caritate fuit. **I**do q; si pseqū
ta pecca mortificat. p subsequētē penitētiā
reuiuiscē possit. q̄ uo sine caritate fuit mor
tua & l' amia generalit & io p penitētiā reui
uiscē n̄ ualet.

Similit intelligēdū ē ulls. nl psc lamēta & c.
& ulls. & nl ualet & c. **S**i enī replicat peccata
n̄ ualet ad salutē l' ad ueniā in fine pcedēs
lamētu q̄ nl relinq̄t de uite mūditia q̄ aut
pecca dimissa redeūt ū q̄b⁹dā placet ē repli
cant. l' si n̄ redeūt eis tn̄ delectis pp̄ ingratitu
dinē itarē. & inmūd⁹ cōstituit ē adhuc expiand⁹
iplicat ū si iā delecta reduret. de h̄ tn̄. s. an pecca
redeāt p⁹ plenius agem⁹.

Similit nl ualet ad optinēda salutē l' ad
mūditiā uite obtinēda. ueniā de male
factis posce & mala denuo itare

Ita ēē intelligēdū ē ulls q̄ & aug ait alibi.
Penitētia ē q̄dā dolentis uindicta puni
ens in se q̄d dolet admisisse. & istā cōtinue do
lendū ē de pecco q. declarat ipā dilectiois
litt. penite enī ē. penā tenē. ū semp puni
at i se ulciscendo q. cōmisit peccado. **I**lle pe
nā tenet q̄ semp uindicat q. cōmisisse dolet.
Penitētia q̄ uindicta sēp puniēs i se quod
dolet cōmisisse. **Q**d restat nob̄ n̄ dolē i hac
uita. **S**i enī finit dolor defic & penitētia.
Si ū penitētia finit q̄d relinq̄t de uenia.
Tādiu gaudeat & speret de gr̄a q̄diu susti
tat a penitētia. **D**ic enī dn̄s. **U**ade & ampli⁹
noli p. n̄ dix ne peccēs. s; uolūtas ite pecca
di n̄ oriat. **Q**d q̄m seruabit n̄ dolor i peni
tētia cōtinue custodiat. **I**t semp doleat
& de dolore gaudeat & n̄ sit satis q. doleat s;
ex fide doleat & n̄ semp doluisse doleat

De penitētia pfectorū l' ad salutē suffi
cienti itelligēdū ē q sup dix. s. pe
nitētia ē uindicta semp puniens. q.
cōmisit & alia h̄ modi.

Determinatio p̄missorum uerborum.
ab in en chiridion
Aug ip̄
ab in li de penitentia
ib
Determinatio dictorum.

Quid ergo? si penitentia finitur, nihil relinquitur de
venia duplicatur accipi potest. Si enim iuxta
quorundam intelligentiam peccata dimissa redeunt,
facile est intelligere nihil de venia relinqui, quia pec-
cata dimissa iterum replicantur. Sicut enim ille qui ex
servitute in libertatem manumittitur, iterum
vere liber est, et tamen propter offensam in servitutem postea
revocatur, sic et penitenti peccata vere dimit-
tuntur, sed tamen propter offensam que replicatur iterum rede-
unt. Si vero redire non dicantur, sane dici potest
et sic nil de venia relinqui, non quia dimissa peccata
iterum imputentur, sed quia propter ingratitudinem ita reus et
criminosus constituitur acsi illa rediret.

De sollempni et unica penitentia.

Illud autem quod Ambrosius ait: Reperiuntur, et cetera, et sicut unum
baptisma, ita et una penitentia, non de generali sed
de speciali more ecclesie de sollempni penitentia
dictum intelligitur, que apud quosdam semel celebrata non
iteratur. Item illud aliud Ambrosii: Penitentia semel usur-
pata nec vere celebrata et fructum prioris aufert et
usum consequentis amittit, de sollempni intelligitur.
Sollempnis vero penitentia est, ut Ambrosius ait, vel eadem
est que fit extra ecclesiam in manifesto in cinere et cili-
cio, que pro gravioribus horrendis quibusque ac manifestis de-
lictis tantum imponitur, et illa non est iteranda propter reveren-
tiam sacramenti, et ne vilescat et contemptibilis fiat ho-
minibus. Unde Augustinus: Quamvis caute et salubriter
provisum sit ut locus illius humillime penitentie
semel in ecclesia concedatur, ne medicina vilis
minus utilis egrotis esset, que tanto est magis salubris
quanto minus contemptibilis fuerit, quis tamen audeat
deo dicere: Quare huic homini qui post penitentiam priorem
rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum
parcis? Origenes quoque de hac sollempni penitentia
que pro gravioribus criminibus iniungitur ait: Si nos aliqua
culpa mortalis invenerit, que non in crimine mortali
vel in blasphemia fidei, sed in sermonis vel in morum vitio
consistat, hec culpa semper reparari potest, nec interdicitur ali-
quando de huiusmodi penitentiam agere. Sed ita non de
gravioribus criminibus. In gravioribus enim criminibus
semel tantum penitentie conceditur locus; communia vero que
frequenter incurrimus semper penitentiam reci-
piunt et semper redimuntur. Communia
dicit peccata venialia et forte mortalia quedam aliis
minora, quia vero que sic sepe committuntur ita frequenter
per penitentiam redimuntur, sed de gravioribus crimi-
nibus semel tantum agitur penitentia, scilicet sollempnis.
Nam et de illis si iteretur, iteratur penitentia, sed non
sollempnis, que tamen in quibusdam ecclesiis non servatur.

Auctoritatibus probatur quod non semel tantum sed frequenter peccata dimittuntur per penitentiam.

Quod vero penitentia non semel tantum agatur, sed fre-
quenter iteretur, et per eam frequenter iterum venia
prestetur, pluribus sanctorum testimoniis probatur. Ait enim
Augustinus contra quosdam hereticos, qui peccatoribus post baptismum
semel tantum dicebant utile esse penitentiam:
Isti adhuc instant perfidi, qui sapiunt plus quam oportet,
non sobrii sed excedentes mensuram domini. Et si
semel peccantibus post baptismum valeat penitentia,
non tamen sepe peccantibus proderit iterata. Alioquin
remissio ad peccandum esset incitatio. Dicunt enim:
Quis non semper peccasset, si semper redire posset?
Dicunt enim dominum incitatorem mali, si semper peni-
tentibus et peccantibus subvenit, et ei placere pec-
cata quibus semper presto est gratia. Errant autem. Constat
enim eum ei peccata multum displicere, qui semper presto est
ea destruere. Si ea amaret, non sepe ita de-
strueret. Item ad Macedonium: Si autem ho-
minum iniquitas aliquando progreditur ut et post actam
penitentiam post altaris reconciliationem vel simi-
lia vel graviora committat, et tamen deus facit et super
tales solem suum oriri, nec minus tribuit quam
ante tribuerit largissima munera vite et
salutis, et quamvis eis in ecclesia locus ille peniten-
tie non concedatur, deus tamen super eos sue patien-
tie non obliviscitur. Ex quorum numero si quis nobis
dicat: Dicite utrum mihi aliquid prosit ad vitam
futuram, si in ista vita illecebrosissime
voluptatis blandimenta contempsero, si me
penitendo vehementius quam prius excruciavero,
si caritate ardentius flagravero, quis nostrum
ita desipit ut huic homini dicat: nil tibi ista
in posterum proderunt; vade saltem huius vite sua-
vitate fruere. Avertat deus tam immanem sacri-
legamque dementiam. Item Iohannis Crisostomi de
reparatione lapsi: Talis in te esse, talis

Augustinus ad Macedonium

Origenes super Leviticum

Augustinus li. de penitentia

Item ad Macedonium

Crisostomus

erga homines pietas dei numquam spernit penitentiam. si ei sincere et simpliciter offeratur. et si quis peruenit ad summum malorum et inde tamen uelit reuerti ad iter uirtutis iniam. suscipit libenter amplectitur. facit omnia quatenus ad priorem statum reuocet. Et quod adhuc est prestantius et eminentius, et si non potuerit quis explere omnem satisfaciendi ordinem quantumlibet tamen et quolibet breui tempore gestam non respuit penitentiam suscipit et ipsam. et patitur quamuis exigue conuersionis perdere mercedem.

Exemplum et hic idem astruit dicens. dauid enim per penitentiam adulterii simul et homicidii ueniam impetrauit et tamen grauiter peccata delicta in plebis enumeratione. quo populi multitudo prostrata ostendit. Illud quam mirabile est. quam angelo ferienti plebem se obtulit dicens. Ego rex iste qui feci. fiat manus tua in me et in domum patris mei. Quo facto statim sacrificio dignus iudicatus est qui absolutione estimabatur indignus. Nec mirum si tali oblatione sua pro populo peccati sui adeptus est ueniam. Cum moyses offerendo se pro plebis errore peccata diluerit. his aliisque pluribus testimoniis euidenter ostenditur per penitentiam non semel tantum. sed sepius nos a peccatis surgere et iterum penitentiam sepius agi. Voluntarie enim peccantibus nobis ut ait apostolus non relinquitur hostia pro peccatis secunda. scilicet quia semel tantum christus oportuit pati. non relinquitur secunda baptismi. relinquitur uero secunda penitentia et tercia et deinceps. unde iohannes crisostomus super hunc locum ait. Sciendum igitur quod hii qui dicunt exurgunt horum uerborum occasione penitentiam auferentes quasi per penitentiam non ualeat peccator post lapsum resurgere. secundo et tercio et deinceps. uerum in hoc penitentiam non excludit. sed propitiationem que sepe fit per penitentiam. scilicet secundum baptismum et ~~hostiam~~ secundam hostiam. Quod pluribus interpositis peccatis non possit penitere uel de uno sed de omnibus penitere.

Et sic in predictis auctoritatibus illorum error conuincitur qui penitentiam agendam sepius et per eam a lapsu peccantes frequenter surgere diffitentur. ita eisdem illorum opinio illiditur qui pluribus irretitum peccatis asserunt de uno uere penitere eidemque ueniam a domino consequi posse sine aliorum penitentia. Quod et ab auctoritatibus astruere conantur. ait propheta. non iudicabit deus bis in idipsum. Et uero alii transtulerunt non consurget duplex tribulatio. Si igitur inquiunt illi aliquis sacerdoti fuerit confessus unum duobus uel pluribus peccatis. et de illo sibi iniunctam a sacerdote satisfactionem expleuerit. ceteris tacitis non pro illo peccato amplius iudicandus est de quo satis fecit ad arbitrium sacerdotis qui uice christi in ecclesia fungitur. ideo quia si de eo iterum iudicatur bis in idipsum iudicat deus. et consurgit duplex tribulatio. Determinatio precedentium.

Sed de his oportet tantum intelligi illud. quod de presentibus suppliciis commutantur in bonum et sic perseuerat super quos non consurget duplex tribulatio. Alioquin si hec flagella duriores et deteriores ~~fuerit~~ fecerit ut pharao. presentibus eterna coheruit ut temporale supplicium sit eis eterne pene initium. Unde augustinus. Sed quamuis succensus est et est inuindicta hic incipiet et arderebit usque ad extremam dampnationem. Hic igitur illos notandum est. quod dicit illud. scilicet non iudicabit deus bis. et cetera. id est ad omnia pertinet flagella. quia quedam hic flagella eum dantur. Alia hic et in eternum puniuntur. Quinque modis flagella contingere. uel ut iustis meritum per patientiam augeantur ut iob. uel ad custodiam uirtutum ne superbia temptet ut paulo. uel ad corrigenda peccata sicut marie lepra. uel ad gloriam dei ut de ceco nato. uel ad initium pene ut herodi. quatinus hic uideatur quod in inferno consequatur. Sed illud duplici contritione conterit eos. Illa igitur auctoritas non omnino cogit nos sentire omnia qui temporaliter puniuntur non ulterius a deo puniendos. Nam et si super eundem locum Ieronimus dicat. Egyptios et israhelitas a deo temporaliter punitos ne in eternum punirentur. non est tamen generaliter de omnibus intelligendum. Ait enim sic. quod genus humanum diluuio. sodomitas igne. egyptios mari. israhelitas in heremo perdidit. Scitote igitur temporaliter pro peccatis punisse ne in eternum puniret quia non iudicabit deus bis. et cetera. Et igitur puniti sunt postea non punientur. Alioquin iniustitie scriptura quod nefas est dicere. Quid sit intelligentia premissorum.

Attende lector his uerbis et caue ne de omnibus generaliter intelligas. sed de his tantum

Ambrosius in apologia dauid.

Iohannes crisostomus

Peccatis non

Ieronimus super prophetam.

Augustinus super canticum de uerbis domini.

Beda. quinque modis contingunt flagella.

De egyptiis et israhelitis et sodomitis leg.

q̄ int̄ ipā flagella penitētiā egerit cōdēnes
ī dīm hebreor̄ q̄ ȝ si breue ȝ momentanea tn̄ n̄
respuit. Ad. Ad ā q̄ p̄ temꝑale flagellū n̄ corrigit̄
ꝑ eternalit̄ punit̄. Ubi de ostn̄d agns de fide
li dep̄hēso ī adult̄io q̄ decollat̄. n̄ ostn̄d leuia
pecca breui ȝ tēꝑali supplicio p̄gari. Magna
n̄ diuturnis etnis q̄ suppliciis reseruari. Ita
Jeronimus. inquens. Erat h̄ aliq̄s si fidelis dep̄hēsus in ad
ulterio decollet̄. q̄d de eo p̄tea fiat. Aut enī
punietur a dn̄o, falsū ē q̄d dr̄: n̄ iudicabit ds̄ bis i id.
aut n̄ punietur ȝ optādū ē adulteris ut h̄ breui
pena puniant̄ ut frustrent̄ cruciat̄ etnos.
Ad q̄ respondendū. dm̄ ut om̄iū rerū ita suppli
ciorū q̄ scire mensuras ȝ n̄ puenire sententiā iu
dicis n̄ illi ī peccatores exercende de hinc pene
auferri potestatē ȝ magnū peccm̄ magnis
diuturnisq̄ luit cruciatibus. Si quis h̄ punitus
sit ut ille q̄ israhelitē maledixerat ȝ q̄ in saba
to ligna collegerat. tales p̄tea n̄ puniri q̄ culpa
leuis in p̄senti supplicio cōpēsata sit. L. cuius
culpa leui supplicio cōpēsat̄. H̄ satis innuit lege
grauia pecca ȝ h̄ puniri graui supplicio ȝ in futuro
punienda eternalit̄ de q̄b' penitentia n̄ agit̄ īt̄
flagella. L. euia u q̄ h̄ puniunt̄. leui pena cōpē
satione recipe. q̄ ī bonis fit n̄ ambigimus ȝ ī
malis forte ȝ fit ita. Satis ut apparet q̄ ille de
p̄phia ut induxerit n̄ facē p̄ eis q̄ dicit ei q̄ cū
respuat de alio ueniā p̄stari p̄ penitētiā
Gr super ezechielē. alias q̄q; auctoritates īducit. Ait enim Gr. Pluit
dn̄s sup unā ciuitatē ȝ sup alterā n̄ pluit ȝ
eandē ciuitatē cōpluit ex parte ȝ ex parte
aridā relinqt. Cū ille q̄ p̄ximū odit ab aliis
uiciis corrigit se. una eadē q̄ ciuitas ex parte
cōpluit̄ ȝ ex parte arida remanet. q̄a sūt q̄dā
q̄ cū q̄dā uicia resecet. ī aliis grauit̄ p̄durant. Itē
Ambros' sr octonarium xviii. Ambros'. p̄ma cōsolatio ē q̄ n̄ obliuiscit̄ m̄ ds̄ sola
p̄ punitione ut ȝ si desit fides pena satisfac ȝ
releuat. Hōne q̄ uitāt dicentes. Si his q̄ unū
peccm̄ cōmitit alio tacito satisfactione ī sac
dote iniuncta expleuerit. nūq̄d ȝ si peccm̄
tacitū cōfusus confessus fuerit p̄ utroq; ei pe
nitentia ī ponet̄. Hōc h̄ uidet̄ a rōne ȝ ecclie
cōsuetudine q̄ p̄ eodē peccō n̄ reiteret̄ nul
lis penitentia ipon̄. Fuit̄ illa pecci cōdig
na satisfactio uñ ȝ peccm̄ deletū indič.

Quorū accipienda sint p̄missa.

His respondit ꝑ sic. Ius q̄q dn̄s ȝc. n̄ ad
enim ueniā s; ad cōpis pecci desertionē referendū
ē. ut ideo pars ciuitatis cōpluisse dicat̄ q̄ ab actu
ȝ delectatione pecci cui an̄ seruiebat iā cessat.
n̄ q̄ ueniā eius h̄it. Vocat̄ q̄ pluuia illa tal'
cōtinētia. q̄ ab ope pecci reuocat̄. q̄ ex fon
te gr̄e dī id cordi instillat̄. ut ꝑ paulatī sic
ad penitentiā ueniat. Ideo minus adō puniat̄.
q̄ diutinori delectatione ȝ actu peccati mal'
sibi tormētū accumulasset; Si ut ad indulgētiā
reat̄ pluuia referat̄ euangelice sententie
cōtrarie uideret̄. Si enim pp̄t in misedia q̄ q̄s
p̄ximo n̄ miseret̄. ea que dimissa st̄ repli
cant̄ ad penā multū mag. q̄ n̄dū dimissa
st̄. pp̄t odiū fraternū ad penā reseruari
p̄bant̄. Et si ille q̄ arbit̄ sue uolūtatis (Aug.)
cōstituit̄ ē. n̄ p̄ inchoare nouā uitā ut ait
Aug. n̄ penitet eū ueteris uite q̄ m̄ ad noui
tatē indulgentie p̄ueniet. q̄ odiū uetustate
n̄ deposuit.

Illud ā q̄ ambros' ait ȝ si fides desit pena
satis fac ȝc. n̄ de fide intelligit̄ q̄ cr̄dit̄
ī dm̄. s; de cōscientia delicti. Hec enī fides
ē pecci cōscientia n̄ sub ē. nā delicta omnia
nemo intelligat. aliqn̄ ē ī hōie peccm̄ cui'
n̄ h̄t cōscientiā. Vn̄ ap̄ls. Nichil m̄ cōsci' su
m. s; n̄ in h' i. s. Cū g̃ q̄s flagellat̄ p̄ peccō c' n̄ ē
cōsci' si patient̄ fert penā ȝ humiliat̄ ap̄ler
h̄t. cogitās peccm̄ se forte h̄re q̄ n̄ intellig
ȝ p̄ eo puniri ā dō. pena illa satisfac ȝ re
leuat grauatū.

Sed ad h̄ q̄ obicit̄ de satisfactione illa
si satisfactio n̄ fuerit. itm̄ ī ponenda
ē. Si ut itm̄ ī ponenda n̄ ē. satisfactio
fuit. ȝ si satisfactio fuit. ueniā ipetrauit.
respondit ꝑ satisfactionē n̄ fuisse. q̄ ille
dignos fructus penitentie n̄ fec. Est h̄ (Ab. i. li. de pe.)
satisfactio penitentie ut ait Aug. peccatorum (Idē in enchi.)

causas excide. non suggestionibus carnis adtrun-
Ieronimus.
indulge. Inde fiunt qui scelerate vivunt non curant
talem vitam moresque corrigere. et tamen ipsa facinora
sua elemosinas frequentare non cessant. Frustra
isti sibi blandiuntur quod dominus ait. Date elemosinam
et ecce omnia munda sunt vobis. Sciendum quod late pateat non intel-
De generibus elemosinarum.
ligunt. Multa enim sunt genera elemosinarum que
cum facimus adiuvamus. non solum enim qui dat esuri-
enti cibum et sitienti potum et huiusmodi. sed et qui
dat veniam peccanti elemosinam dat. et qui emendat
verbere in quem potestas datur. vel cohercet aliqua disci-
plina. vel orat ut ei dimittatur peccatum. elemo-
sinam dat. quia misericordiam prestat. Multa enim
bona prestantur invitis. quando eorum consulitur utilitati
et non soli voluntati. sed ea maior est que ex corde di-
Aug. in enchiridion
mittimus quod in nos quisque peccavit. Minus enim est magni-
ficum erga eum benivolum esse qui tibi nil mali fecit.
Illud multo grandius ut tuum et inimicum diligas. et
ei qui malum tibi vult. et si potes facis semper bonum vel
facias quod potes. Quod autem dominus ait date elemosinam
et ecce omnia munda sunt vobis. Ita ne intellecti sunt. ut non credentibus
in Christum munda sint omnia si elemosinas istas dede-
rint. Qui vult ordinate dare elemosinam a
se debet primum incipere. et eam sibi primum dare. est
enim elemosina opus misericordie verissimeque dictum
est. miserere anime tue placens deo. Nam quid se fallunt
qui per elemosinas largissimas fructuum suorum
vel pecunie impunitatem emere se existimant in
peccatis permanentes quia ita diligunt. ut in eis operari
vere versari. Qui autem diligit iniquitatem odit
animam suam non est ei misericors sed crudelis. Dili-
gendo quippe eam secundum seculum odit eam secundum deum.
Si quis vult ei dare elemosinam prius sit munda.
odiat eam secundum seculum. diligat eam secundum deum. Hac
elemosina qua sibi homo primitus debet mundari
intima ab[…]tas Christus ait. Mundate que intus sunt. In-
mundis enim nil est mundum. sed polluta sunt eorum
mens et conscientia ut ait apostolus. Inmundi vero sunt
omnes quos non mundat fides que credit in Christum. de qua scriptum
est. mundans fide corda eorum. Sed ne istas elemosinas
que fiunt de fructibus terre respuere videatur
[…] occasio partium fide sine iudicium et caritatem

di. et illa non commutentur elemosinas fructuum ter-
re. Quod autem dicitur intelligi qui in peccato mortali per-
manentes. et si elemosinas largas faciant non tamen
per eas satisfaciunt. quod in credulitate agitur dum a se
non incipiunt. Sic ipse dicitur elemosina. tale opus dum sibi
ipsis crudeles existunt. non placentes deo. Nam quod dicendum
est illa peccati satisfactio. que quis agit pro uno peccato.
dum perdurat in altero. quod nobis non prodesse ieiunare et
Super prius p[…]
orare et alia bona agere. nisi mens revocetur a peccato.
et si aliquis confusus peccatum tacitum confessus fuerit
R.
sacerdoti. de utroque ei imponenda est satisfactio.
quod de primo condigne non satis fecit. Secundum quosdam fuit satisfactio.

Quibusdam tamen videtur fuisse satisfactio sed infruc-
tuosa. dum in altero peccato persistit. Recipiet autem
eius fructum incipiet quando perficere cum peccati alterius
penituerit. Tunc enim utriusque dimittitur peccatum.
Auctoritates inducit.
et satisfactio precedens vivificatur. que fuerat mortua.
sic baptismus illi qui ficte accedit. Tunc primum valet
cum fictio a corde recedit per penitentiam. In huius
opinionis munimentum auctoritates inducit.
Ait enim Augustinus. Pium est credere et vera fides hoc postulat.
Aug. in libro de sp.
ut cum gratia venit in homine destruentur mala precedentia. et
remuneret bona. et destruit quod fuit non in-
venit. diligit bonum quod in peccante plantavit.

Item Ieronimus. Si quis videris inter multa peccata quedam
Ieronimus super Aggeum.
facere iusta opera non est tam iniustus deus ut propter multa
mala obliviscatur paucorum bonorum. sed fuerit cum
metere et in horrea congregare que in bona terra semi-
navit. Sed hec intelligimus de illo qui in cari-
tate quodam tempore bona facit. et bonus est. Alio vero
tempore malus est. et multa peccata facit. Non quod intelligendum
est eum inter multa peccata iusta opera fecisse quasi similiter
eodemque tempore peccata fecit et iusta opera sed diversis
temporibus utraque egisse. Nisi enim bonum faceret qui bona
fecit non seminasse in terra diceretur bona. Destructis
quippe malis postea opera bona commissis. precedentia bona in cari-
tate scilicet facta que sequentia mala mortificaverant
penitentia de malis illis habita vivificat
et remunerant. Unde apostolus. Iacientes funda-
mentum penitentie ab operibus mortuis. opera
Apostolus ad Hebreos.
mortua nominans precedentia bona significat que consequens
peccatum erant mortua. que hii peccando precedentia

bona irrita fuerint. sed sicut peccando fuerunt irrita, ita per penitentiam reuiuiscunt, et ad meritum eternitatis prodesse incipiunt. Sed hec et illud bonum amat deus quod plantauit in peccante in illo, scilicet quod propter illud bonum peccati non simul peccans et bene operans extitit. quia tale bonis operibus non diligeret deus ad remunerationem.

Potest etiam accipi de operibus bonis que ab aliquo fiunt dum malus est, et in peccato mortali constitutus uel ad tempus uel usque ad finem, que dicuntur remunerari a deo et non dari obliuioni, non quod proficiant ad uitam eternam optinendam, sed ad tolerabilius extremi iudicii supplicium sentiendum. Sic de fide et de actibus que sine caritate habentur Augustinus ait: Si quis non habuerit caritatem que pertinet ad unitatem spiritus et uinculum pacis quo ecclesia connectitur, in aliquo scismate constitutus, ne Christum neget patitur tribulationes, famem, persecutionem, flammas, uel bestias, uel ipsam crucem timore gehenne. Nullo modo ista culpanda sunt, immo et hec laudanda est pacientia. Non enim dicere poterimus melius fuisse ei ut Christum negando nichil horum pateretur que passus est confitendo. Sed existimandum est fortasse tolerabilius futurum ei iudicium quam si Christum negando nichil horum pateretur, ut illud quod ait apostolus: Si tradidero corpus meum ita ut ardeam, caritatem autem non habeam, nichil michi prodest, nichil prodesse intelligatur ad regnum obtinendum, non ad extremum iudicium tolerabilius supplicium subeundum. Et infra. Hec propter caritatem dicta sunt sine qua in nobis non potest esse uera penitentia, quoniam in bonis caritas dei est que tolerat omnia. [illegible]

Ex his ostenditur bona que sine caritate fiunt prodesse quidem ad tolerabiliorem penam sustinendam, sed non ad optinendam uitam. Illa uero que in caritate quis facit, si postea prolapsus fuerit, non resurrexerit, non erunt in memoria dei, Ezechiel dicente: Si autem se auerterit iustus a iusticia sua et fecerit iniquitatem, numquid uiuet? Omnes iusticie quas fecerat non recordabuntur. In peccato suo morietur, et non erit in memoria iusticie quas fecit. In cuius loci expositione Gregorius ait: Hoc nobis maxime considerandum est, quod cum mala committimus sine causa ad memoriam transacta bona reuocamus, quoniam in perpetratione malorum nulla debet esse fiducia preteritorum bonorum. Item

lugendum est hec aduertenda perpendenda. bona preterita non dare fiduciam et si ad mutationem penam. Alii contra premisse Augustinus obuiaret, et bona quidem sine caritate facta, et bona in caritate facta que commitatur mortalis culpa, quod non delet sequens penitentia ad sensum mutationis pene proficere, uitam non ad uite fructum. auctoritati

Alias inducunt auctoritates non esse quod dicunt de uno peccato penitentiam agi alio retento.

Satis arbitror illud responsum esse quod assert de uno crimine penitentiam agi et ueniam prestari alio in delectatione retento uel per confessionem non exposito. quod non modo premissis auctoritatibus confirmatur, sed et subditis. Ait enim Augustinus: Sunt plures quos penitet peccasse, sed non omnino, reseruantes sibi quedam in quibus delectentur, non animaduertentes dominum simul mutum et surdum a demonio liberasse. Per hoc docet nos numquam nisi ab omnibus sanari. Si enim uellet peccata ex parte reseruari, habentem uii. demonia per fidem potuit .ui. expulsis. Expulit autem .uii. ut omnia crimina simul eicienda doceret. Legionem uero demonum ab illo eiciens, nullum reliquit de omnibus qui liberatum possideret. Ostendens quod etsi peccata sint mille, oportet de omnibus penitere. Numquam aliquem sanauit dominus quem non omnino liberauit. Totum enim hominem sanauit in sabbato, quia et corpus ab omni infirmitate, et animam ab omni contagione. Indicans penitentem oportere simul dolere de omni crimine. Scio enim dominum inimicum omni criminoso. Quomodo ergo qui crimen reseruat de alio recipiet ueniam? sine amore dei consequeretur ueniam, sine quo nemo umquam inuenit gratiam. Hostis enim dei est dum perseuerant offensis. Quedam enim impietatis infidelitatis est ab illo qui iustus et iusticia est dimidiam sperare ueniam. Iam enim sine uera penitentia inueniret gratiam. Penitentia enim uia ad baptismi puritatem conatur ducere. Lectetur enim peccatis quod post enim sacri baptismi purificationem contrahitur, oportet ut abluatur saltem lacrimis mentis. Sed satis durus est cum mentis dolorem oculis non declarat, sed sentit se culpabiliter durum ut qui deflet dampna temporis, mortem amici, et dolorem peccati

Ex hiis generaliter bona mortua sufficiunt con disponunt penam minuunt peccata retardant allidunt; bonis enim tempus instat

gratia magna dei gemma ... dimittabit ... aut ... premiando dabit

tumba· puella puer lazarus [illegible]

n̄ ostendit in lac̄mis. Que ḡ penitet om
nino peniteat. Ꝺ̄ penitētes. si uē estis pe
nitētes. Penitētes & n̄ estis irridētes. in
mutate uitā. reconciliamini d̄o. Penitētiā
agis. genua figis. & rides. & subsannās pa
cientiā d̄i. si penitētiā agis. penitet.
Si n̄ penitet. n̄ penitēs es. Si ḡ penitet
c̄ facis q̄ male fecisti. Si fecisse penitet
noli face. si adhuc facis c̄te n̄ es penitēs.

Innocentī⁹ Et innocenti⁹ ii. Admonem⁹ fr̄es n̄ros ne
feds. falsis penitētiis laicoꝝ aīas decipi & i
infernū ꝑt̄hi patiant̄. falsā aū penitē
tiā ēē ostat. cū spretis plib⁹ de uno solo
penitētia agit̄. l cū sic agit̄ de uno ut
n̄ discedat̄ ab alio. Repetit de uā penitētia
& ū addit.

Ex p̄missis ꝑspicua fit notitia uē pe
nitentie & satisfactiōis. Illa eni uā est
penitētia q̄ peccm̄ abolet. q̄ illa sola fac
q̄ scel⁹ corrig̃. Illa ū scel⁹ corrig̃. q̄ odiū cō
missi ēminis & omittēdi. cū desidio sa
tisfaciendi affert. Iudas ꝑ penituisse legit̄.
sine assecutiōe uenie. q̄ tali penitētia

Ier. super n̄ correx̄ c̄in. Vn̄ Ier. Nichil iude ꝓfuit
Matheū egisse penitētiā. ꝑ quā scel⁹ corrige n̄
potuit. Siqn̄ fr̄ peccat sic i fr̄em. ut
emdare ualeat q̄ peccau̅ ꝑ ei dimitti.
sin aū ꝑmanet opa. frust̄ uoce assumit̄
penitētia. h̄ ē q̄ de eo dr̄. & oratio eius
fiat in peccm̄. ū n̄ solū emdare nequi
rit. ꝑditōis nefas. s; ꝗbi homicidii scel⁹ ad
diderit. c̄iue ꝗsit intelligas. ū emdare (aut)
n̄ ualeat q̄ peccau̅ & c̄. Nō eni emdatio h̄
intelligeda ē. rei depte recompēsatio. s;
delicti exꝓbratio. & abhominatio cum
satisfactiōis desiderio. Semit eni iniuste
q̄s alicui q̄ restituere n̄ ualet. ū oclm̄
l'uitā & h̄ modi. & tn̄ si penituerit pecc̄i
cū amore odigne satisfactiōis ueniā h̄t.
Nō ideo q̄squā putet q̄ re alienā iniuste ab
stulit. q̄ reddē p̄. de illo peccō penite
ac ueniā oseq̄ nisi restituat ablatū.
Quādiu n. res ꝑꝑt q̄ peccm̄ ē n̄ reddit̄

si reddi p̄ n̄ agit̄ penitētia. s; fingit̄.
De t̄b⁹ que i penitētia osid'anda sunt.

In satisfactiōe aū penitētie t̄a obseruāda
st̄. s. copunctio cordis. ofessio oris. satisfac
tio opis. Vn̄ Iohs os aureū. Pfecta penitētia. Iohs
cog̃ peccatorē omīa libent̄ ferre. i corde ei c̄risostom⁹.
otcio. i ore ofessio. i ope tota humilitas. h̄
ē fructifera penitētia. ū sic t̄b⁹ modis d̄m
offendim⁹. s. corde & ore & manu. ita t̄b⁹ mod
satisfaciam⁹. Sūt t. iii. pecc̄i differē. ū ait Aug̃ sermo
aug. & i corde & i facto & i osuetudine. l' ubo ne in monte
tāq̄ t̄s mortes. Vna q̄si i domo. s. cū i corde habito.
osentit̄ libidini. Alt̄a q̄si plata iā ext̄ porta.
c̄ i factū ꝓcedit assensio. Tercia c̄ male osue
tudinis tāq̄ mole p̄mit̄ anim⁹. l' rigore defē
sionis clipio armat̄. q̄si i sepulchro iā putres.
h̄ st̄ t̄a gen̄a mortuoꝝ q̄ legit̄ d̄ns suscitasse
huic ḡ t̄plici morti. t̄plici remedio occurrit̄. o
tcioē. ofessiōe. satisfactiōe.

Compunctio nob̄ omdat̄ ibi. Scindite corda
ura & n̄ uestimēta ura. Confessio ibi. Iust⁹
i p̄ncipio sermōis accusator ē sui. Ve eni osi
tet̄ q̄ se accusat. q̄ exc̄endo malū sibi iputat.
Ibi. Effūdite corā illo corda ura. Itē ofitemi
alt̄utru pecca ura & c̄.

Satisfactio a uob̄ p̄cipit̄ ū ait. Facite fruct⁹
dignos penitē. s. ū scdm̄ q̄litatē & q̄ntitatē
culpe sit q̄litas & q̄ntitas pene. Ū n̄. par deb̄ Beda
ēē fructus boni opis ei⁹ q̄ nichil. l' mīn⁹ peccau̅.
& ei⁹ q̄ ḡuit̄ cecidit. io discretio penitētie ualde
necessaria ē ū illa gerat q̄ Aug̃ t̄dit dicens. Aug̃ d̄ li. pe
Consid'et q̄litatē c̄minis i loco. i t̄pore. & i pse
uerātia i uarietate psone. & q̄li h̄ fecit t̄pta
ciōe. & i ipsi⁹ uicii multiplici execuciōe. Opor
tet eni penitē fornicātē s excellentiā sui stat⁹
l' officii. l' scdm̄ modū meretricis & i modo sui
opis. & q̄lit̄ t̄piturdinē egit. si i loco sacro. si i
t̄pore orationi ostituto. ū st̄ festiuitates & te
para ieiunii. Consid'et q̄ntū ꝑseuauit. & de
fleat q̄ ꝑseuauit peccau̅. & q̄nta fuerit uict⁹
i pugnatiōe. Sūt eni q̄ n̄ solū n̄ uincunt̄. s; ult̄
se peccō offerūt. n̄ expectāt t̄ptatione. s;

peruenitur uoluptatem. Et plus debet flere quam mul-
tiplici accione uicii delectabilis peccauit. Omnis
ista uarietas confitenda est et deflenda, ut cum cogno-
uerit quid peccatum est, cito inueniat dominum propitium. In
cognoscendo augmentum peccati inueniat cuius etatis
fuerit, cuius sapientie et ordinis. Immoretur in singulis
istis et sentiat modum criminis, purget lacrimis om-
nem qualitatem uicii, defleat uirtutem qua interim caru-
it. Dolendum namque est non solum quia peccauit, sed quia uirtute
se priuauit. Defleat etiam quia offendens in uno factus
est omnium reus. Ingratus enim extitit qui plenus uirtu-
tibus deum omnino non timuit. In hoc enim quisque pecca-
tor fit culpabilior quo est deo acceptior. Ideo enim
adam plus peccauit quia omni bono habundauit. Alio
etiam modo offendens in uno factus est omnium reus, quia
omnis uirtus patitur detrimentum ab uno uicio. Ponat
se omnino in iudicio et potestate sacerdotis, nichil sui
reseruans sibi, ut omnia eo iubente paratus sit
facere pro recipienda uita anime, que faceret pro euitanda
corporis morte, et hoc cum desiderio, quia uitam recuperat
infinitam. Cum gaudio enim facere debet inmortalis
futurus que faceret pro differenda mortuus morte. Semper
deprecetur dominum, offerat deo mentis et cordis contricionem,
deinde et quod potest de possessione. Tunc quidem offerat securus
offerat. Respexit enim dominus ad abel et ad munera
sua. Prius dicit abel quam ad munera. In iudicio igitur
cordis conferenda est elemosina tribuentis. Non considerandum est quantum, sed qua mente, qua affectione dat quod potest. Qui
igitur peccata sua redimere uult temporalium ablucione,
prius offerat mentem. Caueat ne uerecundia ductus
diuidat apud se confessionem, ut diuersa diuersis uelit
manifestare sacerdotibus. Quidam enim uni celant que
alii manifestanda conseruant. Caueat enim ne prius
ad dominicum corpus accedat quam confortet bona consci-
encia, et doleat quod nondum audeat sumere quem mul-
tum desiderat cibum salutarem. Cohibeat etiam se a lu-
dis, a spectaculis seculi, qui perfectam uult consequi remissi-
onis gratiam. Ita sunt digni fructus penitentie.
animam captiuam educamus et in libertatem seruamus.
Et infra. Erat autem fructus dignos et sine digno
penitentia. Sunt enim digni fructus uirtutum qui non
sufficiunt penitentibus. Penitentia enim grauiores

postulat, ut dolore et gemitibus mortuus
impetret uitam. Ex his ostenditur quod sunt
digni fructus penitentie quibus uera satisfactio
impletur; et quod non omnes digni sunt fructus digni
fructus penitentie, quod de illa intelligitur pe-
nitentia que maior est criminum. Non enim suffici-
unt grauiter delinquentibus que sufficerent minus
uel parum peccantibus. Que sit falsa satisfactio.

Et sicut sunt digni fructus penitentie ac
uera satisfactio, ita et indigni fructus
et falsa satisfactio uel falsa penitentia. Unde
gregorius: Falsas penitentias dicimus que non secundum aucto-
ritates sanctorum pro qualitate criminum imponuntur.
Ideo quoque miles uel negotiator uel alicui officio
deditus quod sine peccato exerceri non possit, si cul-
pis grauioribus irretitus ad penitentiam ue-
nerit, uel qui bona alterius iniuste detinet, uel qui o-
dium in corde gerit, recognoscat se ueram
penitentiam non posse peragere, nisi negotium
relinquat uel officium deserat et odium ex corde
dimittat, et bona que iniuste abstulit resti-
tuat. Non tamen desperet; interim faciat quicquid boni
potest. Hortamur ut faciat, ut deus cor illius illustret
ad penitentiam. Cum sit penitentia interior
et exterior, de utraque per premissa satis apparet
que sit uera et que sit falsa. De tribus actionibus penitentie.

Predictis uero adiciendum est quod tribus modis
agitur penitentia: ante baptismum scilicet de prioribus
peccatis, post baptismum de grauibus que post committuntur.
Est et penitentia uenialium cotidiana, que et
humilium est et perfectorum. Unde augustinus: Tres sunt actiones
penitentie, quas mecum uestra eruditio recog-
noscit. Una est que nouum parturit hominem, donec
per baptismum omnium preteritorum fiat abolicio pec-
catorum, qua nullus sue uoluntatis arbiter non
peniteat eum ueteris uite, nouam inchoare
potest; a qua paruuli sunt inmunes cum baptizantur,
quia nondum possunt uti libero arbitrio, quibus tamen ad
remissionem originalis peccati prodest eorum
fides a quibus offeruntur. Altera est actio penitentie
post baptismum, que fit pro illis peccatis que legis decalogus
continet. Agunt quidem homines penitentiam ante

Margin notes (red): Q. si non est audienda confessio per diuersos sacerdotes. — Gg. — Au. ad felicianum. — [illegible]

qr qd ubi qb; mihi cur dm qn

petrus in actib' aplor:

baptm de peccis pcedb' ita tn ut ꝯ bapti-
zent. ut petrus ait. agite penitentia et
baptizet unusquisque urm in noie d. ie c. Agunt
ꝯ penitentia si p' baptm ita peccauert ut
excommunicari et p' reconciliari mereant. Est ꝯ
penitentia bonor et humiliu fideliu pena coti-
diana in q pectora tundim' dicentes dimitte
nobis d. n. s. ie c. neq; ea dimitti nob uolum'
q dimissa in bapto n dubitam. s; illa q huma-
ne fragilitati quauis parua tn crebro sub-
repunt q si collecta ꝯt nos fuerint. ita nos graua-
bunt et opprimunt sic unu aliqd grande peccm. Qd
.n. int e ad naufragiu an uno grandi fluctu
nauis opiat et obruat an paulati subrepens
aqua in sentina p negligentiu culpa impleat na-
uem et submgat. Ido ieiunia et elemosine et ora-
tiones inuigilet. in qb' cu dicim' dimitte n.
d. n. s. ie c. manifestam' nos hre q nob dimit-
tat. et in ub' his humiliantes aias nostras cotidi-
ana age penitentia n cessamus.

Q' multitudo uenialiu ita aggrauat ut unu grande peccm.

De satisfactione uenialium.

Que aut p uenialib' sit satisfactio sufficiens
Aug' insinuat ita inquiens in enchi. De coti-
dianis et leuib' breuib; q; peccatis. sine qb' hec
uita n ducit. cotidiana oratio fideliu sa-
tisfac. eor eni e dice pat nr. q e i c. De-
let omo h' oratio pecca minima cotidia-
na. delet et illa a qb' uita fideliu scelerate gesta. s; penitendo in meli' comutata
discedit. Si ut ueraciter dicatur dimitte n. d. n. i.
si fiat. q dr quia et ipa e elemosina ueniam
petentib' omo ignoscere. Ex his aliisq; pmis-
sis iam facile e intellige q p uenialib' sit
exibenda satisfactio. Suffic eni dominica
oro cu ieiunio aliq et elemosinis. sic tn ut
pcedat ctrcio aliquantula et addat confessio si
assit facultas. de q confessioe p' tractabit. Pro grauib'
u peccis h; et in satisfactioe adhibenda
st. s; multo uehementi' atq; districti' q; ut
ait aug ad agenda penitentia n sufficit
mores in meli' comutare et a malis factis
recede n et de his q facta st satis fiat do-
mino p penitentie dolorem p humilitatis

aug in enchi.

ita ut ueraciter dicat sic et nos dimittim' debitorib' nris

aug in li de pe.

gemitu p ctrti cordis sacrificiu cooptantib' elemo-
sinis.

Hic aut qstio multiplex. Tria ponunt qrenda. pmu an sn confessione dimittat peccm.
pmo h. querit utru absq; satisfactioe
et oris confessioe p sola cord ctricione pecc dimittat
alicui. Scdo an alicui sufficiat cfiteri do sn sac-
dote. Tcio an laico fideli ualeat facta cfessio.
In his eni et docti diuersa sentire inueniunt. q; sup his
uaria ac pene aduersa tradidisse uident doctores.
Dicunt n. qda sn oris confessioe et satisfactioe oprs
et opis neminem a pecco mundari. si tep' faciendi
illa habuerit. Alii u an oris confessione et satis-
factione in cord ctricioe peccatu dimitti a do
si tn uotu cfitendi hat. Un pphta ait. Dixi con-
fitebor aduersu me. q d exponens cassiod ait. Dixi i.
pronuntiaui ap me. q cfitebor et tu remisisti. Mag-
na di pietas. q ad sola pmissione p. dimiserit.
uotu n. p opatioe iudicat. Ite aug. Nondu pnun-
tiat du pmittit se pnuntiaturum. et ds dimit-
tit q; h ipm dce qda e pnuntiare corde. n du
uox e in ore ut ho audiat cfessione. et ds audit.
Ite sacrificiu do s. c. et alibi legr. qcq; hora peccator
cuersus ingemuerit uita uiuet et n morief. n dr
ore cfessus fuerit s; cuersus ingemuerit. unde dat
intelligi q et ore tacente ueniam interdu cosequim. Hinc est
leprosi illi qb' dns pcepit ut ostenderent se sacdotib'
in itinere anq ad sacdotes uenirent mundati st.
Ex q insinuat q anq nos sacdotib' osa nra api-
am' i. pecca cfiteamur a lepra p. mundam. Laza-
rus et n p' de monumento e abduct et p' a dno
suscitat. s; int suscitat pdiit foras uiuus. ut
ostendet suscitatio aie pcede cfessione. nemo
n. p cfiteri n suscitat. q; mortuo uelud ab eo
q n e perit cfessio. Null g cfiteri n resuscitat.
Nemo u resuscitat n q a pecco soluit. q; peccm
mors aie e. q ut e uita corporis ita e' uita ds
e. His aliisq; pluribus auctoritatib' pbatur
an cfessione l' satisfactione sola copunctioe
p. dimitti. Qui negat eas determinare labo-
rat. h n in h' sententie depssione et sue opini-
onis assertione auctor testimonia inducunt
dicit n. dns p ysaia. Dic tu iniquitates tuas ut

testimonus pbat in sola cfessione peccm dimitti. Cassiodorus.

aug. sr eude locu

Salomon.

Ite auctoritates ... q' sn cfessio n dimitti peccm.

confundis eam alicui dicere, dicito eam cotidie in anima tua. Non dico ut confitearis eam conservo tuo, ut tibi exprobret. Dicito deo, qui curet eam. Item. Si non dixeris, ignorat eam? Cum faceres eam, presto erat; cum admitteres eam, cognoscebat. Numquid eam vult a te cognoscere? Peccare non erubuisti, et confiteri erubescis? Item. Dicito in hac vita, ut te quietem habeas in alia. Dicito in gemitibus et lacrimis. In codice scripta sunt peccata tua, spongia peccatorum tuorum lacrime tue sunt. Item Prosper. Illi quorum peccata humanam noticiam latent, nec ab ipsis confessa, nec ab aliis publicata, si ea confiteri vel emendare noluerint, deum quem habent testem, ipsum habituri sunt et ultorem. Quod si sibi ipsi iudices fiant, et veluti sue iniquitatis ultores, hic in se voluntariam penam severissime animadversionis exerceant, temporalibus penis mutabunt eterna supplicia, et lacrimis ex vera cordis compunctione fluentibus restinguent eterni ignis incendia, et ipsa sibi deum facile placabunt. Illi quorum aut ipsius confessionibus cum prodiderint, aut nescientibus aliis ipsi in se voluntarie excommunicationis sententiam ferunt, et ab altari cui ministrabant non animo sed officio separati vitam suam quasi mortuam plangunt, certi quod reconciliati sibi efficacis penitentie fructibus a deo non solum amissa recipiant, sed etiam superne civitatis gaudia recipiant. His auctoritatibus innuitur, quod sufficit corde deo confiteri peccata sine sacerdote. Dicitur enim quod si quis timens detegi culpam suam apud homines, ne inde obprobrio habeatur, vel alii suo exemplo ad peccandum accingantur, ideo tacent homini et revelet deo, consequitur veniam. Quod non sufficit soli deo confiteri si tempus adsit.

Sed quod confiteri oportet sacerdotibus, non solum illa auctoritate Iacobi: Confitemini alterutrum peccata vestra, sed etiam aliorum plurimis testimoniis probatur. Ait Aug. Iudicet se ipsum homo dum voluntate potest, et mores convertat in melius, ne cum iam non poterit, preter voluntatem a domino iudicetur. Et cum in se ipse protulerit severissime medicine sed tamen utilissime sententiam, veniat ad antistites per quos illi claves in ecclesia ministrantur, tamquam bonus iam incipiens esse filius, maternorum membrorum ordine custodito, a prepositis sacramentorum accipiat satisfactionis sue modum, in offerendo sacrificio contribulati cordis devotus et supplex. Id tamen agat quod non solum sibi prosit ad salutem, sed etiam ceteris ad exemplum. Ut si peccatum eius non solum in gravi eius malo, sed etiam in tanto scandalo aliorum est, atque hoc expedire utilitati ecclesie videtur antistiti, in noticia multorum vel etiam totius plebis agere penitentiam non recuset, ne letali plage per pudorem addat tumorem. Item. Cum tanta est plaga peccati et impetus morbi, ut medicamenta corporis et sanguinis domini differenda sint, auctoritate antistitis debet se quisque removere ab altari ad agendam penitentiam, et eadem reconciliari. Item Leo. Multiplex misericordia dei ita lapsibus subvenit humanis, ut non solum per baptismum, sed etiam per penitentiam spes vite renovetur. Sic divine voluntatis presidiis ordinatis, ut indulgentia dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeat obtineri. Mediator enim hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem, ut et confitentibus penitentie satisfactionem darent, et eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Item Aug. Qui penitet, omnino peniteat, et dolorem lacrimis ostendat. Representet vitam suam deo per sacerdotem. Preveniat iudicium dei per confessionem. Precepit enim dominus mundandis ut ostenderent ora sacerdotibus, docens corporali presentia confitenda peccata, non per scriptum manifestanda. Item. Ideo dixi ora monstrare, et omnes non unus pro omnibus, non alium statuatis nuntium, qui pro vobis offerat munus a Moyse statutum, sed qui per vos peccastis, per vos erubescatis. Erubescentia enim ipsa partem habet remissionis. Ex misericordia enim hoc precepit dominus, ut nemo peniteat in occulto. In hoc enim quod per se ipsum dicit sacerdoti et erubescentiam vincit timore offensi, fit venia criminis. Fit enim veniale per confessionem quod criminale erat in operatione, et si non statim purgatur, fit tamen veniale quod commiserat mortale. Multum enim satisfactionis obtulit, qui erubescentie dominans nil eorum que commisit nuntio dei negavit. Item. Quia misericors et iustus est deus, sicut servat misericordiam in iustitia, ita et iustitiam in misericordia. Opus enim misericordie est peccata dimittere, sed oportet ut iustus misereatur iuste. Considerat enim si dignus est, non dico

Prosper.

Idem.

Aug. in omelia de penitentibus.

Leo papa Theodoro episcopo Foroiuliensi.

Quod criminale fit veniale.

Quanto pluribus confitetur tanto facilius veniam consequitur. Leo papa.

iusticia scilicet et misericordia. Iusticia enim sola dampnat sed dignus est venia qui spirituali labore querit gratiam. Laborat enim mens patiendo erubescentiam et quoniam verecundia est magna pena. qui erubescit pro Christo fit dignus venia. Unde patet quod quanto pluribus confitebitur in spe venie turpitudinem criminis. tanto facilius consequitur gratiam remissionis. Ipsi enim sacerdotes plus peccata possunt parcere pluribus confitentibus parcere. Item leo papa. Cum plenitudo fidei videatur esse laudabilis que propter dei timorem apud homines erubescere non veretur. tamen quia non omnium huiuscemodi sunt peccata ut ea que penitentiam poscunt non timeant publicare removeatur improbabilis consuetudo ne multi a penitentie remediis arceantur. Non autem erubescit aut timet inimicis sua facta reserare. quibus possit constitucione consuetudine legum pelli. Sufficit enim confessio que primum deo offertur. tunc etiam sacerdoti qui pro delictis penitentium precator accedit. Tunc enim plures ad penitentiam provocari poterunt. si populi auribus non publicetur conscientia confitentis. Ex his aliisque pluribus indubitanter ostenditur. oportere deo primum et deinde sacerdoti offerre confessionem nec aliter posse pervenire ad ingressum paradisi si assit facultas. De tercio articulo

Solutio.

Nunc post quam premissis auctoritatibus quid his contrarie videtur respondeam tercia questione intueamur. An sufficiat confiteri laico. Que enim secunda questio continebat scilicet an sine confessione et iudicio sacerdotis soli deo confiteri sufficeret expeditum est et certificatum est premissis testimoniis. Quod non sufficit deo confiteri sine sacerdote si adest humilitas et penitentis si non desidat [?] et requirit sacerdotis iudicium. Sed numquid eque valet confiteri alicui socio vel proximo suo sancte cum deest sacerdos? Sane dici potest ad hoc quod sacerdotis examen requirendum est studiose. quia sacerdotibus concessit deus potestatem ligandi et solvendi. et ideo quibus ipsi dimittunt et deus dimittit. si tamen defuerit sacerdos proximo vel socio confessio facienda est. Quod vero debeas querere sacerdotem

Sed curet quisque sacerdotem querere qui sciat ligare et solvere. talem enim oportet esse qui aliorum crimina iudicat. Unde Augustinus. Qui vult confiteri peccata ut inveniat gratiam querat sacerdotem qui sciat ligare et solvere. ne cum negligens circa se extiterit negligatur ab illo. qui eum misericorditer monet et petit. ne ambo in foveam cadant quam stultus evitare noluit. Tanta vis confessionis est. ut si deest sacerdos confiteatur proximo. Sepe enim contingit quod penitens non potest verecundari coram sacerdote quem desideranti nec locus nec tempus offert. et si ille cui confitebitur potestatem solvendi non habet fit dignus tamen venia ex sacerdotis desiderio qui crimen confitetur socio. Mundati enim sunt leprosi dum ibant ostendere ora sua sacerdotibus. antequam ad eos pervenirent. Unde patet deum ad cor respicere dum ex necessitate prohibentur ad sacerdotes pervenire. Sepe quidem eos querunt sani et leti sed dum querunt antequam perveniant moriuntur. Sed misericordia dei ubique est. qui et parcere iustis novit. et si non tam cito sicut ipsi solverentur a sacerdote. Et licet qui omnino confitetur sacerdoti melius [?] quam per [?] confiteatur. si peccatum occultum est. sufficiat referre in noticiam sacerdotis. nam in resurrectione puelle pauci interfuerunt qui viderent. Nondum enim erat sepulta nondum extra portam delata nondum extra domum in noticiam portata. intus resuscitavit quam intus invenit. Relictis solis petro et iacobo et iohanne et patre et matre puelle in quibus figuraliter continentur sacerdotes ecclesie. Quos autem extra invenit adiuvando est quomodo suscitavit. Flebat enim turba pro filio vidue. Flebat martha et maria supplicantes pro fratre. Flebat et turba mariam et martham secuta. In quo docemur publice peccantibus non proprium sed ecclesie sufficere meritum. Habetur quod in ecclesia penitens esse et ad ecclesie unitatem redire. Nisi enim unitas ecclesie succurrat et nisi quod deest penitenti sua oratione compleat de manibus inimici non eripiet animam mortui. Credendum est enim quod omnis elemosine ecclesie et oraciones et opera iusticie et misericordie succurrant recognoscenti mortem suam ad conversionem ideo quod nemo potest digne penitere quem non sustineat unitas ecclesie. Ideo quod non petat sacerdos per aliquam culpam ab unitate ecclesie divisos. Ex his satis aperte et absolute premisse questionis articulus. Querendum est sacerdos sapiens et discretus qui cum potestate simul habeat iudicium quod si forte defuerit confiteri debet socio. Beda super [illegible] confessionem venialium et mortalium distinguit super illum locum.

Confitemini alterutru͂. p. u. Aı. ıı. Cogitatıb͂ cotidiana ⁊ leuıa ꝗuuıs sacerdoti pandam͂ ⁊ q͂ntıs uulsserit tempore purgat͂ ꝯem͂. q͂ sine ꝯfessione emendationis pecca͂ nequit dımıttı.

S; ⁊ q͂uuıs cotıd͂ıanıs pandenda sıt. ẽ de eis sacerdos ⁊ urget periclm͂. ꝯenıalıa u͂ ꝯ ob lata copıa licet ⁊ confiterı cotıdıe. ⁊ suffıc͂ u͂ quibus placet. sı tn͂ ex ꝯtemptu n͂ p̃termit tat sacerdos. Tutıus tn͂ ẽ ⁊ pfectı⁹ utrıq; ge n͂ıs pecca͂ sacerdotıb⁹ pandere. ⁊ ꝯsılıu͂ medı cıne ab eıs q͂rere q̄b⁹ ẽ ꝯcessa potestas lıga͂ dı ⁊ soluendı. ꝯ apıt ꝯlı. supdicte auctorıtates ıntellıgende sınt.

Cu͂ ḡ ex hıs alııs q; plurıb⁹ auctorıtatıb⁹ pspıcuu͂ fıat ⁊ ındubıtabılıt͂ ꝯstat. p͂ p̃mu͂ d͂o. deın sacerdotı ẽẽ ꝯfıtenda. ⁊ sı p͂e defuerıt ꝯ socıo. Illud Iohıs crısostomı sup͂ posıtu͂ n͂ ıta ẽ ıntellıgendu͂. u͂ lıceat alıcuı sı tep͂s h̄at sacerdotı n͂ ꝯfıterı. S; q͂ suffıc͂ ubı cr͂ım ẽ occultu͂. solı d͂o ꝯ sacerdotẽ dıce ⁊ semel n͂ oportet pupplıcarı coram multıs q͂ occultu͂ ẽ. Vel notandu͂ dıcens. n͂ t͂ dıco ut te pdas ı pupplıco. Sıc͂ pupplıca noxa pup plıco eget remedıo ıta occulta secreta ꝯfessıone ⁊ occulta satısfactıone purgat͂. Non ne cesse ẽ. ut q͂ semel sacerdotı ꝯfessı sum⁹ ıt͂m ꝯfıteam͂. s; lıngua cordıs n͂ carnıs ap̃ ıllu͂ ıudıce ıd ıugıt͂ ꝯfıterı debem⁹. Vn͂ Iohes ıde aıt. Illıc͂ ꝗ sı recordarıs peccatoꝝ tuoꝝ ⁊ frequent͂ ea ı ꝯspectu d͂ı pnuncıes ⁊ p eıs depcerıs cıcı⁹ ılla delebıs. Sı u͂o oblıuıscarı te eoꝝ recordabıs nolens q͂n pupplıcabunt͂ ⁊ ı aspectu pferunt͂ oıu͂ amıcoꝝ ⁊ ınımıcoꝝ sctoꝝq; angeloꝝ.

Ita ꝯ ıllud ambrosıı. Lacrıme lauant delıc͂ tu͂ q͂ pudor ẽ uoce ꝯfıterı. ad pupplı ca penıtentıa͂ referendu͂ ẽ. Ibı n. lıtte te lacrımaru͂ ⁊ ꝯfessıone ostendıs uolu ıt sıgnıfıcare q͂ lacrıme occulte ⁊ ꝯfessıo secreta sıc͂ q͂ fıt solı sacerdotı lauant delıctu͂ q͂ pudet alıquẽ pupplıce ꝯfıterı. Vel dıc͂ se lacrımas pet͂ legısse. n͂ ꝯfessıone ł satıs factıone. p͂ ħ n͂ excludıt ılla. Multa n. facta sıt q͂ scrıpta n͂ sıt. ł forte n͂dum facta erat ınstıtucıo ꝯfessıonıs q͂ m͂ ẽ. Sıc͂ ⁊ ıllud ꝯsılıı. sı ıudıces sıu fıant mu tabıt͂ et͂na supplıcıa. Et ıllud facıle sıbı d͂m placabıt q͂ aut͂ ꝯ prıus ꝯfessıonıb⁹ crım͂ pdıt͂ aut nescıentıb⁹ alııs ł sıc sententıa͂ excomunıcatıonıs fert͂. ad pupplıca͂ ꝯfessıone ł satısfactıone referrı oportet. Nam cu͂ sol⁹ sacerdotıb⁹ ıus lıgandı ⁊ soluendı datu͂ ẽ. sıcut q; suo arbıtrıo ł pena ł excomunıcatıonıs sentencıa lıgare ⁊ absq; sacerdotalı ıudıcıo se ıpm͂ d͂o ł altarı reconcılıare lıceat. q͂ ecclesıastıce ınstıtucıonı ⁊ ꝯsuetudını penıt⁹ repugnat. Porro ḡ sı pupplıce peccastı pupplıce ꝯfı tere te reu͂ ⁊ emenda. Sı u͂o occulte delıq͂stı ⁊ sıc n͂ taceas n͂ tn͂ dıco u͂ pupplıces. Tacıturnıtas n. p͂. ex su pbıa nascıt͂ cordıs. Ideo n. p͂ suu͂ q͂s celat ne putet͂ foıs q͂lıs se ıa͂ dıuıno ꝯspectuı exıbuıt. q͂ ex fonte supbıe nascıt͂. Specıes n. supbıe ẽ se uelle ıustu͂ ıudı carı. Quı peccator ẽ atq; ıpocrıta ꝯuıncıt͂ q͂ ad ınstar p̃mor parentu͂. ł tegı ueısarıone ılıbor sua p͂. leuıgare ꝯtendıt ł sıc caın. p͂ suu͂ retıcendo supprımere q͂rıt. Ubı supbıa regnat. ł ıpocrısıs. humılıtas locu͂ n͂ habet. Sın͂ ḡ humılıtate alıcuı sperare uenıa͂ n͂ lıcet. u͂ sı tacı turnıtas ꝯfessıonıs. n͂ ẽ sperada uenıa crımınıs. Ia͂ c͂ tıssıme lıq͂t q͂ sıt detestabıle peccatı sılentıu͂. ⁊ ꝯtrarıo q͂ sıt necessarıa ꝯfessıo. Est n. ꝯfessıo testı monıu͂ ꝯscıe d͂m tımentıs. Quı enı tımet ıudıcıu͂ d͂ı p͂. n͂ erubescıt ꝯfıterı. Perfect⁹ tımor soluıt om nẽ tımoꝛe ⁊ pudoꝛe. ꝯfessıo p͂. pudoꝛe ħt. ⁊ ıpa erubescentıa grauıs ẽ pena. ıdeo q; ıubemur p͂ ꝯfıterı ut erubescentıa͂ patıam͂ p pena. na͂ ħ ıpm͂ pars ẽ dıuını ıudıcıı. Ad quid ualeat ꝯfessıo.

Sı ḡ q͂rıt͂ ad q͂d ꝯfessıo sıt necessarıa c͂ ıgıtur ıde deletu͂ sıt ıa͂ p͂. dıcım⁹ q͂ q͂da punıcıo peccı ẽ sıc͂ satısfactıo op⁹ p ꝯfessıone ꝯ ıntellıg sacerdos q͂lıt͂ debeat ıudıcare de crımıne. p ea͂ q; fıt pec cator humılıor ⁊ cautıor. De remıssıone sacerdotıs.

Hıc q͂rı solet sı p͂. oıno dımıssu͂ ẽ a d͂o p cordıs ꝯtrıcıone. ex q͂ penıtens uotu͂ habuıt ꝯfıtendı q͂d p̃terea dımıttat͂ eı a sacerdote. Vıdeo n. uınclo q͂ eu͂ lıgat. s. tempal⁹ pene. s; n͂ a q͂ eu͂ absoluıt. ⁊ ıd q͂uo a͂n penıtudıne q͂ppe cordıs aıa reı maculam ħt ⁊ fetıda ẽ p͂. atq; etıam ultıonıs uınclo lıgata ꝯsıstıt. Sı u͂ a͂n ꝯfessıo

Iohs ẽs.

Iohs hac exposıcıone ꝯfırmat p u͂ba Iohıs.

Crısı⁹ sı. leuıtıcu͂.

Ioh⁹ ẽs.

sıc suplex humılıs ꝯfessıo. pura fıdelıs
⁊ a͂ frequens nuda dıscreta lıbens uerecunda
Integra secreta lacrımabılıs acceleata
Fortıs ⁊ accusans ⁊ sıt parere [illegible]
ꝯfessor dulcıs affabılıs atq; suauıs
Prudens dıscretus mıtıs pıus atq; benıgn⁹

ne per cordis contritionem deus per se ipsum sine ministerio sacerdotis et debitum eterne mortis relaxat et animam interius purgat a contagione et fetore. Quid ergo mundat? quod dimittit ergo sacerdos? Ubi sunt claves ille quas tradidit dominus Petro et successoribus eius dicens: Tibi dabo claves regni celorum et quodcumque etc. Ut autem premissa questio plenius explicari valeat, quasi altius ducto repete de his clavibus et usu earum disseramus.

De clavibus.

Claves sunt non corporales sed spirituales, scilicet discernendi scientia et potentia iudicandi, id est ligandi et solvendi, qua dignos recipere, indignos excludere debet a regno ecclesiasticus iudex. Que sicut habet ius ligandi, ita et solvendi. Unde Ambrosius: Dominus par ius ligandi esse voluit et solvendi, qui utrumque pari conditione permisit. Ergo qui solvendi ius non habet nec ligandi habet. Et iste est unum est quo ecclesie utrumque licet, heresis utrumque non habet. Ius enim hoc solis permissum est sacerdotibus. Recte ergo hoc ecclesia vendicat que veros sacerdotes habet; heresis vendicare non potest que veros sacerdotes non habet.

Amb. in li. de paradiso.

De usu clavium

Usus vero earum clavium multiplex est: discernere scilicet ligandos et solvendos ac deinde ligare et solvere. Sed quidam indignos ligat vel solvit, qui potestate se privat vel dignum privat de se facit.

65.

Si sacerdos peccata dimittit vel retinet peccata.

Oppositio quaedam.

Sed queritur utrum a peccato solvere valeant sacerdotes, id est a culpa vel culpe maculam abstergant, vel debitum eterne mortis solvere valeant. Quidam arbitrati sunt cum peccator dupliciter ligatus teneatur, scilicet predicto, id est interius contagione ac cecitate, et debito eterne pene, alterum curari per deum, alterum solvi per sacerdotem. Peccator enim per peccatum quasdam tenebras interiores et maculas, a quibus non liberatur, proicietur in tenebras exteriores, cum autem liberatur ab his suscitatur a morte peccati. Unde apostolus: Surge qui dormis et illuminabit te Christus. Solus enim deus, non sacerdos, animam resuscitat ac pulsis tenebris interioribus et maculis eam illuminat et mundat, quia anime faciem lavat. Debitum vero eterne pene solvere concessit sacerdotibus, quod in resurrectione Lazari signatum asserunt, quem prius per se intus vivificavit, deinde foras exire iussit, eumque adhuc ligatum apostolis solvere precepit, quia vivificatus est ipse intus anima a caligine macula que peccati emundat. Sacerdotibus vero dedit vincula eterne mortis solvere. Alii vero dicunt solum deum non sacerdotem debitum eterne mortis solvere, sicut et animam intus per se vivificat. Non tamen diffitentur sacerdotibus tributam potestatem remittendi et retinendi, quibus dictum est: Quorum remiseritis etc.

Aliorum sententia vera.

Sed enim tenuit suam potestatem baptismi, ita et penitentie, et ideo sicut interius gratia sua animam illuminat, ita et simul debitum eterne mortis relaxat. Ipse enim per se ipsum peccata penitentium tegit, et tunc tegit quando ad penam non reservat. Tunc ergo tegit quando debitum pene solvit. Unde autem ipse tegat aperte dicit Augustinus exponens hunc locum psalmi: Quorum tecta sunt peccata, id est cooperta et oblita. Si enim texit deus peccata, noluit advertere; si noluit advertere, noluit animadvertere, id est punire, sed ignoscere. Ita ergo dicit deus tecta, ut deus non videat, id est eternaliter puniat. Videre enim deum peccatum est ad penam imputare. Advertere facere autem a peccatis hoc est ea ad penam non reservare. Item Ieronimus: Quibus deus dimittit peccata tegit ne in iudicio revelentur. Item Cassiodorus: Quia gravia habentur peccata alius deus imputat, alius per misericordiam non imputat. Ex his aperte ostenditur quod deus ipse penitentem solvit a debito pene, et tunc solvit quando intus illuminat inspirando cordis contritionem. Cui sententie ratio suffragatur et auctoritates attestantur. Nemo enim de peccato vere compungitur nisi cor contritum et humiliatum habeat in caritate. Qui autem caritatem habet dignus est vita. Nemo autem simul dignus est vita et morte. Non est ergo tunc ligatus debito eterne mortis. Filius enim ire esse desiit ex quo diligere et penitere cepit. Ex tunc ergo ab ira solutus est que non manet super illum qui credit in Christum, sed super illum qui non credit. Non ergo postmodum per sacerdotem cum confitetur ab eterna ira liberatur, a qua iam liberatus est per dominum ex quo dixit: Confitebor. Solus ergo deus hominem interius mundat a macula, et a debito eterne solvit, qui per prophetam ait: Ego solus deleo iniquitates et peccata populi. Item Ambrosius: Verbum dei dimittit peccata. Sacerdos est iudex. Sacerdos quidem officium suum exhibet, sed nullius potestatis iura exercet. Item: Ille solus dimittit peccata qui solus pro peccatis nostris mortuus est. Item Augustinus: Nemo tollit peccata nisi solus Christus, qui est agnus tollens peccata mundi. Tollit autem et dimittendo que facta sunt et adiuvando ne fiant alia et perducendo ad vitam ubi omnino fieri non possint. Hiis aliisque pluribus testimoniis docetur deum solum posse peccata dimittere, et sicut dimittit quibusdam ita et quibusdam aliorum peccata retinet.

Aug.

Ier.

Cassiod.

Ratio utitur ad probandum quod dicit.

Auctoritatibus probat id Ambrosius.

Aug. contra Iulianum.

Quod sacerdotes etiam dimittunt peccata et retinent ea sibi in·

Nec ideo tamen negamus sacerdotibus concessam potestatem dimittendi et retinendi peccata, cum ipsa veritas in evangelio aperte doceat. *Aug. super Iohannem.* Hinc Augustinus ait: Ecclesie caritas que per spiritum sanctum diffunditur in cordibus eorum qui participes sunt sancti, peccata dimittit; eorum qui non sunt tenet.

Idem in ·l· de penitentia. Ideo sacerdotes posse confitentibus parcere quibus remittunt remittuntur. Item. Lazarum de monumento suscitavit, obtulit discipulis solvendum, per hoc ostendens potestatem solvendi concessam sacerdotibus. Item. Quodcumque solveritis, scilicet ego deus et omnes celestis milicie ordines et omnes sancti in gloria mea laudant vobiscum et confirmant quos vos ligatis et solvitis. Non dixit quos putatis ligare et solvere, sed in quos exercetis opus iusticie vel misericordie. Alia autem vel alia opera vestra in peccatores non cognosco.

Idem in ·l· de baptismo. Id est cum iacet ab domino compunctio peccata dimittuntur ab eis dimittuntur quibus ipse veniam contingit confessionis. Qui sese ea dimittunt qui dant eis omnibus sanctis sibi caritate cohērentibus sive se corporaliter noverint sive non. Sic etiam ab his tenentur per a quibus tenentur, a quibus ille cordis puritate disiungitur sive notitia corporali sive ignotus. Omnis mali spiritaliter a bonis seiuncti sunt. Ecce hic dicit peccata dimitti vel teneri a viris sanctis et spiritum sanctum ea dimittere dicit.

Et quomodo maxime consideratione dignum est. Id est dicit quod

Idem in ·l· de eodem. deus per se vel per sanctos suos tantum peccata dimittit. Ait enim: Sic sacramentum gratie deus dat per malos, ipsam vero gratiam non nisi per se ipsum vel per sanctos suos. Et ideo remissionem peccatorum vel per se ipsum facit vel per alios, vel per ipsius columbe membra, quibus ait: Sicut dimiseritis dimittentur. Ecce quam varia a doctoribus super his tradita sunt, et in hac tanta varietate quid tenendum est? Hoc sane dicere et sentire possumus quod solus deus dimittit peccata et retinet, et tamen ecclesie contulit potestatem ligandi et solvendi. Sed aliter ipse ligat et solvit, aliter ecclesia. Ipse enim per se tantum ita dimittit peccatum quod et animam mundat ab interiori macula et a debito eterne mortis solvit.

Quomodo sacerdotes solvunt vel ligant a peccatis. Non autem hoc sacerdotibus concessit, quibus tamen tribuit potestatem ligandi et solvendi, id est ostendendi homines ligatos vel solutos. Unde et dominus leprosum prius per se sanitati restituit, deinde ad sacerdotes misit, quorum iudicio ostenderetur mundatus. Ita et Lazarum iam vivificatum obtulit discipulis solvendum, quia etsi aliquis apud deum solutus sit, non tamen in facie ecclesie solutus habetur nisi per iudicium sacerdotis. In solvendis ergo culpis et retinendis ita operatur sacerdos evangelicus et iudicat, sicut olim legalis in illis qui contaminati erant lepra, que peccatum significat. Unde Ieronimus super Matheum cum disserit potestatem dabo tibi claves regni celorum etc.: Hunc, inquit, locum quidam non intelligentes aliquid sumunt *leo super Matheum* de supercilio phariseorum, ut damnare innoxios vel solvere se putent noxios, cum apud deum non sententia sacerdotum, sed reorum vita queratur. In levitico ostendere se sacerdotibus iubentur leprosi, quos illi non faciunt leprosos vel mundos, sed discernunt qui mundi vel immundi sunt. Ita et hic. Aperte hic ostenditur quod non sequitur deus ecclesie iudicium, que per subreptionem et ignorantiam interdum iudicat. Deus autem semper iudicat secundum veritatem. Et in remittendis vel retinendis culpis id iuris et officii habent evangelici sacerdotes quod olim sub lege habebant legales in curandis leprosis. Hii ergo peccata dimittunt vel retinent dum dimissa a deo vel retenta iudicant et ostendunt. Ponunt enim sacerdotes nomen domini super filios Israel, sed ipse benedicit, ut legitur in numeris. Hunc modum ligandi et solvendi Ieronimus supra notavit.

Alius modus ligandi et solvendi. Ligant quoque sacerdotes dum satisfactionem penitentie confitentibus imponunt. Solvunt cum de ea aliquid dimittunt, vel per eam purgatos ad sacramentorum communionem admittunt. Quem Leo modum supra notavit. Secundum hunc modum dicuntur sacerdotes dimittere peccata vel retinere. Unde supra dixit Augustinus, *Aug.* quibus remittitis et remittuntur etc. Opus enim iusticie et misericordie exercent in peccatores, cum eos iusta pena ligant, opus misericordie dum de ea aliquid relaxant vel sacramentorum communioni conciliant. Alia opera in peccatores exercere nequeunt. Et notandum quod quos satisfactione penitentie ligant, eo ipso a peccato solutos ostendunt, quia non imponitur alicui satisfactio penitentialis nisi quem sacerdos vere penitentem arbitratur. Alii non imponit, et eo ipso peccatum a deo retineri iudicat. Quod autem hec ad claves pertineat Augustinus ostendit dicens: Fructuose *Idem in li· de pe-* claves ecclesie qui sine arbitrio sacerdotis penitentiam agit, si sine oris confessione eternitatis indulgentiam impetret. Est et alius modus ligandi et solvendi, qui per excommunicationem geritur, dum aliquis secundum canonicam disciplinam tercio vocatus ad emendationem manifesti delicti et satisfactionem ullo pacto sententia ecclesie a loco orationis et sacramentorum communione

et fidelium consortio precidatur. ut erubescat et pudore sceleris conversus peniteat. ut sic spiritus eius salvus fiat. Quod si penitentiam professus resipuerit, negatam communionem admittitur et ecclesie reconciliatur. Hec autem ecclesie anathematizatio hanc penam illis qui digne percelluntur infligit. quia dei gratia et protectio illis amplius subtrahitur ac sibi ipsis relinquuntur ut sit eis liberum ruere in interitum peccati. In quos et diabolo maior seviendi datur potestas. orationes quoque ecclesie et benedictionum ac meritorum suffragia eis nequaquam suffragari putantur.

Quomodo secundum hos modos intelligendum sit illud. quecumque solveritis etc.

Secundum hos ligandi et solvendi modos quomodo verum est quod dicitur: quecumque ligaveritis etc. id est aliquem ostendunt solutum vel ligatum qui non sit apud deum. et pena satisfactionis vel excommunicationis interdum indignos ligant vel solvunt. et indignos sacramentis admittunt. et dignos admitti arcent. Sed intelligendum est hoc in illis quorum merita solvi vel ligari postulant. Tunc enim sacerdotis sententia iudicio dei et totius celestis curie approbatur et confirmatur cum ita ex discretione procedit ut reorum merita non contradicant. Quoscumque ergo solvunt vel ligant adhibentes claves discretionis reorum meritis, solvuntur vel ligantur in celo id est apud deum, quia divino iudicio sententia sacerdotis sic progressa approbatur et confirmatur. Ex quo secundum merita sententia ecclesie percellitur et leditur et ille foris est apud deum. Qui autem non meruit sententiam ecclesie non leditur nisi contempnat. Unde Origenes. Exiit quis a veritate a fide a caritate. per hec exit a castris ecclesie etsi per episcopi vocem non abiciatur. Sic econtra aliquis non recto iudicio foras mittitur. sed si non ex ante meruit exire nichil leditur. Interdum enim qui foras mittitur intus est. et qui foris est intus videtur retineri. Ecce qualis et quantus est usus aplicarum clavium. Iam ostensum est ex parte quibus sacerdotes dimittunt peccata et retinent. et tamen retinuit sibi deus quandam singularem potestatem dimittendi vel retinendi. quia ipse solus per se debitum eterne mortis persolvit et animam interius purgat.

Origenes super leviticum

Quid sint interiores tenebre et interior macula.

Hic queritur que sit illa macula et que sint ille tenebre interiores a quibus deus interius animam purgat cum eam penitentiam inmittit. De tenebris et interiori caligine satis facile est intelligere et respondere. Cum enim quis mortaliter delinquit et gratia virtutis privatur. si quod peccavit et naturalium bonorum elisionem patitur unde intellectus obruditur et totus homo interius obtenebratur et ita quasi caligine quadam mens obvolvitur. que caligo peccati pena est. Hanc ubi deus pellit cum penitentiam inmittit. prorsus bona perdita restituit et viciata reparat. Unde propheta. Nebulam sicut cinerem spargit. Sed que est macula per quam animam lavat? Ecce si quis voluit facere homicidium et patravit. quo patrato desinit tamen velle quod fecit. Nondum tamen vere et humiliter penitet. sed non confiteri proponit. que remansit in anima illius macula? mala voluntas que fuit macula fuit illius anime. sed illa transiit. Macula est etsi penitere contempnat. sed hec est preter aliud a precedenti. Que macula remansit antequam penitentia purgaretur. Polluta quidem est anima que usque purgatur sicut erat dum inerat prava voluntas. Sicut enim quis tangens morticinum vel aliud inmundum ita inmundus est post actum quousque lavatur. sicut fuit dum tangeret. ita post actum peccati ita polluta remanet anima. sicut fuit in ipso actu peccati. quia ita longe est a deo per dissimilitudinem que est illata et inmunditia mentis sicut fuit cum peccatum ageret. Ipsa ergo dissimilitudo que inest anime ex peccato et est a deo elongatio anime macula intelligitur a qua purgatur anima in penitentia. Hec autem solus deus facit qui solus suscitat animas et illuminat quod sacerdotes nequeunt. qui tamen sunt medici animarum. Unde propheta. Numquid medici suscitabunt et confitebuntur tibi? quod exponens Augustinus ait. Boni doctores recte medici dicuntur qui iuvare curare ministerio possunt. sed non mortuos suscitare. sola enim gratia dei reviviscit.

Respo.

Aug.

Quando hee claves dantur et quibus.

Postquam ostensum est que sit clavis apostolice et quis usus earum, superest investigare quando iste claves dantur et quibus dantur. Hec claves per ministerium episcopi alicui in promotione sacerdotii. Cum enim recipit ordinem sacerdotalem simul et has claves recipit. sed non videtur quod omnes vel soli sacerdotes has claves habeant. quia plerique ante sacram ordinationem scientiam discernendi habent. plures post consecrationem ea carent. Sane dici potest quod alteram clavem, id est clavem scientiam discernendi, non omnes habent sacerdotes. Unde dolendum est atque lugendum. Quamvis enim liceat indiscreti atque scientie quam eminere debet sacerdos

Quod non omnes sacerdotes alteram clavem habent scilicet scientiam discernendi.

exercet sacdotii gdū recipe psumūt· ui
ta y scia eo idigni q̄ n̄ ān sacdotiū n̄ post
scientiā h̄nt discernendi q̄ ligandi sit ł sol
uendi· io q; illā claue ī ɔsēcratiōe n̄ recipiūt
q; semp sciā carēt. At ū ān sacdotiū sciā
discernēdi ħbuit sc̄ licet hāt discretione non
tn̄ inneis ē clauis· q; n̄ ualet ea claudere ł a
perire. Io q; ē p mouent ī sacdotes claues rec
te uident accipe discretiōis q; y ān habita
discretio augetur y fit ī eo clauis· ū ea iam
ualeat uti ad claudendū ł ad apiendū.

Si alicui cause omīs hn̄t ł potestate li· y soluendi·

Cumq; iam ɔstet n̄ omīs sacdotes illas cla
ues habe q; sciā discernēdi plerūq; carēt
de alta ū potentia ligādi y soluēdi· quirit̄

Quorūdam opinio·

utrū omīs sacdotes eā hāt. Qb̄da n̄· putāt
hāc potestatē illis sol̄ ɔcessam· q̄ doctrinā si
mul y uitā apostolorū seruāt. Illas n̄ cla
ues pmisit dn̄s petro y imitatorib̄ ei̇ tm̄
ut aiūt· q̄ y auctoritatib̄ utūt̄ ī munī
mētū sue opiniōis. Ait n̄· dicit augustinū su

Aug̃ ī ii li· de bapt̄o·

per sensisse ū ait· remissione peccatorū ł
p se ipm̄ fac dŝ· ł p colūbe mēbra. Hic n̄·
unde p̄ dimitti ł teni a sc̄is. Ide sup exod.
(legit̄ · Erat aū lamina aurea)
ūde lamina aurea semp ī frōte sacdotis.

Ab.

Hoc iḡo sigt̄ fiduciā bone uite· Quā q̄
nō pfecte q; n̄ sigcatiōe s; ūitate. Sacdo

Ab in tr̄ta ru evangli oñ·

sol̄ hīt potestate dimitte. p. It aug̃ illi solī
hn̄t potestate ī hac carne positi ligādi y
soluēdi sic apli q̄ illorū exēpla simł c̄ doct̄
na tenēt. It ex dictis origenis. Ib̄ nec potestas

Origenes·

soli pet̄ ɔcessa ē s; imitatorib̄ pet̄. Ill̄ q̄cq;
uestigia pet̄ imitāt̄ hn̄t recte li· y sol̄ po
testate. His aliisq; plib̄ testimoniis ītuūt̄
q̄ asserāt potestatē li· y so· ill̄ sol̄ ɔcessā sacdo
tib̄ q̄ uita y doctrina pollet sic apli. *Aliorū*

Alius uidet̄ aū q; y m̄ placet fateri *sententia*
cunctis sacdotib̄ hāc claue dari s; *uera*
ligādi y sol· s; n̄ eā recte hn̄t ac digne n̄ *oñ·*
q̄ uitā aplicā seruāt· s; pmisse auctori
tates malos sacdotes hāc potestatē hre
negāt· s; illos solos digne ac recte hac

potestate uti sigcant q̄ ib̄ uitis uita y doctrina
aplica q; soli imitatores aplorū digne ac rec
te possīt· li· y so· y p d̄m tm̄ y p scos ī qb̄ habi
tat sps scs digne ac recte fit remissio ł re
tentio peccatorū fit tn̄ y p illos q; q̄ sci n̄ st̄ s; n̄
digne y recte· dat n̄ d̄s bn̄dictione digne pos
centi ł p idignū ministrū. Qđ ū hāt potes
tate hāc omīs sacdotes· ier̄ testat̄ sup hūc locū
euuāglii ū dn̄s dix pet· ł dabo· c· r· c· hn̄t iḡo
eande iudiciaria potestate alii apli hn̄t y omīs
eccla ī epis y psbitis· s; io eā petrus specialr ac
cepit ū omīs intelligāt q; q̄cq; ab unitate fidi
y societate eccl̄ie se separauīt h a peccatis solui
n̄ ī celū igdi. p. It q̄ sacdos y simał sit grām tn̄
ī infūd p sue dignitatis offitio. Aug̃ ɔstnb̄ dicēs.
Dictū ē a dn̄o ī numis ad moysen y aaron sacdo
tes. Uos ponite nomī meū sup isrł filios. Ego dn̄s
benedica eos ū grām tdito p ministriū ordina
ti īnfūdat hoīb̄. n̄ uolūtas sacdotis obēē ł pdē
se possit· s; bn̄dictione meritū poscētis. Quā ā
dignitas sit sacdotal̄ officii ł ordinis hīc addita
m̄. Dictū ē de nequissimo cayphā int̄ cēta· h̄ ā
a semet ipo n̄ dix· s; ē eēt pontifex anni illius
p. p. q ostendit̄ spm̄ grām n̄ p psonā sequi digni ł ī
digni· s; ordine tradicōis· ū q̄muis aliq̄s boni meri
sit n̄ tn̄ possit bn̄dice n̄ fuerit ordinat̄ ū officiū
ministriū exibebat· dī aū ē effectū tribuere bn̄dic
tionis. Hic euident̄ ostendit̄ ordo n̄ priuari potesta
te tribuendi grām· ob ministri dignitate. Huic
ā aug̃ sententie uidet̄ obuiare q; ait eusebi. Sacdo
tes iḡo n̄ ppria ūtute bn̄dīt· s; q; figam gerit x̄
y pp̄t eū q̄ ī ipis ē bn̄dictiōis plenitudine tribuīt.
n̄ solū ius q̄ sacdotii secrt̄ ē s; q̄cq; x̄ ī semet ipo
hīt· y eī figam gerit p ɔfusione bona sic moyses
idone ē· ū bn̄dictione pstet. Ecce h̄ habes q; n̄
solū sacdos s; omīs ī qb̄ x̄ habitat bn̄dictione
pstat. S; alia ē bn̄dictio q̄ sol̄ ɔgruit sacdotib̄
alia q̄ omib̄ bonis comunit̄ exhibet̄. Denīq; illi
sacdotes ī qb̄ x̄ habitat bn̄dictiōis plenitudine
tribuere dnr̄· n̄ q; illi soli īnfūdāt grām· s; q;
illi soli licite y digne id agt̄· n̄ subditos mala
uita sacdotis ledit si bona faciūt q̄ ille dic̄.

Qđ oñs sacerdotes hn̄t potestate li· y sol· ɔfirmat ier̄· Q; y p indignos īns fundit̄ grā bn̄dictionis Aug̃ de q̄stionū ueteris noue legis.

Eusebi sup leuiticū

Eusebi dissentire uidet̄ Aug̃o Solū·

cō pp̄.

On. gg. Multi dū plura uitā sacdotū q̄ suā discuci
unt i errauis fouea dilabūt̄ mm̄ ɔsideranteſ q̄ n̄ eos
uita sacdotū ledet si humilit̄ bonis sacdotū
āmonitioib⁹ aurē accōmodarēt. Hec q. scpt̄ ē i

malachia maledicā benedictionib; urīs.

Premisse ū sn̄tētie q̄ dr̄
ɔ p mali sacdotis ministiū ēnffūdi grām mi
nistioīs ɔ bn̄dictioīs. uidet̄ obuiare q. dn̄s p ma
lachiā pphām mal' sacdotib⁹ ɔminat̄. Maledicā be
nedictioib⁹ urīs ɔ alibi. Ve his q̄ uiuificāt aīas
q̄ n̄ uiuūt. ɔ mortificāt aīas q̄ n̄ moriūt̄. Si. u.
maledic̄ dn̄s bn̄dictioib⁹ eorz ɔ si aie q̄s uiuificāt
n̄ uiuūt. q̄m p eos grā bn̄dictioīs ēnffūdit̄? Sz
illd capitulū. maledicā b. ɔ ē. qda refert̄ ad he
ticos q̄ ab ecclia pcisi st̄. ɔ ad excōmunicatos q̄⁹
benedictioēs fiūt maled. ins q̄ eorz secut̄ errores
Illd altm ū. s. uiuificāt aīas ɔ ē. sup om̄s illos sac
dotes expont̄ q̄ absq; clauib⁹ sciē ɔ forma bone
uite p̄sumūt. li. ɔ sol. Sz; null' officio sacdotis uti
debeat n̄ imunis ab ill' sit q̄ i aliis iudicat alio
q̄n se ipm ɔdepnat.

Q. l. debeat esse iudex ecclesiasticus.

Quale aūt ēē oporteat q̄ alios iudex ɔstituit̄
Aug⁹. describit ita dicēs. Sacdos cui om̄is offi̅
peccator aīa ɔstituit̄ om̄is langor i nullo eorz
sit iudicādus. q̄ i alio ē iudicare pp̄t̄. Iudicās. n.
aliū. q̄ ē iudicād⁹ se ipm ɔdepnat. Cognoscat q̄ se
ɔ purget i se q. alios uidet s offerre. caueat ū a se
pcēdit. q̄cq̄d i alio dāpnosū reppit a se abdicat.
q. q̄ sine pecco ē. m. i. e. l. io. n. lidāu peccatorē q
n̄ erat q̄ iuste pcēt lapide. Nēm lapidaret q̄ se
lapidādū cognoscet. Null⁹. n. erat sn̄ pecco i q̄ itel
ligit̄ om̄s fuisse reos. Nā uenialia l' dr̄ ɔ c̄minā
lia. s. lege ū uenialia putabāt q̄ p c̄imonias di
mittebāt sn̄ morte l' mutilatioē c̄minalia. q̄
morte l' mutilatione īferebāt. Nā uenialia sep
remittebāt p c̄imonias. Sn q. q̄ i eis erat peccm̄.
c̄minale erat. In h' q̄ pn̄tissimū ē c̄m sacdo
tū ɔ detestabile ē q̄ n̄ p̄ se iudicat ɔ alios alligāt.
Caueat sp̄ual' iudex sic n̄ ɔmisit c̄m nequie. ita
n̄ careat mun̄e sciē. Oportet ū sciat cognoscē
q̄cq̄d debeat iudicare. Iudiciaria. n. potestas h
postulat ū q. debet iudicare discn̄at. Diligns
q̄ inuestigator sapien̄t īterrogat a peccatore q.

fortan ignoret. l' uerecdia uelit occultare.
Cognito uo c̄mine. uarietates eī n̄ dubitet
īuestigare ɔ locū ɔ tēp⁹ ɔ c̄. q̄ sup̄ diximus. Quib⁹
cognitis assit beniuol' parat⁹ erigē ɔ secū
on⁹ portare. habeat dulcedinē i affectioē.
i uarietate discretionē. doceat pseuantiā.
Caueat ne corruat ne iuste pdat iudicia
riā potestatē. ɔ si ei possit penitentia acqre
re grām. n̄ tn̄ mox restituit i potestate
p̄ma. ɔ si petrus p⁹ lapsū restitutus fuerit.
ɔ sepe lapsis sacdotib⁹ reddita sit potestatis
dignitatis. n̄ tn̄ ē necesse ū om̄ib⁹ ɔcedat̄
q̄si ex auctoritate. Inueniūt̄ auctoritas que
ɔcedit ɔ q̄si iperat. Inueniūt̄ aliq̄ q̄ n̄ ɔcedut
s; uetat. q̄ sep̄te n̄ repugnāt. s; ɔcordant.
Cū. n. tot q̄ lapsi s̄t ū p̄stinā dignitatē ex
auctoritate defendūt. ɔ q̄si usū peccādi s
faciāt. recidēnda ē ista spes. si ū locus ē
ubi ista n̄ ɔcrat restitui posse q̄ peccat.
Ex his satis ppendit̄. q̄l ēē debeat sacdos q̄
alios ligat ɔ soluit discet̄. s. ɔ iuste. alioqn̄
sepe mortificat aīas q̄ n̄ moriūt̄. ɔ uiui
ficat q̄ n̄ uiuūt. ɔ ita icid' i maledictioīs
iudiciū. Illd ā maledic̄ hic. s. maledicā b. u.
siue sup hereticos tm̄ ɔ excōmunicatos
siue sup om̄s sacdotes. q̄ uita ɔ scia carēte
bn̄dicē p̄sumūt dictū accipiat̄. sic itelligi
p̄. Maledicā. b. u. i. his q̄ meis bn̄dictio
nib⁹ possideretis q̄a faciā ea uob' cede in
maledictionē n̄ i bn̄. q. ɔ si bn̄dicēt scīs
n̄ h' faciūt ex ūo corde. ɔ io eorz bn̄dicto
uertit̄ eis in malū. Vel maledicā. b. u. i. q.
a uob' bn̄dicit̄ a me erit maledictū. q.
bn̄dicēt iniq̄ agētib⁹ adulāt̄ q; peccātib⁹
dū m̄ sit diuites. De his q̄ in fine penitēt.

Sciēdū ɔ ē q. tēp⁹ penitentie ē usq;
i extmū articlm uite. Vn leo pp̄.
Nemo ē despandus dū i h' corpore ɔstitut⁹ l. eo pp̄.
ē. q. n̄ nūq̄. q. diffidentia curatis differt̄
ɔsilio maxime pficit̄. Aug⁹ tn̄ de peni
tentia differētib⁹ ita scbit. Si q̄s posit̄ ic
i ultima necessitate uoluerit accipe

penitentiam et accipit et mox reconciliabitur
et hinc vadit: fateor vobis non illi negamus quod
petit, sed non presumimus quod bene hinc exit. Si
securus hinc exierit ego nescio. Penitentiam
dare possumus, securitatem vero non. Numquid dico
dampnabitur? Sed nec dico liberabitur. Vis ergo a dubio
liberari? Age penitentiam dum sanus es. Sic si a-
gis, dico tibi quod securus es, quia penitentiam
egisti quando peccare potuisti. Si vis peni-
tentiam agere quando iam peccare non potes, pecca-
ta dimiserunt te, non tu illa. Item. Due res sunt:
aut ignoscetur tibi aut non ignoscetur. Quid horum
tibi sit futurum nescio. Ergo tene certum, dimitte
incertum. Sed quare hoc dicit Augustinus? Cum peni-
tentia que in fine agitur in psalmo appellatur sacri-
ficium vespertinum, quod erat acceptabile in lege,
et in quacumque die invocaverit deus assit, et quacumque hora in-
gemuerit et conversus fuerit peccator vita
vivet. Sed illa dixit Augustinus propter illos qui peni-
tentiam usque in fine vite protrahunt, et te non videntur
ex dei amore penitere sed timore mortis
quasi ex necessitate. Unde idem quasi apertius quare
supra dixerit ait: Nullus expectet quando
peccare non possit. Arbitrii enim querit libertatem ut
deleri possint commissa, non necessitatem, sed ca-
ritatem, non tantum timorem, quia non in solo timore
vivit homo. Qui ergo sero penitet oportet
non solum iudicem timere, sed diligere, quia sine ca-
ritate nemo potest salvus esse. Non ergo tantum ti-
meat penam qui penitet, sed anxietur pro gloria.
Conversio si contingit alicui etiam in fine desperandum
non est de eius remissione. Sed quia vix vel raro
est tam iusta conversio, timendum est de penitente sero,
maxime cum filii quos illicite dilexit sint presentes,
uxor et mundus ad se vocet. Multos mul-
tos serotina penitentia decipit. Sed quia
deus semper est potens, semper etiam in morte iuva-
re valet quibus placet. Cum ergo opus sit non hominis
sed dei fructiferam penitentiam inspirare,
eam potest quandoque vult sua misericordia remunerare,
ex misericordia quos dampnare potest ex iustitia. Sed quia
multa sunt que impediunt et languentem retinent, peri-

culosissimum est et interitui vicinum ad mortem protra-
here penitentie remedium. Sed magnum est cui
deus inspirat, si quis est etiam tunc, penitentiam. Sed si etiam aliquis
conversus sic vita vivat et non moriatur, numquid promittimus
quod evadat omnem penam? Nam ille purgandus est igne
purgationis qui in aliud seculum distulit fructum conversionis.
Hic autem ignis etsi eternus non sit, miro tamen modo est gravis. Excellit
enim omnem penam quam umquam passus sit aliquis in hac
vita. Numquam in carne tanta inventa est pena, licet
mirabilia martyres passi sint tormenta et multi
nequiter quanta sepe sustinuerint supplicia. Ex
his satis ostenditur quam periculosum sit differre peni-
tentiam usque in fine vite. Si tamen etiam tunc vera habeatur pe-
nitentia, hominem liberat et vitam mortuo impetrat,
non sic tamen ut nullam sentiat penam, nisi forte tanta
sit vehementia gemitus et contritionis quod sufficiat
ad delicti punitionem. Licet ergo difficile sit ut
tunc vera sit penitentia quam tam sera venit quando cru-
ciatus membra ligat et dolor sensum opprimit, ut vix
homo aliquid valeat cogitare, melior est tamen sera
quam nulla penitentia. Nam sic extremo vite hiatu
adveniens sanat et liberat. Multum sera fuit latro-
nis penitentia, sed non fuit sera indulgentia. Sed licet
latro veniam meruisset in fine de omni crimine,
non tamen debet baptizatus peccandi et perseverandi
auctoritatem.

Aug.

De his qui penitentiam hic non complent.

Si vero queritur de his qui in hac vita penitentiam
non complent, utrum transituri sint per ignem vel ubi
quasi compleant quod hic minus fecerunt, id dimittimus et de his esse sciendum
et de his qui in extremis penitent. Si enim tanta fuerit
cordis contritio et delicti exprobratio ut sufficiat ad
puniendum peccatum, liberi ab aliis a penis transeunt ad
vitam, et si inexpleta fuerit penitentia quia perfecte
penituerint et ingemuerint corde. Qui vero non adeo contri-
ti fuerint corde et ingemiscunt pro peccatis, si ante expletionem
penitentie discesserint, ignem purgatorium sentiunt et gravius
puniuntur quam si hic implessent penitentiam. Horrendum
est enim incidere in manus dei viventis. Deus enim etsi sit mi-
sericors et iustus, ex misericordia penitenti ignoscit, non re-
servans p. ad eternam penam. Ex iustitia sibi impunitum
non dimittit delictum. Aut enim homo punit aut deus.
Homo autem punit penitendo, et est penitentia vindex ex-

Aug. in li. de penitentia.

ticor. Si g̃ interior penitudo tanta fuerit. ut sit
sufficiens ultio pecci. dicit q͡ᵈ bⁱ nouit ab illo q͡ᵈ taliter
penitet ultiore penã non exig. Si ũ interior peni
tudo n̄ sufficit ĩ uindictã peccati. n̄ exterior penite
tia ĩplet. dicit q͡ᵈ modus peccator̃ ⁊ mensuras penarum no
uit addens penã sufficientem. Studeat g̃ quisq; sic
delicta corrige. ut post mortem n̄ oporteat quisq;
penã tolerare. Quã. n. pecca mortalia ĩ peni
tentia fiunt uenialia n̄ mox tñ sanant. Saepe
. n. infirmus moreret. si n̄ medicaret. n̄ tñ statim
medicatus sanat. languet uiuctius q͡ᵈ prius erat
moriturus. Qui aũ impenitens moritur ⁊ eternaliter
cruciatur. si. n. semp uiuet semp peccaret.

Illo cui si
los indulger.
iniungit par
ua penitentia.

Si uero de illo querit q͡ᵈ iniunctã satisfactionem ĩ-
pleuit q͡ᵈ ignorantia uel negligentia sacerdotis.
pecco condigna n̄ fuerit. utrum de uita migrans
ab omni pena sit liber. Id respondeo q͡ᵈ supius de illo
q͡ᵈ penitentiã n̄ copleuit dixi. Ubi sitim ẽ dolori
lamentũ interioris ut sufficiat ĩ uindictã. peccati omnino
liberatus ẽ. si ũ n̄ sufficit dolor interior simul cũ pena
ĩiuncta addet dominus penã. Quod aũ interdũ sufficiat

Qd mensura do
loris magis q͡ᵈ
temporis est co
siderãda in
penitentia.

dolor interior ad uindictã. peccati. certũ documentũ habemus
ĩ illo latrone. q͡ᵈ sola mentis contricione ⁊ confessione ĩstanti
consumpsit fuit paradisũ ingredi meruit. Sed q͡ᵈ dispe
satio ecclie contricionis quantitatem n̄ ppendit quibus n̄ ẽ
datũ intellige occulta cordiũ omnib; leges peni
tentie constituit. tã magnũ q͡ᵈ minus de peccatis dolẽ
tib;. Quorũ studiũ ad hĩ precipue tendere debet ut
cordis dolorem quantũ fas ẽ cognoscat ⁊ scdm modũ ipsius
satisfactionem iniungat. Unde Aug. in enchiridion ĩ actione pe

dc in enc̃li

nitentie. ubi tale commissũ ẽ. ut his q͡ᵈ commisit et a
corpore xpi separet. n̄ tã considẽranda ẽ mensura temporis
q͡ᵈ doloris. Cor. n. contritũ ⁊ humiliatum deus n̄ despiciet. Uerũ
q͡ᵈ plerũq; dolor alterius cordis occultus ẽ alteri. n̄
ĩ aliorum noticiã n̄ p uerba uel alia quecumq; signa pcedit.
cũ sit corã illo cui dicitur gemitus meus a te n̄ ẽ ab
sconditus. recte constituunt ab his q͡ᵈ ĩ ecclia psunt tẽpa
penitentie ut satisfaciat et ecclie ĩ qua pecca ipsa
remittunt. Extra eã quippe n̄ remittunt. ipsa. n.
spm scm ĩ pignus accepit. sine q͡ᵈ n̄ remittunt. peccata. ulla.

Jere

Tẽ jere. Mensurã temporis ĩ agenda penitentia ido n̄
satis apte psignant canones p unoquoq; crimine ut

de singlis dicat quantũ unũquodq; emendandũ sit.
sed magis ĩ arbitrio sacerdotis intelligentis re
linquẽdũ statuunt. q͡ᵈ apud deum n̄ tm ualet
mensura temporis q͡ᵈ doloris n̄ abstinentia tantũ

Ieronimus

ciborum quantũ mortificatio uiciorum. Ideoq; tẽ
pora penitentie p fide ⁊ conuersatione peni
tentium ad breuianda precipiunt ⁊ p neg
ligentia protelanda p quibusdam tñ culpis modi
sunt penitentie ĩpositi. Qd morientibus n̄
sit imponenda satisfactio. sed ĩgnoscenda.

Solet et queri utrũ satisfactionis lex
moriturus sit ĩponẽda. de q͡ᵈ theo
dorus cantuariensis ecclie eps ĩ penitentia
li suo sic ait. Ab infirmis ĩ piculo mortis

Theodorus.

positis pura ẽ ĩquirenda confessio peccator̃
n̄ tñ ẽ illis ĩponẽda quantitas penitentie
sed ĩnotescẽda ⁊ cũ amicorum orationib; ⁊ ele
mosinar̃ largitionib; pondus penitentie sub
leuandũ si forte migrauerit. si ũ conua
luerit penitentie modus a sacerdote ĩpo
situm diligenter obseruet. Illis ũ p qualita
te. peccati. psidentiũ arbitrio penitentia disce
nienda ẽ. Unde leo pp. Tẽpora penitudi

Leo pp.

nis. habita moderatione constituẽda sunt
tuo iudicio. p ut conuersorum animos pspicis
esse deuotos. pariter et habere debes etatis
senilis intuitũ ⁊ respice piculorum quorum
cumq; uel egritudinum necessitates.

In necessitate n̄ ẽ negãda penitentia. uel recon
ciliatio

Sciendũ ẽ et q͡ᵈ tẽpe necessitatis n̄
ẽ negãda penitentia. uel reconciliatio
petentib;. Unde leo. His q͡ᵈ tẽpe necessitatis

Leo pp

⁊ piculi urgentis instantia psidiũ penitentie
⁊ mox reconciliationis ĩplorant. n̄ satisfac
tio interdicẽda ẽ n̄ denegãda ẽ reconciliacio.
q͡ᵈ misericordie dei n̄ mensuras possumus ponere n̄
tẽpora diffinire. Quod si ita aliq egritu
dine aggrauati sunt ut q͡ᵈ paulo ante posce
bat sub psenti significare n̄ ualeat testimo
nia eis fidelium circũstantiũ pdesse debent
simul q͡ᵈ penitentie ⁊ reconciliationis conse
quantur beneficium. Item iulius pp. Si psbiter

Iulius
pp.

penitentiā abnegabat morientib' re(rum)
animar(um) q(uia) ait d(omi)n(u)s. Cu(m)q(ue) (con)u(er)sus f(uer)it tu(n)c saluus
erit. Va(lent) ii. (con)fessio ultimo tempore. f(acta) ee. q(uia) n(on)
m(odo) tempis. s(ed) (et) cord(is) i(n)spector e(st) d(i)ffic(ile) lat(ur) p(ro)bat.

Q(uo)d p(re)sb(ite)r n(on) reconciliet i(n)consulto ep(iscop)o n(isi) in necessitate.

Hec t(ame)n debet p(res)b(ite)r penitente(m) reconcilia-
re i(n)consulto ep(iscop)o. n(isi) ultima necessitas
cogat. Vn(de) i(n) cartaginensi (con)cilio. p(res)b(ite)r i(n)(con)-
sulto ep(iscop)o. n(on) reconciliet penitente(m) n(isi) abse(n)-
te ep(iscop)o ultima necessitas cogat. Cui(us)
q(uo)q(ue) penitentis publice (et) (crim)e(n) e(st). q(uo)d uniu(er)sa(m)
commouit urbe(m) an(te) absida(m). s(cilicet) i(n) introitu eccl(esi)e
man(us) ei i(m)ponat(ur). It(em) aureli(us) ep(iscopu)s dix(it). Si
q(ui)s i(n) periculo (con)stitut(us) fuerit. (et) se reconcilia-
ri diuinis altarib(us) petierit. si ep(iscopu)s ab-
sens fuerit debet p(res)b(ite)r (con)sule(re) ep(iscopu)m (et) sic
p(er)iclitante(m) ei(us) p(re)cepto reconciliare. In(con)sul-
to u(ero) ep(iscop)o n(on) p(otes)t. excomunicatos u(el) publice pe-
nitentes p(res)b(ite)r reconciliare. Vn(de) i(n) cartagi-
nensi (con)cilio sc(un)do (con)stitutu(m) e(st) u(t) c(ri)sma u(el) re-
(con)ciliatio penitentiu(m) u(el) puellar(um) (con)secratio
a p(res)b(ite)ris n(on) fiat. It(em) reconciliare q(uem)q(uam) i(n) pu-
plica missa p(res)b(ite)ro n(on) liceat. puellar(um) t(ame)n (con)-
secratio (con)sulto ep(iscop)o p(er) p(res)b(ite)r(u)m fieri ualeat.

Vn(de) i(n) cartaginensi (con)cilio sc(un)do p(res)b(ite)r i(n)consul-
to ep(iscop)o uirgines n(on) (con)secret. c(ri)sma u(er)o n(un)q(uam)
(con)ficiat. Si(c) (et) p(re)cepto ep(iscop)i. p(otes)t. p(res)b(ite)r (con)secrare
uirgines. sic (et) reconciliare penitentes.

An oblatio ei(us) sit recipienda q(ui) festinans ad pe(nitentiam) morte p(re)ue(nitur).

Si au(tem) q(ue)rit(ur) de illo q(ui) ad penitentia(m) (con)-
festinans sac(er)dote(m) i(n)uenire n(on) potuit.
(et) ita decessit utru(m) oblatio ei(us) sit recipi-
enda dicim(us) q(uia) ita e(st). Vn(de) i(n) (con)cilio arausi(cano).
Si aliq(ui)s mortuus fuerit q(ui) n(on) sit u(er)o (con)fess(us)
(et) testimoniu(m) h(abe)t bonu(m) (et) n(on) potuit ue-
nire ad sac(er)dote(m). s(ed) p(re)occupau(it) eu(m) mors
i(n) domo u(e)l i(n) uia. faciu(n)t p(ro) eo parentes ei(us)
oblatione(m) ad altare (et) de(n)t redemptio-
ne(m) p(ro) captiuis.

Si peccata q(ue) p(os)t hanc uita(m) dimittu(n)tur.

Soler(et) (et) q(ue)ri utru(m) p(os)t hac uita re-
mittat(ur) pecc(at)a aliq(ua). Q(uo)d aliq(ua) p(os)t hac
uita(m) remittant(ur). d(omi)n(u)s ostend(it) i(n) euuang(e)lio

ubi ait. Qui peccauit i(n) sp(iritu)m s(an)c(tu)m. n(on) r(emittetur). e(i) (ne)q(ue) (hic)
Ex q(uo) dat(ur) i(n)telligi sic(ut) s(an)c(t)i doctores t(ra)d(un)t. q(uod) q(ue)da(m) p(ec)c(at)a
i(n) futuro dimittet(ur). Q(ui)eda(m) e(nim) culpe i(n) h(oc) s(e)c(u)lo relax-
ant(ur). q(ue)da(m) u(ero) paru(a)e (et) i(n) futuro q(ue) q(ui)de(m) p(os)t morte(m) q(uo)q(ue)
uat s(ed) dimittunt(ur) si digni s(un)t si bonis actib(us) i(n)
hac uita m(er)uer(i)t u(t) dimittant(ur) eis. De ill(is) (et) q(ui)
edificant lignu(m) fenu(m) (et) stipula(m) dic(it) aug(ustinus). q(uod) igne(m)
t(ri)bulationis t(ra)nsitorie i(n)uenerint cremabilia q(ue)
sec(u)l(ari)a edificia portauer(i)t cremante. Et it(em) sic.
Post illi(us) sane corporis morte(m) donec de igne
p(ur)gatorio ueniat(ur) ad die(m) da(m)pnationis (et) remu-
nerationis. si h(oc) temporis i(n)t(er)uallo sp(irit)(u)s defunctor(um)
q(ui) edificauer(i)t. lignu(m) fenu(m) stipula(m). Vn(de) igne(m)
dicant(ur) p(ro)peti. que alii n(on) sentiu(n)t q(ui) h(uius)m(od)i edifi-
cia n(on) portauer(i)t u(t) i(n)ueniat igne(m) t(ra)nsitorie
t(ri)bulationis uenialia (con)cremante. n(on) redarguo
q(uia) forsitan u(er)um e(st). S(ed) q(uo)d d(icitu)r saluus erit. q(ua)si p(er)
igne(m). (con)tempnit(ur) ille ignis g(ra)uior. t(ame)n erit ille ig-
nis g(ra)uior q(uam) q(ui)cq(ui)d h(om)o p(otes)t. pati i(n) hac uita. H(ic) ap(er)te
i(n)sinuat(ur). q(uod) q(ui) edificat lignu(m) fenu(m) stipula(m). q(ue)da(m)
cremabilia edificia. u(e)l uenialia. p(ec)c(at)a. secu(m) portat
q(ue) i(n) igne emendatorio cremant(ur). Vn(de) (con)stat q(ue)da(m). p(ec)c(at)a
uenialia p(os)t hac uita(m) deleri.

Q(uo)d alii citi(us). alii tardi(us) purgant(ur) in igne.

In illo au(tem) igne p(ur)gatorio alii tardi(us) alii
citi(us) p(ur)gant(ur) sc(un)d(u)m q(uo)d ista peritura mag(is)
u(e)l min(us) amauer(i)t. Vn(de) aug(ustinus). Post hac uita(m) in-
credibile n(on) e(st) u(t) nullos fideles p(er) igne(m) q(ue)nda(m) p(ur)-
gatoriu(m) q(ua)nto mag(is) min(us)ue bona peritura
dilexer(i)t ta(n)to tardi(us) citi(us) q(ue) saluari. Vn(de) non
frustr(a) illa ta(m) distinx(it) ap(osto)l(u)s. l(ignum). f(enum). st(ipulam). q(uod) illi edificant
q(ui) (et)si aliena n(on) rapiu(n)t. reb(us) t(ame)n i(n)firmitati (con)cessis
aliq(ua)n(do) dilectio(n)e i(n)heret. q(ui) sc(un)d(u)m suos ama(n)di h(ic) mo-
dos diuti(us) u(t) lignu(m). min(us) u(t) fenu(m). u(e)l minimu(m)
u(t) stipula(m). igne(m) sustinebu(n)t. Q(ui) u(ero) sup(er) edificat
auru(m) argentu(m). lapide(m) p(re)ciosu(m). de utroq(ue) igne
securi s(un)t. n(on) solu(m) de igne et(er)no q(ui) cruciaturus e(st)
i(m)pios in et(er)nu(m) s(ed) (et) de illo emendatorio q(ui) p(ur)gabit(ur)
q(ue)da(m) saluandi. H(ic) obici p(otes)t. si p(er) l(ignum). fe(num). sti(pulam). uenialia
i(n)telligunt(ur). p(ec)c(at)a. (et) null(us) adeo p(er)fect(us) e(st) q(ui) uenial(ite)r
n(on) peccet. Q(uo)d q(ui) edificat au(rum). a(rgentum). l(apidem). p(retiosum). edificat (et)
lignu(m). fe(num). sti(pulam). (et) p(er) igne(m) t(ra)nsibit. ad q(uo)d d(icimu)s

---

Marginalia (left): In (con)cilio cartaginen-si. — Aurelius ep(iscopu)s.

Marginalia (right): Aug(ustinus). — De illis q(ui) edificant (et)c(etera). — Aug(ustinus) in l(ibro) de ciuitate dei. — Aug(ustinus) sup(er) p(salmu)m c. xxx(vii). — Aug(ustinus) in ench(iridion). — Que sit edificatio l(ignorum). fe(ni). (et) c(etera). — Aug(ustinus) sup(er) c. xx(v)ii. — Opinio. — Solut(io).

q n omis q uenialr peccat. l. fe. sti. edificat.
Sic ecouso n omis q oteplat dm y dilig pxi
mu y opa bona fac. edificat auru. a. l. p. y tn
i auro intelligr oteplacio di. i argnto dilec
tio pximi. i lapidib pciosis bona opa. S;
y illi q edificat. l. fe. sti. dm oteplat pe. d. y
bona. o. f. n tn edificat au. a. l. p. **Q d sit edi**
hec. n. edificat q sic illa ta fac **ficare au**
u cogitet q di st y qm **rum. lapidem**
placeat do. lig. u. tr. fe. y sti. **preciosum.**
accipi posst sclariu rcru q uis licite necessariu
sarii tales cupiditates u amitti sii dolore
ai n possit. Hec g edificat is q cogitat q mdi
st. qm placeat mudo. q eca diuitias qda
carnali affectu tenet y tn mltas ex eis fac
elemosinas. n p eis aliqd fraudis l rapine
molit. Ex his g patet q n id ho simul h y
illa edificat. illa n. edificatio pfector tm e
q n cogitat place mudo. s; tm do. q y si ue
nialr aliqn peccat. feruore caritatis ita ab
sumit. in eis p. sic gutta aq i camino igni
y io nuq secu portat cmabilia. h au iferior
edificatio. minor e q n tm do. s; y mudo
place uolut dm ppont tn. Si u mudu p
ponent n sup edificaret. s; destruerent
fudamtu. Ictioes g carnales qb dediti s
domib ougib possessionib ita u pponat
x. ill tb significat q i mtes pfector n cadt.
y si alia uenialia admittat. In cordib u mi
nor intdu durat usq; i fine. q c talib edi
ficiis tnseut. s; dissoluet i igne. ipi u fu
damti saluu erit. guissima tn pena sentiet.
[mito]
Ex q apparet qnta h miscdiam exibet ds.
y qnta ibi exerceat iustitia. c p eode peccomi
to gui ibi puniat q hic. **Oppo quandam cu obiectione.**
Sed forte dices illd ee accipiendu de
pena p. n de ipo p. q gg. dic qda leui
a i futo dimittnda. Si ueram eni penitn
tia habuerit qd sa oia dimissa st ei. s; pena
forte remasit. Ido q; si ue penitns obiit
sn pecco tnsiit. Si au ue penitns non e
i obitu maclam portat q nuq delebit. Si

[Solutio.]

u edificat. l. f. s. ue penitet. q bon e y ca
ritate ht. y i caritate de hac uita tnsit.
g sn pecco tnsit n seq. Imo qd e qa bon e y
caritate ht y ue penitet y tn cu ueniali
pecco tnsit. q n deleuit penitntia. Peni
tntia. n. n delet n peccm illd q deserit ho.
tale au peccm sepe i hac uita n relinqt
ab homine. y tn ue penitns e. y si n de ue
nialib omib peniteat. p. n. qs de omi mor
tali y de omi ueniali penite. excepto uno
l plib uenialib qde. sic ht qs caritate y unu
l pla uenialia. q de cmnalib nullo m ee p.

[Solo.]

Exemplu ponit ad pbandu qd ait.
Est. n. aliqs bon caritate hns. s; adhuc
qda cupiditatis affectu amas h sclaria.
Tal exists subita morte oppmit. i illo treno
affectu mortuus e y tn saluabit. aq li n se
absoluit. g p hac uita ab illo pgabit. Con
stat g qda p. s; leuia p hac uita dimitti.
Si u de pena pecci intelligi uoluisset auc
tores e mag ommemorasset leuia q guia c
y guiu pena h i explera p hac uita restet.
De gnali confessione qd sit.
Post h osidandu e utru psit illa ofes
sio u singla p. q qsq; fec n exprimut.
Sane dici p. qd omia cmnalia semel salte
i ofessioe oportet expmi n a mte aliq ex
cidint. S; q nemo delicta itellig omia
genalr salte ea ofite. quor memoria n
hes y sic nil celasti de scelib tuis. Venia
lia u q innumabilia s sufficie genalr ofi
teri. nisi aliq frequt iterata sit. pfecto
e tn expme y illa si uales. io q; cotidie
genalr fit ofessio i ecclia p uenialib p.
q cotidie admittim y p ill mortiferis quor
noticia n habem. Vn aug. Veritate dic
do penitetes qn nil illi de omissis scelibus
celat. n q y si uolutate celadat ds ignoret.
S; iutate sibi ab eo dici uult. u ueniam
oseqt. Si u mte aliq exciderint. ofitetur
iutate do. cu genali dicit. Ds q nosti
occulta cordis opa y delicta mea n st

[Ab. iii. d. respo ne contra pelagi anos.]

a te abscondita quibus ueniam largiaris. Et hec est ueritas confitentis quam diligis. Unde in eodem: Ecce enim ueritatem dilexisti. Hic insinuatur quod generalis confessio et mortalia delet. Psalmus: quorum intelligentia non habetur.

Nemo confiteatur peccata que non fecit.

[Aug. de uerbis apostoli]

Sicut autem penitens celare non debet peccatum, quia superbia est, ita non humilitatis causa fateri se reum illius quod se non commisisse scit, quia incauta est talis humilitas et peccatorem constituit. Unde Aug.: Cum humilitatis causa mentiris, si non eras peccator antequam mentireris, mentiendo efficeris quod ante non eras. Veritas uel ueritas in te non est. Non ita te dixeris peccatorem ut et esse cognoscas. Veritas autem ipsa est ut quod es dicas. Nam quomodo est ueritas ubi regnat falsitas?

Pena sacerdotis qui peccata publicat penitentis.

[Gg.]

Caueat ergo sacerdos ne peccata penitentium aliis prodat. Alioquin deponatur. Unde Gg.: Sacerdos ante omnia caueat ne de his que ei confitentur peccata alicui recitet, non propinquis, non extraneis, neque quod absit pro aliquo scandalo. Nam si hoc fecerit deponatur, et omnibus diebus uite sue ignominiosus peregrinando pergat. Quod autem dictum est ut penitens eligat sacerdotem scientem ligare et soluere, uidetur contrarium ei quod in canonibus reperitur, ut nemo scilicet alterius parrochianum iudicare presumat. Sed aliud est fauore uel odio proprium sacerdotem contempnere, quod canones prohibent, aliud cecum uitare, quod Urbanus facere monet, ne si cecus cecum ducat, ambo in foueam cadent. Ait enim Urbanus secundus:

[Urbanus .II.]

Placuit ut nulli sacerdotum deinceps liceat quemlibet commissum alteri sacerdoti ad penitentiam suscipere sine eius consensu cui se commiserit, nisi pro ignorantia illius cui penitens prius confessus est. Qui uero contra hoc facere temptauerit, gradus sui periculo subiacebit.

Si peccata dimissa redeant.

Cum uero multis auctoritatibus supra sit assertum in una eadem contritione peccata dimitti ante confessionem uel satisfactionem, ei qui aliquando in eam relapsus est queritur: Si post eandem contritionem confiteri contempserit, uel in peccatum idem simile reciderit, an peccata dimissa redeant. Cuius questionis solutio obscura est, et plerique aliis asserentibus, aliis econtra negantibus peccata semel dimissa ulterius replicari ad penam.

Auctoritatibus instruitur peccata redire.

Qui uero dicunt peccata redire dimissa, subditis se muniunt testimoniis. Ambrosius ait: Donate inuicem, si quis aliquid in aliquem peccauerit. Alioquin Deus repetit dimissa. Si enim in his contemptores fuerint, sine dubio reuocabit sententiam per quam misericordiam dederat. Sic in euangelio de seruo nequam legitur, qui in conseruum suum impius deprehensus est.

[Amb. sup. epistolam ad ephesios]

[Rabanus]

Item Rabanus: Nequam seruum tradidit Deus tortoribus quoadusque uniuersum redderet debitum, quia non solum peccata que post baptismum homo egit reputabuntur ei ad penam, sed et peccata originalia que ei in baptismo sunt dimissa. Item Gg. ex dictis euangelicis: Constat quia si non ex corde dimittimus quod in nos delinquitur, et illud rursum exigitur quod iam nobis per penitentiam dimissum fuisse gaudebamus.

[Gg.]

[Ag. i omelia ... Adam]

Item Aug.: Dicit Deus: Dimitte et dimittetur tibi. Sed ego prius dimisi, dimitte uel postea. Nam si non dimiseris, reuocabo te, et quicquid dimiseram replicabo tibi. Item: Qui diuini beneficii oblitus suas uult uindicare iniurias, non solum de futuris peccatis ueniam non merebitur, sed et preterita que iam dimissa sibi credebat ad uindictam ei replicabuntur.

[Beda]

Item Beda: Reuertar in domum meam, et cetera. Timendus est iste uersiculus, non exponendus, ne culpa quam in nobis extinctam credebamus per incuriam nos uacantes opprimat. Item quoscumque post baptisma siue prauitas heretica seu mundana cupiditas arripuerit, mox omnium uiciorum prosternet in ima. Item Aug.:

[Ag. ... de bapt.]

Redire dimissa peccata, ubi fraterna caritas non est, apertissime Dominus in euangelio docet in illo seruo a quo Dominus dimissum debitum repetiit, eo quod ille conseruo suo debitum nollet dimittere. His auctoritatibus innititur qui dicit peccata dimissa redire si replicantur.

Oppositio contra eos.

Quibus opponitur: Si quis pro peccato de quo penituit et indulgentiam accepit iterum punitur, non uidetur iustum. Si punitur pro eo quod peccauit et non emendauit, iusticia est aperta. Si uero requiritur quod fuerat condonatum, uel iniusticia uel iusticia occulta. Videtur et Deus bis iudicare in idipsum, et duplex tribulatio consurgere, quod scriptura negat.

[Solutio]

Sed ad hoc potest dici quod neque duplex tribulatio consurgit, neque bis iudicat in idipsum. Hoc enim fieret

fecerat dicit apostolus [illegible] quod tunc penituisse probatur [illegible] culpa redit

si p(ost) dignā satisfactionē (et) sufficientē penā itm
puniret. s(ed) n(on) satisfec(it) digne (et) sufficient(er) q(ui) n(on)
pseuauit. Debuit uigē pecci habe(re) memoriā
n(on) ad faciendū, s(ed) ad cauendū. debuit n(on) obliuis-
ci oīs retributiōes dī. q(uo)t sit (et) q(ua)n(t)e sit peccatoꝝ
remissiōes. Tot q(uo)q(ue) debuit cogitare bona dī
q(uo)t mala sua. ac p(ro) ill(is) usq(ue) i(n) fine g(ra)tias age(re). S(ed) q(ui)a
ig(itu)r ad uomitū sic canis redijt, añ acta bona
mortificauit (et) peccm̄ dimissū reuocauit. u(e)l cui
humiliato d(eu)s añ peccm̄ dimiserat eid(em) p(ro) elato
(et) ingrato i(m)putet. *Alioꝝ sententia.*

Sed q(ui)a absonū uidet(ur) ut pecca dimissa itm
i(m)putent(ur), placet q(ui)buſdā neminē p(ro) peccatis se-
mel dimissis a dō itm puniri. s(ed) i(d)c(ir)co dimissa (dicun)t
redire (et) i(m)putari. q(ui)a p(ro)p(ter) i(n)gratitudinē ita re(us)
(et) peccator (con)stituit(ur) ut añ fuerat. Sic (enim) q(uod)
dimissū fuerat dicit(ur) exigi q(ui)a remissionis p(er)cep-
te ig(itu)r ita re(us) fit ut añ fuerat. Utriq(ue) parti
q(ue)stionis p(ro)bati fauent doctores. id(e)o q(uod) alicui par-
ti n(on) p(re)iudicans studioso lectori iudiciū relinq(uo).
Addens tutiū fore ac saluti p(ro)pinquiū sub mensa do-
minoꝝ micas ede(re). *Q(ui)d sit sac(ra)m(en)tu(m) (et) res.*

Post p(re)dicta restat inuestigare. q(ui)d i(n) actione
penitentie sit sac(ra)m(en)tu(m) (et) res. Sac(ra)m(en)tu(m)
(enim) signū ē sacre rei. Q(uo)d (er)go h(ic) signū ē (et) q(ui)d ē
sac(ra) res hui(us) signi. Q(ui)da(m) dicunt sac(ra)m(en)tu(m) h(ic) ēē q(uo)d
exteri(us) tm̄ gerit(ur). s(cilicet) exterior penitentia q(ue) ē signū
interioris penitentie. s(cilicet) (con)tritionis cord(is) (et) humiliati-
onis. q(uo)d si ē. n(on) omne sac(ra)m(en)tu(m) euuangelice id effic(it)
q(uo)d figurat. Exterior (enim) penitentia n(on) effic(it) interiorē
poti(us) interior causa ē exterioris. s(ed) ad h(oc) inquiunt illi
h(oc) ēē intelligendū de ill(is) sac(ra)m(en)tis. q(ue) i(n) nouo testa-
m(en)to i(n)stituta s(un)t. ut ē sac(ra)m(en)tu(m) bapt(ismi) (con)firmationis
(et) corporis (christi). Sac(ra)m(en)tu(m) u(er)o penitentie sic (con)iugiū
añ temp(us) g(ra)tie a p(ri)mordio humani generis fuit.
Utruq(ue) (enim) i(n)stitutū fuit i(n) p(ri)mis parentib(us). Jt(em) si
exterior penitentia sac(ra)m(en)tu(m) ē (et) interior res sac(ra)m(en)ti
sepi(us) p(re)cedit res sac(ra)m(en)tu(m) q(uam) sac(ra)m(en)tu(m) re(m). s(ed) n(on) h(oc)
i(n)co(n)ueniens ē. na(m) (et) i(n) aliis sac(ra)m(en)tis q(ue) id efficiunt
q(uo)d figurant h(oc) sepe (con)tingit. *Alioꝝ sententia.*

Quida(m) au(tem) dicunt exteriorē penitentiā (et) interio-
rē ēē sac(ra)m(en)tu(m). n(on) duo sac(ra)m(en)ta ēē s(ed) unū.
u(t) sp(eci)es panis (et) uini n(on) duo s(un)t sac(ra)m(en)ta s(ed)
unū. Sic (et) i(n) sac(ra)m(en)to corporis. ita (et) i(n) h(oc) sac(ra)m(en)to
dicunt aliud ēē tm̄ sac(ra)m(en)tu(m). s(cilicet) exteriorē peni-
tentiā. aliud sac(ra)m(en)tu(m) (et) re(m). s(cilicet) interiorē peniten-
tiā. aliud re(m) (et) n(on) sac(ra)m(en)tu(m). s(cilicet) remissionē pec-
catoꝝ. Jnterior (enim) penitentia. (et) res ē sac(ra)m(en)ti
i(d est) exterioris penitentie. (et) sac(ra)m(en)tu(m) remissionis
p(eccatorum). q(ua)m (et) signat (et) significat (et) fac(it). Exterior q(uo)q(ue) peni-
tentia (et) interioris signū ē (et) remissionis peccatoꝝ.

De sac(ra)m(en)to unctionis extreme.

Pret(er) p(re)missa ē (et) aliud sac(ra)m(en)tu(m). s(cilicet) unc-
tio i(n)firmoꝝ. q(ue) fit i(n) extremis. oleo p(er)
ep(iscopu)m (con)secrato (et) h(ec) t(er)tia gen(er)a unctionis. Est (enim)
unctio q(ue) fit c(ri)smate. q(ue) dic(itu)r p(ri)ncipalis unc-
tio. q(ui)a i(n) ea p(ri)ncipalit(er) paraclit(us) dat(ur). Unde (et)
p(ro)p(ter) habūdantiā g(ra)tie duos liq(u)ores h(abe)t mix-
tos. oleū. s(cilicet) (et) balsamū. oleū (con)scientie. (et)
balsamū fame. Crisma u(er)o grece unctio
dic(itu)r latine. n(on) tm̄ omne oleū ad unctionē
sanctificatū crisma uocat(ur). s(ed) illud solū q(uo)d
miscet(ur) cū balsamo q(uo) capita regū (et) ponti-
fic(um) unguu(n)t(ur). q(uo) (et) baptizatos sac(er)dos ungit
i(n) uertice. (et) pontifex p(er) i(m)positionē man(us)
(con)firmandos ung(it) i(n) fronte. Est (et) alia unctio
q(ua) catecumini (et) neophiti ungu(n)t(ur) i(n) pec-
tore (et) i(n)t(er) scapulas in p(er)ceptione bapt(ismi). Tertia
u(er)o unctio ē q(ue) dic(itu)r oleū i(n)firmoꝝ de q(uo) nc̄ dic(itu)r.

Hec a q(ui)b(us) sit institutum h(oc) sac(ra)m(en)tu(m).

Hoc sac(ra)m(en)tu(m) unctionis i(n)firmoꝝ ab ap(osto)lis
institutum legit(ur). dic(it) (enim) iacob(us). Jnfir-
matur aliq(ui)s i(n) uob(is) i(n)duce(t) p(re)sbit(er)os eccl(es)ie (et) orent
sup(er) eū unguentes eū oleo i(n) nomine dñi (et)
alleuiabit eū dñs (et) si i(n) peccatis sit dimittet(ur)
ei. Jn q(uo) ostendit(ur) duplici ex ca(usa) sac(ra)m(en)tu(m) h(oc)
i(n)stitutū. s(cilicet) ad remissionē peccatoꝝ (et) ad
corporalis i(n)firmitatis alleuiationē. Unde
(con)stat eū q(ui) hanc unctionē fidelit(er) deuoteq(ue)
p(er)cipit (et) i(n) corpore (et) i(n) aīa alleuiari. si tm̄
expedit ut i(n) utroq(ue) alleuiet(ur). q(uo)d si forte cor-
poris ualitudinē illi h(abe)re n(on) expedit.
illā q(ue) ē aīe sanitatē i(n) h(oc) sac(ra)m(en)to acq(ui)rit.
(et) sic i(n) aliis sac(ra)m(en)tis. ita (et) isto aliud est

Margin (left): Ab sup(er)iori psīn. — Alioꝝ sententia.

Margin (right): p(ro)cedendo h(ic) ap(osto)li ad p(re)cedentis ... sigillatum ... penitentib(us) q(ue) de p(ro)xima p(ar)te ... — (et) si n(on) p(er) ep(iscopu)m n(on) ... — dat(ur) sp(iritu)s ad robur — oleū i(d est) g(ra)tiam dat. bals(amum) i(d est) g(ra)tiam ... — c(ri)sma i(d est) karisma i(d est) ... — *De t(ri)b(us) g(e)n(er)ib(us) unctionum.* — neophiti i(d est) noui ... — *Jacobus in ep(isto)la canonica.* — ad remiss(ionem) ... — ... si digne ...

sacramentum aliud est res sacramenti. Sacramentum est ipsa exterior unctio, res significata unctio interior, quae peccatorum remissione et virtutum ampliatione perficitur. Et si ex contemptu vel negligentia hoc sacramentum praetermittitur, periculosum et damnabile est.

(margin: ne [illegible] ad augmentum virtutum)

De iteratione sacramenti.

Quaeritur aliquando si hoc sacramentum iterari possit, cum baptismus et alia quaedam sacramenta semel suscepta non iterentur. Augustinus dicit: Sacramentum non iterandum et sacramento non iniuria facienda est. Sed hoc dicit ubi agit de sacramento baptismi et ordinationis; unde non videtur illud generaliter accipiendum, sed de sacramento baptismi, confirmationis et ordinationis, quae nullatenus repetenda sunt, quia semel tantum et non saepius datur baptismus et confirmatio et ordinatio. Sacramentum vero altaris et poenitentiae et coniugii saepe iterari videntur, quia saepe sacramentum corporis percipitur, frequenter poenitentia agitur, saepe coniugium contrahitur. Quare ergo unctio similiter non potest iterari? Si morbus non revertitur, medicina non iteretur. Si vero morbus non potest cohiberi, quare debet medicina prohiberi? Sicut oratio iterari potest, ita et unctio iterari posse videtur. Utrumque enim illic commemorat Iacobus, et utrumque alteri cooperatur ad conferendam alleviationem corporis et animae. Cur ergo negetur unctionem super infirmum posse iterari, ad impetrandam saepius sanitatem mentis et corporis, cum pro eadem saepe iteranda sit oratio?

(margin: ib. — et confirmationis)

Aliorum opinio.

Quidam autem de omni sacramento intelligi volunt quod non sit iterandum, scilicet per totum illud quod pertinet ad sacramentum, dicentes quaedam sacramenta saepius posse suscipi, quaedam vero non. Et tamen quae saepius sumuntur totaliter non iterantur, ut sacramentum altaris et unctionis, quae licet saepius sumantur, tamen quia non iterum benedicitur eadem hostia et idem oleum, non iteratur sacramentum cum iniuria. Sed aliquis dicet: sic et baptismus non iteratur etsi aliquis frequenter baptizetur, dum eadem iterum aqua non benedicatur. Sed aliud est, inquit ille, de benedictione aquae qua fit baptismus, aliud de benedictione panis et olei. Potest enim baptismus celebrari in aqua etiam non benedicta, quia illa benedictio pro reverentia tantum fit et decore, non de virtute sacramenti. Sed corpus Christi non potest confici nisi de pane consecrato, nec unctio illa fieri potest nisi de oleo ab episcopo sanctificato. Ideoque illa sanctificatio ad virtutem pertinere sacramenti videtur. In coniugio quoque semel tantum benedicitur quisque, non saepius. Benedicitur enim, ut ait Ambrosius, cum prima et non cum secunda uxore. Si ergo cum dicitur sacramentum non esse iterandum nec iniuria ei facienda, rationem dicti referas ad sanctificationem rei quae sacramentum complet, de omni sacramento id generaliter verum est. Si vero ad susceptionem sacramenti, de quibusdam verum est, quae non iterantur crebra susceptione, de aliis vero quibusdam non, quia frequenter sumuntur, ut hoc unctionis sacramentum, quod in omni ecclesia saepe repetitur.

De ordinibus ecclesiasticis.

Nunc ad considerationem sacrae ordinationis accedamus. Septem sunt spiritualium officiorum gradus sive ordines, sicut ex sanctorum patrum dictis aperte traditur, et capitis nostri scilicet Iesu Christi exemplo monstratur, qui omnium officia in semetipso exhibuit, et corpori suo quod est ecclesia eosdem ordines observandos reliquit. Septem autem sunt propter septiformem gratiam Spiritus sancti, cuius qui non sunt participes indigne ad gradus ecclesiasticos accedunt. Illi vero in quorum mentibus diffusa est septiformis gratia Spiritus sancti, cum ad ecclesiasticos ordines accedunt, in ipsa spiritualis gradus promotione ampliorem gratiam percipere creduntur.

Quales assumendi sint ad clerum.

Tales autem ad spirituale ministerium eligendi sunt clerici, qui digne possint dominica sacramenta tractare. Melius est enim sacerdoti Domini paucos habere ministros qui possint digne opus Dei exercere, quam multos inutiles qui onus grave ordinatori inducant. Tales enim decet esse ministros Christi, qui septiformi gratia Spiritus sancti sint decori, et quorum doctrina et conversationis forma eadem gratia in alios transfundatur, ne caelestes margaritas spiritualium verborum officiorumque divinorum sordidae vitae pedibus conculcent. In sacramento quoque septiformis spiritus ·vii· sunt gradus ecclesiastici, scilicet ostiarii, lectores, exorcistae, acolythi, subdiaconi, diaconi, sacerdotes. Omnes tamen clerici vocantur, id est sortiti.

De corona et tonsura

Corona enim signaculum est, quo significantur in parte sortis ministerii divini. Corona regale decus significat, et servire Deo regnare est. Unde ministri ecclesiae Dei reges esse debent, ut se et alios regant, quibus Petrus ait: Vos estis genus electum, regale

sacerdotiū ⁊ c̄. Summitas capitis desup nudat̄
ū cor mis libā ad dn̄m monstret̄ q̄ reuelata
facie gl̄am dī ɔ̄templet̄. Summitas .n. capitis
ē eminentia m̄tis. denudatio capitis ē reue
latio m̄tis. Clericꝰ enī secretor dī .n̄. ignarꝰ
ēē debet. Tondunt̄ ⁊ capilli usq; ad reuela
tione sensuū .s. oculor ⁊ aurium ū uicia ī
corde ⁊ ope pullulantia doceāt̄ p̄scidenda
ne ad audiendū ⁊ uidendū ⁊ intelligendū
ūbū dī impediant̄ q̄ seruato reddet̄ ī ex
celsis corona. Tonsure .n. ecclesiastice usus
a nazareis exortꝰ uidet̄. q̄ pꝰ crine seruato
denuq; ob uite ɔ̄tinentiā cap radebāt ⁊ ca
pillos ī igne sacrificii ponebāt. hic usus ī
oleuit ū q̄ diuinis cultib; mancipāt̄. q̄si
nazarei .i. sci crine posito inueniāt̄. sic ad eze
chielē dr̄. fili hōis sume gladiū acutū ⁊
duc sup cap tuū ⁊ barbā. In actib; ꝫ aplor
p̄scillā ⁊ aq̄lā h̄ fecisse legim̄. Paulꝰ q̄; ⁊ aliu
q̄dā discipli x̄ fecert h̄. Recte g̃ iq̄b; lib; gdi
bꝰ ɔ̄stituti clerici uocāt̄ quor noīa ⁊ ratioēs
nominū ysidorꝰ exponēs ait. Cleros ⁊ cle
ricos hīc appellatos ēē credim̄ q̄ mathias
electꝰ ē sorte quē p̄mū p aplōs legim̄ ordi
natū. Cleros .n. grece latine sors ł hereditas
dr̄. Ideo g̃ dicti st̄ clerici q̄ de sorte s̄ dn̄i .ł
q̄ parte h̄nt dn̄i. Generalit̄ ū clerici nun
cupati st̄ om̄s q̄ ī ecclīa dī deseruiūt. Hor
noīa st̄ h̄. hostiarꝰ lector ⁊ c̄.

Ysidorꝰ ī vii. ethimologiarum

Ysid' d' hostiariꝰ

Hostiarii idē ⁊ ianitores st̄. q̄ ī ueti
testamento electi st̄ ad c̄todiā teplor
ū n̄ ingredet̄ in illd inmūdus. Dicti st̄ aū
hostiarii. eo q̄ p̄st hostiis tēpli. ipi .n. te
nentes clauē omia int̄ ext̄q; custodiūt
atq; int̄ bonos ⁊ malos habētes iudiciū dig
nos recipiūt. īdignos respuūt. un̄ ⁊ eis
cū ordināt̄ claues eccliē ab epō dant̄ ⁊
dr̄ eis sic agite tanq̄ ratione dō reddituri
p rebus q̄ clauib; istis eccliē recludunt̄. h̄
officiū dn̄s in sua p̄sona suscep qn̄ flagellū
de funicul' facto uendentes ⁊ em̄tes de te
plo eiec. ipe .n. se hostiariū significās dic.
Ego sū hostiū dic dn̄s p me siq̄s ⁊ c̄.

De lectorib; ysidorꝰ

Secundꝰ ē gdus lector. lectores a legendo
sic̄ psalmiste a psalmis. canēdo uocati st̄.
Illi .n. p̄dicāt p̄plis qd sequāt̄. isti canūt ū excitēt
ad ɔ̄punctione aīos audientiū. licet q̄dā lecto
res ita miserant p̄nūtiēt. ū q̄sdā ad luctū
⁊ lamentatione ɔ̄pellāt. Idē ꝫ p̄nūtiatores uocāt̄
q. porro annūtiāt. q̄ tā clara erit uox eor
ū ꝫ longe positor aures adīpleat. Ad lectoē
aū ptinet lectiones p̄nūtiare ⁊ ea q̄ p̄phe
uaticinauert ꝑplis p̄dicare ū iā ex offitio
legat ī ecclīa p̄phetias ⁊ lectioes. Un̄ ⁊ ei ui
dente ꝑplō trad' ab epō codex diuinar lecti
onū ⁊ dr̄ ei. Accipito ⁊ esto ūbi dī relator
habitus. si fidelit̄ īpleueris offitiū partē c̄
his q̄ bn̄ ūbū dī ministrauert. Ł adhuc gdū
p̄uchit̄ littarū scīa debet ēē instructus.
ū sensū ūbor intelligat uim accentuū sciat.
distincte legat ne ɔ̄fusioē p̄latiōis intellec
tū auditorib; auferat. Attendat qd indicati
ue qd interrogatiue sit legendū. ū sit ī ora
tione facienda distinctio. h̄ .n. male ser
uata intellectū t̄bat ⁊ alios ad risū p̄uocāt
aurib; ⁊ cordi debet ɔ̄sulere uox lectoris.
Hoc officiū x̄ īpleuit c̄ ī medio senior librū
ysaie apiēs distincte ad intelligendū legit.
Sp̄c dn̄i sup me ⁊ c̄. ex q̄ lectorib; intelligi
dat̄. q̄ gr̄a spūali clarere debet. q̄ aliis
ūbū dī annūtiat. Hoc ordo formā ⁊ initiū
a p̄phīs accepisse uidet̄. qb; dicit̄. Clamane
cesses q̄si tuba ⁊ c̄.

Ysidorꝰ hispalēsis epī

De exorcistis.

Tertiꝰ ē ordo exorcistarū. Exorciste
aū ex greco ī latinū adiurantes ł
increpantes uocāt̄. Inuocat .n. sup cathe
cuminos ⁊ sup eos q̄ h̄nt spm̄ īmūdū
nom̄ dn̄i adiurantes p eū ū egrediat̄
ab eis. Ad exorcistā ptinet exorcismos
memorit̄ retinē. manꝰq; sup energu
minos ⁊ catecuminos in exorcizando ī
ponē. debet aū spm̄ mūdū h̄re q̄ spiri
tib; impat īmūdis. ⁊ malignū expellē
de corde suo quē expellit de corde alieno.

Ysidorꝰ

Ysid.

energia ē mentis insania

ne medicina quam aliis facit sibi non prosit. Et dicatur ei: Medice cura te ipsum. Hi cum ordinantur accipiunt ab episcopo librum exorcismorum et dicitur eis: Accipite et habetote potestatem imponendi manus super energuminos et cathecuminos. Hoc officio usus est dominus quando saliva sua tetigit aures surdi et linguam muti dicens: Effeta, quod est adaperire. Per hoc docens nos spiritualiter debere aperire aures cordium hominum ad audiendum, et ora ad confitendum, ut pulso demone spiritus sanctus suum vas accipiat. Hoc officio usus est Christus cum demoniacos multos sanavit. Hic ordo a Salomone descendisse videtur, quia quendam modum exorcizandi invenit quo demones adiurati ab obsessis corporibus pellebantur. Huic officio mancipati exorciste vocati sunt, de quibus dicitur in euangelio: Si ego in beelzebub eicio demonia, f. u. s. exorciste in quo eiciunt?

De acolitis.

Ysidorus

Quarto loco succedunt acoliti. Acoliti vero grece, latine ceroferarii dicuntur, a deportandis cereis, quando legendum est euangelium vel sacrificium offerendum. Hi accendunt luminaria et deportant ab eis, non ad effugandas aeris tenebras, cum sol eo tempore rutilet, sed ad signum leticie demonstrandum, ut sub typo luminis corporalis illa lux ostendatur de qua legitur: Erat lux vera que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Ad acolitum pertinet preparatio luminum in sacrario. Ipse cereum portat, ipse urceolum cum vino et aqua suggesta pro eucharistia subdiaconis preparat. Hi cum ordinantur, cum edocti fuerint ab episcopo qualiter in officio suo agere debeant, ab archidiacono accipiunt candelabrum cum cereis et urceolum vacuum. Hoc officium dominus se habere testatur dicens: Ego sum lux mundi. q. h. officii formam illi gerebant in veteri testamento qui lucernas candelabro componebant et accendebant igne celesti ad illuminandas tenebras aquilonares.

Ysid.

De subdiaconis

Ysidorus

Quintus est ordo subdiaconorum. Grece ypodiacones vocantur, quos nos subdiacones vocamus, qui ideo sic vocantur quia subiacent preceptis et officiis levitarum. Oblationes enim in templo a fidelibus sumunt et levitis superponendas altaribus deferunt. Hi apud hebreos nathanei vocantur, id est in humilitate domino servientes. Ad subdiaconum pertinet calicem et patenam ad altare Christi portare et levitis tradere eisque ministrare, urceolum quoque et aquamanile et manutergium tenere episcopo et presbiteris et levitis pro lavandis ante altare manibus aquam prebere. Hi si lex continentie imponitur, quia altari appropinquantes vasa corporis et sanguinis Christi portant, unde illud implere debent: Mundamini qui fertis vasa domini. Ad hos etiam pertinet tantum de oblationibus ponere desuper altari quantum sufficere possit populo; item corporales et pallas et substratoria lavare. Hi cum ordinantur accipiunt de manu episcopi patenam et calicem vacuum, ab archidiacono vero urceolum cum aquamanili et manutergium. Hoc officium usus est dominus quando linteo se precinxit et mittens aquam in pelvim pedes discipulorum lavit et linteo tersit.

[illegible]

Diaconus.

Diaconorum ordo sextum tenet locum propter senarii perfectionem. Hic ordo in veteri testamento a tribu levi nomen accepit. Numeri .iii. levite. Precepit quippe dominus moysi ut post ordinationem aaron et filiorum eius presul tribus levi ad divini cultus ministeria ordinaretur et consecraretur domino et serviret pro israel coram aaron et filiis eius in tabernaculo, ipsique gestarent archam et tabernaculum et omnia vasa eius et in circuitu tabernaculi excubarent, et in transportando tabernaculo ipsi deponerent rursumque componerent. A .xxv. annis et supra iussi sunt servire in tabernaculo, quam regulam in novo testamento sancti patres constituerunt, quia hec etas ad ferenda onera est robusta. Levite quoque ex nomine auctoris vocati sunt. De levi enim levite exorti sunt, a quibus in templo mistici sacramenti ministeria explebantur. Hi greci diacones, ministri latine vocantur, quia sicut in sacerdote consecratio, ita in diacono ministerii dispensationes habentur. Ad diaconum pertinet assistere sacerdotibus et ministrare in omnibus que aguntur in sacramentis, scilicet in baptismo, in crismate, in patena et calice. Oblationes quoque inferre et disponere in altari, componere et mensam vestire, crucem ferre et predicare euangelium. Nam sicut veteris testamenti lectoribus ita diaconibus novi predicare preceptum est. Ad

ysid.

ysid.

oblata panis et vini.

tpm ptinet officiu pcu recitatio nominu

Carhecumin noui. — Ipe pmonet aures hre ad dnm ipe donat pace ipe nu annuntiat. Ordo au huic ordini a moyse statutu e. Hic i nouo testamto repsentat cu diacono sup leuu humu stola ponit casula i dieb ieiunii oplicat qr qdd labores sustinere i hac uita tolat qsi i leua portat. donec i dexta i eternitate reqes habeat. Hic ordo ab aplis e celebrat qn legr i actib apostolor. vii. uiros plenos spu s. ad hoc offm elegert oratioe pmissa man ei imposuert. Vn i consuetudo inoleuit ut i omi matre ecclia .vii. diacones an x ara qsi .vii. colune assistat. Hii st angli tuba canetes in apocalipsi. Q qles debeat ee apls docet thimotheo scbes. Hii cu ordinat sol epc manu eis imponit qr ad ministeriu ei applicant. ponit eis orariu i stola sup leuu humeru ut p h intelligat se accepisse iugu dni suaue q ad sinistra ptinentia diuino timori subiciat. Accipiut textu euuagli ut intelligat se ee pcones x euuanglii. Hii au amq ordinent pbent ut docet apls sic ministret nullu cm hntes. Hic officio usus e x qn p cena sacmtu carnis sanguis discipls dispensauit qn aplos dormitantes ad oratione icitau dices. Vigilate

Ysidor. — orate ne intretis in teptatione. De pbris.

Septimus ordo e psbiteror. psbir grece senior itptat latine. n m p etate l decrepita senectute. s; ppt honore dignitate q accepit. psbiti nominat q mor prudentia maturitate conuersationis debet pcelle i pplo sic scptu e. Senectus uenabil e n diutna n annor oputata numo. Cani au st sensus hois etas senectutis uita imaculata. Io au psbiti sacdotes uocant qr sacru dat. q licet sit sacdotes tn pontificat apice n habent sic epi. qr n crismate frote signat nec paraclitu dat. q sol debe epis lectio actuu aplor demonstrt. Vn ap ueteres ide epi psbi fuert qr illd nom n etatis s; dignitatis. Sacdos nom ht ex greco opositu latino q e sacru dans. siue sac dux. Sic eni rex a regedo. ita sacdos a sanctificando dict e. osecrt n sanctificat. Antistes dict e sacdos ab eo q ante stat. p

m e n. i ordine ecclie. Ad psbm au ptinet sacmtu corporis sanguis dni i altari ficere di orationes dice. dona di bndice. Ce ordinat i unguit ei man u intelligat se accepisse gram osecndi caritatis opa debe ad omis extende. Accip stola q tenet utruq lat qr debet ee munit armis iusticie ot adusa pspa. Accip calice cu uino patena cu hostiis ut p h sciat se accepisse potestate placabiles do hostias offerendi. Hic ordo a filiis aaron sumpsit initiu. Summos n pontifices minores sacdotes instituit ds q p moysen q ex pcepto di aaron i summu pontifice. filios u ei i minores unxit sacdotes. Cristus q; duodecim elegi discipulos qs p apostolos uocauit quor uice i ecclia gert maiores potifices deide alios .lxx. .ii. discipulos designauit. quor uice i ecclia tenet psbiti. Int au int aplos pncps extitit petrus c uicari successor e sum potifex. Vn dr aplicus q papa uocat. pat patru. Q au elegi debeat psbir apls scbns thimotheo ostndit u noie epi psbim signat. Hic aute usus e offo x. cu se ipm i ara crucis obtulit ide sacdos hostia. qn p cena pane uinu i corp suu i sanguine omutauit.

Duo tm sac dicunt. — Hos de .vii. gdibus ecclie dixit eloquia q ad unuqq; isinuauim. Cuq; omis spuales sit sac excellent tn canones duos tm ordines sacros appellari censet diaconat. sub. psbirat. qr hos solos pmitiua ecclia legit habuisse de his sol pceptu apli habem. Apli n i singlis ciuitatib epos psbiros ordinauert. leuitas ab aplis ordinatos legim quor maxim fuit beat stephan. Subdiaconos u acolitos pcedint tepe ecclia sibi ostituit.

Quid sit qd h sacer ordo dicit.

Si au qrit qd sit qd h uocat ordo sane dici p signaculu qdda ee sacru qdda q spual potestas tdit ordinato offitiu. Caracter q; spal u fit pmotio potestatis ordo l gd uocat. donu hu gd sacmta

Sit psul nllo q pcis crimie turpi.
monogam sobrius pdes ornat r ospes
Sit doct cast n pcuss litigiosus
n cupidus bn ppis h ophs uis.

Decre ordiari d... lex · ... ...

102

quod in eorum perceptione res sacre, id est gratia, confertur, quia significant ea que ibi geruntur. **De nominibus dignitatis et officii.**

Sunt et alia quedam non ordinum, sed dignitatum vel officiorum nomina. Dignitatis simul et officii

(ysid. de epo.) nomen est episcopus. Episcopatus autem unde vocabulum dictum est, quod ille qui episcopus efficitur superintendat curam, scilicet subditorum gerens. Scopin grece latine intendere dicitur. Episcopi autem grece latine speculatores interpretantur. Nam speculator est prepositus in ecclesia dictus, eo quod speculetur atque perspiciat populorum infra se positorum

(ysid.) mores et vitam. **De pontifice.**

Pontifex princeps sacerdotum est, quasi via sequentium. Ipse et summus sacerdos nuncupatur. Ipse enim sacerdotes et levitas efficit. Ipse omnes ecclesiasticos

(ysid.) ordines disponit. **De quadripartito episcoporum ordine.**

Ordo autem episcoporum quadripartitus est, scilicet in patriarchis, archiepiscopis, metropolitanis et episcopis. Patriarcha grece summus patrum interpretatur, quia primum, vel apostolicum, tenet locum, ut Romanus, Anthiocenus, Alexandrinus;

(ysid.) sed omnium summus est Romanus. Archiepiscopus princeps episcoporum; archos enim princeps dicitur. Metropolitani a mensura civitatum dicuntur. Singulis enim provinciis preminent, quorum auctoritati et doctrine ceteri sacerdotes subiecti sunt. Sollicitudo enim totius provincie ipsis commissa est. Omnes autem superius designati ordines episcopi nuncupantur. Nota quod archiepiscoporum nomine primates superius significasse videtur, et metropolitanorum quos nunc archiepiscopos dicimus. Horum autem distinctio a gentilibus introducta videtur, qui suos flamines simpliciter flamines, alios archiflamines,

(ysid.) alios prothoflamines appellabant. Sacerdotes enim gentilium flamines dicebantur, quia habebant in capite pilleum, in quo erat brevis virga desuper habens lane aliquid; cum per estum ferre non possent, filum tantum in capite ligare ceperunt. Nudis enim capitibus incedere eis nefas erat. Unde et a filo quo utebantur flamines quasi filamines dicti sunt. Sed festis diebus filo deposito pilleum impone-

(De vate.) bant pro sacerdocii eminentia. Vates a vi mentis appellantur, cuius significatio multiplex est. Modo enim sacerdotem, modo prophetam, modo poetam significant. **De cantore.**

Cantor enim vocatur quod vocem modulatur in cantu. Huius duo sunt genera: precentor et succentor. Precentor quod vocem premittit in cantu; succentor quod subsequenter respondet canendo. Concentor autem dicitur quod consonat; qui autem non consonat nec concinit, concentor non erit.

Hiis breviter titulatis ammonendi sunt et ministri, quatinus sic excellant ordinis dignitate, ut precellant vite sanctitate, ut plebs eis commissa eorum disciplinis edocta gratanter eis obediat, et eorum imitatione de die in diem proficiat, a quibus divina sacramenta percipiunt et missarum solempnia audiunt.

Missa autem dicitur quod missa est hostia, cuius commemoratio fit in illo officio. Unde dicitur: Ite missa est, vel sequimini hostiam que missa est ad celestia, tendentes post eam; vel quia missus celestis venit ad consecrandum dominicum corpus, per quem ad altare celestis defertur hostia. Unde dicitur missa est. **De ordinatis ab hereticis.**

Solet queri si heretici ab ecclesia precisi et dampnati possint tradere sacros ordines, et si ab eis ordinati redeuntes ad ecclesie unitatem debeant reordinari. Hanc questionem complexam ac pene indissolubilem faciunt doctores, qui plurimum dissentire videntur. Videntur enim quidam tradere hereticos sacros ordines dare non posse, nec illos qui ab eis ordinati videntur gratiam recipere. **Capitulum .vii.**

Sed dicit enim Innocentius arrianorum clericos non videri suscipiendos cum sacerdocii vel ministerii alicuius dignitate, quibus solum baptisma ratum esse permittit, quod in nomine patris et filii et spiritus sancti perceperunt. Dicit enim eos non posse dare spiritum sanctum, quem amiserunt, et ordinatos ab hereticis capite vulneratum, et eum qui amisit honorem dare non posse, nec illum aliquid accepisse, quoniam in dante nichil erat quod ille posset accipere. Item venientibus ab hereticis per manus impositionem laica tantum tribuenda communione, nec ex his in clericatus honore vel exiguum subrogare. Gregorius (Gregorius in iiii. lib. dialogorum.) dicit sacrilegam arrianorum confectionem esse, ex eorum manu communio percepta. Cyprianus dicit: Omnia quecumque faciunt (Cyprianus in epistola ad [illegible]) heretici carnalia et inania et sacrilega sacrificia esse, et eorum altaria falsa et illicita sacerdotia et sacrificia sacrilega, quo more simiarum, que cum homines non sint, formam imitantur humanam, vultum ecclesie catholice et auctoritatem sibi vendicat, cum ipsi in ecclesia non sint, et cum sacrilegi sint. Sacerdotium autem ministerium altare ponit, cum oblatio non possit illic sacrificari, ubi spiritus sanctus non sit, nec cuiquam

Lege sup(ra) Aggeum.

domini per eius preces et orationes presit que dominum tempore violavit. Ergo quia asserit omnia que offeruntur ab hereticis contaminata esse in conspectu domini, quia licet sancta videantur specie sua, tamen quia contacta sunt ab illo qui pollutus est, polluuntur omnia. Item.

Item super Amos.

Videt deus sacrificia hereticorum et a se proicit, et quotiens in nomine eius congregati fuerint, detestatur fetorem eorum et claudit nares suas. Item: Ille offert panem sacrilegum.

Item super Osee. Leo ad Anatolium Constantinopolitanum episcopum.

Leo autem testatur extra ecclesiam nec rata esse sacerdotia nec vera sacrificia. Item: Item dicit: per crudelissimam vesaniam in Alexandrina sede omnium sacramentorum lumen extinctum. Intercepta est sacrificii oblatio, defecit crismatis sanctificatio, et parricidalibus manibus impiorum omnia se subtraxere mysteria. His aliisque testimoniis astrui videtur sacramenta ecclesiastica, precipue corporis et sanguinis, ordinationis et confirmationis, per hereticos non posse ministrari.

Item Leo in Augusto.

Auctoritates ponit que videntur premissis obviare.

Contra autem alii sentire videntur, quia ab hereticis consecrati sacri ordines sic et baptismus totum valeant. Nec ab hereticis redeuntes qui illuc ordinati sunt et baptizati iterum ordinandi sunt sicut nec baptizandi. Unde Augustinus: De hereticis autem dampnatis, quia quedam dicit baptisma quod acceperunt non amittunt, qui recedit ab ecclesia, ius dandi quod accepit amittit. Multis modis apparet, inanitur dici. Primo quia nulla ostenditur causa cur ille qui ipsum baptismum amittere non potest, ius dandi possit amittere. Utrumque enim sacramentum est et quadam consecratione utrumque homini datur, illud cum baptizatur, istud cum ordinatur. Ideo non licet in catholica utrumque iterari. Nam si quando ex ipsa parte venientes etiam prepositi pro bono pacis correcto scismatis errore suscepti sunt, et si visum est opus esse ut eadem officia gererent que agebant, non sunt rursum ordinandi, sed sicut baptismus in eis ita ordinatio mansit integra, quia in precisione fuerat vicium, quod unitatis pace est correctum, non in sacramentis, que ubicumque sunt ipsa sunt. Et cum expedire hoc ecclesie videtur ut prepositi eorum venientes ad catholicam societatem honores suos non ibi administrent, non eis tamen ipsa ordinationis sacramenta detrahuntur, sed super eos manent. Ideo quia non eis manus imponuntur, ne non homini sed ipsi sacramento fiat iniuria. Sicut autem in baptismo est quod per eos dari possit, sic in ordinatione ius dandi est. Utrumque quidem ad perniciem suam, sed aliud est non habere, aliud perniciose habere, aliud salubriter habere.

Aug(ustinus) in li(bro) contra epistolam Parmeniani.

Item de his qui ab ecclesie unitate separati sunt nulla iam questio est, quin habeant et dare possint, sed perniciose habent perniciose que dant, quia extra vinculum pacis sunt. Neque sacramento facienda est iniuria. Sicut non recte habet qui ab unitate recedit, sed tamen habet, et ideo redeunti non redditur, sic etiam non recte dat qui ab unitate recedit, sed tamen dat, et ideo quod ab eo accepit venienti ad unitatem non iteratur. Item: Aliud est non habere, aliud non iure habere vel illicite usurpare. Non igitur ideo non sunt sacramenta Christi et ecclesie, quia eis illicite utuntur non solum heretici, sed etiam omnes impii. Sed illi corrigendi sunt et puniendi, illa autem agnoscenda et veneranda. Item Gregorius: Quod dicitis ut qui ordinati sunt iterum ordinentur, valde ridiculosum est. Nam sicut baptizatus est semel, iterum non debet baptizari, ita qui consecratus est semel in eodem ordine non valet iterum consecrari. His aliisque auctoritatibus videtur asseri in omnibus impiis etiam in hereticis precisis et dampnatis sacramenta permanere cum iure dandi. Possunt enim dare, sed perniciose, et quibus dederint non sunt iterum ordinandi. Quia premissis ex opposito obviare videntur.

Item in secundo li(bro) de bap(tism)o.

Gregorius Iohanni Ravennati episcopo.

Determinatio premissarum auctoritatum contradictionis.

Hec autem quidam ita determinant: licet videlicet hereticos accepta sacerdotali vel episcopali unctione ab ecclesia recedentes baptismi quidem dandi ius retinere, sed non habere facultatem tribuendi sacros ordines vel consecrandi dominicum corpus, postquam precisi sunt et dampnati ab ecclesia. Sicut degradatus episcopus non habet potestatem largiendi sacros ordines, facultatem tamen baptizandi non amisit. Quod vero Augustinus ait: Intelligitur dictum de hereticis qui non sententia ecclesie, sed pravitate sensus sui a fidei veritate et doctrine unitate divisi sunt. Qui licet tales sint, ius tamen ordinandi et consecrandi habent, et qui ab eis ordinantur ante manifestam precisionem, etsi ab eis aperte exierint et sententia ecclesie dampnati fuerint, tamen sicut heretici iterum ordinandi non sunt, et ubicumque legitur de ordinatis ab hereticis quia eis servatis ordinibus ministrare valeant vel iterum ordinandi non sint, de his nimirum accipiendum dicitur. Nam postquam precisi fuerint et dampnati iudicio ecclesie, ius ordina-

tionis et conscendi eis defectum non assert uel degradati
uel excommunicatis. Aliter

Alii uero dicunt sacramenta ab hereticis et precisis .s. for-
ma ecclesie celebrata et uera et rata esse. quae uero
dantes ab ecclesia ius dandi et sacrandi non perdiderunt.
et qui sic ab hereticis ordinantur cum redeunt iterum ordi-
nandi non sunt. Licet uero ab hereticis aliter quam in ecclesia fuit
falsa sint et inania. et qui a talibus ordinari uidentur non
munus sed uulnus accipiunt. et sic hanc differentiam uarie
de his loquuntur doctores. Item aliter

Quidam uero dicunt eadem sacramenta ab hereticis precisis
posse celebrari quam a catholicis. si ab illis forma
ecclesie seruetur et ab eis celebrata uera esse et rata quantum
ad se. quantum uero ad effectum falsa esse et inania et in his
qui male tractant et in his qui male susceperunt eo irrita
et falsa. quia permittunt et conferre creduntur non tribuunt. Ap-
nanda et dicitur quae illicite dantibus uel accipientibus sunt
ludibrium. Polluta et dicitur non quantum ad se sed propter in-
dignas hereticorum contractiones. Ideo gregorius et innumerone ar-
rii uocat execrationem et innocentius bonosii ordi-
nationem dampnationem. non quia ita in se sit sed quia male
dantes uel accipientes tales facit. sic et ieronimus
sacrificia eorum panem luctus uocat non quantum ad se sed
quantum ad effectum. Item aliter.

Non nulli uero tradunt illos hereticos qui in ecclesia
ordinati sunt. ius ordinandi et conscendi et cum separati fuerint habere. qui uero in scismate et heresi positi
ab eis ordinati et uncti fuerint illo iure carent.
Ideo cum ordinare uolunt et uulnus potius infigit quam gratiam
conferat. De simonia et unde dicitur symonia et quid sit.

De simoniacis uero non est ambigendum quin sint here-
tici. qui tamen ante sententiam degradationis ordinant
et conficiunt. et licet symoniaci proprie dicantur. qui instar
simonis magi inpreciabilem gratiam precio conducere uo-
lunt. et quia per ministerio sacra precia receperunt in modo
ieti iezite uocandi sunt omnis tamen dantes et acci-
pientes symoniaci dicuntur et utrique eadem sententia
percelluntur. De his qui scienter ordinantur a symoniacis uel non

Vrbanus papa

Differt tamen inter eos qui ordinantur a symoniacis scienter et eos qui ignorant. Qui enim a simo-
niacis scienter promoueri se consecrari immo execrari
eorum consecratio omnino irrita est. Qui uero ordinantur
a simoniacis quos cum ordinantur nesciunt esse simonia-
cos quia tunc et pro catholicis habentur. eorum ordinatio misericordiam
sustinet. De his qui dicunt se emere corporalia non spiritualia

Paschasius papa

Si uero aliquis obicitur se non consecrationes emere sed res
ipsas quae ex consecratione proueniunt penitus desipere
probantur. nam quisquis horum alterum uendit sine quo alterum non
habetur neutrum inuenditum derelinquit. Distinctio symoniacorum

Symoniacorum autem heresis tripartita est distinctio. Alii
.s. symoniace a simoniacis ordinantur. Alii symoni-
ace a non symoniacis. alii non symoniace a symoniacis.

Nicolaus papa

Unde nicolaus papa. Statuimus decretum de symoniaca
tripartita heresi .i. de symoniacis simoniace ordinato-
ribus uel ordinatis. et de symoniacis symoniace a non sy-
moniacis. et symoniacis non symoniace a symoniacis ordinatis.
Symoniaci symoniace ordinati uel ordinatores .s.
canones a proprio gradu decidant. Symoniaci et symo-
niace a non symoniacis ordinati similiter ab officio remo-
ueantur. Symoniacos uero non symoniace a simoniacis
ordinatos misericorditer per manus inpositionem pro temporis
necessitate in officio permittimus permanere. Quod intelli-
gendum est de his qui ordinantur a symoniacis ignorantes
eos esse symoniacos. Hos facit symoniacos non reatus omni-
nis sed ordinatoris symoniaci. Similiter cum decernit

Alexander papa

alexander symoniacos omnino dampnandos ac depo-
nendos subintelligendum est non uiolenter quasi acciderit fu-
erit. De his .n. et a quibus hereticis uiolenter ordinantur

De his qui uiolenter a symoniacis hereticis ordinantur

dicit innocentius quod possit habere aliquem colorem excusationis
omnis si statim discedit ab eis et pessimo eorum osculabulo
renuntiat. De etate ordinandorum ita decernit nicolaus papa.

Sacerdotes inquit canones sanxerit ut subdiaconus non
ordinetur ante .xiiii. annos. Nec diaconus ante
.xxv. nec presbiter ante .xxx. Deinde si dignus fuerit ad
episcopatum eligi potest. quod nos et pariter servare debemus.
Item fabianus papa. Si quis .xxx. etatis non impleuerit an-
nos nullo modo presbiter ordinetur. et si ualde dignus sit.
quia et ipse dominus .xxx. annorum baptizatus est et sic ce-
pit docere. De sacramento coniugii et institutione et causa institutionis.

Cum alia sacramenta post peccatum et propter peccatum
exordium sumpserint matrimonii sacramentum
ante peccatum legitur institutum a domino non tamen ad reme-
dium sed ad officium. Refert enim scriptura genesis in adam
misso sopore atque una de costis eius sumpta et exin-

Ier. super osee

mulierem formatam, virum in spiritu intelligentem ad quem usum mulier facta esset, post extasim prophetice dixisse: Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea. Propter hoc relinquet homo patrem et matrem et adherebit uxori sue et erunt duo in carne una.

De duplici institutione coniugii.

Coniugii autem institutio duplex est: una ante peccatum ad officium facta est in paradiso, ubi esset thorus immaculatus et nuptie honorabiles, ex quibus sine ardore conciperent, sine dolore parerent. Altera post peccatum ad remedium facta extra paradisum propter illicitum motum devitandum. Prima ut natura multiplicaretur; secunda ut natura exciperetur et vitium cohiberetur. Nam et ante peccatum dixit Deus: Crescite et multiplicamini; et post peccatum, omnibus hominibus pene per diluvium consumptis. Quod vero ante peccatum constitutum fuerit coniugium ad officium, post peccatum vero ad remedium concessum, Augustinus testatur: Quod sanis esset officium, egrotis est ad remedium. Infirmitas enim incontinentie que est in carne per peccatum mortua, ne cadat in ruinam flagitiorum, excipitur honestate nuptiarum. Si non peccassent primi homines, sine carnis incentivo ac fervore libidinis ipsi ac successores eorum convenirent, et sicut remunerabile est aliquod opus bonum, sic coitus eorum bonus esset et remunerabilis. Quia vero propter peccatum letalis concupiscentie lex membris nostris inhesit, sine qua carnalis non fit commixtio, reprehensibilis est et coitus malus, nisi excusetur per bona coniugii.

Quod non sit preceptum, quando sit indulgentia, coniugium.

Prima institutio habuit preceptum, secunda indulgentiam. Didicimus enim ab apostolo humano generi propter vitandam fornicationem indultum esse coniugium. Indulgentia vero quia meliora non eligit remedium habet, non premium; a qua si quis declinaverit, merebitur exitiale iudicium. Item. Quod indulgentia concedit voluntarium est, non necessarium. Alioquin transgressor esset qui illud non faceret. Et hoc sane intelligi illud dictum sub precepto hominibus primis ante peccatum: Crescite et multiplicamini. Et hoc post peccatum faciebant, usque quo facta est multiplicatio, postquam ... scilicet indulgentiam matrimonii concessit fuit. Ita quod post diluvium, quando universum pene genus humanum deletum est, sed preceptum dictum est filiis Noe: Crescite et multiplicamini. Multiplicato vero homine scilicet indulgentia concessum est, non scilicet imperium.

Quibus modis accipitur indulgentia.

Indulgentia autem multis modis accipitur, scilicet pro concessione, pro remissione, pro permissione. Et est permissio in novo testamento de minoribus bonis et de minoribus malis. De minoribus bonis est coniugium quod non meretur palmam, scilicet est in remedium. De minoribus malis, id est de venialibus, est coitus qui fit causa incontinentie. Illud coniugium quidem indulgetur, id est conceditur, illud vero, id est coitus talis, permittitur, id est toleratur, ita quod non prohibetur.

Quod nuptie bone sint.

Queret autem non nulli. Heretici nuptias detestantes qui Taciani appellati sunt. Hi vero nuptias omnino damnant ac pares fornicationibus aliisque fornicationibus (corruptionibus) faciunt, nec recipiunt in suorum numero coniugio utentem marem vel feminam. Quod autem res bona sit coniugium, non modo ex eo probatur quod Dominus legitur instituisse coniugium inter primos parentes, sed quod et in Cana Galilee nuptiis interfuit et easque miraculo commendavit, aquam in vinum convertens. Et quod postea virum uxorem dimittere prohibuit nisi causa fornicationis. Apostolus etiam ait: Virgo non peccat si nubat. Constat igitur rem bonam esse matrimonium, alioquin non esset sacramentum. Sacramentum enim sacrum signum est.

Aug. in li. de heresibus.

Cuius rei sacramentum sit coniugium.

Cum igitur coniugium sacramentum sit et sacrum signum est et sacre rei signum, scilicet coniunctionis Christi et ecclesie, sicut ait apostolus: Scriptum est inquit: Relinquet homo patrem et matrem et adherebit uxori sue etc. Hoc autem magnum est sacramentum, ego autem dico in Christo et in ecclesia. Sicut enim inter coniuges coniunctio est secundum consensum animorum et permixtionem corporum, sic ecclesia Christo copulatur voluntate et natura, qua vult idem cum eo, et ipse formam assumpsit de natura hominis. Copulata est igitur sponsa sponso spiritualiter et corporaliter, id est caritate ac nature conformitate. Huius utriusque copule figura est in coniugio. Consensus enim coniugum copulam spiritualem Christi et ecclesie que fit per caritatem significat. Commixtio vero sexuum illam significat que fit per nature conformitatem. Unde non est quod quidam doctor dixerunt illam mulierem non pertinere ad matrimonium que non experitur carnalem copulam.

Quomodo intelligendum sit illud: mulier non pertinet ad matrimonium cum qua non est commixtio sexuum.

Ait enim Augustinus: Non dubium est enim illam mulierem non pertinere ad matrimonium cum qua docetur non fuisse commixtio sexuum. Item Leo papa: Cum societas nuptiarum ita a principio sit instituta, ut preter commixtionem sexuum non habeat in se Christi et ecclesie sacramentum, non dubium est

Aug̃ in li. de soliloquiis.

Int̄ mariā & ioseph n̄ fuisse coniugium

illā mulierē n̄ ptinē ad matrimoniū ī q̄ docet̄ n̄ fuisse nuptiale misteriū. It̄ Aug. Non ē pfectū coniugiū sin̄ cōmixtiōe sexuū. h̄ si qs sufficiē u̾ba accepit ī ducit̄ ī erroē tm̄ ut dicat sin̄ carnali copla n̄ posse cōtrahi matrimoniū. t n̄ fuisse pfectū q nefas ē sentire. Tanto .n. sancti fuit & pfecti⁹ q̄nto a carnali ope īmunē. S; sup̄ posita ea rōne dicta intelligendū ē n̄ qn ptineat illa mulier ad matrimoniū ē q̄ n̄ ē pmixtio sex⁹. s; n̄ ptinet ad matrimoniū q expssā & plenā teneat figuram coniunctiōis xp̄i & eccl'ie. figat .n. illā unionē xp̄i & eccl'ie q̄ ē ī caritate. s; n̄ illa q̄ ē ī nature cōformitate. Est g̃ & ī illo matrimonio typ⁹ coniunctiōis xp̄i & eccl'ie. s; illi tm̄ q ecclesia xp̄o caritate unit̄. n̄ illi⁹ q p susceptione carnis capiti mēbra unit̄. n̄ iō tm̄ minus scm̄ ē coniugiū. qr ut ait aug. In nuptiis pl⁹ ualet scitas sacramti. q̄ fecūditas uētris.

Aug̃ in li. de bono coniugali.

Est .n. coniugiū signū spūal' coniunctiōis & dilectiōis aīar q̄ int se coniuges uniri debent. Un̄ apls ait. Viri diligite uxores uras ut corpora ura.

Q̄ sit cōsidanda in coniugio.

Post h̄ aduertendū ē qd sit coniugiū. & q sit efficiens cā coniugii & cā ppt q̄ cōtrahi debeat. & q sint bona coniugii. & q̄ m̄ p ea excuset̄ cā coit⁹ carnal'. & q̄ sint legitime psone ad matrimoniū. Sunt & alia plura ī matrimonio cōsidanda q sub conpendio pstringem⁹.

Q̄d sit coniugiū

Sunt g̃ nuptie t matrimoniū uiri mulierisq; coniunctio maritalis int̄ legitimas psonas indiuiduā uite retinentes cōsuetudinē. Ad indiuiduā cōsuetudinē ptinet qd absq; alteri⁹ cōsensu neut̄ cōtinentiā pfiteri pt. t orōni uacare. & q int̄ eos dū uiuūt uinclm̄ coniugale pmanet ut aliū copulari n̄ liceat. & ut inuicē alt̄ alt̄i exibeat. q̄ cōsq; ē. hac aūt descriptione legitimor & fideliū tm̄ matrimoniū īcluditur.

D̄ cōsensu q̄ effic coniugiū.

Efficiens aūt cā matrimoniū ē cōsensus n̄ q̄libet s; p u̾ba expssus n̄ de futo s; de p̄senti. Si .n. cōsentiūt ī futurm̄ dicentes. Accipiā te ī uirū & ego te ī uxorē n̄ ē iste sensus efficax matrimonii. Itē si cōsentiat̄ mente & n̄ exp̄mat u̾bis t aliis signis c̄tis n̄ tal' cōsensus effic matrimoniū. Si aūt u̾b explicat q tn̄ corde n̄ uolūt: si n̄ sit ibi coactio t dol⁹ obligatio illa u̾bor qb⁹ cōsentiūt dicentes. Accipio te ī uirū & ego te ī uxorē matrimoniū fac.

Auctoritatib⁹ pbat q cōsensus sol⁹ facit matrimoniū.

Quod aūt cōsensus matrimoniū faciat subditis pbat̄ testimoniis. Ait .n. ysidor⁹. cōsensus fac matrimoniū.

Ysidor⁹

It̄ nicola⁹ pp. Sufficiat s. leges eoru sol⁹ cōsensus de quor coniunctōe agit̄ q sol⁹ si forte ī nuptiis defuerit. cetā & cū ipo coitu frustrantur celebrata.

Nicola⁹ pp̄.

Itē iohs crisostom⁹. Matrimoniū q̄de n̄ effic coit⁹ s; uolūtas. & iō n̄ soluit illd̄ sepatio corporis.

Iohis crisost. sup̄ math.

Itē amb. Non desflatio u̾ginitatis fac coniugiū s; pactio coniugal'.

Amb in li. de u̾ginib⁹.

Ex his apparet q cōsensus .i. pactio coniugal' matrimoniū fac. & ext̄c coniugiū ē & si n̄ pcesserit t secuta sit ē copula carnal'.

Q̄n incipiat ēē coniugiū.

Quod .n. ab ipa despōsatiōne ī q pactio coniugal' exp̄mit̄ coniuges sit scōr testimonia pbat̄. Ait .n. Amb. Cū initiat̄ coniugiū coniugii nom̄ ascicit̄. ē coniungit̄ uiro coniugiū ē. n̄ ē cū uiri āmixtione cognoscit̄.

Amb ī li. de u̾ginib⁹

Itē ysid. Coniuges ueri⁹ appellant̄ a p̄ma despōsatiōis fide q̄uis adhuc int̄ eos ignoret̄ coniugalis cōcubit⁹.

Ysid ī li. ethimologiarū.

Itē Aug. Coniux uocat̄ a p̄ma despōsatiōis fide q̄ a concubitu n̄ agnouerat. n̄ fuerat agnitus. n̄ perierat n̄ mendax fuerat coniugis appellatio ubi n̄ fuerat n̄ futa erat ulla carnis cōmixtio. Ppt̄ q fidele coniugiū ambo parentes xp̄i uocari meruerūt n̄ solū illa mat̄. s; & ille pat̄ ei⁹ sic coniux mat̄s ei⁹ utrq; mente n̄ carne.

Aug ī li. de bō coniugali.

Ex his euident̄ īsinuat̄ q ex tēpore q̄ int̄cedit cōsensus uolūtari⁹ ac marital' q̄ sol⁹ coniugiū fac. ueri coniuges sūt spōsus & spōsa.

Sed q̄dā n̄ ē ... coniugiū an carnalē copulā s; spōsi & spōse. f.

Quida tn̄ asserūt uerū coniugiū n̄ cōtrahi an̄ traductione & carnale copulā n̄ ue coniuges aliqs ēē an̄q̄ intercedat cōmixtio sexus. S; a p̄ma fide despōsatiōis uir spōsus & mulier spōsa ē n̄ coniux. spōsos aūt & spōsas coniuges frequent̄ appellari dicūt. n̄ q sit s; q futi sūt ē rei spōsione ī uicem fecerit. & s. h̄ u̾ba pmissorū auctoritatū ītelli

q̄nda fuie ꝉduit. Q̄ᵘ re nitūr.

Q d ū int̄ sponsā ꝛ ꝯiugē plurimū int̄ sit ex eo astruit̄ ꝙ licet sponse an̄ carnale copulā ꝯsulto ꝉ nolente spōso monastīū elige. ꝗ facto spō so ꝫ licet aliā duc̄e. Coniugat̄ ū ꝉ ꝯiugata n̄ ꝯtinē tiā n̄ ex cōmuni ꝯsensu seruare ualet. n̄ monaste riū pete n̄ utq; ꝯtinētiā parit̄ ꝓfitear̄. Q d ū li ceat spōse monasteriū elige auctoritatib; scōꝝ ꝓbat̄. Alt. ꝯ. eusebi᷒ pp̄. Desposatā puellā n̄ licet paren tib; uiro alii t̄de t̄n licet sibi monastīū elige. It̄ gg̅. Decreta legalia desponsatā si ꝯiūti uoluerit nullo penit̄ censuert̄ dāpno mlt̄ari. Refert̄ ꝫ lex q macharī int̄ x̄ heremitas p̄cipuus. celebrato nupti arū ꝯuiuio cū uespe thalamū eēt īgressurus ex urbe egrediens t̄nsmarina petiit hemi ꝉ soli tudine eleg̃. Beat̄ ꝫ alexi᷒ simul̄ ex nuptiis diui na grā uocat̄ spōsā deseruit. ꝛ nud᷒ x̄ famulari cepit his auctoritatib; ꝛ exēplis. liq̄t licē spōsis sn̄ ꝯsensu suarū spōsarū ꝛ ꝯtusio ꝯtinētiā ꝓfiteri.

Q̄ ꝯiugat᷒ ꝉ ꝯiugata nequit ꝯtinētiā ꝓfitē sn̄ alti᷒ ꝯsensu.

Hoc aūt ꝯiugatis nullaten᷒ licet. Vn̄. ꝯ. ꝑ uir me liceis uite ꝓpositū sumē sn̄ uxoris ꝯsensu ꝛ ꝯtusio. Vn̄ gg̅. Teboni teutiste patcie. Et q dnt̄ religi onis grā ꝯiugia debē solui. Sm̄ sciendū ē ꝙ ꝛ si h̃ lex humana ꝯcessit t̄n lex diuina ꝓhibuit. Si ū utq; ꝯueniat ꝯtinētē uitā duc̄e. h̃ q̄s audeat ac cusare. Sic. n. mlt̄os scōꝝ nouim᷒ cū suis ꝯiugib; ꝛ p᷒ ꝯtinētē uitā duxisse ꝛ p᷒ ad scē eccle regimi na migrasse. Si ū ꝯtinētiā q̄ uir appetiuerit muli er n̄ uult seq̄ aut q̄ uxor appetit uir recusat ꝯiugiū n̄ ꝑ diuidi ꝙ sc̄ptū ē. Mulier potestatē sui corporis n̄ hr̄ s; uir. Simul̄ ꝛ uir potestatē sui corporis n̄ hr̄ s; mulier. Itē Adrian᷒ papa [illegible] notario.

Eadem agathosa lat̄x p̄sentiū q̄sta ē uirū suū ꝯt̄ uolūtatē suā ī monastīū ꝯūsū eē. Vn̄ ꝓpt̄ experientie tue p̄cipim᷒ ū diligēti īq̄siti one discutiat̄. ne forte ei᷒ uolūtate ꝯūsus sit. ꝉ ip̄a mutare se ꝓmiserit ꝛ si h̃ reꝑit ꝛ illū ī mo nastīū ꝑmanē puideat ꝛ hāc sic̄ ꝓmisit mutare ꝯpellat. Si ū nichil hoꝝ ē n̄ q̄nda fornicationis ē m̄ ꝓpt̄ q licet uxorē dimittē p̄dictā mulierem cōmisisse cognouerit. ne ille cōiugio uxoris relicte ī sclō fieri possit ꝓ cōiugis occasio uolum᷒ ū ma ritū suū illi ꝛ sua tonsurat᷒ ē redde debeas ꝯ omī excusatiōe cessante ꝙ n̄ fornicatiōis cā uirū uxorē dimittē nulla rō ꝯcedit. Post q̄ .n. copulatiōe ꝯiugii uiri ꝛ mulieris unū corp᷒ efficit̄ n̄ ꝑ ex parte ꝯūti ꝛ ex parte re mane in sclō. It̄ ex. viii. sinodo. Si q̄s ꝯiugat᷒ ꝯūti uelit ad monastīū n̄ ē recipiend᷒ n̄ p᷒ a ꝯiuge castimoniā ꝓfitēte fuerit abso lut᷒. Tales ꝗ tē sn̄ culpa secūt̄. ꝯ. relicto sclō si hn̄t ex pari uolūtate castitatis ꝯsensum. It̄. Si uir ꝛ uxor diuitere ꝓ sola religiosa int̄ se ꝯsn̄serit uita nullaten᷒ sn̄ ꝯscientia epī fiat ū ab eo singl̄r ꝓuiso ꝯstituant̄ loco. Nā uxore nolente ꝉ alt̄o illoꝝ ꝫ ꝓ tali re mat̄ moniū n̄ soluit̄. It̄ Aug. Si abstines sn̄ ux oris uolūtate t̄bues ei licentiā fornicādi ꝛ peccm̄ illi᷒ tue imputabit̄ abstinētie. It̄ Nicolaus pp̄. Scripsit nob. Teiga regina t̄gga se uelle dignitate ꝉ copula exui ꝛ sola uita p̄uata eē ꝯtēptā desidāre cui scripsimus n̄ h̃ fi alit̄ posse n̄ eandē uitā uir ei᷒ lecta rius elegerit. Ex his patet q. ꝯiugati sn̄ ꝯsensu cōmuni ꝯtinētiā ꝓfitē ꝉ habitū re ligionis sumere n̄ ualēt ꝛ si fecerit reuo cari debet. Spōsi ū posse sn̄ ꝯmuni ꝯsensu monastīū elige. Vn̄ uidet̄ int̄ spōsū ꝛ spōsā ꝯiugiū n̄ eē. Ido ꝙ asserit̄ a p̄ma fide desposatiōis ꝯiuges appellari n̄ rep̄sentat ꝯ spe futuꝝ ꝙ ex fide q̄ ex desposatiōe ꝯ mutūe debet postea efficient̄ ꝯiuges. Pre missas aūt auctoritates q̄ asserit̄ ꝙ ꝯsens᷒ matrimoniū facit ita īt̄llige uolt̄ ū ꝯsens᷒ ꝉ pactū ꝯiugale ꝉ n̄ aūt coitū faciat mat̄ moniū s; in coitu. Sic. n. desloratio uirgi nitatis n̄ facit matrimoniū n̄ p̄cedat pactio ꝯiugalis ita n̄ pactio ꝯiugalis aūq; assit copula carnalis. Ex pactiōe ꝗ ꝯiugali sponsi ꝛ spōse fiunt an̄ coitū ī coitu ꝗ efficiunt̄ ꝯiuges. Sic. n. pactio ꝯiugal̄ ut q̄ p᷒ erat spōsa in coitu fiat ꝯiux.

Respō ad p̄dicta ꝯ determinatōe sup̄ius.

Margin notes (red):

Q̄ spōsa ꝓ monastīū elige n̄ ꝯsulto spōso ꝯsn̄ su. Eusebi᷒. Gg̅ ī regl̄. Exēplū po nit.

It̄ ex. viii. sinodo.

Ex sinodo [illegible]

It̄ ꝯ adult̄inis ꝯiugiis.

Nicola᷒ pp̄.

18.

His autem respondetur. Fit autem aliquando desponsatio que est nuda promissio uiri et mulieris. de contrahendo matrimonio ... ubi tamen non est adhuc ibi consensus de presenti et est desponsatio hominis consensu de presenti uel pactione coniugali que sola facit coniugium. In illa quidem desponsatione que est pollicitatio contrahendi matrimonii sponsi tamen fuerunt et sponse, futuri non coniuges. et talibus sponsis licet sine commu ni consensu contineri, profiteri et monasterium eli gere. In ea uero desponsatione que est consensus de presenti coniugium contrahitur et ab ille desponsationis prima fide uere coniuges appellantur. Secundum hanc distinc tionem desponsationis de sponsis uarie loquuntur doctores. Quomodo accipiantur sponse in subditis capitulis.

Aliquando uero sponsas uocant que talem habuerint desponsationem ubi fuerit pactio coniugalis de presenti et ille uero coniuges sunt. Unde Gregorius. Si quis uxorem desponsauerit uel subarrauerit quamuis postmodum preueniente die mortis eius nequiuerit eam ducere in uxorem tamen nulli de consanguinitate eius li cet accipere eam in coniugio et si inuentum fuerit factum separetur omnino. Item Iulius papa. Si quis despo sauerit uxorem uel subarrauerit et preueniente die mortis uel interuenientibus quibusdam causis eam non cog nouerit nec frater eius nec ullus de consanguinitate eius eandem sibi tollat in uxorem ullo umquam tempore. Item Gregorius. Qui desponsatam proximi sui puellam acceperit in coniugium anathema sit cum omnibus consentien tibus ei. quia secundum legem dei mori decernitur. Nam diui ne legis est mos sponsas appellare coniuges ut in euangelio. Accipe mariam coniugem tuam et Deuterono mio. Si quis alterius sponsam in agro uel quolibet loco oppres serit uel adduxerit in domum suam moriatur quia uxorem proximi sui uiolauit non quia iam uxor erat sed que uxor apparentibus fieri debebat. Ex his colligitur quod sponse quedam coniuges sunt ante commix tionem sexuum. Sed forte illud mouet quod in fine capituli dicitur. non quia iam uxor erat sed que iam uxor fieri debebat. Quod non ita debet intelligi quasi uxor tunc non fuerit ex quo pactio coniuga lis intercessit. sed quod nondum traducta fuerit nec res uxoria intercesserat scilicet concubitus coniugalis.

Quod aliter accipiuntur in his aliis capitulis sponse.

Vocatur et sponsa que sic uiro desponsata est ut non intercesserit consensus de presenti sed sponsio futuri. secundum quem modum illud decretum intelligitur. Si quis sponsam filii oppresserit et postea filius eius eam duxerit. pater postea non habeat uxorem nec mulier uirum filius que patris facinus ignorauit aliam ducat. Sed uxor illa fuisset que utique foret si sponsalibus pactio con iugalis intercessisset non permitteretur sponsus aliam ducere. Mechus autem pena non nubendi ex rigore infligitur uel alii tradantur. Item ex eodem. Qui desponsauit uxo rem et dotauit et cum ea coire non potuit quam clan culo frater eius corrupit et grauidam fecit. Decretum est ut quamuis nupta non potuerit esse legitimo ui ro desponsatam tamen fratri eius eam habere non possit. sed mechus et mecha fornicationis quidem uindicta sustineat licita uero eis coniugia non negentur. De illa spon satione hoc intelligi debet ubi non fuit consensus coniugalis de presenti. Alioquin non liceret eis alia so ciari coniugia. Sic et illud intelligi debet. Statutum est a sancto concilio ut si quis sponsam alterius rapuerit publice penitentie mulctetur et sine spe coniugii mane at. et ipsa etiam si crimini conscia non fuerit licentia nubendi alii non negetur. Apparet hanc fuisse despon satam sine pactione coniugali de presenti et ideo non fuisse coniugem cui uiuente sponso alii nubendi licentia non negetur. Sed et quedam nuptialia pacta de futuro ex quibus sponsi et sponse uocantur non ex his coniuges fiunt et est quedam pactio coniugalis de presenti que sponsum et spon sam coniuges facit et utraque desponsatio uel sponsalia in terdum dicitur preter tamen sponsalia dicuntur quedam solempnia pacta nuptialia. Quare uxores non dicantur sponse.

De nuptialibus pactis ubi est sponsio futuri tantum. Dicit augustinus. Institutum est ut iam pacte sponse non statim tradantur ne uilem habeat maritus datam quam suspirauit sponsus dilatam. Quod sponsa sit uidua mortuo uiro et que non.

Item sciendum est quod illa sponsa que tantum in futuro pac ta est mortuo sponso non remanet uidua que non fuerat uir eius. Unde si quis eam duxerit ad sacros or dines conscendere non prohibetur quia non duxit uiduam. Uidue uero mariti eius sic bigamus sacerdos fieri prohibetur. Ex tali autem copula nullus arcetur a sacris ordinibus. Secundum hoc intelligendum est quod ait pelagius papa de quodam.

Quod alterius sponsa ... mortuo ... ducta ... ad sacros ordines accedere ...

Ex concilio toletano.

Augustinus in libro confessionum.

Ex concilio toletano.

Item ex eodem.

Pelagius papa ... mortuo sponso, quem ei sponsa duci iuraverat ... contra sanctorum canonum ... canonicis institutis quin ad sacros ordines promoveri valeat. Si tamen talis sponsa fuisset, inter quam et sponsum eius consensus de presenti intercessisset, eo mortuo vidua remansisset, cui copulatus in coniugio ulterius ad sacros ordines non accederet, cum viduam duxerit. Hoc est ergo ambiguum quando solus de presenti consensus coniugium efficiat, et eum veri coniuges appellantur. Ideo post talem consensum si quis alii copulaverit se, etsi carnalis commixtio illic secuta, ad priorem copulam revocandus est.

Si consensus de futuro cum iuramento faciat coniugium.

Hic queri debet utrum consensus de futuro addito iuramento coniugium faciat. Ut si quis promittat vel iuret alicui se usque ad tempus placitum illam ducturum, et illa promittat et iuret se illi nupturam. Numquid talis sponsio eos coniuges fecit? Si mutato proposito alter vel uterque ad alienam copulam transit, numquid ob sponsionem iuramento submixtam fedus federationis pactum scindetur?

Respo. Considerandum est quod longe aliud promittere est et aliud facere. Qui promittit nondum facit. Qui ergo promisit se in uxorem ducturum aliquam, nondum eam duxit uxorem; et que spopondit se nupturam, nondum nupsit. Unde nec ergo coniuges appellari possunt qui nondum consenserunt, sed in futuro se coniugandos iurando promiserunt.

Item. Item si ex vi iuramenti ad futurum pertinentis mox efficiuntur coniuges cum iurant in futuro se facturos, quod in presenti efficiuntur. Item si ex quo iurant mox efficiuntur coniuges, tunc hoc efficiuntur quod iurant se facturos. Ideo dico quod coniugium tunc non fuit, sed promissio futuri. Si vero alius alteram uxorem duxerit et illa marito nupsit, coniugium utrumque fuit et non potest dissolvi. Precedens ergo mendacium vel periurium penitentia est corrigendum, sed coniugium sequens non est dissolvendum. Si autem sic cum iuramento coniugii presentis consensus attestatione firmatur, quod post talem consensum si quis alii se copulaverit, et si peperit prole, irritum debet fieri, et ad priorem revocari copulam.

Que videntur obviare premissis.

Premissis autem videntur obviare sententie illorum qui leges tradiderunt. Si quis tactis divinis scripturis iuravit mulieri se eam legitime uxorem habiturum, *Novellarum institucio* vel si in oratorio tale sacramentum dedit, sit illa legitima uxor, quamvis nulla dos, nulla alia scriptura interposita sit. Sed hoc ostendit quod fieri debeat, non quod tunc fiat. Non enim per illud iuramentum tunc fit uxor, sed fieri debet, quia iuratum est. Potest et de illo intelligi ubi de presenti consenserunt ac se invicem susceperunt. Illud quoque feminis (?) quod dictum est solum consensum facere coniugium videtur obviare quod Evaristus papa ait:

Evaristus papa. Aliter legitimum non fit coniugium, nisi ab eis qui super feminam dominationem videntur habere, et a quibus custoditur, uxor petatur, et a parentibus sponsetur, et legibus dotetur, et a sacerdote ut mos est benedicatur, et a paranymphis custodiatur, et sollempniter accipiatur. Item: Ita legitima scitote esse connubia. Aliter vero presumpta non coniugia sed adulteria vel fornicationes sunt, nisi voluntas propria suffragaverit et vota succurrerint legitima. Hoc autem ita non intelligendum est, tamquam sine enumeratis non possit esse coniugium legitimum, sed quia sine his non habet decorem et honestatem debitam.

Que ad necessitatem sacramenti. In huius celebratione sacramenti, sicut et in aliis, quedam sunt pertinentia ad substantiam, ut consensus de presenti, qui solus sufficit ad contrahendum matrimonium;

Que ad decorem sacramenti pertinent. quedam vero pertinentia ad decorem et sollempnitatem sacramenti, ut parentum traditio, sacerdotum benedictio et huiusmodi, sine quibus legitime fit coniugium quantum ad virtutem, non quantum ad honestatem sacramenti. Sine his ergo non quasi legitimi coniuges, sed quasi adulteri vel fornicatores conveniunt, ut illi qui clandestino nubunt; et utique fornicatores essent, nisi eis suffragaretur voluntas verbis expressa de presenti, que legitimum inter eos facit matrimonium.

Illa et consensus occultus de presenti per verba expressus coniugium facit, licet ibi non sit honestus contractus. Sed matrimonium non facit consensus qui in occulto fuerit. Si vero alter alterum dimiserit, non cogetur iudicio ecclesie redire et manere cum coniuge, quia non potest probari testibus contractus qui in occulto est factus. Quod si ipsi qui in occulto sibi consenserant eundem consensum voluntarie in manifesto profiteantur, tunc utique voluntas propria suffragatur et legitima vota succurrunt ad sanctiendum coniugium quod prius fuerat contractum. Voluntas ergo verbis expressa in occulto ad hoc suffragatur ut fiat coniugium.

b

166

Manifeste ei consensus suffragatur, nec sanctitatem et robur aecclesiastici coniugii faciat. Sed iudicatur si expediret. Utrum sit consensus ille, an de carnali copula, an de cohabitatione, an de alio.

Hic queritur cum consensus de presenti matrimonium faciat, quis consensus sit ille, an carnalis copule, an cohabitationis, an utriusque. Si cohabitationis consensus facit matrimonium, tunc frater cum sorore potest contrahere matrimonium. Si carnalis copule, tunc inter Mariam et Ioseph non fuit coniugium; proposuerat enim Maria in virginitate permanere, nisi aliud Deus fieri iuberet, sicut ubi angelo dixisse legitur: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco, id est me non cognituram proposui. Neque enim, quia tunc virum non cognoscebat, necesse erat inquirere quomodo posset hoc fieri, sed quia numquam se cognituram proposuerat. Hoc etiam Beda, quod in virginitate Marie disposuerat. Si ergo consensum suum propositum prosequitur in carnalem copulam, videtur facta voti rea extitisse, et sine opere violata. Dicamus ergo quod consensus cohabitationis vel carnalis copule non facit coniugium, sed consensus coniugalis societatis, ubi secundum presens tempus expressus. Ut cum vir dicit: Ego te accipio in meam, non dominam, non ancillam, sed coniugem. Quia enim non domina vel ancilla datur, ideo nec de summo nec de imo a principio formata est, sed de latere viri ad coniugalem societatem. Si de summo fieret, utpote de capite, videretur ad dominationem creata. Si vero de imo, ut de pedibus, videretur ad servitutem subicienda. Sed quia nec ad dominam nec ad ancillam assumitur, facta est de medio, id est de latere, quia ad coniugalem societatem assumitur. Cum ergo sic conveniunt, ut dicat vir: Accipio te in meam coniugem, et dicat mulier: Accipio te in meum virum, his vel aliis idem significantibus exprimitur consensus non copule carnalis, sed cohabitationis corporalis, sed coniugalis societatis, ex quo oportet eos cohabitare, nisi cum religionis pari voto corporaliter separentur vel ad tempus vel usque in finem vite.

Marginalia (left column):
Non pater cum filia.
Beda super Lucam.
Ecce igitur quis fuit ille consensus.
Quare de latere viri formata sit mulier.

Coactio excludit consensum coniugalem.

Oportet autem consensum coniugalem liberum esse a coactione. Coactus enim consensus qui non consensus appellari debet coniugium non facit. Sic testatur Urbanus scribens Sancioni regi Aragonum in hec verba: De neptis tue coniugio, quam te cuidam militi datam necessitatis articulo iustitie sub fide pollicitationis firmasse, sic certum dictum decernimus: si filia virum illum omnino renuit, et in ea de auctoritate voluntatis persistit ut virum illum sibi semper deneget, nuptam neque eam invitam ac renitentem eidem viro cogas coniugio copulari.

Item. Sicut nostrum esse constiterit, quod nobis legati Iordanis principis retulerunt, scilicet quod ipse coacte et dolens filiam suam flentem et pro viribus renitentem Rainaldo desponsavit, quoniam legum et canonum auctoritas talia sponsalia non approbat, ne ignorantibus leges et canones nimis durum videatur, ita sententiam temperamus, ut si princeps cum assensu filie id quod ceptum est perficere valuerit, concedamus. Sin autem, legati nostri utrasque partes audiant, et si nichil fuerit ex parte Rainaldi quod amplius impediat ab ipso iudicante sacramentum quod constent hec que dicta sunt, accipiat, et nos tamen canonum ac legum scripta sequentes deinceps non prohibemus quin alii viro si voluerit predicta filia eius tamen in Domino nubat. Ex his predictis apparet coniugium fieri inter consentientes et spontaneos, non inter renitentes et invitos. Verumtamen quod invite et coacte quandoque fit, si postea ab aliquo temporis spacio sine contradictione et querimonia cohabitaverint facultate discedendi vel reclamandi habita, consentire videntur. Consensus postea consequens ille supplet quod precedens coactio tulerat. Consentire autem probatur quod eundem non contradixerit. In sponsalibus eorum consensus exigendus est quorum in nuptiis desiderantur. Intelligitur tamen semper filia consentire patri, nisi evidenter dissentiat. Item. Sponsalia sine nuptie consensu fuerint contrahentium, et ideo sicut in nuptiis ita et in sponsalibus familias filiam consentire oportet. Que si voluntati patris non repugnat, consentire intelligitur.

Marginalia (right column):
Urbanus II.
Pro filia Iordani principis.
In li. pan dectarum.

De errore qui evacuat consensum.

Non solum coactio impedit vel excludit consensum, sed et error. Non autem omnis error consensum impedit. Est autem error alius persone, alius fortune, alius conditionis, alius qualitatis. Error persone est quando hic putatur esse ille homo, et est alius. Error fortune

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, si forte coire nequibis,
Haec socianda vetant connubia, facta retractant.

ne quando putatur esse dives qui est pauper vel e converso. Error conditionis quando putatur liber qui servus est. Error qualitatis quando putatur bonus qui est malus. Error fortune et qualitatis coniugii consensum non excludit. Error vero conditionis coniugalem consensum evacuat, de qua conditione post modum tractabimus. Error personae consensum coniugalem non admittit. Ut si quis feminam nobilem in coniugium petat, et pro ea alia ignobilis tradatur ei, non est inter eos coniugium, quia non consensit vir in istam sed in aliam. Ut si quis promitteret mihi se venditurum aurum, et pro auro offerret mihi auricalcum, et ita me deciperet, numquid diceretur consensisse in auricalcum? Numquam volui emere auricalcum, et ideo in nullum consensi, quia consensus non nisi voluntatis est. Sicut ergo error materie excludit consensum, ita in coniugio error personae.

oppo

Sed obicitur de Iacob, qui pro Rachel vii annis servierat, et supposita est ei Lia. Numquid error personae exclusit coniugium? Quia non in eam, sed in Rachel consensit.

solutio

Sed quod ibi factum est, in mysterio gestum, non in exemplum trahitur. Ibi tamen etsi non praecessit, tamen secutus est consensus. Nam ex illo concubitu qui consensum praecessit fornicarium iudicant, cum ille maritali affectu eam cognoverit, et illa uxorio affectu debitum persolverit, putans lege primogenitorum et patris imperio se illi iure copulatam. Excusant quidam quod dicitur consilio in mysterio ita actum esse. Hodie enim excusaretur ille cui inscio uxoris soror lectulum eius ingressa se subiceret. Augustinus: Qui enim sub spe coniugii perpetuo permanere censetur, ille tamen qui cognovit eam per ignorantiam excusatur. Quod persimile probatur. Si enim diabolus transfigurat se in angelum lucis, credatur bonus, non est error periculosus. Quod autem vir ille in illam mulierem non consenserit, ex simili ostenditur. Si quis haeretice nomine Augustini vel Ambrosii alicui catholico se offerret, eumque ad sue fidei imitationem vocaret, si ille consentiret, in cuius sententiam fidei diceretur consensisse? Non in haereticorum sectam, sed in integritatem fidei quam ille haereticus se mentiebatur habere. Error fortune consensum non excludit. Non enim, si nubo pauperi putans eum divitem esse, non possum renuntiare propter conditionem in qua erravi. Nec error qualitatis: ut si quis ducat in uxorem meretricem vel corruptam quam putat esse castam vel virginem, non potest eam dimittere.

De coniugio Marie et Ioseph

Premissis aliquid addendum est de modo illius consensus qui inter Mariam et Ioseph intercessit. Sane credendum est non solum Mariam, sed et Ioseph apud se disposuisse virginitatem servare, nisi Deus iuberet aliter. Eosque sic consensisse in coniugalem societatem, ut uterque de altero revelante Spiritu intelligeret quod virginitatem servare vellet, nisi Deus aliter inspirare vellet; sed illam voluntatem verbis non expresserat, postea vero expresserit et in virginitate permanserit. Consensit ergo Maria in maritalem societatem, sed non in carnalem copulam (copulam consensit), quae virginitatem servare noverat, et ideo non aliter consensisse in coniugalem societatem, nisi familiare dicitur consilium habuisse. Unde Augustinus sic ait: Beata Maria proposuit se servaturam votum virginitatis in corde, sed ipsum votum non expressit ore; subiecit se divine dispositioni, proposuit se perseveraturam virginem, nisi Deus aliter ei revelaret. Committens ergo virginitatem suam divine dispositioni, consensit in carnalem copulam, non illam appetendo, sed divine inspirationi in utroque obediendo. Postea vero simul cum viro labiis expressit, et uterque in virginitate permansit.

non de ea dicitur spiritualis perpetuo cui consilio in maritalem

Augustinus in ii. libro de concupiscentiis

Quod perfectum fuit inter eos coniugium.

Inter eos vero, ut ait Augustinus, perfectum fuit coniugium: perfectum quidem non in significatione, sed in sanctitate. Sanctius enim est coniugia pari voto continentium. Unde Augustinus: Quod dico pari voto voluntatis ambo perseveranter reddere debuistis. Quo proposito si lapsus est ille, tu saltem perseveranter non quam pariter temperabatis a commixtione carnali, id mariti tui esse destiteras. Immo vero tanto sanctius coniuges manebatis, quanto sanctiora concorditer placita servabatis. Perfectum fuit ergo Marie et Ioseph coniugium in sanctitate; perfectum fuit etiam secundum triplex bonum coniugii: fidem, prolem scilicet et sacramentum. Omne enim nuptiarum bonum, ut ait Augustinus, impletum est in illis parentibus Christi: fides, proles, sacramentum. Prolem cognoscimus ipsum Dominum; fidem, quia nullum adulterium; sacramentum, quia nullum divortium. Solus ibi nuptialis concubitus non fuit, quia in carne peccati fieri non poterat sine pudenda concupiscentia carnis, quae accidit ex peccato, sine qua concipi voluit qui sine peccato futurus erat; et licet non intercesserit coniugalis concubitus, coniuges tamen vere fuerunt inter

Ab | Sb | Ab in i. libro de bono coniugali | Ab

cōmuni s̄t noctis pollutō si iacuit ...
... nt p̄ mediante t̄pe ...
... ab ē ... ē natā ipsius tollit
aut ... reddē ... se uice resoluunt

ñ carne. Ido ⁊ parentes. quis Amb̄ dicat pfec
tū fi coniugiū p carnale copulā. In omī t'go ma
t'monio coniunctio intelligit' spūal' q̄ cōfirmat
⁊ pfic̄ coniunctoꝝ cōmixtio carnal'. S; intelligendū
ē coniugiū pfici corporali cōmixtiōe ñ q̄ntū ad
ūitatē l' sanctitatē coniugii. s; q̄ntū ad significatio
nē q̄a pfectā t̄c unionē x̄ ⁊ eccl'ie figat. Exposi
to q̄d sit efficiens cā matrimonii cōsequens ē ostndē
ob q̄ cām soleat l' debeat cōtrahi matrimoniū. ē g fi
nalis cā matrimoniū cōthendi. pncipal' p̄creatio
plis ppt' h' instituit' dē' coniugiū int' p'mos parē
tes quib' dixit. Crescite ⁊ multiplicamini. Scd'a
ē p' peccm̄ ade uitatio fornicatiōis. Vn̄ apl's
ppt' fornicatione unāq̄sq; habeat uxorē. ⁊ una
q̄q; hat uirū suū. St̄ ⁊ alię causę honestę ū
inimicoꝝ reconciliacio ⁊ pacis redintegr̄tio. St̄
⁊ alię min' honestę causę ppt' q̄s aliq̄ndo cōtrahit'
ū uiri mulierisq; pulchritudo. q̄ aīos amore
iflāmatos sepe impellit ire coniugiū ū ualeat
suū explere desidiū. Quest' q; ⁊ diuitiarū pos
sessio frequent' ē cā coniugii. ⁊ alia mlta q̄ cuiq; di
ligntiā adhibenti facile ē discn̄e. Nec ē adsen
ciendū ill' q̄ dnt ñ ēē coniugiū q̄ ppt' has cās
min' honestas cōtrahit'. Constat. n. ex pmissis coniu
giū fi ex cōmuni cōsensu ūb' de p̄senti exp̄sso
q̄uis amor ad h' cōtraxerit. Cui' rei documentū
iacob p̄stat q̄ rachel decora facie ⁊ uenusto
aspectu amauit eāq; diligns ait. Seruiā t'
p rachel. vii. annis. In deut'onomio q̄ legit'. Si
uid'is in medio captiuoꝝ mulierē pulchrā
⁊ amaūis eā uolueris q; uxorē hr̄e intrduces
eā in domū tuā. Q' mal' finis ñ cōtaminat sacramentū

Et licet fine ñ bono cōtrahat' coniugiū. qm̄
bonū ē spes cōthetis mouet animū cōiu
giū t̄n bonū ē. q̄ uita mala l' intentio puā
alicui' sacmtū ñ cōtaminat. Habuit aūt coniu
giū marię ⁊ ioseph alias cās spūales. s. ū ut ipso
solatio uiri sustentaret'. ⁊ ū diabolo part'
celaretur. ū ioseph ēēt testis castitatis.
defendns eā ab infamia suspitionis ne ū adult'a
dāpnaret'. Post h' de bonis coniugii q̄ sint ⁊ q̄lit'
contra excusēt dicendū ē. Tria s̄t pncipaliter

bona coniugii. Vn̄ Aug'. Nuptiale bonū t'ptitū
ē. s. fides. ples. sacmtū. In fide attendit' ne p'
uinclm coniugale cū alio. l' alia coeat'. In ple
ū amant' suscipiat'. religiose educet'. In sac
mto ū coniugiū ñ separet' ⁊ dimiss' l' dimissa
ñ cā pl' alt'i coniugat'. Separatio aūt gemina ē
corporal'. s. ⁊ sacmtalis. Corporali possūt separari
cā fornicatiōis l' ex cōmuni cōsensu cā religionis.
siue ad t'p' siue usq; in finē. Sacmtale ū sepa
rari nequeunt dū uiuūt si legitime psone sint.
Manet. n. uinclm coniugale int' eos q̄ si aliis a se dis
cedentes adheserint. Vn̄ Aug'. Usq; adeo manet int'
uiuentes semel inita iura nuptiarū ut potius
sint int' se coniuges q̄ separati q̄. ē aliis q̄b' adheserint.
It'. Manet int' uiuentes q'dā coniugale uinclm q.
ñ separatio ñ ē alt'o copulatio possit auferre. Sic
apostata aīa uelud a coniugio x̄ recedns. q̄ fide pdita
sacmtū fidi ñ amittit. q. lauac̄ regeneratiōis ac
cepit. Redderet' n. redeunti si amisiss; absced'ns h't
h' q̄ recesserit ad cumulū suppl'ii. ñ ad meritū p
mii. It'. Q'b' placuit ex cōmuni cōsensu ab usu car
nal' cōcupiscētię ipp'etuū cōtine'. absit ū uinclm
int' eos coniugale rūpat'. immo firmi' erit q̄ mag'
ea pacta secū gerit. q̄ cari' concordi' q; seruanda
st̄. ñ uoluntariis corporū nexib'. s; uoluntariis
aīoꝝ affectib'. ⁊ attende q. t'tiū bonū coniugii d'r
sacmtū. ñ q. sit ipm̄ coniugiū. s; q. eiusdē rei sac
signū ē. i. spūal' ⁊ inseparabil' coniunctiōis x̄i
⁊ eccl'ię. H' tā ñ assūt omī coniugio

Et sciendū ē ab aliq̄b' cōtrahi coniugiū. q. h' tria
bona ñ cōmitant'. Dr̄ ē. n. fides ū uir cū
alia l' mulier ē alio coit. H' q̄ bonū ita coniugio
adheret ū exeo si assit ampli' cōmdet' coniugiū.
Si ñ assit ñ t̄n adnichilet'. Lo. n. adult'a ē ñ ido
coniux ñ ē. imo si coniux ñ ēēt ad ult'a ñ esset. Ld
ē sit culpa cōmittit'. sacmtū ū ñ cessat. Bonū
q; plis ñ omib' ad'e coniugib'. Q'dā. n. pariuoto
cōtinētiā seruat. alii p' defectu l' alt'ius rei
cā. gn̄rare ñ ualet. Nec omīs illi q̄ q̄ ple' recu
puit. bonū pl' hnt. Na bonū plis d'r ñ ipā p
les. l' plis spes. q̄ ad religione ñ refert'. imo ad
hereditariā successione ad eā q̄s heredes fre

Aug' in li. de p'ut' archis

De final' cā coniugii

De tribus bonis coniugii

Aug' s' ge.

De duplici separatiōe

Aug' i li. de bono coniugali.

In eod'e.

In eod'e.

nec possessionis huius desiderium, sed spes ad desiderium quo proles ad hoc quaeritur ut religiose informetur. Multi enim et prole carent, qui tamen bono prolis carent. Nec ideo tamen coniugium esse desinit. Sacramentum vero ita inseparabiliter coniugio adhaeret legitimarum personarum, ut sine illo coniugium non esse videatur, quia semper manet inter viventes vinculum coniugale, ut et interveniente divortio fornicationis causa coniugalis vinculi firmitas non solvatur. Ubi vero non inter legitimas personas contrahitur coniugium, non adest illud bonum quod dicitur sacramentum, quia potest solvi talium copula, de quibus post dicetur.

Quod vero coniugium sit inter eos qui coniugali affectu non tantum gratia prolis, sed explendae libidinis convenerunt, ne fornicarii, sed coniuges appellentur, ostendit Augustinus inquiens:

Aug. in li. de bono coniugali Solet quaeri, cum masculus et femina, nec ille maritus nec illa uxor alterius, sibimet non filiorum procreandorum, sed per incontinentiam solius concubitus causa copulantur, ea fide media ut nec illa cum alio nec ille cum altera faciat, utrum nuptiae sint vocandae. Et potest quidem fortasse non absurde hoc appellari connubium, si usque ad mortem alicuius eorum id inter eos placuerit, et prolis generationem, quamvis non ea causa coniuncti sint, non tamen ita vitaverint ut vel nolint sibi nasci filios, vel etiam opere malo aliquo agant ne sibi nascantur. Ceterum si vel utrumque vel unum horum desit, non invenio quomodo has nuptias appellare possimus. Etenim si aliquam sibi ad tempus adhibuerit, donec aliam dignam vel honoribus vel suis facultatibus inveniat quam in coniugio ducat, animo ipso adulter est, nec cum illa quam cupit invenire, sed cum ista cum qua sic cubat ut non cum ea habeat maritale consortium. Ecce coniuges dicuntur qui solius concubitus causa conveniunt, si tamen prolis generationem aliquo malo dolo non vitent.

De his qui procurant venena sterilitatis.

Qui vero venena causa sterilitatis procurant, non coniuges, sed fornicarii sunt. Unde Augustinus: *Aug. in li. de nuptiis et concupiscentia* Aliquando eo usque pervenit libidinosa crudelitas vel venena sterilitatis procuret, et si nihil valuerit, conceptos fetus inter viscera aliquo modo extinguat vel fundat, volendo prolem suam prius interire quam vivere. Aut si in utero iam vivebat, occidi antequam nasci. Prorsus si ambo tales sunt, coniuges non sunt; et si ab initio tales fuerunt, non sunt per connubium, sed per stuprum potius convenerunt. Si vero ambo non sunt tales, audeo dicere: aut illa quodammodo est mariti meretrix, aut ille adulter uxoris.

Quando sit homicida qui procurat abortum.

Hic quaeri solet de his qui abortum procurant, quando iudicentur homicidae vel non. Tunc puerperium ad homicidium pertinet quando formatum est et animam habet. Unde Augustinus super Exodum asserit: Informe autem puerperium ubi non est anima viva lex pertinere ad homicidium noluit. Ideo et Augustinus quod informe puerperium animam non habet, ideo multatur pecunia, non redditur anima pro anima. Sed iam formato corpori anima datur, non in conceptu corporis nascitur cum semine derivata. Nam si cum semine et anima existit de anima, et multae animae cotidie pereunt, cum semen fluxu non proficit nativitati. Primum oportet domum compaginari et sic habitatorem induci. Cum quae lineamenta compacta non fuerint, ubi erit anima? Item Ieronimus: Semina paulatim formantur in utero, et tamdiu non reputatur homicidium, donec elementa confecta suas imagines membraque susceperint. Ex his apparet tunc homicidas esse qui abortum procurant, cum formatum et animatum est puerperium.

De excusatione coitus quae fit per haec bona.

Cum igitur haec tria bona in aliquo coniugio simul concurrunt, ad excusationem coitus carnalis valent. Cum vero servata fide thori causa prolis coniuges conveniunt, sic excusatur coitus ut culpam non habeat. Cum vero deficiente bono prolis, fide tamen servata conveniunt causa incontinentiae, non sic excusatur coitus ut non habeat culpam, sed venialem. Unde Augustinus: *Aug. in li. de bono coniugali* Coniugalis concubitus non habet gratia generandi culpam; concupiscentiae vero satiandae, sed tamen cum coniuge, propter thori fidem culpam habet venialem. Item: Si coniugati victi concupiscentia utuntur invicem ultra necessitatem liberos procreandi, ponam hoc in his in quibus cotidie dicimus: Dimitte nobis d. n. s. e. d. Ubi autem haec bona desunt, fides scilicet et proles, non videtur coitus defendi a crimine. Unde in Sententiis Sexti Pythagorici legitur: Omnis ardentior amator propriae uxoris adulter est. Item Ieronimus: *Ier.* Sapiens iudicio amat coniugem, non affectu. Non regnat in eo impetus voluptatis, nec praeceps fertur ad coitum. Nihil est foedius quam uxorem amare quasi adulteram

Qui dicunt se causa humani generis uxoribus iungi, imitentur saltem pecudes, et postquam uenter uxoris intumuerit, non perdant filios; nec amatores se uxoribus exhibeant, sed maritos. Idem. In matrimonio opera liberorum concessa sunt; uoluptates autem que de meretricum amplexibus capiuntur, in uxore dampnantur.

Sed indulgentia apostoli quomodo sit accipienda.

Set si concubitus qui fit causa prolis culpa caret, quare apostolus secundum indulgentiam permittit? Ita enim ait: Hoc autem dico secundum indulgentiam. (Hoc autem dico secundum indulgentiam.) Cui enim prestatur uenia nisi culpe? Pro his quidam probare uolunt nuptias esse peccatum. Sed, ut supra dictum est, indulgentia alia est concessionis, alia permissionis. Egerat apostolus de nuptiis et de carnali coitu, et ad utrumque retulit illud: Hoc autem dico secundum indulgentiam. Indulgentur enim nuptie per concessionem, et concubitus nuptialis qui fit tantum causa prolis. Concubitus uero qui est preter necessitatem generandi ob incontinentiam indulgetur per permissionem, quia ibi aliqua culpa est, sed leuis. Ideoque non iubetur nec conceditur, sed permittitur, quia non est laudabilis sed uenialis. (Augustinus.) Unde sic Augustinus ait: (Augustinus.) Forte aliquis dicet: Si (Augustinus in sermone de uerbis apostoli.) ueniam concessit apostolus, ergo peccatum sunt nuptie. Cui enim uenia nisi peccato conceditur? Plane quia infirmitati permisit per ueniam, audeo peccatum dicere esse. Ueniam namque concedens apostolus concubitum attendit coniugatorum, ubi est incontinentie malum. (Quod non sit malum incontinentie.) Incontinentie malum est quod uir cognoscit uxorem ultra necessitatem procreandi liberos; sed et ibi est nuptiarum bonum. Non enim quia incontinentia malum est, ideo coniugium non est (Augustinus super genesim.) Concubitus preter intentionem generationis non est bonum nuptiarum; non propter illud malum culpabile est hoc bonum, sed illud malum fit ueniale propter bonum nuptiale. Quod non reprehendit apostolus, sed malum incontinentie. (Augustinus in libro de bono coniugali.) Idem. Concubitum qui non fit causa prolis nuptie non cogunt fieri, sed impetrant ignosci, si tamen non ita sit nimius ut impediat tempora que orationi debentur, nec immutetur in eum usum qui est contra naturam. Concubitus enim necessarius causa generandi inculpabilis, et solus ipse nuptialis est. Ille autem qui ultra necessitatem progreditur non iam rationi sed libidini obsequitur; et hic non exigere, sed reddere coniugi, ne fornicetur, ad coniugem pertinet. Si autem ambo tali concupiscentie subiguntur, rem faciunt que non est nuptiarum. Cur ergo delicti non sunt nuptie ortatrices, sed deprecatrices? Hoc quod coniugale est castitas procreandi et reddendi carnalis debiti fides; hoc est opus nuptiarum, quod ab omni peccato defendit apostolus dicens: Non peccat uirgo si nupserit. Cum igitur culpabilis non sit generandi intentione concubitus, quid per nuptias imputandum est, quod per ueniam concedit apostolus, nisi quod coniuges debitum carnis exposcunt non propaginis uoluntate, sed libidinis uoluptate? Que tamen uoluptas non propter nuptias cadit in culpam, sed propter nuptias accepit ueniam. Inmoderata quippe progressio per ueniam conceditur. Ex causa et hinc laudabiles sunt nuptie, quia et illud quod non pertinet ad se ignosci faciunt propter se. Non enim ille concubitus quo seruitur concupiscentie agitur ut impleatur fetus, quem postulant nuptie. Omnino igitur in genere suo (Augustinus contra Iulianum.) nuptie bone sunt, quia fidem thori seruant et prolis suscipiende causa utrumque sexum commiscent et impietatem separationis horrent. Sed castitati coniugii non conuenit infidelis ob esse peccatum, sed potius fidelis prodest infideli, ut apostolus docet. Ex his ostenditur quod coniuges qui causa prolis tantum conueniunt, uel qui exigentibus debitum reddunt, defendit a peccato castitas coniugii bonumque nuptiale. Si enim absque peccato non possent fieri concubitus carnales coniugales, non precepisset dominus post diluuium eos copulari dicens: Crescite et multiplicamini, cum iam sine carnali concupiscentia non possent commisceri.

Quod non omnis delectatio carnis peccatum est.

Sed forte aliquis dicet omnem concupiscentiam carnis et delectationem que est in coitu malam esse et peccatum, quia ex peccato est et inordinata. Et nos dicimus illam concupiscentiam semper malam esse, quia foeda est et pena peccati, sed non semper peccatum esse. Sepe enim delectatur uir sanctus per carnem in aliqua re, ut reficiendo post laborem, edendo post esuriem, nec tamen talis delectatio est peccatum, nisi sit inmoderata. Sic et delectatio in coitu coniugali, cui assunt illa tria bona, a peccato defenditur. Uidetur tamen beatus Gregorius aliter sentire, scilicet quod sine peccato non possit fieri carnalis commixtio, dicens: Uir cum propria coniuge (Gregorius aliter uidetur dicere.) dormiens nisi lotus aqua ecclesiam intrare non debet. Quamuis diuerse hominum nationes diuerse de hac re sentiant et alia custodire uideantur, Romanorum tamen semper ab antiquioribus usus fuit post ammixtionem proprie coniugis et lauacri purificationem querere, et ab ingressu ecclesie paululum separare. Nec hoc dicentes culpam deputamus

cẽ ꝯiugiũ. s; q̄ ipa licita admixtio ꝯiugis sñ uo-
luptate carnis fi n̄ p̄. a sac̄ loci ingressu ē abstine-
dũ. q̄ uoluptas ipa sñ culpa eẽ nullaten̄ p̄.

Prohibetur accedere ad ecclesiam

Hoc aũ respõdẽtis obuiet.
intelligendũ ē i illis q̄ n̄ grã pl̄ ꝯueniunt
quor̄ uoluptas n̄ ē sñ peccõ. ꝯ nuc aliq̄ reperiunt p̄st
adhuc amplexus carnales expientes. q̄ n̄ icẽbũ con-
uenıat p̄t intentione pcreande pl̄. & q̄ ꝯtĩens
fit ab ingssu ecclie abstinẽdũ ē. ꝯ q̄d ita intelligẽdũ
sit g̃g ꝯseqnt̄ ostndit. Si q̄s ũ sua ꝯiuge. n̄ cupi-

Gg. firmat de tinguıtõ ne p ei uba

dine uoluptatis rapt̄ s; tm̄ creandor̄ libor̄ grã
utit̄. iste pfecto siue de ingressu ecclie. siue de
sumẽdo corporis dñici mistio suo ē iudicio relin-
quendus. q̄ p̄hibi a nob̄ n̄ debet accipe. q̄ in igne
posit̄ nescit ardere. Cũ ũ n̄ amor pcreande so-
bolis s; uoluptas dñat̄ in ope ꝯmixtiõis. hañt ꝯ-
iuges q̄d de cõmixtiõe sua q̄ defleat. Hõ aũ uir q̄
p̄ ãmixtione ꝯiugis lot̄ aq̄ fuerit. ꝯ sacĩtã ꝯmu-
nionẽ ualet accipe. cũ ei scdm̃ p̄finitã sntentiam
ecclam licuerit intrare.

De solutiõe carnal' debiti.

Sciendũ ē ꝯ q̄ cũ omib̄ aliis uir p̄sit muli-
eri. ũ cap̄ corpori. Est. n̄. uir cap̄d mulı-
eris. in soluẽdo tn̄ carnis debito pares st̄. Ideo

Am̄b̄siũs.

apls̄ utrq̄ pariť p̄cep̄. in hac eã sibi inuicẽ subici-
endens. Vir debitũ reddat uxori. similit̄ ꝯ uxor

Am̄bs.

uiro. q̄ mulier n̄ h̄t potestatẽ sui corporis s̄; uir.
similit̄ ꝯ uir n̄ h̄t potestatẽ. s. c. s; mulier. Ac si n̄
mulier ad aliũ uirũ. n̄ uir ad aliã mulierem

Ag.

potestatẽ h̄t sui corporis. Nec uir ad ꝯtinendũ n̄
mulier potestatẽ h̄t sñ mutuo ꝯsñsu. s; alt̄ alt̄
potestatẽ h̄t corporis ũ poscenti alt̄i n̄ liceat alt̄i

Am̄b̄siũs.

negare debitũ. In h̄. n̄. pares st̄ q̄ n̄ uiro n̄ mu-
lieri corp̄ suũ licet alii tr̄de. s; sibi inuicẽ debi-
tores st̄. In hac eã ne peccãdi det̄ occasio p q̄ n̄

Ag. in li. de bono ꝯiugali.

dñiũ tollit̄ uiro s; uxori. Debet. n̄. sibi ꝯiugati
n̄ solũ ipi̅ sexus sui cõmiscendi fidẽ libor̄ pcre-
andor̄ cã q̄ p̄ma ē in ista mortalitate societas
uerũ ꝯ infirmitatis inuicẽ excipiende ad il-
licitos ꝯcubitus deuitandos mutuã q̄dam ser-
uitutẽ. ut ꝯ si alt̄i cor̄ ꝯtinẽtia placeat. n̄
ex alt̄i ꝯsñsu n̄ possit. ad h̄. n̄. neut̄ h̄t potesta-
tẽ sui corporis. Vñ adeo iñm ē ũ ꝯ q̄ n̄ filior̄
pcreandor̄ s; infirmitatis incontinentie cã ex-
petit. l' ille de matrimonio. l' illa n̄ sibi alt̄utrũ
negent. ne p h̄ incidãt i dãpnabiles corrup-
telas. Reddẽ. n̄. debitũ ꝯiugale nullĩ ē crimi-
nis. exigẽ aũ ult̄ generandi necessitatẽ cul-
pe ē uenial'. Fornicari ũ l' mechari puniẽdi
ē criminis.

Qd uiri ꝯtinẽtie ualeat si exigenti cõmunı;

Qd ũ sñ ꝯsñsu uxoris uir ꝯtinẽs n̄ ualeat
subditis p̄bat̄ testimoniis. Aug. Aug.
Si dicãt uir ꝯtinẽre iã uolo. n̄ uolo aũ uxor.

Ag. sup̄ p̄s̄m. c. xl. vi.

n̄ p̄. Ecce. n̄. tu uis illa n̄ uult. Nũqd ꝯtinẽ-
tiã tuã illa debet fi fornicaria? Si alii nup-
serit te uiuo adult̄a erit. Non uult tali
lucro ds̄ tale dãpnũ ꝯpensari. Redde debitũ.
ꝯ si n̄ exigis redde. P̄ scificatiõe pfecta ds̄ t̄
ĩputabit si n̄ q̄ t̄ debet̄ exigis s; reddis q̄d
debes uxori. Idẽ p̄ uba aplica. ꝯ si uir ꝯtinẽ

Ag. ad ecdiciã.

uoluisset ꝯ tu noluisses. debitũ tibi reddẽ coge-
ret̄. ꝯ illi ds̄ imputaret ꝯtinẽtiã sñ sue s; tue
cederet infirmitati. ne i adult̄iũ caderes. Qs
quis g̃ ꝯpatiens infirmitati uxoris reddat n̄ exi-
git debitũ. Aut si p̄pt̄ p̄p̄a infirmitatẽ ducẽ
uxorẽ plangẽs potı̄ q̄ sine uxore eẽ n̄ potuit.
quã gaudẽs q̄ duxit. securı̄ exspectat diem

Ag. ad armẽtariũ ꝯ paulinam.

iudicii nouissimũ. Idẽ. Vñã cã sola eẽ p̄t q̄ te ad
id q̄ uouisti n̄ m̄ n̄ cortam̃. s; ꝯ p̄hibem̄ implere.
si forte tua ꝯiux h̄ tecũ suscepe animũ l' car-
nis ĩfirmitate recusaret. Nã uouenda talia
n̄ st̄ a ꝯiugatis n̄ ex ꝯsñsu ꝯ uoluntate cõmu-
ni. ꝯ si pprope factũ fuerit. mag̃ ē corrigẽ-
da temitas quã psoluẽda temitas pmissio.
Ag. n̄. ds̄ exig̃ fide ex alieno debito. s; poti̅ usur-
pare uetat alienũ. Idẽ. apls̄ n̄ ad tẽp̄ ũ uacẽt

Ag. i li. de adulterinis ꝯiugiis.

orationi. n̄ ex ꝯsñsu uoluit ꝯiugẽ carnali

Ag. in q̄stion.

inuicẽ fraudari debito. Idẽ manifestũ ē ita
uoluisse legẽ feminã sub uiro eẽ. ut nulla eã
uota q̄ abstinẽtie cã uouit reddãt̄ ab ea n̄
auctore uir fuerit pmittẽdo. Nã eũ ad peccãn
eẽ uiri pcipe uoluerit. lex si p̄ pmiserit.
ꝯ postea p̄hibuerit. n̄ tn̄ dix̄ ut faciat mulier
q̄d uouerat q̄ pmissa iam p̄ a uiro fuerat. Viri

dixit esse peccatum quod admittit quia prius concesserat. Non tamen mulieri ex hoc iussum dedit, non cum prius vir ei concesserit. Postea si prohibuerit contempnatur. Ex his ergo apparet quod mulier continentiam deo offerre non potest sine communi consensu. Nec alter alteri debitum negare debet. Sicut quilibet alterum a suo iure absolvit, ad pristinam servitutem nullo modo revocare potest. Unde vi. videtur Aug. super voluisse. Item videtur quod mulier non discedens a domo viri que viro permittente continentiam promiserit, eodem prohibente solvere non valeat, ut illi propter dignitatem viri qui est caput mulieris. Sed melius hoc intelligitur in tali casu non vir concedit mulieri vovere continentiam et an votum prohibet implere. Si vero habitum mutaverit non potest revocari, unde illud. Item. Qui uxorem suam velare permiserit, aliam non accipiat, sed simul convertatur.

ionis peccat uxore iniuste abutens
ite loco quo contra modo
hoc servitus natura
his peccat reddit quam

Quibus temporibus sit cessandum a coitu.

Ex concilio remensi.

Et licet debitum poscenti sit semper solvendum, non tamen licet quolibet die poscere. Unde Aug. Christiano cum uxore aliquando licet convenire, aliquando non. Propter processiones et dies ieiuniorum aliquando non licet convenire, quia et a licitis abstinendum est ut facilius impetrari possit quod postulatur. Idem. Quotiens vel dies nativitatis vel reliquae festivitates advenerint, non solum a concubinarum consortio, sed etiam a propriis uxoribus abstinete. Item Ambr. Si causa procreandorum filiorum ducitur uxor, non multum tempus concessum esse videtur ad ipsum usum, quia et dies festi et dies processionis et ipsa ratio conceptus et partus iuxta legem cessare usum carnis his debere temporibus demonstrat.

Ab. xx. in li. novi et veteris testi.

Ambrosius.

Hoc videtur dissentire a premissis.

Ieronimus in quodam sermone.

Illi autem quod dictum est reddere debitum non esse peccatum, videtur obviare quod ait Ieron. Item. Quicumque uxori debitum reddit vacare non potest orationi nec carnes agni edere. Item. Si panes propositionis ab his qui uxores suas tetigerant comedi non poterant, quanto magis panis qui de celo descendit non potest ab his qui coniugalibus paulo ante heserere complexibus violari atque contingi. Non quod nuptias condempnemus, sed quod eo tempore quo carnes agni manducaturi sumus vacare a carnalibus desideriis debeamus. Hoc capitulum propter administros ecclesie pertinere videtur, quibus non licebat sacra officia celebrare atque ministrare tempore coniugalis amplexus quibus et presentia spiritus sancti non datur. Unde idem ait. Connubia legitima

Idem sup [illegible]

caret quidem peccato, non tamen tempore illo quo coniugalis actus geritur presentia spiritus sancti dabitur, etsi propheta esse videatur qui officio generationis obsequitur. nuptie.

Quibus temporibus non sunt celebrande.

Ex concilio ilerdensi.

Nec solum in opere carnali observanda sunt tempora, sed etiam in celebrandis nuptiis, secundum illud. Non oportet a lxx. usque in octavam pasce et tribus ebdomadibus ante festum sancti Iohannis et ab adventu domini usque post epiphaniam nuptias celebrare. Quod si factum fuerit separentur. Item Nicolaus. Nec uxorem ducere nec convivia facere quadragesimali tempore convenire ullo modo arbitror.

Nicho. ad consulta bulgarorum.

De diversis coniugii legibus.

Queritur hic de antiquis patribus qui plures leguntur simul habuisse uxores vel concubinas, utrum peccaverint. Ad quod dicimus pro varietate temporum variam inveniri dispensationem conditoris. Ab exordio enim temporis inter duos tantum, Adam scilicet et Evam, inchoatum est coniugium. Unde per os Ade dicitur: Homo adherebit uxori sue et erunt duo in carne una. Et secundum inchoationis modum inter duos tantum per omnem successionem temporum contineretur, si primi homines in obedientia perstitissent. Post eorum vero copulam filii et filie eorum matrimonio iuncti sunt, sed unus uni tantum. Ideo autem fratres sororibus tunc sunt copulati, quia non erant alie mulieres vel viri quibus Ade filii vel filie iungerentur. Primum omnium Lamech duas legitur habuisse uxores, et illi in eo arguitur, quia pro expletione carnalis voluptatis id fecisse perhibetur. Postea vero cum iam pene omnes homines falsis diis servierunt, paucis in cultu dei permanentibus, consultum est a deo plures in matrimonium copulare sibi, ne aut paucis deficientibus cultus et noticia dei deficeret. Unde Abraham vivente uxore ad ancillam introivit et ex ea genuit. Iacob etiam liberis et ancillis se copulavit et filie Loth patre ebrio use sunt. Cum enim ceteris in ydolatria relictis Abraham et filios eius in peculiarem sibi populum dominus elegisset, ut re fecunditate multarum mulierum populi dei multiplicatio crescebat, quia in successione sanguinis erat successio religionis. Unde et in lege: Maledicta erat sterilis que non relinquebat semen super terram. Hinc et sacerdotibus coniugia decreta sunt, quia in successione familie successio est officii. Non ergo Abraham vel Iacob deliquid quia preter uxorem filios ex ancilla genuit. Per illorum

exemplo patrum coniugale debitum fecunditatem in aliquo licet
alienam quaerere cum illorum coniugia nostrorum aequiparentur virginitati.
Commodatur usus coniugii nostri temporis consuetudine fere uni-
versis fornicationis illius temporis. Unde Augustinus sic ait: Antiquis

Augustinus in libro de virginibus.

iustis non fuit peccatum quod pluribus feminis utebantur. Non contra
naturam hoc faciebant, cum non lasciviendi causa sed gignendi hoc face-
rent. Non contra morem, quia eo tempore ea faciebant. Non contra praecep-
tum, quia nulla lege erant prohibiti. Ibi dicitur Iacob IIII

Idem super Genesim.

uxores, quia quando mos erat, non crimen erat. Sic patriarchae con-
iugibus excipientibus semen suum miscebantur non concupiscentia
perficiendae voluptatis sed providentia propagandae successionis,
sicut apostoli audientibus admirantibus doctrinam suam condelectabantur,
non aviditate humanae laudis sed caritate seminandae ve-
ritatis. Idem in libro. Antiquis temporibus cum adhuc salutis nos-
trae mysterium velaretur, iusti officio propagandi nuptias
contrahebant, non victi libidine sed ducti pietate, quam multo fa-
cilius continere possent et vellent. Utebantur tamen coniugibus et plures
uni viro habere licebat, quas castius habebat quam nunc unam
quilibet istorum in quibus videmus quod per veniam concedit apostolus. Habe-
bant enim eas in opere generandi, non in morbo desiderii. Item

Ambrosius in libro de patriarchis.

Ambrosius. Dixit Sara ad Abraham: Ecce conclusit me Dominus ut
non pariam. Intra ergo ad ancillam meam, ut filium facias ex ea. Et ita factum
est. Considera primum quod Abraham ante legem Moysi et ante evangelium
fuit. Nondum ergo in lege commisit Abraham, si legem praevenit. [illegible]
interdictum videbatur. Secundo considera quod non ardore alicuius vage suc-
census libidinis, non petulantis formae captus decore ancillae
contubernio coniugale praehabuit thorum, sed studio quaerendae
posteritatis habuerit, ad propagandam sobolem. Adhuc post diluvium
raritas erat humani generis; erat etiam religionis denique
et Loth sancti hanc filiae causam quaerendae posteritatis habuerunt,
ne genus deficeret humanum, videlicet publici muneris gratia

Augustinus in libro de virginibus.

privatam culpam praetexerunt. Item Augustinus. Iustus quamvis cupiat dissol-
vi et esse cum Christo, tamen sumit alimentum non cupiditate vi-
vendi sed officio consulendi, ut maneat quod necessarium
est propter alios. Sic misceri feminis iure nuptiarum of-
ficium fuit sanctis viris non libidinosum. Quod enim est cibus ad salu-
tem hominis, hoc est concubitus ad salutem generis, et utrumque non est
sine delectatione carnali, quae tamen modificata et refrena-
te temperantia in usum naturalem redacta libido esse non potest.
Quod autem in sustentanda vita illicitus est cibus, hoc est in quaerenda
prole fornicarius vel illicitus concubitus, et quod est in cibo licito
immoderatior appetitus, hoc est in coniugibus venialis ille con-

[illegible marginal note]

cubitus. **Non praefertur virginitas Iohannis castitati Abrahae.**

Quod autem castitas virginalis non praefertur
imitato coniugali castitati Abrahae, Augustinus
ostendit inquiens. Sicut non est impar meritum patien-

Augustinus in libro de virginibus.

tiae in Petro qui passus est et in Iohanne qui passus non est,
sic non est impar meritum continentiae in Iohanne qui
nullas expertus est nuptias, et in Abraham qui filios
genuit. Nam et illius caelibatus et istius connubium
pro temporum distributione Christo militaverunt. Sed conti-
nentiam Iohannes in opere, Abraham in solo habebat
habitu. Melior est autem castitas caelibum quam nuptia-
rum. Verum unam Abraham habebat in usu,
ambas in habitu. Caste enim coniugaliter vixit, esse
autem castus sine coniugio potuit, sed tunc non oportuit.
Item Ieronimus. Nec ignoret sub alia dispensatione

Ieronimus.

Dei omnes retro sanctos eiusdem fuisse meriti cuius nunc
Christiani sunt. Quomodo Abraham placuit in coniugio, sic
nunc virgines placent in castitate. Servivit
ille legi et tempori suo, serviamus legi et tempori
nostro, in quos fines saeculi devenerunt. Ex his ap-
paret quod sancti patres ante legem sine peccato plures
habuerunt uxores vel concubinas. Quas etiam nunc ux-
ores appellat scriptura, nunc concubinas. Rachel tamen
et Lya ambae uxores fuere, non concubinae. Si
quis opponat quod fidem thori non servabant illi patres,
dicimus in hoc servasse eos fidem thori, quia non aliis sed
propriis uxoribus et ancillis miscebantur. Ecce quae fue-
rit consuetudo in hac re ante legem. Legis

Quae erat consuetudo sub lege.

vero tempore inhibuit Moyses carnalem copulam
fieri cum matre, cum noverca, cum sorore, cum nepte,
cum amita, cum matertera, cum nuru, et aliis
quibusdam. Permisit autem divortium fieri dato libello

Iohannes Chrisostomus.

repudii. In quo vir scribebat causas propter quas uxorem
repudiabat. Permisit et aliam ducere dato prius
libello. Quod propter duritiam cordis eorum permissum
esse dicitur. Non enim concedit discidium, sed ut tolleret
homicidium. Permisit sicut mala, ne fierent
peiora. Sed permittendo non dedit iustitiam divinam,
statuit, sed in peccatore minuit culpam.

Sed cum liceret plures habere vel non.

Sed numquid sub lege licebat plures uxores
habere? Audi quod scriptum est in Deuteronomio.

[illegible marginal note]

ăc

N habebit uxores plimas q̄ alliciāt aīam ei᷒. Sup que locū aug᷒ ait. Manifestū ē salomone h̄ pceptū t'nsisse. dauid aū pl'es h'uīt. n̄ p̄t'iit pceptū. pmis sū ē .n. pl'es habe. n̄ plimas. q̄ alliciāt aīam mltiplicare. Cū tn̄ addit' ū n̄ eleuet cor ei᷒ alienigenas. phibitū uid' ēē. Verūtam multiplicatio uxorū gn̄alit' phibita ē. Pmissū ē aū regi pl'es hre. s; n̄ multiplicare. Veniēte aū plenitudinis tēpore q̄ gr̄a x̄i usq; ē dilatata. reducta ē lex nuptiar̄ ad pore honestatē p istitucione. ū un᷒ uni infigā x̄i ecclie iungat᷒. Lex q̄rit᷒ electio muneris in successiōe gen̄is. s; i pfectiōe uite. 7 sincitate scientie. 7 uirginitas. tū fecūditati pfert᷒. 7 sacdotib᷒ ɔtinētia [indicitur] uidet᷒.

Q̄ uirginitate mētis 7 carnis.

Melior ē aū uirginitas mētis q̄ carnis. Vn̄ amb.

ăb in li. de uirginibus.

Tollerabili᷒ ē. mētē uirginē. q̄ carnē hre. Vtrūq; bonū ē si liceat. Si n̄ liceat. saltē n̄ hoī casti. s; dō sim᷒. Ego pstituta ē. adultari n̄ p. n̄ lupanaria īfamāt castitatē. s; castitas ē loci abolet īfamiā.

ysydorus in Sinonimis.

Vnde. N̄ p caro an̄ corrupi n̄ mens an̄ fuerit corrupta. Itē ysydor᷒. N̄ p corp᷒ corrupi. n̄ p᷒ aīus fuerit corrupt᷒. Munda .n. a ɔtagiōe aīa. caro n̄ peccat. In fine h᷒ capituli apit᷒ q̄m ūm sit. n̄ aīa p᷒ fuerit corrupta. corp᷒ n̄ posse corrūpi. s. pecco. Vnde

ăb in li. de bono ɔiugali.

aug. anīaduītendū ē. Sic inqd sanct᷒ ē mori fame. q̄ ydolotitis uesci. ita sanct᷒ ē defungi sn̄ libis. q̄ sn̄ ex illicito coitu styrpē q̄rere. Vn̄ cq; ū nascant᷒ hoies si parētū uicia n̄ sectentur 7 dm̄ recte colāt. honesti 7 salui erit. Sem .n. ex q̄licq; hoie dī creata ē. 7 eo male utēti. male erit. n̄ ipm̄ aliqn̄ malū erit.

De psonis legitimis.

Nunc sup ē attēde q̄ psone sit legitime ad ɔtrahendū ɔiugiū ŀ matrimoniū. Legitime iudicant᷒ psone. scdm̄ statuta patrū. que diu̇sa sīt. Alie nāq; fuerit legitime añ legē. Alie sub lege. Alie ī tēpore gr̄e. Itē. In pmitiua ecclia q̄da erāt legitime. q̄ m̄ n̄ s̄t. Earū ū q̄ m̄ legitime s̄t. ŀ illegitime. q̄da s̄t plene legitime. q̄da omino illegitime. q̄da aū medie. Plene legitime s̄t. q̄b᷒ n̄ obuiat uotū ɔtinentie ŀ ordo sac. ŀ cognatio. ŀ dispar cultus. ŀ ɔditio. ŀ nat̄e frigiditas. si 7 q. aliud ē. Penit᷒ ū illegitimi s̄t p uotū. p ordinē. p cognationē. p disparem cultū. Medii ū. s. n̄ plene legitimi. n̄ omino illegitimi s̄t p frigiditatē. ŀ p ɔdicionē. Si .n. tales iungūt᷒ ignorāt᷒. ɔmanē p᷒t q̄bda accidentib᷒ cāis. 7 eisdē deficientib᷒ diuidi.

D̄ frigidis separand' ŀ non.

Debiu .n. q̄ cū frigiditatis debitū reddē n̄ posst. ɔsulit beat᷒ gg. ū pmaneat. D; si mulier causat᷒ dicēs uolo ēē mat̄ 7 filios pcreare. decenit ū utq; eor̄ .vii. manu ppinquor̄ iuret q. nūq̄ carnali ɔuenerit. 7 tc̄ mulier sedas nuptias ɔtrahat. Vir aū q̄ frigide nat̄e ē absq; spe ɔiugii p maneat. Ait .n. sic. Interrogasti de his q̄ ī matrimonio ɔiuncti s̄t 7 nube n̄ posst. si ille aliam ŀ illa aliū duce᷒ possit. De q̄b᷒ scptū ē. Vir 7 mulier si se ɔiunxerit 7 p᷒ dixerit mulier de uiro q. coite n̄ possit cū ea. si possit [test] pbare q. dic. p iustū iudiciū aliū accipiat. Si ū ille aliam accepit. separent᷒. Itē de his reqsisti q ob cām frigide nat̄e dicūt se n̄ posse inuicē opa carnidantes ɔmisceri. Iste ū si n̄ p eā uti p uxore. hāt eā q̄si sororē. Vd si retinaclm ɔiugale uoluerit recinde. maneāt utq; innupti. Nā si huic n̄ potuit natal'r ɔcordare. q̄m alii ɔueniet. q̄ si uir aliā uxorē uult accipe manifesta patet r̄o. q. suggerēte diabolo odii fomite, exosam eā habuit. 7 iō eā dimittere mdacii falsitate molit᷒. Vd si mulier causat᷒ 7 dic̄ uolo mat̄ ēē. 7 filios pcreare. Vtq; eor̄ .vii. manu ppinquor̄ tactis sacrosc̄is reliquiis iure iurando dicat. q. nūq̄ pmixtione carnis ɔiuncti una caro effecti fuisset. Tc̄ uidet᷒ mulier duas posse ɔtrahere nuptias. humāi dico ppt᷒ infirmitatē carnis eor̄. Vir aū q̄ frigide nat̄e ē maneat sn̄ ɔiugē. 7 si ille aliā accepit copulā. tc̄ hii q̄ iurauerāt piurii c̄mine rei teneant᷒. 7 penitētia pacta p̄ io ra cogant᷒ recipe conubia. Q̄ seruādū ē cū utq; ibe ɔfitet᷒. S; uir si asserit se debitū redde uxori. 7 illa diffitet᷒. cui pot᷒ fides habenda sit. īnito q̄rit᷒. De h᷒ aū ita statutū ē. Si q̄s accepit uxorē uxor. 7 habuerit eā aliq̄ tēpore. 7 ipā femina dic̄ q. nūq̄ coisset

Vb̄ iohān archiēpō.

In legib᷒ Imarūs

[si ɔtraria ɔtigerit dz pbari ꝑ cos᷒ ꝑpū si n̄ debet pbari ꝑ .vii. testes uiro tacente]

Exempla ei᷒ de ɔsult. 7 h᷒ ɔsult.

[7 h᷒ ꝑpt᷒ adulteria n̄ ꝑpt᷒ piuria]

In ɔcili o. ap᷒ ɔpēdiū

G̃ Nicola᷒ pp. Si q̄s ē duab᷒ fuerit scelib᷒ fornicat᷒. aut ē his psonis s. q̄b᷒ sca scptura phiby. si digna egit penitētia. 7 castitatis n̄ ualuerit ɔtinētiā sustine. liceat ei legitima ī ɔiugio uxorē accipe. Silr̄ 7 mulier. q̄ ī tali fuerit scele lapsa. ū fornicatiois n̄ pducat᷒ ad chaos. s; h᷒ de laicis ac mulierib᷒ solūm statuim᷒.

cū eo · 7 ille uir dicit q̄ sic fec̄ · in ueritate uiri cōsistat · q̄ uir ē caput mulieris. h̄ de natali possibilitate ɔstitutū ē. De his qui maleficio impediti coire non possunt.

De maleficii aū ipedimento h̄ tenenēdū decē̄mus. si p sortiarias 7 maleficas ɔcubit̄ n̄ seqr̄. hortādi s̄t q̄b' ista euenit ut spū ɔtrito 7 humiliato dō 7 sacdoti de omib' peccatis ɔfessione faciant. 7 lacrimis atq; elemosinis oratiōib' 7 ieiuniis dn̄o satisfaciat. 7 p exorcismos ac cet̄a ecclīasticę discipline munimina minist̄ ecclię tales sanare procuret. Qd si n̄ potuerīt. separari ualebūt. S; p̄q̄ alias nuptias expetierīt. ill' uiuētib' q̄b' nupte fuerīt. p̄oul' q̄s reliq̄rat. 7 si possibilitas ɔcūbendi eis reddita fuerit. reconciliari neq̄bunt. Qd in fine h' capituli ɔtinet̄ ex rigore magis dictū intelligēdū ē. q̄ ex canonica eq̄tate. Vel intelligēdū ē n̄ posse reconciliari p̄oul' n̄ iudicio ecclię q̄ diuisio facta fuerat. De furiosis addit.

Furiosi q̄q; dū ī amētia s̄t. matrimoniū ɔtrhere n̄ ualebunt. Vn̄ fabian'. Nec furiosus n̄ furiosa matrimoniū ɔtrhere possīt. S; si ɔtrctū fuerit n̄ separēt. Itē Nicola'. Hii q̄ matrimoniū ɔtxerīt. 7 uni ex duob' l' ambob' amētia l' furor. l' aliq̄ infirmitas accesserit. ob hāc infirmitatē taliū ɔiugia solui n̄ possīt. Simili' de his sciendū ē q̄ ab adūsariis excecant' l' mēbris truncant' l' a barbaris exsecti fuerit. De his q̄ cū duab' sororib' dormiūt.

De his ā q̄ cū duab' sororib' l' q̄ cū duob' fr̄ib' dormierīt uidēdū q̄d censeant canones. Si dormierit cū duab' sororib' 7 una ex ill' an̄ fuerit uxor neutrā ex ipis habeat. n̄ ipi adulteri unq̄ in ɔiugio copulent̄. Itē. n̄ ppe uxori sibi licet redde debitū. q̄ sibi reddidit illicitā. sorore ei' cognoscēndo n̄ ā p' morte uxoris licet ei l' adult̄e alicui copulari ī ɔiugio. Itē Zacharias pp̄.

Concubuisti cū sorore uxoris tue. si fecisti neutrā h̄as. 7 uxor tua si n̄ fuerit ɔscia sceleris 7 si ɔtinē n̄ uult nubat in dn̄o cui uelit. Tu ū 7 adult̄a sn̄ spe ɔiugii maneatis. 7 dū uiuitis penitētiā agite. Qd ait cui uult nubat intelligēdū ē p' morte uiri. Vn̄ gg. Si uxore suas in adult̄io dep̄hendūt. n̄ ille. n̄ illa uxore

aliā accipiet l' aliū uirū. q̄diu ambo uiuūt. Si ū adult̄a mortua fuerit uir ei' si uult nubat. adult̄a nunq̄. 7 si mortuus fuerit ei' uir. s; omib' dieb' uite suę penitētię lamta psoluat. Non ē dimittenda uxor p aliq̄ macl̄a seu deformi corpore.

Hic de illo adult̄io agit̄ q̄ cū cognato uiri. l' cū cognata uxoris ɔmittit̄. Illd ā sciendū ē. q̄ p aliq̄ infirmitate l' macula corporali. n̄ licet uiro uxore dimitte. 7 eq̄uso. s; debet alt̄ alt̄i subsidia puidē. Vn̄ aug'. Si q̄s uxore h̄at sterilē. seu deforme corpore. siue debilē mēbris l' cecā. l' claudā l' surdā. l' si q̄d aliud siue morbis l' laborib' doloribq; ɔfectā. 7 q̄cq̄d excepta fornicatione excogitari p̄. ueheme̅t horribile p societate fideq; sustineat. Eode iure utit̄ uir 7 mulier.

Hoc ā notandū ē q̄ cū dn̄s ɔcedat uxore dimitti. causa fornicatiōis uiro. eade licētia n̄ tollit̄ feminis. Vn̄ Jero. Precep dn̄s uxore n̄ dimitti. excepta cā fornicatiōis. 7 si dimissa fuerit maneat innupta. Quicq̄d uiris pcipit̄ h' ɔseq̄nt̄ redūdat ad feminas. Non. n̄. adult̄a uxor dimittenda ē. 7 uir mechus tenēd'. Itē ap nos q̄ n̄ licet feminis. eq̄ n̄ licet uiris. 7 eade seruit' pari ɔditione censet̄. Ex his ubi' ostendit̄ q̄ mulier p sup fornicatione uirū ɔuenire ū uir muliere. Vn̄ Innocētiu' pp̄. Xp̄ana religio adult̄iū in utroq; sexu pari rōne dāpnat. s; uiros suos mulieres n̄ facile de adult̄io accusat. Viri aū libius uxores suas adult̄as ap sacdotē deferre ɔsueuerīt. 7 io mulierib' pdito earū c̄mine cōmunio negat̄. Viror aū latēte cōmisso. n̄ facile q̄sq̄ ex suspicationib' arcet̄. q̄ submouebit̄ si ei' flagitiū detegat̄. Q; fornicariā neq̄d dimitte n̄ ipe expers fuerit 7 eq̄uso.

Si ū q̄rit̄ an adult̄ adult̄a possit dimitte cā fornicatōnis dn̄s quia neq̄d adult̄a uxor dimitti a uiro. n̄ 7 ipe expers fornicatiōis existat. ā con

Itē ex tiburiēsi ɔcilio. Si q̄s cū nouerca sua dormierit. neut̄ p̄ ad ɔiugiū puenire. s; uir ei' p̄ si uult aliā accipe. si se ɔtinē non potest. Silr' q̄ cū filiastr̄ sua. l' cū sorore sue uxoris dormierit. obseruandū ē.

Marginalia (left margin): Ianuari' remisis archiepō. — Fabianus pp. — Nicho papa. — Zacharias pp. — Itē.

Marginalia (right margin): Aug' in li. de sermōe d. ī mōte. — Jero. — Innocētiu' pp.

Aug. in li. de ser mone d. i monte.

uerso. Vn aug. Nichil iniquius est q̃ ca fornica tionis dimitte uxorẽ. si ipse conuincit̃ fornica ri. Decret. ii. ult. In q alium iudicas te ipm condẽpnas. Quapropter q̃sq̃s fornicationis cã uult ab icẽ uxorẽ. prius debet ẽẽ a fornicatione pur gat⁹. Qđ similit̃ de feminis dixeri. Ite ibig nant̃ mariti si audiat adulteros uiros pende similes adultẽis feminis penas. cũ tanto grauius eos puniri oportuerit q̃nto magis ad eos ptinet ⁊ uirtute uince. ⁊ exẽplo re g̃e feminas. Ex his apparet q. adult̃ adul terã dimitte ñ ualet. ⁊ e cõuso.

De possit reconciliari q cã fornicationis separantur.

Si q̃s aũ fornicationis expers fornica riã dimiserit. aliã copulari ñ p̃ s. con tine oportet. l' ad dimissã redire sic ⁊ de feminis. Vn apls. His q matrimonio iuncti sũt p̃cipio ñ ego s; dñs uxorẽ a uiro ñ discede. Qđ si discesserit manẽ innuptã aut uiro suo reconciliari. ⁊ de uiro add. ⁊ uir uxorẽ ñ di mittat. S; Amb ait. Idõ ñ subdit de uiro. sic de muliere. q̃ licet uiro aliã duce. S; h̃ a falsariis in ambsiũ libro positũ dr̃. Sup plendũ. n. ĩ uiro. q. de uxore p̃misit. Ppte

Amb.

Aug. in epistola ad corinthios.

dic aug sic. Cũ ñ addit de muliere q. p̃mi sit de uiro ñ q. simile fœmiã uult intel ligi. Vt si dimiserit q. cã fornicationis p̃mittitur maneat sine uxore. aut re conciliet uxori. Si ñ illi nube concedit̃ uiuo uiro a q recessit. ñ huic altam duce uiua uxore q̃ dimisit. mlto min⁹ fas est illicita

Id ĩ li. de sinõe d. ĩ monte.

Id in eodẽ.

cũ q̃bilibet stupra cõmitte. Ite. Vn ne facile dimittat̃ uxor. dñs sola cam fornicationis excepit. Ceteras ũ uniũsas molestias si q̃ extitint. iubet pro fide cõiugali. ⁊ p castitate fortit̃ sustinñ. ⁊ mechũ dixit q a uiro solutã duxerit. Ex his ostñdr̃ q. si cã fornicationis fit separatio. ñ p̃ uir. l' mulier in aliã t̃nsire copulã. Possũt aũ reconciliari ⁊ cohabitare sic p⁹. si dimissũ alt̃ re uocare uoluerit. De p̃ictis uidũr̃ obuiare

Iohs cs. sup matheũ.

Dixit tñ iohes c̃sostom⁹. Sic crudelis ⁊ in iquus ẽ q castã dimittit. sic fatuus ⁊ iniquus ẽ q retinet mechã. Patron⁹ n. t̃pitudinis ẽ q ce lat c̃min uxoris. Ite ier. Cũ mulier una carne ĩ aliã diuiserit. ⁊ se fornicatione a uiro separa uerit. ñ debet teñi. ne uirũ q̃q; sub maledicto faciat dicẽte sc̃ptura. q̃ tenet adultam stult⁹ ⁊ impi⁹ ẽ. Idẽ ad amandũ scribens p̃sbr̃m de q̃dam q uiro suo uiuente aliũ nupserat. sic ait. Ne nouã loquor. immo ñ nouã. s; uetem. q uetis testamti auctoritate cõfirmat̃. Si reliq̃rit scdm uirũ mulier. ⁊ reconciliari uoluerit. p̃ori ñ potest. Determinatio.

Sed h̃ omia ĩtelligñda s̃ de illa. q ab adul terio recede noluit. ñ p penitñtiã peccm̃ dele. Qđ si uir sciens patit̃ consentire uidr̃. Si n. in adulterio p̃seuerare elegit. patron⁹ t̃pitu dinis ⁊ lenocinii reus marit⁹ habebit̃. ñ eam reã adultii face uoluerit. Si aũ a peccõ recesserit ⁊ p penitentiã illđ p̃gauerit. pot̃ it uiro conciliari. Vn aug. Qđ tibi durũ uidr̃. ut p⁹ adulteriũ reconcilet̃ cõiux. si fides assit. ñ erit durũ. Cur n. adhuc deputam⁹ adulteros q̃s credim⁹ penitñtia ẽẽ sanatos. Idẽ. Non erit t̃pis neq; difficil' p⁹ pa trata ⁊ p̃gata adulteria reconciliacio cõiugii. ũ p cla ues regni celor ñ dubitat̃ fi remissio peccator. ñ ut p⁹ uiri diuortiũ adultã reuocet̃. s; ũ post x̃ consortiũ adultã ñ uocet̃. Ite. Gg. Debet recipe peccatẽ q penitñtiã eg̃ s; ñ sepe. Ite Ier. Si uir sciuerit uxorẽ suã deliq̃sse ⁊ ñ egerit penitñtiã mulier. s; p̃manet ĩ fornicatione sua. ⁊ uiuit cũ illa uir re⁹ erit. ⁊ particeps pecci ei⁹. Qđ si mulier dimissa eg̃it penitñtiã ⁊ uoluerit ad uirũ reũti. debet peccatẽ recipe. q peni tñtiã egit. s; ñ sepe.

Aug. ad pollentiũ.

Id ĩ li. de adul terinis cõiugiis.

Gg. ĩ li. pastor.

Ier.

De illis q se ante polluerint adulterio

Solet q̃ri an ualeat duci in cõiugiũ q p⁹ ẽ polluta p adulteriũ. De h̃ leo p̃p ait. Nullus ducat in matrimoniũ. q̃ p⁹ polluit adul terio. Ite. Relatũ ẽ aurib' sacerdotũ scõr. quendã alt' uxorẽ stupro uiolasse ⁊ insup meche iuramtũ dedisse q. p⁹ legitimi mariti mortẽ. si sup uiuet. ducet eã uxorẽ. Qđ

Leo pp̃.

Ex concilio tiburensi.

q̃ p̃missũ ẽ ⁊ factũ ẽ. Tale g̃ conubiũ p̃hibem⁹ ⁊ anathema dicim⁹.

trxam. Hꝰ aliisq; pluribꝰ auctoritatibꝰ uetant̃ ī coniugiũ copulari q̃ se p̃ adulterio maculauerit. Sed cont̃ testat̃ Aug. dicens. Denique mortuo eo cũ q̃ fuit uerũ conubiũ fieri p̃ coniugiũ. cũ q̃ p̃cessit adult̃iũ. Idem. Posse fieri sane licitas nuptias. ex per illicite coniunctis. honesto placito subsequẽte manifestũ ẽ. Sed h̃ ultima auctoritas de concubinis loq̃t̃. p̃hibens concubinã posse transire ad honestũ placitũ nuptiarũ. si castitate ⁊ fide seruare uelit. P̃ma ũ auctoritas Aug. de ill' ait q̃ de pecc̃o penitu erit. ⁊ nil in morte uiri machinati s̃t. ñ uiuente uiro. fidẽ adult̃e dedit mechus. q. eã in coniugiũ ducet. si sup̃ uixerit. Qui ũ h̃ faciũt. aliis p̃missis auctoritatibꝰ p̃hibent̃ copulari. Si p̃ extima condicioñe ualeat uxor separari a uiro ⁊ e conũso.

Nunc de condicione uideamꝰ an ualeat coniugiũ diuidere. ad q. d'ñs q. ñ negat̃ ingenua posse nubẽ seruo. s; si nescit ẽẽ seruil' condicionis libẽ p̃ dimitti. cũ seruit̃ ei fuerit dep̃hensa sc̃dm ill'd. Si q̃s ingenuus h'o ancillã alt'ꝰ uxorẽ duxerit. ⁊ estimat q. ingenua sit. si ip̃a femina fuerit p̃tea in seruitute detecta. si eã a seruitute redimẽ p̃ faciat. si ñ p̃. si uoluerit aliã accipiat. Si ũ ancillã eã scierat ⁊ collaudauat p̃tea ut legitimã eã habeat. Item ex eodẽ. Si femina ĩgenua accepit seruũ sciens q. seruus esset. hat eũ. q. om̃s unũ p̃mi patrẽ ũ h'mꝰ in celis. Una lex erit uiro ⁊ femine. Cũ dr̃ sciens illũ seruũ. dat̃ intelligi q. si nescierit illũ seruũ ẽẽ. ñ cogit̃ manẽ cũ eo. Si ñ. condicionis dolũ patit̃ ñ cogit̃ adhẽre ei cuꝰ fraude decepta ẽ. Si aũ uir scierit condicionẽ mulieris ł conũso ñ ualet eã dimittẽ. Unde Zacharias pp̃. Si q̃s lib' ancillã ĩ matrimoniũ accepit ñ hãt licentiã dimittẽ eã. si consensu amborũ coniuncti s̃t. ñ ob fornicationẽ. de ill' ait q̃bꝰ alt̃utius condicio nota est qñ coniungunt̃. De copula serui ⁊ ancille diũsoꝝ d'noꝝ.

Querit̃ ẽ si seruus unius ancillã alt'ꝰ accepit. an sit int̃ eos coniugiũ. De h̃ ita statutũ ẽ. Dictũ ẽ nob' q. q̃dã legitima seruoꝝ matrimonia potestatiua q̃dã p̃sũptione dirimãt. Nos attendentes ill'd q'd d's coniunxit h'o ñ separet. Unde nob' uisũ ẽ ũ coniugia seruoꝝ ñ dirimant̃. ⁊ si diũsos d'nos habeat s; in uno coniugio p̃manentes seruiãt d'nis suis. ⁊ h̃ in ill' obseruandũ ẽ. ũ legal' coniunctio fuit ⁊ p̃ uoluntatẽ d'noꝝ. Attende fine h'ꝰ capituli. ũ uidet̃ innui p̃t uoluntatẽ d'noꝝ int̃ seruũ ⁊ ancillã ñ posse cont̃hi matrimonium. ł si cont̃hit̃ ñ ẽẽ ratũ. Q̃bdã tñ uidet̃ int̃ eos posse fi coniugiũ d'nis ignorantibus. De uiro q̃ se facit seruũ ũ diuidat̃ ab uxore.

Illd' ẽ uidendũ ẽ q. si mulier uirũ libm accepit. ⁊ ille ũ causã p̃stet discidii se alicuiꝰ seruũ fecerit. ñ uxorẽ dimittẽ ne illa ob uinclm coniugii in seruitutẽ redigi potit. Unde ill'd p̃latũ ẽ ad sanctã sinodũ. q. q̃dã ĩgenuus ingenuã accepit uxorẽ ⁊ p̃ filioꝝ p̃creationẽ occasione diuortii cuidã seruũ se fecit. utrũ mulierẽ necessario tenẽ debeat. ⁊ si tenuerit an illa ẽ seruituti subici debeat q̃situ ẽ. q. iudicatũ ẽ minime debẽ dimitti. ñ tñ ob h' legẽ mulierẽ ĩ seruitutẽ redigi. dũ ille ñ ex consensu coniugis se seruũ fecerit. que libm maritũ accepat. De etate conceũ.

Hoc ẽ sciendũ ẽ. q. pueri añ q̃tuordecĩ annos. ⁊ puelle añ duodecĩ annos sc̃dm leges matrimoniũ ĩire nequũt. Qd' si añ p̃dicta t̃pora copulã inierit. separari posse q̃uis uolũtate ⁊ assñsu parentũ coniuncti s̃t. Qui ũ ĩ puericia copulati s̃t. p'ꝰ annos pubtatis nolũt se relinq̃re. s; in coniunctione p̃manẽ. iã ex h' efficiũt̃ coniuges. ⁊ amplꝰ deinceps nequeũt separari. Sponsalia añ septimũ conthi ñ posse. solo enĩ consensu contrahũt̃. Qui interuenire ñ p̃. ñ ab alt̃ut̃ parte intelligat̃ q'd int̃ eos agit̃. Duo illa exsecuti sumꝰ. cũ alioꝝ quoꝝdã adiectioẽ q̃bꝰ coniugiũ solui p̃. ñ tñ solui semp̃ necesse ẽ. Nũc de aliis q̃ p̃sonas illegitimas penitus faciũt. addendũ est. ⁊ p̃mũ de ordine.

In q̃ ordine nequeat fieri coniugiũ.

Sunt q̃dã ordines in q̃bꝰ nullatenus p̃ conthi coniugiũ. ⁊ si intercesserit copula fit diuortiũ. ut sac̃dociũ. diaconatꝰ. subdiaconatꝰ. In aliis ũ p̃mittit̃ soriri

coniugium non religionis habitum susceperit uel uotum continentie fecerit. Unde leo papa. Clericos lectores hostiarios exorcistas. acolitos. si extra uotum et habitum inueniuntur et continentiam profiteri noluerint. uxorem ducere uirginem ecclesia romana permittit. non uiduam uel repudiatam. quia deinceps non ad subdiaconatum promoueri poterit. Non laicus uxorem sortitus non uirginem. uel bigamus ad clericatum promoueri poterit. Item ex cartaginensi concilio. Placuit episcopos presbiteros. diaconos. subdiaconos. etiam ab uxoribus abstinere. Quod si non fecerint etiam ab ecclesiastico remoueantur officio. Clericos uero ceteros ad hoc non cogi. Uol. xxxi. l. ex.

Calixtus papa. presbiteris. subdiaconibus. monachis. concubinas habere. seu matrimonium contrahere. penitus interdicimus. contracta quoque matrimonia ab huiusmodi personis disiungi et personas ad penitentiam debere redigi. iuxta sacrorum canonum diffinitionem iudicamus. Uol. a.

Greg. Nullum facere subdiaconum episcopi presumant nisi qui se caste uicturum promiserit. quia nullus debet ad ministerium altaris accedere. nisi cuius castitas. ante susceptum ministerium. fuerit approbata. Uol. a.

Innocentius ii. Decernimus ut qui in ordine subdiaconatus et supra uxorem duxerit aut concubinas habuerit. officio atque ecclesiastico beneficio careat. Cum enim ipsi templum domini uasa sacrarium spiritus sancti debeant esse. indignum est eos cubilibus et immundiciis deseruire.

Item leo papa. Lex continentie eadem est ministris altaris. que episcopis et presbiteris. qui cum essent laici uel lectores licite uxores ducere poterant. Sed cum ad predictos uenerint gradus cepit eis non licere quod licuit. Item in sexta sinodo. Siquis eorum qui ad clerum accedunt uoluerit nuptiali lege mulieri copulari. hoc ante ordinem subdiaconatus faciat. De infectoribus coniugum suarum.

His adiciendum est de occisoribus suarum coniugum. de quibus nicolaus scribit radulfo bycuriensi episcopo. Interfectores suarum coniugum sine iudicio cum non addat adulterium uel aliquid huiusmodi. quod aliud habendi sunt quam homicide. Ac per hoc ad penitentiam redigendi quibus penitus denegatur coniugium. Hoc uidetur nicolaus permittere maritis pro adulterio uel alio huiusmodi uxores suas interficere. Sed ecclesiastica disciplina. spirituali gladio non materiali criminosos feriri iubet. Unde idem nicolaus. Item hoc uestra sanctitas addere studuit sicut uxor adulterium perpetrauit. utrum marito liceat secundum mundanam legem interficere. Sed sancta ecclesia numquam mundanis constringitur legibus. Gladium non habet. nisi spiritualem. Item gregorius papa. Qui egressus proprias uxores absque lege et sine causa interfecerit. aliamque duxerit armis depositis publicam penitentiam agat. et si contumax extiterit. anathematizetur quousque consentiat. De uoto.

Nunc de uoto inspiciamus. uotum est testificatio quedam promissionis spontanee. quod deo et de hiis que dei sunt. proprie fieri debet. Sunt tamen et uota stultorum que frangenda sunt. De uotorum differentiis.

Sciendum est uero quod uotum aliud est commune aliud singulare. Commune uero illud quod in baptismo omnes faciunt. cum spondent renuntiare diabolo et pompis eius. Singulare uero cum aliquis sponte promittit seruare uirginitatem. uel continentiam et aliquid huiusmodi. Item singulare uotum. aliud priuatum est. aliud solempne. Priuatum est in abscondito factum. Solempne in conspectu ecclesie factum. Item priuatum uotum si uiolet peccatum est mortale. Solempne uero uiolare peccatum est et scandalum. Qui priuatum facit uotum continentie matrimonium contrahere non debet. quia contrahendo mortaliter peccat. si tamen contraxerit. non separentur quia probari non potest quod occulte est actum. Qui uero solempniter uouerit. nullatenus coniugium inire queunt. Quibus non solum nubere. sed et uelle dampnabile est. Unde augustinus. In coniugali uinclo si pudicicia seruatur. non dampnatio timetur. Sed in uiduali continentia et uirginali excellentia uirtutis muneris amplioris expetitur qua expedita et delecta et uota oblata. iam non solum capescere nuptias. sed et si non nubatur. nubere uelle dampnabile est. Uouentibus enim uirginitatem uel uiduitatem. non solum nubere sed et uelle dampnabile est. Unde apostolus ait. thimotheo scribens. Adolescentiores. uiduas deuita. Cum enim luxuriate fuerint in christo nubere uolunt. cum prius uotum continentie in deliciis egerint uita. dico non nubunt. sed nubere uolunt in christo. quasi tamen non sit peccatum. sed quam grande sit ostendit subdens. habentes dampnationem quia primam fidem irritam fecerunt. et si non nubendo. tamen uolendo ut uoluntate que a proposito

Marginalia: Leo papa. / ex cartaginensi concilio. / Leo. / In sexto sinodo. / Nicholaus papa. / adulterium / Nicholaus papa albino episcopo / Gregorius papa / Augustinus ad iulianam de bono uiduitatis

cecidit apparat ee dāpnatā· siue seqnt nuptie siue n· dāpnat· It· ꝓpositi fraus· dāpnant tales q cōtinentie fide pmā irritā fecerit· i· uotū· l in uoto uiolato· fide q in babtismo ꝓfessi st· Si aū p uoluntate nubndi dāpnant· cōstat si eā affectui mancipauit reuocand id ee in irritū· easq

Gg· ad bonifatiū·

arcendas redire ad ꝓpositū· Vn Gg· Viduas a ꝓposito recedentes uiduitatis sup qb nos cōsuluisti· credo te nosse a scō paulo· n cōiutant olī ee dāpnatas· qs ⁊ nos aplica auctoritate dāpnandas ⁊ a cōmunione fideliū atq a liminib ecclie arcendas fore censem usqquo obediāt epis suis· ⁊ ad bonū q cepunt inuite aut uoluntarie reutant·

De uirginib non uelatis·

De uirginib n uelatis· si deuiauint a ꝓdcessore nro innocetio talit decretū hīs· hee q ndū sac uelamine tecte tn i ꝓposito uirginali semp se simulauint pmane· licet uelate n fuerit· tn si nupserint aliq tepore· his agnda penitentia ē· qr sponsio earū a dno tenebatur· Si i· It· int hoies solet bone fidi cōtct nulla rōe dissolui· qnto mag ista pollicitatio q c dō pepig· sollui sn uindicta ñ potit· Itē si uirgines ndū uelate talit pupplica penitentia puniunt ⁊ a cetu fideliū usq ad satisfactione excludūtur· qnto mag uidue pfectioris etatis ⁊ maioris cōsilii extitit ⁊ habitū religionis assūpserit ⁊ deinde apostatauerit atq ad pore uomitū st reuse· a nobis ⁊ ab omib liminib ecclie ⁊ a cetu fideliū usq ad satisfactione st eliminande ⁊ carcerib tradende· Ex his apparet uirgines l uiduas uoto cōtinentie cōsecratas· siue fuerint uelate siue n· nullatenus cōiugiū sortiri posse· Id itide de omib intelligndū ē· q cōtinentiā uouerit· Ad· It· añ erat

Innocentius pp·

licitū· p uotū fit illicitū· Nō ē h pretermittndū q innocenti de uiduis ⁊ puell decreuit q se spūalr nubuit· si pstea pupplice nupserit· n eas admittendas ee ad penitentiā· n hii qb se iunxerat de mūdo recesserit· Si· It· de hominib h rō ē tradit· ui qcq uiuente uiro alti nupserit· adultā habeat n ei agnde penitentie licentia cōcedi· n uir de his fuerit defunct· qnto mag de illa tenenda ē q añ se inmortali sposo cōiunx erat· ⁊ p ad nuptias humanas transmigrauerit· Attende q n solū talib negare uidet cōiugiū· s; et locū penitentie· s; n ita intelligndū ē· ut aliqn excludant a penitentia q digne penitentiā age uolut· S; ille n st admittende ad penitentiā q ab incesta coplā discede noluerit· qr p religionis ꝓpositū n h p penitentiā do regularique ad habitū sue pfessiōis redire neclexerit· Tc ille cui se cōiunxerat ei defunct erit· cū ab ei illicitis amplexib h penit recesserit· Cū g dr eas n ee admittndas ad penitentiā· n hii qb se iunxerāt recesserit de mūdo· subaudiendū ē eis· Tc· It; uiri de mūdo recedt ⁊ defungunt· cū ab eor cōcupiscentia iste se alienat· quē sūsū subdita similitudo declarat ⁊ cōfirmat·

Quā grande malū sit adulteriū·

Cū uir ⁊ mulier legitime cōiuncti st· cōstat alterm altero uiuente ad aliā n posse transire copulā· alioqn adulteriū cōmittit· Vn Clemens pp· ait· Id i

Clemens pp·

omib peccatis gius adulterio ē· Scdm nāq in penis tenet locū· Que pmū illi tenet· q aberrat a dō· Grauissime g peccat adulti gius fornicariis s; cunctis his gius incestuosi· qs omis transcndt cōt naturam delinqntes· Vn Gg· Adulteriū malū uincit fornicatione· Adulteriū aū uincit ab incesto· Peius ē enī cū matre q c aliena uxore dormire· S; omium pessimū ē q cōt naturam fit· ut si uir mbro mulieris n ad h cōcesso utatur· h execrabili fit in meretrice· s; execrabilius in uxore fit·

Ad i· It· de adulteriis cōiugiis·

De illis q p longā captiuitate redeunt·

Querit de ill feminis q putantes uiros suos interemptos in captiuitate· l ab iniqua dominatiōe nūqm librandos in aliorum cōiugia transierit si illi q putabant pisse remeauit· utrū eis reddi debeant· ⁊ an sodi fornicati

L. co pp.

L. co pp.

sit. & ipse reus adulterii. De h' leo pp sic ait.
Necesse e ut legitimarum federa nuptiarum re
dintegranda credamus. & remotis hiis q hostilitas
intulit. cuiq' id legitime restituatur q' iuste ha
buit. Procurandum q; e ut quisq; recipiat q' ppriu e. h
tn culpabilis iudicet & q'si alieni uiri psuasor
habeatur. i. q' psonam eius mariti. q' iam n ee esti
mabat assumpsit. Sic n. multa q' ad eos q' in
captiuitate ducti st. ptinebant. in ius alie
num transire potuert. & tn iusticie plenum e
ut eisdem reuersis restituantur. Ideo si uiri p lon
gam captiuitatem reuersi ita i dilectione suarum
coniugum pseuerant. ut cupiant in suum redire consor
tium. (l' cons) dimittendum e. & inculpabile iudicandum
qd necessitas intulit. & restituendum qd
fides poscit. Sin aut aliq' mulieres. ita posteriorum
uirorum amore st capte. ut malint his cohere
re. q' ad legitimum transire consortium. merito st notand
ita ut ecclesiastica communione priuent. q' de re
excusabili contaminatione criminis elegert. Re
deunt q' in suum statum coniugia. q; sic mulieres q'
ad uiros suos reuerti noluerit. impie st habende
ita ille q' redeunt st merito laudande. Ex his
ostendit illos q' taliter iunguntur n cadat uirum in
temptum. p ignorantiam aliq' excusatione habere
de peccato. & tn prima copula ee legitimam n
secundam. ueniam tn h're si careat obprobrio male
uoluntatis. S; si q's relicta in patria uxore i
longinqua abiens regione aliam ducat. dein pe
nitentia ductus eam dimittere uelit. asserens
se aliam habuisse q' uiuit n ecclesia pmittat. q'
q' ille asserit ignorat. Querit an in hac secunda
copula sit coniugium. Sane dici p' n ee coniugium. &
mulierem de crimine excusari p ignorantiam.
uirum aut adulterium admisisse. S; ex q' ad primam
redire uolens n ualens cogitur ecclesie discipli
na hanc tenere. incipit excusari p obedientiam
& timorem de hiis q' poscenti mulieri debitum
reddit. a q' ipse nunq' poscere debet. & sic de aliis h'
mi sentiendum e. De dispari cultu.

Post h de dispari cultu uidendum e. h' n.
e una de causis q'b' psone illegitime

fiunt. ad contrahendum matrimonium. Non n. licet xpiano
cum gentili l' cum iudea inire coniugium. q; & in ue
teri testamento prohibitum e fideles uiros infideles
ducere uxores dno dicente. Non accipies uxores de
filiab' alienigenarum filiis tuis ne traducant eos.
post deos suos. Iuxta h dni preceptum iudeorum coniugia
cum alienigenis inita hesdras separauit. h' idem
& in nouo testamento seruatur. Vn aug'. Ne nubat
femina n sue religionis uiro. l' ne uir talem
ducat uxorem. Id n. q' dicis iubet dns. n docet apls.
utrumq; precipit testamentum. Item Amb. Caue xpiane
gentili l' iudeo filiam tuam tradere. Caue ne gentilem
l' iudeam l' alienigenam. i. hereticam & omnem alienam
a fide tua uxorem accerseas tibi. Item. Si q's iudex (l' maritus)
siue xpiana iudeo. siue iudea xpiano carnali consor
tio commisceat. q' eq; tm nefas admiserit. a xpiano
cetu segregetur ptinus. Ex his aliisq; plurib' appa
ret n posse contrahi coniugium. ab hiis q' st diuerse re
ligionis & fidei. De coniugio fidelis & infidel'. & duorum infidelium.

Huic aut obuiare uidetur q' apls ait de impa
rib' coniugiis. Ego dico n dns. Si q's frater
ht uxorem infidelem. & h' consentit habitare cum illo n dimittat
illam & si q' mulier &c. S; aliud h ee aliud illud euidenter
ostendit aug'. Ibi enim agitur de illis coniugiis fide
lium & infidelium. q' contrahuntur ab eis in dispari re
ligione & fide manentib'. Apls u ait de illis q' unius
eiusdemq; infidelitatis fuert qn'do coniuncti st.
s; cum uenisset euuangelium alter sin alter credidit. In
telligis ne q'd dicam. Attende ut rem ipsam dili
gentius explanare ualeas. Ecce coniuges duo
unius infidelitatis fuert qn'do iuncti st. Nulla
de ipsis q'stio e q' ptineat ad illud preceptum ue
teris testamenti & noui. q' phibet fidelem cum infi
deli copulare coniugium. Iam st coniuges & adhuc
ambo st infideles. Tales st adhuc q'les coniuncti
fuerant. uenitq; euuangelii predicator credidit
unus eorum l' una s; ita ut infidelis cum fideli ha
bitare consentiat. Non iubet dns ut fidelis
infidelem dimittat. taliter coniunctum. n apls
iubet. ut n dimittat. s; consulit. Ut si q's aliter
agat. n sit transgressor sic & de uirginib' consulit.
Monet q' q' e lucrandi occasio. cum possit licite

L. co pp.

Questio.

Solutio.

Ab ad pol
lentium.

Ab inli.
Sz patres.

Ex concilio
aurelianensi.

Ab ad pollen
tium.

Ab in li.
De sermone
dni i monte

Au͡g d' pollen͂ [coniug]ium.

relinquere. S; n̄ expedit. Ite. ii. n̄ expedit id q̄ licitū ē q̄n̄ p̄mittit̄ d'de. s; usus ip̄i9 alius affert impedimētū salutis. sic discessio fidel' ab infideli q̄n̄ p̄hibet dn̄s q̄ cū̄ illo n̄ ē iniusta. s; apl̄s ne fiat ɔsilio caritatis suadet. ut nemo i cā re iussi onis necessitate teneat̄. s; ɔsilii uoluntate libe faciat. Ex his monst̄rat' 7 int̄ infideles ɔiugi ū ēē. 7 ɔsiliū apl̄i n̄ obuiare p̄cepto dn̄i q̄ iuby fidelē n̄ iungi infideli. 7 si ɔiūcti fuerit separa ri. Legit̄ q̄ q̄ hesdras p̄pha immo dn̄s p̄ eū iussit israhelitis uxores dimitte alienigenas. p̄ q̄s ibāt ad dēs alienos. n̄ ille ɔ maritos acq̄rebant̄ do. Recte h' p̄cep̄ q̄ p̄ moysen iusserat dn̄s ne q̄s uxorem alienigenā ducet. ɔ merito ḡ q̄s duxerat dn̄o ɔhibente. dn̄o iubente dimisert. Ita ū ait Am brosi9. Non ē inputandū matmoniū. q̄ ext̄ de cretū di ē factū. S; ē cognoscit̄ emdandū ē.

Au͡g ad poll.

Amb.

Au͡g ad poll. Q̄n̄ infidelis fideli copulat̄. S; ū ait aug9. Cū ce piss; gētib9 euuāgeliū p̄dicari. iā ɔiunctis gē tib9 gentilib9 ɔpit ɔiugib9. Ex q̄b9 si n̄ ambo cre derent. s; un9 l' una. 7 infidelis ē fideli ɔsenti ret habitare. n̄ p̄hiberi a dn̄o debuit fidelis infidelē dimitte. n̄ iuberi. Ideo n̄ p̄hibi q̄ iusti cia p̄mittit a fornicante discede. 7 ifidel' hōis maior ē fornicatio in corde. n̄ uera ei9 pudici cia cū ɔiuge dici p̄. q̄ omē q̄ n̄ ē ex fide. pecca tū ē. q̄uis uera fidel' habeat pudiciciā. 7 cū ifideli ɔiuge. q̄ n̄ h̄t uerā. Ideo aū n̄ iuberi q̄ n̄ ɔt̄ iussione dn̄i gētiles fuer̄t ambo ɔiūcti. licitū ḡ erat p̄ iusticiā fideli ifidelē dimitte. s; licitū n̄ erat faciendū. p̄p̄t libām beniuolē tiā. Euidn̄t apparet. 7 int̄ infideles ɔiugiū ēē. 7 aplm̄ de ill' age q̄ i infidelitate ɔiuncti fuerit. 7 p9 alt̄ ad fidē ɔūsus ē cū q̄ infidel' habitare ɔsentit. 7 hc̄ n̄ dimitte fideli ɔsulit apl̄s. q̄ forte p̄ fidelē saluabit̄ infidelis.

Nō ē illa pu dicicia fidel' ē infideli.

Q' fornicatiōe spūali obq̄. p̄ dimitti uir.

Potest tn̄ licite dimitte q̄ i infideli ē fornicatio. si n̄ corporis tn̄ mētis. Causam .n. fornicationis dn̄s excepit. fornicatione ū generalē 7 uniūsalē intellige cogim̄ n̄ m̄ .s. corporalē. s; 7 spūalē. de q̄ aug' ait. Idolatra 7

Au͡g in li. d' ser. mone dn̄i in monte.

q̄libet noxia sup̄sticio fornicatio ē. Dn̄s au p̄misit cā fornicatiōis uxorē dimitti. s; n̄ iussit. 7 sic dedit apl̄o locū monendi ū q̄ uoluerit. n̄ dimittat. p̄ tn̄ licite dimitte. Si .n. fornicatio carnis detestāda ē i ɔiuge q̄nto mag̃ fornicatio mēt̄. i. ifidelitas.

Au͡g.

P' q̄b9 uiciis possit dimitti.

Si au q̄rit an p̄p̄t aliḋ uitiū n̄ p̄p̄t in fidelitate. l' ydolatrā possit dimitti. Attn̄de q̄ aug' ait. Si infidelitas fornicatio ē 7 idolatria ifidelitas ē 7 auaricia idola tria. n̄ ē dubitādū 7 auariciā ēē fornica tionē. Q's ḡ q̄libet illicitā ɔcupiscētiā p̄ a fornicatiōis genē separare. Sic aua ricia fornicatio ē. Ex q̄ intelligit̄ q̄ p̄p̄t illi citas ɔcupiscentias. n̄ tm̄ q̄ in stupris cū alienis uiris 7 feminis. cōmittūt̄. s; ob q̄liber q̄ animā a lege di aberrare facult. 7 p̄nici ose corrūpi. possit sine c̄mine 7 uir uxorē suā dimitte. 7 uxor uirū. Ite rectissime dimittit̄ si uiro suo dicat n̄ ero uxor tua. n̄ m̄ de latrocinio diuicias ɔgreges. l' n̄ solita lenocinia exerceas. aut si q̄d aliud facinoro sū. l' flagitiosū a uiro suo expostulet. Te ille si uacit̄ penitus ē h't q̄ fide p̄ dilectionē opante mēbrū q̄ eū scandalizat amputabit. Ex his apparet q̄ n̄ solū ifidelitas. s; 7 q̄libet ɔcupiscentia q̄ p̄niciose sp̄itq; corrūpit. fornicatio spūal' ē p̄ q̄ uir uxorē. l' uxor uirū dimitte p̄. Consulit tn̄ apl̄s ne fidel' infide lē dimittat uolentē cohabitare n̄ a do reuocare.

Au͡g d' ser. d' 7 mote.

Au͡g. S fide 7 opibus.

Si fideli liceat aliā duc̄e infideli discedente l' dimissa.

Hic q̄rit̄ si fidelis infidelē dimittat l' infidel' a fideli discedat. an liceat fideli aliā ducē. Q̄d9 auctoritas testari q̄ uiuente illa altām ducē n̄ ualeat. Amb. .n. uerba apl̄i exponens ait. Aliog̃n si disce ditis abinuicē 7 uolentes cohabitare dimit titis 7 aliis uos copulatis adulti estis 7 filii uestri q̄ de hac copla nascūt̄ imundi. i. spurii st̄. Ite. Si q̄s uxorē huit uirginē ante bap̄m uiuente illa p9 bap̄m altām

Amb.

Ex ɔcilio meldensi.

hīc n̄ potest. crimina eñi q̄ in babtismo soluunt̄ n̄ coniugia. Q̄ꝫ p̄missis ꝯtr̄a uidentur.

Sed contra ambo testatur. Si infidel' dicit ap̄ls discedit. discedat. Nō .n. ē seruituti sub iectus f̄r aut soror. In his uī q̄ n̄ debet re uerentia coniugii ei q̄ abhorret auctorem con iugii. Nō ē .n. ratū matrimonium q̄ sine dei deuo tione ē. ⁊ ideo n̄ ē peccatū ei q̄ dimittit̄ ꝓpt̄ deum. si alii se copulauerit. Contumelia .n. creatoris soluit ius matrimonii circa eum q̄ relinquitur ne ac cuset̄ alii copulat̄. Infidel' au᷑ discedens ⁊ in deum peccat ⁊ in matrimonium. n̄ ē ei seruanda fides coniugii q̄ ideo recessit ne audiret xp̄m ēē deum capitaneum coniugiorum. Si u᷑ ambo crediderint p cognitionem dei coniugium confirmat̄. Solutio cōtrariorum.

Attende h̄ p̄dictis contraria posse uideri ita ut sibi ambo contradicere uideant̄. Sed distinguen dum ē. Est aliud ēē dimittere uolentem cohabitare. aliud dimitti ꝓpter deum ab illo q̄ abhorret nomen xp̄i. Ibi lex beniuolentie n̄ seruat̄. Hic uero custodit̄. ⁊ ideo cum liceat dimittere uolentem cohabitare. n̄ tamen ea uiuente aliā ducere dis cedentem u᷑ sequi n̄ oportet ⁊ ea uiuente ducere aliā licet. Sed hoc n̄ ē intelligendum n̄ de his q̄ in infidelitate sibi copulati sunt. Sed ad fidem uterque con uersus ē. ł si uterque fidelis matrimonio iunctus ē ⁊ postea alter eorum a fide discesserit ⁊ odio fidei coniugem reliquerit. dimissus discedentem n̄ comitabitur. n̄ tamen illa uiuente aliā ducere poterit. q̄ inter eos fuerat ratum coniugium q̄ n̄ p̄t solui.

Quod dicitur coniugium n̄ ēē inter infideles a[illegible] quare.

Sunt tamen n̄ nulli q̄ inter infideles asse runt n̄ ēē coniugium. q̄ n̄ rata n̄ legitima ē eorum copula. Rata n̄ ē. q̄ solui p̄t. Nec legiti ma. q̄ ap̄ls dicit. omne q̄ n̄ ē ex fide peccatum ē. Eorum au᷑ coniunctio n̄ ē ex fide ⁊ ideo peccatum ē. Nō ē h̄ coniugium. q̄ nullum coniugium peccatum ē. Aug' contra dicit. q̄ n̄ ē uera pudicicia infidel'. cum infideli

Responsio. Sed uera negat̄ ēē pudicicia. n̄ q̄ infidelium coniugium n̄ sit uerum. s; q̄ n̄ h̄t illud triplex bonum q̄ excusat coitum ⁊ meret̄ p̄mium. Item illud ap̄li. Omne q̄ n̄ ē ex fide peccatum ē n̄ ita in telligendum ē. ut quicquid fit ab infidelibus peccatum sit. s; omne qd̄ fit contra fidem .i. conscienciā male fit. ⁊ ad gehennā edificat. ł in omni eo q̄ infidel' fac. peccat. n̄ q̄ illud facit. s; q̄ n̄ eo modo illud fac. q̄ debet n̄ referens ad debitum finem.

Q̄ legitimum sit coniugium infidelium. s; n̄ ratum ⁊ q̄re.

Copula g̊ maritalis q̄ ē int̄ infideles con iugium ē legitimum. s; n̄ ratum. Legiti mum q̄ ē int̄ legitimas p̄sonas s; n̄ ratum q̄ sine fide. Coniugium u᷑ fidelium legitimum ē ⁊ ratum. si tamen legitime sit p̄sone. Quod au᷑ legitima sit in fidelium coniunctio. Aug' testat̄ dicens. Uxor le gitima societate coniuncta. sine ulla culpa relinquit̄. sicut xp̄iano uiro p̄manere noluerit. Ex his ꝯ p̄bat̄ q̄a infideli ad fidem conuerso ap̄ls consulit infidelem n̄ dimittere. Quod n̄ faceret si n̄ ēēt int̄ eos legitimum coniugium. Legitimum ē q̄ legali institucione ł p̄uincie moribus n̄ contra iussionem domini contrahit̄. De cognatione ⁊ p̄mo de carnali.

Nunc sup̄ ē de cognatione dicere aliqd̄. Est au᷑ cognatio alia carnal' alia sp̄ualis p̄mum de carnali cognatione ⁊ affinitate inspici amus. Cognati g̊ ł affines in septimo gradu ł in fra copulari n̄ debent. Unde g̊g. p̄geniem suā unusquisque usque ad septimā obseruare decreui mus generationem. ⁊ q̄ diu se agnoscunt affini tate p̄pinquos ad coniugale copulā accedere de negamus. q̄ si fecerint separent̄. Item nicolaus pp. De consanguinitate sua nullus uxorem du cat. usque p̄ generationem septimā. ł q̄ usque parentela cognosci p̄t. Item nulli ex p̄pinquitate sui sanguinis usque ad .vii. gradum uxores ducant. His auctoritatibus aliisque pluribus consanguineorum coniunctiones p̄hibent̄. usque ad .vii. gradum. Quomodo au᷑ gradus consanguinitatis computandi sit ysidorus ostendit sic. Series consanguinitatis .vi. gradibus dirimit̄. Hoc modo filius ⁊ filia q̄ ē frater ⁊ soror. sit ipse truncus. illis seorsum seiunctis ex radice illius trun ci egrediunt̄ isti ramunculi nepos ⁊ neptis. p̄mus p̄nepos ⁊ p̄neptis. Secundus abnepos ⁊ abnep tis. Tercius adnepos ⁊ adneptis. Quartus t̄nepos ⁊ t̄neptis. Quintus t̄nepotis nepos ⁊ t̄nep

Idem in li. de fid. ad ep̄m
Greg. ep̄s [illegible]
Nicolaus pp.
[illegible] ludouicū.
Ysidorus
[illegible] consanguinitatis.

tis neptis. Sextus. Attende q. vii. gdus tm po
nit ysidor. q truncu int gdus n oputat. Illu
q. vii. ponit gradus. truncu int gdus onumat.
Varie naq: oputant gdus cognatonis. Alii enim
patre in pmo gdu. filios in scdo ponut. Alii p
mu gdu appellat filios. negantes gdu cogna
tonis int patre 7 filiu ee. cu una caro sit pat
7 filius. Auctoritates g que osanguinitatis cautela
usq: in. vii. gdu phibet. patre ponit i pmo
gdu. Illae aut que usq ad. viii. gdu phibet. pmu gdu
filios appellat. atq: ita fit ut psone eede scdm
hac diusitate inueniant in. vii. 7 in viii. gdu.
Patre u in pmo gdu ponit. q fres dict ee pmu
gdu. hi n oputant. Zacharias pp ingens pa
rentele gdus ita oputant. Ego 7 frat meus
una generatio sumus. pmu q gdu efficim.
Rursus filii mi. frisq: mei filii. scda geratio
st. 7 gdu scdm faciut. Atq: ad hunc modum
cete successioes. Int illos u q sex oputat gd.
7 illos q. vii. nulla i sensu diusitas exsistit quis
in numo gduu diusitas uideat. Ultima. vi. ge
neratio. si a frib sumat initiu numandi vii.
inuenit. Hec re u. vi. gdus coputat ysidor
ipe aperit dicens. Consanguinitas du se pau
lati ppaginu ordinib dirimes usq ad ulti
mu gdu puenit. 7 ppinqtas ee desierit. tc
pmu lex i matmonii uinclm ea recipiet.
7 qdam incipiet reuocare fugiente. Ido au
usq: ad. vi. gens gdu osanguinitatis ostitu
ta e. ut sic sex etatib mudi gnatio 7 stat
hois finit. ita ppinqtas gnis tot gdib tmi
netur. In his sex gdib oma ppinqtatis noia
otinentur. Ultra qs n affinitas inuenitur neo
successio p. ampli progari. Scdm alios. vii.
gdus ido oputant. ut ita p. vii. gdus spsus
sponse iungat. sic p hac uita q septe diebus
agit ecclia xo iungetur. His au occurrit illd
qd gg. augo anglor epo. a q requisitus fuerat
qta generatioe debeat copulari rescbit sic. Qe
da lex romana pmittit. ut siue frs. l sororis
siue duor frm gemanor. seu duaru soror
fili 7 filia misceant. S; expimto didicimus

ex tali ougio sobole n posse succrescre. Vn
necesse e. ut. iiii. l qnta geratio fideliu li
cent sibi iungant. S; p mltu tepais id gg.
a felice messine sicilie psule requisit. utru
augo scpserit. ut anglor qrta geratioe oint
ta matmonia non soluent. int cetera tale red
didit rone. Ad scpsi anglor epo augo. ipi
9 anglor genti. q nup ad fide uenat ne a
bono q cepat metuendo austeriora rece
deret spalit 7 n gnalit me cognoscas scpsis
se. Nec ido eis scpsi ut pq in fide fuerit so
lidati si infra ppa osanguinitate inuenti fu
erit n separent. aut infra affinitatis linea.
. i. usq: ad septima gnatione iungant.

De affinitatis gradibus.

Nunc de affinitate uidendu e. de q
gg ait. Caro de affinitate q dicitas
parentela ee. q ad utru ex parte uxoris.
seu q ex parte uxoris. seu q ex parte uiri
ad uxore ptinet. manifesta ro e q. si scdm
diuina sententia. ego 7 uxor mea sum una
caro pfecto m 7 illi mea sua q parentela
ppinquitas una efficit. Ho eca 7 ego 7 soror ux
oris mee. in uno 7 pmo gdu erim. filii u ei
scdo gdu erit a me. neptis u tcio. id q: uti q
in cetis agndu est successionib. Uxore uero
cuiusq: gdus sit ppinqu in me oportet at
tende. queadmodu uir qq: gdus aliq femina
ppe ppinqtatis sit. Ad nimiru uxori mee
de ppinqtate uiri sui in cunctis cognatiois
gdib ouenit obseruare. Ut u gluasu senti
ut antax st. Ite iuli pp. Equt uir oiungat
osanguineis ppus 7 osanguinei uxoris. Item
ysidorus. Sane osanguinitas q in ppo uiro o
seruanda e. 7 in uxoris parentela de lege
nuptiaru custodienda e. q ostat eos duos
fuisse in carne una. Ido q: comunis e illis
utq: parentela. Ite iuli pp. Nullu in utq:
sexu pmittim ex ppinqtate sui sanguinis
l uxoris usq: in septimu geratiois gdu ux
orem duce. l incesti macla coplari. Ita sic
n licet cuiq xpiano de sua osanguinitate.

Zacharias.

ysidorus.

Quare vii. gradus co putantur.

Gg. vii.

De dispen satione gg. au glor.

GG

Gr. concilio meldensi

Sepe solent l tuum rectos pure ...

· vi ·

Ex concilio meldensi.

sic n de consanguinitate uxoris coniuge duce ppt
carnis unitate. Item gg. De affinitate consangui
nitatis. p gdus cognationis placuit usq; ad sep
timā generatione observare. Nā et hereditas
rerū p legales instrumtar diffinitioes sanc
cita. usq; ad .vii. gdu heredū ptendit succes
sione. Non n. eis succedent. nisi de ppagine cogna
tionis deberet. His auctoritatib insinuat. et q sit
affinitas et usq; ad quē gdū observanda sit. s.
usq; ad septimū. Varie traditiones de affinitate

Sed alii uident concede in quinta generatione
int affines contrahi coniugiū. et in quarta si con
tractū fuerit. n separari. Aut n. fabian pp.

Fabian pp.

De ppinquis q affinitate p uirū et uxorē ueni
unt defuncta uxore. l uiro. in .v. generatione
iungant. In quarta si inuenti fuerit. n separent.
In tercia aū ppinquitate n licet uxorē alicui acci
pere p obitū ei. Equalr uiri iungant in matri
monio eis q sibi consanguinei st. et uxoris sue
consanguineis p morte uxoris. Ecce h concedit
in .v. l in quarta ppinquitate affinū fi coniugiū.

Iulian papa.

Iulius q pp ait. statutū ē ut relicta patris uxo
ris sue relicta fris uxoris sue relicta filii ux
oris sue. nemo sibi in matrimoniū sumat. Relic
tā uxorē consanguineor uxoris sue usq; in terciā
pgenie nemo in uxorē sumat. In .v. u. et in
quarta si inuenti fuerit n separent. Ecce q
uarie de affinitatis observatione locunt auc
tores. Alii n. usq; ad gdū. vii. eā observari san
xerunt. Alii u in .v. l in quarto. matrimonia con
tracta n diuidi. Sz illi auctoritatis rigore isti
misericordie dispensatione uident ppone. Potest n.
ecclia dispensare in copla affinū usq; ad
terciū gdū. Sic gg dispensauit in .iiii. gdu
consanguinitatis. Iuds q n ē pt mittendū q.

Gg.

uenio epo scripsit. Sedē aplicā consulere
decreuisti. si mulier copula nuptiali ex
traneo uiro iuncta cognationi ei ptine
at. si eo defuncto cognatio maneat. l si sub
alio uiro cognationis uocabula dissoluant.
l si suscepte soboles possit legitime ad prioris
uiri cognationis transire copulā. Si una
caro fuerit qm p aliqs eor ppinquus uni
ptinē. n ptineat alii. h minime posse fi
credendū ē. Porro uno defuncto in supstite
affinitas n delet n alia copula coniugalis
affinitati coplē prioris solūe ualet. Sz et al
terius coniunctionis soboles placet ad affinitatis
prioris uiri consortiū transire. Si qs g sacrilego et teme
rario ausu in defuncto quit ppinquitate ex
tinguere. l sub altō affinitatis uocabula dis
sipare. l susceptas soboles altius copule ppinq
tati prioris credit legitime sociari. h negat di
uinū ualidū ee. Qd dix. erit duo in carne una.
Ecce h phibet. et si mortuo primo uiro uxor ei
alii nupserit. filios de scdo uiro genitos duce
uxores de cognatione prioris uiri. q filii medi
ante matre ad cognatione prioris uiri ptinet
cū q mat eor una caro extiterat. h idē et

Innocenti papa.

innocenti pp ait. Si q mulier ad scdas nup
tias transierit et ex eis sobole genuerit. nul
latenus p ad consortiū cognationis uiri prioris p
tingere. h aū observadū ē usq; ad .vii.
generationis gdū. s; max usq; ad terciū. l quartū
sic sup positū ē. Si coniugium sit iuste cos.
qui nota consanguinitate diiudicant.

Et sciendū ē q ecclia infra pdictos
gdus consanguinitatis coniunctos separet. Si
aū coniuncti ignorant fuerit. in conspectu ecclie et
pmodū pbata consanguinitate eode iudicio sepa
rari. Querit utrū copla illa coniugiū fuerit. Cre
dā uidet n fuisse coniugiū. q n erat legitime p.
s; tn de crimine excusant p ignorantiā. et quasi con
iugiū reputat. q bona fide et p manū ecclie conuene
rt unde et filii eor legitimi habent. Alii u dnt
fuisse coniugiū. licet n eēnt legitime p. q taliū
coniunctioes uocat canones coniugia. u de psonis
agunt. Quor testimonio consanguineor sit diri
menda coniunctio. Vn urban papa. Si duo ui

Urbanus pp quibus testibus sint dirimenda coniugia.

ri l tres consanguinitate uire iurando confirma
uerit. l ipi forte confessi fuerit coniugia dissoluant.
Si u neutrū contigerit. epi eos p fide x obtestent
quaten palam fateant. si se recognoscūt consang
neos. Si se iudicio epor segregauerit. alia

Richardo genuensi epo.

matrimonia contrahere non prohibeantur. Inde. Notificatum est tibi quod cum tres vel duo ex propinquioribus eius qui accusatur hanc propinquitatem iuramento firmauerit vel si tres vel duo ex antiquioribus genuensibus quibus hec propinquitas nota sit quod bone fame et veracis testimonii sint remoto amore timore precio et omni studio malo predicto modo firmauerint sine mora coniugia dissoluantur.

Fabianus pp.

Consanguineos vero extraneum nullus accuset vel consanguinitatem in sinodo computet sed propinqui ad quorum noticiam pertinet. Si autem progenies tota defecerit ab antiquioribus et veracibus quibus propinquitas tota nota sit. episcopo canonice percipiat. et si inuenta fuerit separentur. Ecce quibus accusantibus vel testificantibus diuidenda sit consanguineorum coniunctio que coniugium vocatur. Hic dicendum est quod

Distinctio uerbi. Quid sit fornicatio.

aliud est fornicatio aliud stuprum aliud adulterium aliud incestus aliud raptus. Fornicatio licet sit genus omnis illiciti coitus qui fit extra uxorem tamen specialiter intelligitur in usu uiduarum vel meretricum vel concubinarum. Stuprum proprie est uirginum illicita defloratio. Adulterium est alieni thori uiolatio. Unde adulterium dicitur quasi ad alterius thorum accessio. Incestus

Quid sit stuprum. Quid adulterium. Quid sit incestus. Quid raptus.

est consanguinearum vel affinium abusus. Unde incestuosi dicuntur qui consanguineis vel affinibus abutuntur. Raptus admittitur cum puella uiolenter a domo patris educitur ut corrupta in uxorem habeatur. siue puelle siue parentibus uis illata constiterit. Hic morte mulctatur. si si ad ecclesiam cum rapta confugerit. priuilegio ecclesie mortis impunitatem meretur. Attendendum est et illud alexandri qui ait. Quod frater soror

Alexander pp.

vel uxoris tue cognati dicuntur. equocationis uitio fit. et necessitate uulgaris appellationis potius quam ulla cognationis causa. Uxor enim fratris potius fratrissa quam cognata uocatur. Uarro fratrum leuir dicitur. duorum fratrum uxores ianitrices uocantur quasi unam ianuam introeuntes. Uiri soror glos appellatur. Sororis autem uir non habet speciale nomen non uxoris frater. De parentela

De spirituali cognatione.

huius quaedam famosa questione aliquid licet minus sufficienter diximus. Iam de spirituali cognatione aliquid addamus. que et personas impedit. ut non sint legitime ad ineundas nuptias. Tria quidem sunt. Consanguinitas. affinitas. et spiritualis germanitas. Consanguinitas est inter eos qui iunguntur per lineam generis. Affinitas inter eos quos generis quidem non sit inter se mediante genere sunt sociati. Ubi gratia. Uxor filii fratris mei. quamuis non est de genere meo. per uirum qui est de genere meo mihi affinis facta est. et ego illi. Spiritualis proximitas est inter compatres et commatres. et inter eos quorum unus alterum de sacro fonte leuauit. vel in cathezizatione aut confirmatione tenuit. Est et inter filios eiusdem hominis carnales et spirituales. Qui sunt spirituales filii.

Spirituales filii sunt quos de sacro fonte leuamus vel in cathezizatione seu confirmatione tenemus. Filii et filie spirituales eorum sunt quos sub trine inuocationis uocabulo eos sacro baptismate tinguit. et spirituales filii sacerdotis quorum ei peccata sua confitentur. Unde symachus pp. Omnes quos in penitentia suscipimus ita nostri spirituales sunt filii ut et ipsi quos vel nobis suscipientibus vel sub trine inuocationis uocabulo mergentibus unda baptismi regenerauit. Siluester quoque ammonet ut ad suam penitentialem nullus sacerdos accedat quia scriptum est. Omnes quos in penitentia accipimus ita nostri filii sunt ut in baptismo suscepti quorum omnium flagitiosa est commixtio. Quod autem compater et commater sibi coniungi nequeant. nec pater spiritualis vel mater filie. vel filio spirituali ex concilio maguntiensi docetur. De eo quod interrogasti si aliquis filiolam suam duxerit in uxorem et de eo qui concubuit cum matre spirituali. et de eo qui filium suum baptizauerit. et uxor eius eum de fonte suscepit. hac de causa ut discidium fieret coniugii si postea in tali copula possit permanere. sic respondendum est. Si filiolam suam vel commatrem suam aliquis in coniugio duxerit separandos esse iudicamus. et grauiori penitentia plectendos. Si uero coniuges legitimi unus vel ambo ex industria fecerint ut filium suum de fonte leuarent. si innupta permanere uoluerit bonum est. Sin autem queuis penitentia insidiatori iniungatur et simul maneat. et si preuaricator coniugii super uixerit acerrima penitentia mulctetur. et sine spe coniugii maneat. Ex his apparet quod aliquis

Symmachus pp.

Siluester pp.

Ex concilio maguntiensi.

filiolã suã l' cõmatrẽ suã ñ s'p copulare nup-
tiali. et si p̃sũptũ fuerit separandi sunt. Si aũ
legitime cõiuncti st. ñ ido separandi st. qr
alt' eor insidiose filiũ suũ de fonte leuauit.

Nicholaus pp. Salomoni epo.

Q d' 7 nicolaus cõfirmat dicens. Nosse desideras
utrũ mulier q̃ uiri filiũ ex alia femina
genitũ de sac̃ fonte leuauerit p̃modũ pos-
sit cũ eode uiro copulari. q̃s ido cõiungi po'
se decreuim'. qr scdm canones sac̃s ñ ambor
cõsensu nulli' religionis obtentu debet cõiux
dimittere cõiugẽ. Cũ apls p̃cipiat. Nolite

Ex concilio cabilonensi.

fraudari inuicẽ ni. f. ex cõ. ad. t. et c̃. Itẽ dictũ
ẽ nob q̃sdã feminas desidiose. q̃sdã ŭ fraudulent'
ut a uiris suis separent'. p̃pos filios corã epis
ad cõfirmandũ tenuisse. Un nos dignũ duxi-
mus. ut si q̃ mulier filiũ suũ desidia aut
fraude aliq̃ corã epo tenuit ad cõfirmandũ
p̃pt' fallaciã l' fraudẽ. q̃dĩu uiuat peniten-
ciã agat. a uiro aũ suo ñ separet'. Itẽ iohes

Iohannes pp. anselmo epo le... ecclie.

pp. Ad limina beati pet' ho noĩe stephanus
ueniens nostro p̃sulatui innotuit q filiũ
suũ in ext'mo uite sue positũ. ñ dũ baptis-
mi unda lotũ absentia sac̃dotũ cogente bap-
tizauit. Eũ q p̃pis manib' suscepit. atq pro
h' hui' negotio reuerentia tua p̃fatũ homi-
nẽ a sua cõiuge iudicauit ẽẽ separandũ. q fi-
eri nullaten' debet dicente scriptura. Q's d's
cõiunx ho ñ separet. Et dns ñ dimittere
uxorẽ ñ cã fornicationis iubet. Et nos tan-
ta auctoritate freti dnis dimittẽdũ ẽẽ et
inculpabile iudicandũ. q necessitas intulit.
Na baptizandi op' laicis fidelib' si necesse fu-
erit libe cõcedit'. Un si sup' dict' ho filium
morientẽ aspiciens. ne aĩam ppetuo pire
dimitt'et. unda bapi lauit. ut eũ de po-
testate mortis eriperet. bñ fecisse laudat'.
Ido q suũe uxoris sibi iã oli legitime societate
inpune dũ uixit. iudicam' manẽ cõiunc-
tũ. ñ ob hoc separari debere. His aliisq plu-
rib' auctoritatib' ocdocet' cõiuges ñ ẽẽ separan-
dos. si post legitimã copulã alt' alt'i' filiũ
de fonte leuauerit. l' in cõfirmatiõe tenue-
rit. *Qd cõiuncti obiicit'.*

His aũ uidet' obuiare. q dñs deds pp aut.

Deus dedit pp. gaudiano ... epo.

P'uenit ad nos diacon' scitatis ure eplam
deferens q. q̃dã uiri et mulieres p̃tito sabbo.
pascali p magno popli incẽsu nescientes filios
suos suscepissent de lauac̃. Cupis g scire an p̃p-
t' h' uiri et mulieres debeat ad p̃pũ usũ redire.
l' ñ. Nos ŭ hac re mesti iq̃siuim' p̃or dicta et in-
uenim' i archiuis aplice sedis iã talia cõtigisse
in plib' eccliis quarũ epis ab hac aplica sede uo-
lentibus scire utrũ uiri ac mulieres reduĩt
ad p̃pũ thorũ. beate memorie sci pass. Iuli'. In-
nocenti'. celestin'. cũ epor plimor cõnsu i aplor
p̃ncipis ecclia p̃hibentes talia resc̃psert' et cõfir-
mauert. ŭ nullom se in cõiugio recipent uiri
et mulieres. q̃cq aliq̃ ratione susceperunt natos. s;
se separet. ne suadente diabolo tale uiciũ ino-
lescat. Itẽ. si q̃s filiastrũ suũ. l' filiastrã suã an'

Ex concilio ...

epm tenuerit ad cõfirmatione. separet' ab uxore
sua. et aliã nũq̃ accipiat. H aũ l' ad terrorẽ dicta st.
ñ q ita ẽẽt faciendũ. s; ne ill' fieret summope
cauendũ ẽ. l' de ill' ẽ intelligendũ q p' filios suos
uicissim de fonte leuauert q̃ fieret cõiuges. p'-
missis aũ auctoritatib'. omĩno cõsentiendũ ẽẽ
ut siue p̃pũ seu uiri tm filiũ. mulier de fonte
suscepit. ñ ido a uiro separet'. q et de uiro simili'
oportet intelligi. De copula spiritualium ...

Quod aũ spũale l' adoptiui filii natalib' co-
pulari negat. nicolaus pp testat' ita inquiens.

... filii ...

Ita dilige debet ho eũ q se suscep de sac̃ fonte
sic patrẽ. Int' fres et filios spũales gratuita et scã
cõmunio ẽ q dicenda ñ ẽ cõsanguinitas. s; hnda
spũal' p̃ximitas. Un int' eos arbit' ñ posse fieri
legale cõiugiũ. q ñ int' eos q nãa. et eos q adop-
tione filii st. ueñande leges matmonia cõtrhi
pmittũt. Itẽ si int' eos ñ cõtrhit' matmoniũ q̃s
adoptio cõiung. q̃nto pott' a carnali oportet int'
se cõtubnio cessare q̃s p celeste sac̃mtũ regenera-
tio sci sps iungit. H aũ q̃da uolũt intellige de ill'
tm filiis q' cõpatres facti st. Ne aliis ŭ q an cõpa-
t'nitatẽ l' p' geniti st. cõcedũt q licite iungi
possint. q' uidet' cõsentire. urban' ita dicens.

De filiis ... cõpat'nitatẽ l' p' natis ... iungi.

morientur. nullatenus debet ambigere. unde ysaias ait. Resurgent mortui et resurgent qui erant in sepulchris. et apostolus. Nolumus vos ignorare de dormientibus ut non contristemini sicut et ceteri qui spem non habent scilicet resurrectionis. Hoc enim vobis dicimus in verbo domini. quod nos qui vivimus qui residui sumus non preveniemus eos qui dormierunt. quoniam dominus in iussu et in voce archangeli et in tuba dei descendit de celo et mortui qui in christo sunt resurgent primi. deinde nos qui vivimus qui residui sumus. simul rapiemur cum illis obviam christo in aera et sic semper cum domino erimus. hiis verbis et veritas resurrectionis et causa atque ordo resurgentium preclarissime insinuatur. De voce tube.

Causa vero resurrectionis mortuorum erit vox tube que in adventu iudicis ab omnibus audietur cuius virtute excitabuntur mortui et de monumentis resurgent. unde psalmista. Dabit voci sue vocem virtutis. id est effectum resuscitandi mortuos. et iohannes euangelista ait. Venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem filii dei vivi. et procedent boni in resurrectionem vite. mali vero in resurrectionem iudicii. Si vero queritur cuius vel qualis erit vox illa. apostolus dicit quod erit archangeli. id est ipsius christi qui est princeps archangelorum. vel vox erit alicuius vel plurium angelorum. Eadem que dicitur tuba quia erit manifesta id est novissima quia postea non erit alia. hec tuba ut ait augustinus est clamor de quo dicitur in euangelio. Media nocte clamor factus est ecce sponsus venit exite obviam ei. Tube nomine aliquod evidens et preclarum signum intelligitur. Quod vox archangeli et tuba dei ab apostolo dicitur. et in euangelio vox filii dei et clamor appellatur. quod mortui audient et resurgent. De nocte media.

Media autem nocte dicitur venturus ut ait augustinus non pro hora temporis sed quia veniet cum non speratur. Media ergo nocte. id est cum valde obscurum erit. id est occultum veniet. Item .v. dies domini sicut fur ita in nocte veniet. potest tamen non incongrue intelligi. medie noctis tempore venturus. quia ut ait cassiodorus. hoc tempore primogenita egypti percussa sunt. quando et sponsus venturus est. pluribus autem et locis testantur auctoritates quod adventus christi dicitur dies domini. non pro qualitate temporis sed vero

quia tunc cogitationes et consilia singulorum patebunt. unde in daniele. Vetustus dierum sedit et libri aperti sunt coram eo. libri sunt conscientie singulorum que tunc aperientur aliis et tunc implebitur. Nichil occultum quod non reveletur. adueniente namque summo iudice non solum tenebre aeris illuminabuntur. sed et abscondita cordium manifestabuntur. Virtute ergo divina fiet ut unicuique opera sua vel bona vel mala cuncta in memoriam revocentur et mentis intuitu mira celeritate cernantur ut accuset vel excuset hominem conscientia eaque teste salvetur vel dampnetur. De memoria electorum si tunc preterita mala.

Hic queritur utrum electis tunc assit memoria preteritorum malorum. sicut bonorum. quedam auctoritates videntur tunc bonos non habituros tunc memoriam preteritorum malorum. id est peccatorum vel tormentorum. ait enim ysaias. Ego creo celos novos et terram novam. non erunt in memoria priora et non ascendent super cor. sed gaudebitis in eternum. Item. Oblivioni tradite sunt angustie priores et abscondite ab oculis nostris. quod de futuro exponens ieronimus ait. oblivioni tradentur priora mala que forsitan in futuro post tanne consolationis memoria omnino delebitur succedentibus bonis eternis. ne sit pars malorum priorum angustie memorari. sed hec et his similia possunt accipi sic ut non excludant memoriam preteritorum malorum. sed ex ea molestiam et lesionem animo venire. Nam enim memoria eorum sensus contristabit. vel eorum beatitudinem obfuscabit. sed gratias deo reddet. unde super psalmum .lxxxviii. ait gregorius. Misericordias domini in eternum cantabo. quomodo misericordie non meminit. Quomodo plena beatitudo si memoria reatus mentem tangit. Sed sepe leti transacta meminimus. et sani dolorum meminimus sine dolore. et tum amplius leti et grati sumus. Ex his apparet quod si priorum malorum memoriam habebunt sancti in futuro non erit eis tamen ad penam vel glorie derogationem. sed ad gratiarum actionem. Si vero queritur utrum peccata que fecerunt electi tunc prodeant in noticiam omnium sicut mala dampnandorum omnibus erunt nota. non legitur expressum in scriptura. unde non irrationabiliter putari potest peccata per penitentiam tecta et deleta illuc et tegi aliis alia vero cunctis propalari.

De his qui vivi reperientur.

Queri et solet utrum illi qui vivos inve...

Augustinus in libro de civitate dei. [marginal note, partly faded]

Cassiodorus super ... [marginal note, partly faded]

De libro ... aperti erunt. [marginal note, partly faded]

Ieronimus. [marginal note]

Gregorius. [marginal note]

Augustinus de civitate dei. [marginal note, partly faded]

morte, etsi numquam omnino moriantur, sed in ipso temporis puncto quo rapientur obviam Christo ad immortalitatem mira celeritate sit transitus. Non enim est dicendum fieri non posse ut per aera in sublime portentur in illo spacio, et moriantur et reviviscant. Ad hunc autem sensum, quo existimemus illos in parvo spacio et passuros mortem et accepturos immortalitatem, Apostoli nos urgere videntur verba, ubi dicit: In Christo omnes vivificabuntur. Et alibi: Quod seminas non vivificatur nisi prius moriatur. Cur autem nobis incredibile videatur illam multitudinem corporum in aere quodammodo seminari atque ibi protinus immortaliter incorruptibiliter reviviscere, cum credamus in ictu oculi futuram resurrectionem, et in membra sine fine victura tanta velocitate rediturum antiquissimorum cadaverum pulverem? Sed vellem de his potius audire doctiores. Si ergo sanctos qui rapientur Christo veniente viventes, eique obviam rapientur, crediderimus in eodem raptu de mortalibus corporibus exituros et ad eadem mox immortalia redituros, nullas in verbis Apostoli patiemur angustias, generaliter accipientes illud quod dictum est: Omnes quidem resurgemus, scilicet boni et mali, sed non omnes immutabimur, id est sollempnitate resurrectionis.

De his et Ambrosius ait: In ipso raptu mors quidem viventium rapientium mors erit et resurrectio, ut anima per soporem egressa de corpore eidem in momento reddatur. Hoc et Ieronimus testari videtur dicens: Qui in fine seculi adveniente Christo non esse mortuos sed vivos reperiendos immortalitate repente mutandos. Hoc autem quod verum sit, non est humani iudicii diffinire. Quomodo intelligatur Christus iudicare vivos et mortuos.

His adiciendum est quod vivos et mortuos duplici intelligi potest quos Christus est iudicaturus vivos et mortuos. Aut enim vivi accipiuntur qui in adventu eius vivi reperientur, licet in raptu moriantur, et mortui qui ante discesserant; vel vivi et mortui accipiuntur iusti et iniusti. Quod omnes incorrupti.

Cumque ex predictis sane credi valeat omnes resurrecturos, credendum est etiam quod omnes resurgent incorrupti, non utique impassibiles, quia mali mortem patientur eternam; sed sine diminutione membrorum. Omnia humani corporis habituri membra, non tamen gloria ac specie impassibilitatis induentur. De etate et statura resurgentium.

Solent autem non nulli percunctari et querere an in eadem etate et statura corporis omnes resurrecturi sint. Quidam putaverunt omnes resurrecturos secundum mensuram etatis et stature Christi. Ideo quia Apostolus ait: Donec occurramus omnes in virum perfectum, in mensuram etatis plenitudinis Christi. Sed his verbis non eadem resurgentibus assignatur statura sed etas. Omnes enim in eadem etate resurgent in qua Christus mortuus est et resurrexit, cuiuscumque etatis mortui fuerint. Virum autem posuit non ut distingueret sexum, sed ut significaret perfectionem virtutum quam Christus habebat; sed non omnes eandem staturam corporis obtinebunt. Unde Augustinus: Non ait in mensuram corporis vel stature, sed etatis, quia unusquisque suam recipiet mensuram corporis quam habuit in iuventute, etsi senex obiit, vel fuerat habiturus si ante est defunctus. Etas vero erit illa ad quam pervenit Christus, scilicet iuvenilis, videlicet circa xxx annos. xxx enim et duorum annorum et trium erat etas Christi in qua mortuus est et resurrexit. Non est autem fas dicere quod in resurrectione accidat corporis magnitudo que non habuerit hic, vel non erat habiturus diu vivendo. Nec maiora corpora redigenda sunt ad modum dominici corporis. Peribit enim minimum de illis corporibus, cum non periturus sit capillus, ut ait Dominus: Capillus de capite vestro non peribit. Quod resurget quidquid fuit de substantia veritatis corporis.

Non enim perit Deo terrena materies de qua mortalium creatur caro, sed in quemlibet pulverem cineremve solvatur, in quoslibet halitus aurasque diffugiat, in quamcumque aliorum corporum substantiam vel in ipsa elementa vertatur, in quorumcumque animalium et hominum cibum carnemque mutetur, illi anime puncto temporis redit que illam primum ut homo fieret, cresceret, viveret, animavit. Ipsa ergo terrena materies que discedente anima fit cadaver, non ita resurrectione reparabitur ut ea que dilabuntur et in alias atque alias rerum species vertuntur, quamvis ad corpus redeunt unde dilapsa sunt, ad easdem quoque corporis partes ubi fuerunt necesse sit redire

Ieronimus credidit ...

Augustinus in libro de civitate dei.

... per capillos ... Augustinus in enchiridion.

alioq̄n si capill' redit qᵘē tā c̄bra tonsura
det̄xit. si unguib' q̄ tociens dep̄ssit ex̄sectio
inmoderata ⁊ indecens cogitantib' resurrec
tione carnis. ⁊ ideo n̄ credentib' occurrit īfor
mitas. S; quemadmodū si statua cuiuslib; solu
bilis metalli igne liq̄sceret. l' cont̄reret̄ in pul
uerē. l' ꝯfunderet̄ in massā. ⁊ eā uellet arti
fex rursū ex illi' materia ⁊ q̄ntitate repa
rare. nil int̄esset ad ei' integritatē q̄ par
ticlā, materie cui mēbro statue redderet̄.
dū tn̄ totū ex q̄ ꝯstituta fuerat restitu
ta resumeret. ita deus mirabilit̄ ac ineffabilit̄
artifex de toto q̄ caro nr̄a ꝯstitat eā mi
rabili celeritate restituet. n̄ aliq̄d attinebit
ad ei' reintegrationē. utrū capilli ad capil
los redeant ⁊ unges ad unges. an q̄cq̄d eor̄ pe
rat mutet̄ in carnē ⁊ in partes alias cor
poris reuocet̄ curante artificis p̄uidentia
ne q̄d indeces fiat. in decore q̄ppe aliq̄d ibi
n̄ erit. s; q̄cq̄d futurū ē id decebit. q̄a futurū
n̄ ē si n̄ decebit. [illegible]

Hoc aūt in corporib' scor̄ intelligendū ē
de q̄b' ꝯsequit̄ adiungit aug' ī eodem
opere. Resurgent ḡ scor̄ corpora sn̄ ullo ui
cio. sn̄ ulla deformitate. sic̄ sn̄ ulla corrup
tionis difficultate. in q̄b' tanta facilitas q̄n
ta felicitas erit. p̄pt̄ q̄ ⁊ sp̄ualia dicta sūt.
cū p̄cul dubio corpora sīt futura n̄ sp̄s. Ex
his apparet q; una erit etas omiū resurge
tiū. s. iuuenilis. statura u' diu'sa. s. quā q̄sq;
habuerit ī iuuenili etate. l' erat habiturus.
si an̄ ē defunct'. n̄ de substantia de q̄ hoīs ca
ro creatur aliq̄d p̄ibit. s; omiū particlarū
ante disp̄sar̄ collectioē reintegrabit̄ natural'
subā corporis. Scor̄ q; corpora sn̄ omi uicio
fulgida sicut sol resurgent. p̄cisis cunctis
defo̊rmitatib' q̄s h̄ habuerit. [illegible]

De reprobis aūt q̄ri solet an cū deformi
tatib' h' habitis resurgant. Hac aūt aug'
n̄ asserit. s; dubiū relinq̄t ita inq̄ens. Ui
deq; ab illa p̄dicionis massa q̄ p̄ adā facta ē n̄
liberant̄. p̄ xp̄m resurget q̄de ⁊ ip̄i. unusq̄sq;
cū sua carne. s; ut cū diabolo ei' q; angelis
puniantur. Utrū u' ip̄i cū uiciis ⁊ deformita
tib' suar̄ corpor̄ resurgant. ⁊ q̄cq; ī eis gesta
r̄t inq̄rendo laborare q̄d op' ē. Non n̄ fatiga
re nos debet eor̄ incerta habitudo l' pulchri
tudo quor̄ erit c̄rta ⁊ sempit̄na dāpnatio.
Ecce n̄ diffinit an r̄c habeant deformitates
q̄s h' habuerit reprobor̄ corpora. Quod n̄ ꝯsumentur corpora
que ī̄ ardebunt. [red; partly illegible]

Si u' q̄rit̄ de corporibus
malor̄ q̄m̄ in igne ardeant. ⁊ n̄ ꝯsumant̄
aug' uariis exemplis asserit. ⁊ sempit̄nis ig
nib' ea ardere n̄ ꝯsumi illa ꝯbustione. sicut
anim' cui' p̄sentia uiuit corp' ⁊ dolere pati
p̄. ⁊ mori n̄ p̄. h' enī erit t̄c ⁊ in corporibus.
dāpnator̄ q; nc̄ ē sciunt in animis omiū.

Si demones corporali igne cruciant̄. [red, faded]

Queri ē solet an demones corporali
igne ardeant. ad q; aug' respondens ait.
Cur non dicam' q̄uis miris ueris modis tn̄
⁊ sp̄s in corporeos posse pena corporal' ignis
affligi si sp̄s hominū ip̄i ē incorporei ⁊ nc̄
potuerūt includi corporalib' mēbris ⁊ t̄c poter
runt corpor̄ suor̄ uinculis insolubilit̄ alligari.
Gehenna illa q̄ stagnū ignis ⁊ sulphuris dicta
ē corporeus ignis erit ⁊ cruciabit dāpnator̄
corpora hominū. t demonū. s; solida hominū
aerea demonū. Cū n̄. n̄. utriq; ignis erit ut
uitas ait. De q̄ igne si q̄rit̄ q̄l' t ubi sit. Aug'
sic respondet. Ignis etn̄' cuius modi sit. t in q̄ mūdi
l' rerū parte futurus sit. hominē scire arbitror
neminē. n̄ forte cui sp̄s diuin' ostendit.

Si aīe sn̄ corporib' sentiunt igne corporale. [red, faded]

Cū aūt ꝯstat aīas igne materiali in corpo
rib' cruciandas q̄ri solet an in eum
an̄ resūptionē corpor̄ aīe defunctor̄ reprobor̄
materiali igne c̄rmentur. De h' iulian' toletane
ecclie epc̄ ḡḡ dicta secut' ita scripsit. Si uiuen
tis hoīs in corporeus sp̄s tenet̄ in corpore. c̄r n̄
p' mortē ē corporeo igne teneat̄. Teni aūt dixis
p̄ ignē sp̄m ut t̄ctamto ignis sit uidendo ⁊ sen
tiendo. q; aūt n̄ solū uidendo. s; ⁊ experiendo aīa
ignis tormētū patiat̄ ex euuāglio colligit̄. ubi

[Marginal notes, left: "Contra similitudo p̄ exēplū statue" ; "Aug' ī eodem" ; "Aug' ī enchi'". Marginal notes, right: "Aug' de gene[si] [illegible]" ; "Aug' [illegible] [illegible] igni"]

initus uocis diues mortuus dr̄ in inferno se-
pultus cui' aīa q' in igne teneat' insinuat
cū abrahā deprecat' dicens. Mitte lazarū ut
intinguat. ex. di. s. i. a. u. e. l. mea. q. c.
. i. h. f. Dū g° peccatrīce diuite dāpnatū in
ignib' infernas pibet. Quis sapiens regnū aīas
ignib' terrā neget. Perspicue cū humanā
animā corporis similitudinē hr̄e doceat
aug'. ita inquiens. Pfecto aīam hr̄e posse simi
litudinē corporis et corporaliū omnino mēbror
quisquis renuit p° negare aīam ēē q' in somnis
uidet. s. ambulare se l' sedere l' huc atq; illuc
gressu l' et uolatu ferri h' sn̄ q°dā similitu
dine corporis n' fit. Deinde si hanc similitu
dinē ad inferos egit n' corporalē s; corpori
similē. ita et in locis uidet' ēē n' corporalib'
s; corporaliū similib' siue in requie siue in do
lorib'. In cassiani et uoluminib' legit' q' n' se
ociose n' nil n' sentit cū diues ille in infer
no se flāma cruciari clamat. Qn̄ pbatur
aīas defunctor n' solū suis sensib' n' priuari.
s; n' istis affectib' s. spe tristicia gaudio ac
metu carere. et ex his q' sibi in illo generali exami
ne reseruant' q°dā ēē iam incipe pgustare.

Illud et inuestigari oportet si abortiui fetus et monstra
resurgent. et q'stia de q' aug'. ita ait. Decerne
de abortiuis fetib' q'stio ē q' iā nati sīt in ute
ris matrū. s; n' ita ut iā possint renasci.
Si n' resurrecturos dixerim de his q' iā forma
ti sīt tolerari p'. ut eq; q. d'r. Informes u' q's
n' pclui' puto arbitret' sic semina q' n'
concepta fuerit. Scrupulose int' doctos q'
ri ac disputari p'. qn̄ incipit ho in utero ui
uere. an sit q°dā uita occulta q' n'dū moti
b' uiuentis appareat. Negari n' uixisse
puerpia q' ideo mēbratī execant' ut eiciant'
ex utis pregnantiū ne matres et si ibi mortua re
linquant' occidant. impudētis nimia uidet'.
Ex quo aūt incip ho uiuere. ex illo utiq; iam
mori p'. Mortuus u' ubicūq; illi mors potuit
euenire. quō ad resurrectionē n' ptine
at reperire nequeo.

De monstris.

Hec n' et monstra q' nascunt' et uiuunt
quālibet cito moriant'. aut resurrec
tura negabunt'. aut resurrecta cnenda sīt.
s; poci' correcta emendataq; natura. Absit n'.
ut illū bimembre q' nup natū moriente
fr̄es fidelissimi q' eū uiderūt retulerūt. et scs
ieronim' scriptū reliquit. n' unū hominē du
plicē ac n' poci' duos q' futū erat si gemi
ni nascerent'. resurrecturos estimem'. Ita et c'.
q' nimia deformitate monstra dicunt' ad humane
nature figurā resurrectione reuocabunt'.

De diuersis aīar receptaculis p' mortē.

Preterea sciendū ē q' omnis aīe ut ait aug'
cū de h' seclo exierit diuersas habet recepta
tiones. Bone habent gaudiū. male tor
menta. S; cū facta fuerit resurrectio et bo
nor gaudiū amplius erit. et maloy tormenta
grauiora. quando cū corpore torquebunt'. Ex his
ostendit' q' maius erit gaudiū scōr in resur
rectione post q' ante fuerit. et q' diuersa recep
tacula habebunt aīe scōr. de q'b' idē aug' ait.
Temp' q' int' hoīs mortē et ultimam resurrectionē
ē positū aīas abditis receptaculis ptinet.
sicut unaqueq; digna ē. l' requie l' erūpna p eo
q' sortita ē in carne dū uiueret.

De suffragiis defunctor.

Neq; negandū ē ut ait aug' defuncto
rū aīas pietate suor uiuentiū
releuari cū p illis sacrificiū mediatoris offer
t' l' elemosine fiunt in eccl'ia. S; h' eis psunt
q' cū uiuerent h' sibi ut postea possint pdesse
meruerūt. Est n' q°dā uiuendi modus n'
tā bon' ut n' requirat ista p' mortē. Est u' talis
in bono ut n' requirat illa. Et ē rursus talis in
malo ut n' his ualeat cū h' uita transierit
adiuuari. Ergo hic omne meritū comparat' q' possit
post hanc uitā q's piā grauari l' releuari. Ne
mo aūt speret q' h' neglexerit cū obierit apud dm̄
pmereri. Non g° ista q' p defunctis comm
dandis frequentat eccl'ia. illi aplice sunt
aduersa sententie q' dictū ē. Omnes astabim' an
tribunal xp̄i ut referat unusq'sq; p ea q' gessit

De bimembre

Ab sc̄o iohn̄

Ab sc̄o ench'

per corpus sive bonum sive malum. quod ipsi meruerunt sibi quisque cum in cor
pore viveret ut prodesse possent ei ista prodessent.
Non enim omnibus prosunt. et quare non nisi propter differentiam vitae
quam quisque gessit in corpore. Cum ergo sacrificia sive al
taris sive quarumcumque elemosinarum pro baptizatis
omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones sunt.
pro non valde malis propitiationes sunt. pro valde malis
etsi nulla sunt adiumenta mortuorum, tamen qualescumque con
solationes sunt vivorum. Quibus autem prosunt, aut ad hoc prosunt ut sit
plena remissio, aut certe ut tollerabilior sit damp
natio. Orationibus quoque sanctae ecclesiae et sacrificio saluta
ri et elemosinis quae pro eorum spiritibus offeruntur, non
est dubium mortuos adiuvari, ut cum eis misericordius
agatur a domino quam eorum peccata meruerunt. Hoc enim a pa
tribus traditum tota observat ecclesia, ut pro eis qui in
communione corporis et sanguinis defuncti sunt
cum ad ipsum sacrificium loco suo commemorantur oretur
ac pro illis quoque id offerri commemoretur. Non est ambigen
dum ista prodesse defunctis, sed talibus qui ita vixe
runt ante mortem ut possint eis ista utilia esse
post mortem. Nam qui sine fide operante per dilectionem
ex quo de corpore exierint, frustra illis
a suis huiusmodi pietatis officia impenduntur, cuius
dum hic essent pignore caruerunt, non suscipientes
sibi thesaurizantes. Sed ita non ergo mortuis nova
merita comparantur cum pro eis aliquid boni operantur,
sed eorum praecedentibus consequentia illa redduntur.
Nam illa quisque finiens vitam, nisi quod in ea meruerat,
non potest habere post eam. Ecce quibus et qualiter prosit illa
quae pro defunctis frequentat ecclesia. mediocriter malis
suffragantur ad poenae mitigationem. Mediocri
ter bonis ad plenam absolutionem. qui non habent
tantae perfectionis merita ut non indigeant iuva
ri per pauperes quorum est regnum caelorum, quos sibi
fecerint amicos de mammona iniquitatis. quorum
tanta est perfectio ut his adiutoriis non indige
ant, quales sunt apostoli et martires, ut ait Aug.
Iniuria est pro martyre in ecclesia orare, cuius
debemus orationibus commendari. pro aliis autem de
functis oratur. [illegible]

De pompis vero exequiarum idem Aug. dicit.
Pompa funeris agmina exequiarum sump

tuosa diligentia sepulturae [illegible]
[illegible] non adiutoria mortuorum. Sed aliquid prodest
impio sepultura pretiosa. oberit pio vilis vel nulla.
Praeclaras exequias in conspectu hominum purpurato
illi diviti exhibuit turba famulorum, sed multo cla
riores in conspectu domini illi ulceroso pauperi mi
nisterium exhibuit turba angelorum, qui eum extulerunt
non in marmoreum tumulum sed in Abrahae gremium.
Sit cura tamen sepeliendi mortuos et sepulchra
construendi, quia et in sepulchris sanctis inter bona o
pera deputata sunt. non solum in corporibus patriar
charum aliorumque sanctorum, sed et in ipsius domini corpore qui
ista fecerunt laudati sunt. Impleant ergo haec
homines erga suos officia postremi muneris et
humani lenimenta moeroris. Verum illa quae adiu
vant spiritus defunctorum, scilicet oblationes, orationes, multo
observantius peragant. [illegible]
[illegible]

Solet quaeri de duobus, uno divite, alio
paupere pari, scilicet mediocriter bonis, qui pro debi
tis suffragiis indigeant et meruerint pariter
post mortem adiuvari. pro altero vero, id est divite, speciales
et communes fiunt orationes multaeque elemosi
narum largitates. pro paupere vero non fiunt nisi
communes orationes. Quaeritur ergo an pauper tantum iuvetur
paucioribus subsidiis quantum dives amplioribus. si non pariter
iuvatur, non ei redditur secundum merita. Meruerunt enim pariter
iuvari, quia pariter boni extiterunt. Si vero tantum pauper
suffragiis consequitur quantum dives, quid contulerunt diviti
illa specialiter pro eo facta. Sane dici potest non eum magis
valuisse generalia et specialia quam pauperi sola ge
neralia suffragia, et tamen profuerunt diviti specialia,
non quidem ad aliud vel maius aliquid, sed ad id ad quod generalia,
non ex pluribus et diversis causis unum percepit emolumentum.
Potest tamen dici illa plura subsidia contulisse
diviti celeriorem absolutionem, non pleniorem.
[illegible] suffragia [illegible] mediocriter bonis qui in fine [illegible]

Sed item quaeritur de aliquo mediocriter bono qui
talibus indigens suffragiis in ipso consumma
tionis seculi articulo cum vivis migrabit. si salvus
fuerit, pro eo non offeretur ulterius sacrificium vel oratio
vel elemosina, nec habebat tantae fidei perfectionis

mura que his suffragiis n egeret. Quod g fi uabit? Essimo eu qsi p igne trnseuntes saluari mitis intercessionib celestis eccle q p fidelib semp intercedit uoto 7 mito donec impleat xpe.

Ps. si. glorificent audiuit preces supplicantium. quod h ... orabit p nob ad dnm.

Sed quis forte nudo preces supplicantiu audiunt. 7 uota postulantiu in eor noticia p ueniunt. Non e incredibile mas scor q in abscondi to faciei dni ueri luminis illustratoe letant. In ipa contemplatoe ea q foris agunt intellige qn tu illis ad gaudiu tantu nob ad auxiliu ptinet. Sic eni anglis ita 7 scis q do assistunt peticioes nre innotescunt in ubo di q contemplant. Vn 7 dnr angli orones 7 uota nra offerre do n q eu doceant. s. q ei uoluntate sup eis consulunt. Vn Aug. Anglis q st ap dni innotescunt ap dm peti cioes nre. n quam eas offerant do 7 de his consu lant 7 qd do iubente implendu ee cognouerint h nob t euidnt t latnt reportet. Vn 7 anglis hominib ait. Cu oraretis orationes uras obtu li do. Ad omia qd scienda do suffic sua pfectio. sit tu auctos. v anglos n q eu nesciat annuncia cnt. n. sit ulla q nesciat. s; bonu eor e de o pib ei consulere ueritate. 7 h e q. ei dnr n nul la nunciare. n u ipe ab eis discat. s. u ab eo ipi p ubu ei sn corporali sono insonat 7 q. uolu erit ab eo missi. ad qs uoluerit totu ab illo p illd ubu ei audientes. i. in ei ueritate iuenien tes qd sibi faciendu qd qb 7 qndo nunciandu sit. Ita 7 nos orantes eu n eu docem. q nouit ait ubu ei pat ait qd nob necessariu sit pusq petamus ab eo. n ista ex tepore cognou. s; futa omia tepoalia atq; in eis 7 qd 7 qn fueram ab illo pe tituri. 7 qs 7 de qb reb t exaudituri t n exau dituri eet. sine inicio an pscuit. Qd g dr anglis orationes nras offerre do. qsi di tc nouit qd ue lim 7 q indigeam? q omia anq fiant sic 7 pq facta st nouit. s. q necesse hit ronal creata tepoales cas ab etna ueritate referre siue petn do qd erga se fiat. siue consulendo qd faciat. Id dictu e de anglis attribuit scor aiab.

Si tn angli a do 7 p ubu ei discent peti ones nras 7 qd de eis implendu sit t n. Cur n g dicant 7 aias scor facie di contemplanciu. i. ei ueritate intellige posse hoiu 7 q implende sit t n. Qn e q dr ds exaudire preces hoiu. n solu qn effectui mancipat. s; qn cernit ... eut curie anglor 7 scar aiaru. qd in futu ru sit t n. 7 qs cognoscunt in di uoluntate ee uoluit 7 ipi. ideo 7 supne uoluntati addicti st. u nil pter ei uoluntate qnt uelle. Int cedunt g ad dm p nob sci 7 mito du mita cor suffragant nob. 7 affectu du uotamu cupiunt iplere. q tn n faciunt n i uolunta te di iplenda didiscerint. Orant g u itcedat p nob. i. ut mita cor nob suffragent. 7 u ipi uelit bonu nrm qp eis uolentib uult ds 7 ita fiet. Ex pmissis constat q cu qbda mi sericordi agit ds q eor aliq pecca meruerit. s. cu mediocr mal q suffragiis eccle iuuant.

Si ualde mal penit mitigatio pene.

Sed querit li de ualde mal utru 7 ipi i aliq penaru mitigatioe di misedia sentiant u min q meruerit puniant. Sed estimant eos nulla releuatione pene habi tos. q confirmat iacobi auctoritate dicentis. Iudiciu sn misedia fiet illi q n fecit mise ricordia. Aug ait. Misedia n iudiciu ifu turo. Ide distingues qm omis uie dni mia sit 7 ueritas ait. Erga scos omis uie dni mia di omis ueritas. q 7 in iudicando subuenit 7 ita n de e mia 7 in miserando ueritas. q pmisit ne desit ueritas. Erga omis au qs liberat t dapnat omis uie st mia 7 ueritas. qa u n miseret uindicte ueritas dat. dices u n mi seret dat intelligi aliqd ado fieri. u ipe n miseret. S; his occurit q. ait cassiodorus sup psalmu. l. loqns de misedia 7 pietate di. Hec iqd due res iudicio di semp adiuncte st. Ergo 7 i punitioe malor n e iusticia sn misedia. Ide de misedia 7 iudicio ait. he duo mutua societate sibi iungunt. In his breuit omia opa di includit. Aug. q.

respondens illis qui reproborum supplicia fine habitura contendunt. Ita illorum repellit opinionem asserens reprobos perpetuo puniendos. Non eorum supplicia aliquatenus mitigari non neget. Fortasse inquid non nulli eternam dampnandorum penam et cruciatus sine intermissione perpetuos humano miserantur affectu atque ita futurum esse non credunt. Non quidem scripturis adversando divinis sed pro suo motu dura queque molliendo et in leniorem flectendo sententiam quam putant esse terribilius esse dicta quam verius. Numquid inquiunt obliviscetur misereri deus aut continebit in ira sua misericordias suas. Hoc quidem in ipso legitur. Sed de his intelligitur qui sunt vasa misericordie quia et ipsi non pro meritis suis sed deo miserante de miseria liberantur. Aut si hoc ad omnes existimant pertinere non ideo necesse est ut dampnationem opinentur finiri posse eorum. De quibus dictum est: Ibunt hii in supplicium eternum, ne hoc modo putetur habitura finem felicitas eorum de quibus ex contrario dictum est: Iusti autem in vitam eternam. Sed penas dampnatorum certis temporum intervallis existimant si hoc placet eis aliquatenus mitigari. Sic enim quippe intelligi potest manere ira dei in illis, id est ipsa dampnatio. Hec enim vocatur ira dei, non divini animi perturbatio, ut in ira sua, id est manente ira sua, non contineat miserationes suas, non eterno supplicio finem dando sed levamen adhibendo vel interponendo cruciatibus, quia nec psalmus ait ad finiendam iram suam vel post iram suam, sed in ira sua. Que si sola esset, alienari a regno dei, carere magna multitudine dulcedinis dei, tam grandis tamen est pena ut ei possit nulla tormenta que novimus comparari. Si illa sit eterna, ista autem sint quamlibet multis seculis longa. Manebit quoque sine fine mors perpetua dampnatorum, et omnibus erit ipsa communis. Sic manebit communiter omnium vita eterna sanctorum. Ecce ita asserit hic penas reproborum non esse finiendas, quod non improbat si dicatur eorum supplicio aliquod levamen adhiberi, unde non incongrue dici potest quod deus et si iuste id possit non omnino tamen punire malos in futuro quantum meruerunt, sed aliquid eis quantumcumque mali sit de pena relaxare. [rubric:] Sententiam presentis auctoritatis...

Quod autem dictum est iudicium sine misericordia illi fieri qui non fecit misericordiam, ita intelligitur quod iudicium dampnationis fiat illi qui non fecit misericordiam, pro eo quod fiat sine misericordia. Vel fiet ei iudicium sine misericordia liberante et salvante, quamvis tamen in aliqua pene alleviatione misericordiam sentiet. Ita enim dicitur misericordia et iudicium in futuro. Non negatur quin in futuro sit misericordie effectus, et in electis quos per misericordiam ab omni miseria liberabit, et in reprobis quos minus quam meruerunt cruciabunt. Sed hoc non sine causa dicitur fieri misericordia et iudicium in futuro, quia et hic multis modis miseretur deus, non quibus misereri deus vocatur, id est nunc peccatores iustificat, quod tunc non faciet, et tunc reddens singulis secundum merita manifeste iudicabit, quod nunc occulte iudicat. Cuius occultum iudicium, ut ait Augustinus, intelligitur pena qua quisque vel exercetur ad purgationem vel monetur ad conversionem vel si contempnit excecatur ad dampnationem. Occultum quoque iudicium dei dicitur pena qua iudicat dampnando purgando convertendo excecando. Iudicia quoque dei alia quandoque appellantur dispositiones eius de omnibus rebus. Unde quedam incomprehensibilia sunt iudicia eius, et iudicia eius abyssus multa. Iudicium autem quod in futuro iudicabit intelligitur sententia que ventilabitur area, id est dividentur localiter mali a bonis ministerio angelorum, et illi in vitam ducentur, illi in supplicium mittentur, qui nunc simul mixti sunt. [rubric:] De iusticia et misericordia dei.

Sed quoniam iusticiam dei et pietatem, id est misericordiam, super Cassiodorus duas res esse dixit, que semper adiuncte sunt iudicio dei, iusticia, id est dei, et misericordia non due res sed una res, id est divina essentia est, sicut superius pluribus auctoritatibus ostensum est. Ita non est deo aliud esse misericordem quam misericordiam, non iustum quam iusticiam, sed idem penitus. Non aliud est esse misericordem quam iustum vel misericordiam quam iusticiam, sed idem omnino, quamvis non idem denominative sed essentialiter hic de deo dicitur. Cur quoque dicit scriptura de operibus dei quedam esse misericordie quedam iusticie? Si enim iusticia dei misericordia est, quomodo sunt opera misericordie esse dicuntur iusticie et econverso? His respondi potest sic illis locutionibus quibus horum operum fiunt distinctiones, ut alia misericordie alia iusticie alia bonitati attribuantur, non diversitas subiacentis, id est rei, his vocabulis significate exprimitur, sed varietas sensuum et effectuum

[rubric, partly illegible]an causis monstrabit· cu· n· dr ds iust· l iusticie cencia diuina pdicat· ~etc q ipe sit distributor ~iudex iustus intelligi dat· ita cu dr misericors cencia diuina pdicat· ~insup q ipe miseror sit liberator intelligi dat· Simulr bon cu dr cencia diuina pb· ~u cu dr ds insup auctor omniu bonor ostndr· ita u cu dr ds cencia diuina pt ~ipe tumdus ostndit· In g qda opa mie· qda iusticie dnt· n q cencia diuina l· ulla opet· q n ~h ~illa sint opa diuine cencie q dr mia ~iusticia· Sz q· qda st qb ostndr iudex ~equus distributor qda qb ostndr miserator· Misericors· n· dr i nata· miseratoe i exhibitioe· ~in qbda opib dr effect ee mie· i qbda effect iusticie· n q· aliud efficiat iusticia· aliud mia di· si ad cencia referas· s q ex qbda effectib intelligit iudex· ex qbda miserator· l u qbdam placet iustus ~misericors· Sz sedm h occit qstio q h ex aliis ostndr iustus· ex aliis misericors· cu sit ide ei ee iustu ~ee misericorde· Si· n· sedm eande rone dr iustus ~misericors· ex eo ope q intelligr iustus intelligit misericors· ~econuso· Sz dixi sup q e dr ds iust ~misericors ita eade diuina cencia intelligr ~signat· ~si ea ide pdicat· n ~qda diuisa intelligant· Intelligim· n· cu p h miseratore ~iustu iudice· qd euidnt om genus ostndit dicens· Omia q di st· ~e· Ipe sapientia ei· ipe fortitudo· iusticia· scitas· ipe prudntia· Sz z una sit in subiacenti p uarietate sensuu diuisis nucupat uocabulis· aliud n· signat sapientia· aliud iusticia· In enu sapientia dr· disciplinis te diuinaru humanar q reru istruere intelligr· In iusticia distributor l iudex mitar insinuat· Ita ~pbcia cu dr doctor ~demonstrator bonaru malaru q reru l neutru intelligr· Auctoritatib [rubric] ppr· qda iusticie· [illegible] ·qda bonitati tribu-

Quod au qda opa mie qda iusticie qda bonitati attribuant i scptis facile e repire· ~de mia qd ~iusticia manifestu e· De bonitate u ~mia ample tatr· Sz aug docet illa opa ppe ad misedia ptine qb aliq a miseriali bant· Ad bonitate u n sola illa s factura ~gubnacione naturalia ita dicos· ad misedia ptinet q a peccatis mudat· ~de miseria libat· ad bonitate u q celu ~ttra ~omia ual de bona ee uit· u ceni· Unde celu n indigit mia u nulla e miseria· i tra a habundat hois miseria· ~sic habudat di misedia cordi· Miseria g hois [struck out]· ~misedia di plena e tra· n celu q n indiget mia· indigit tn regitie dno· Omia· n· indiget dno ~misera ~felicia q sn illo miser n subleuat felix n regit· Ite alibi· Misedia e erga miseros· bonitas erga qslibet· Intdu tn ~misedia large accipit ut bonitas·

[margin, rubric:] Ad ·s· psalmu· c·xxxiii·

[rubric:] Qo uniusse uie dni [illegible] ~ueritas.

Post h considari opetet ex q sesu uniuse uie dni dicant mia ~ueritas· h multiplice recipit exposicione· Uniuse· n· uie dni qb ad nos uenit· u ait aug· sup psalmu· intelligunt duo aduent pm· i q manifesta ~multiplice misedam nob exibuit· ~sedi i q redrendo mita iusticia adhibebit· Uniuse· n· uie dni· l· qb ad dnm ascendim st· iusticia q a malo declinam ~mia q bonu facim· In his· n· duob omne bonu mitu includr· Sz cu supi cassiin dixit i his duob omia opa di includi· mito queri p· an i omi ope dni h duo mutuo sibi iungant· Qbda placuit n i omi ope dni h duo qcrre· s effectu dico· na s cencia n diuidr mia a iusticia· s unu e· Veru s effectu n i omi ope dni ee misedia ~iusticia· s in qbda tm misedia in aliis iusticia· atq i aliis misedia ~iusticia· fatent tn dm omia q ag misericordr age ~iuste referetes rone dicti ad di uolutate que iusticia e ~misedia n ad effectus mie ~iusticie q sit in rebus· Aliis au uidr q sic dr ds oia opa sua facere iuste ~misedit ita ccedndu sit in omi ope di iusticia ee ~misedia· l· clemtia s effectu

[left margin, rubrics:] [illegible] ·ps· [illegible] ·ps· Ad [illegible]

ł signū qđ nullū op' dī ē. ī q̄ n̄ sit effectus ł signū caritatis ⁊ clemtie. siue occulte siue apte. Aliqn̄ .n. manifesta ē clemtia siue benignitas ⁊ occulta caritas. Aliqn̄ econuerso. Sententia iudicii.

Solet ⁊ q̄ri qli dabit' iudicii sententia. S; n̄ ē pspicuū ut explicari. Qđ .n. scptura apte diffinit an uoce illa pferant'. Uenite benedicti patris mei. Et ite maledicti. an uirtute iudicis ita fiat conscientiis singlo⁊ attestantib' ut in di' fulm ū iudicis potentie effectus ipi' dictiōe significet. Illa ⁊ Esuriui ⁊ n̄ d. m. m. ⁊ h' mi mag conscientiis exprimda plerin putant q̄ uib' ł a aplis imonito i ictu ocli mistiū consumdi tbit. S; illi ad resurrectionis statū tm̄ referent' n̄ ad iudiciū. q̄ iudicii sententiā ⁊ malo⁊ icrepationes ⁊ bono⁊ pconia uib' exprimda asserit.

Q. sci iudicabunt ⁊ q̄s.

Non aūt solus x̄ iudicabit. S; ⁊ sci cū eo iudicabunt nationes. Ipe .n. aplis ait. Sedebitis ⁊ uos sup .xii. sedes iudicantes .xii. trib' isrl. Nec ē putandū q .xii. apli tm̄ pmiserit. Ubi ē .n. ubi .n. sedebit paul' q pl' omib' laborauit. sin ibi sedebit n̄ duodeci. P .xii. g sedes pfectio tribunal. ł uniusitas iudicantiū intelligit'. s. omis pfecti q relictis omib' secuti st xpm. P duodeci trib' uniusitas iudicando⁊. Iudicabunt ū eos sci n̄ m̄ cōparatiōe. s; ⁊ auctoritate ⁊ potestate. Qm̄ gladii ancipites in manib' eo⁊. ł sententia de bonis ⁊ mal. in potestate eo⁊. Si ū q̄rit' que erit eo⁊ potestas ł auctoritas ī iudicando. puto n̄ aūt posse sciri q̄ uideat'. n̄ diuina reuelatione quis didicerit. [illegible]

P duodecim sedib'

Is̄ sap. psal. .x.x.i.i.

Erūt aūt quatuor ordines ī iudicio. Due q̄ppe partes st. electo⁊. s. ⁊ repbo⁊ ū gg ait. S; bini ordines eisdē singlis partib' continēt'. Alii .n. iudicant' ⁊ pereūt. Alii n̄ iudicant' ⁊ pereūt. Alii iudicant' ⁊ regnāt. Alii n̄ iudicant' ⁊ regnāt. Iudicant' ⁊ pereūt qb' dnica īclamatiōe dr̄. Esuriui ⁊ n̄ dedistis m̄ manducare ⁊ c. Ñ iudicant' ⁊ pereūt. qb' dns ait. Qui n̄ credit iā iudicatus ē. Eo⁊ .n. dāpnatio toti ecclie nota ē ⁊ certa. ⁊ io te n̄ drīr iudicari. Qa ad cōspectū districti iudicis cū apta dāpnatiōe sue infidelitatis accedūt. q ū pfessione fidei sīn opib' hnt. iudicabunt' ⁊ pibunt ⁊ redarguent' ū pcant. Qi n̄ ū fidi sacmta tenuerit. in cēpatione iudicis in se n̄ audient fieri. Illa ifidelitatis sue tenebris pcundicati eis q̄ desperāt inuectiōe redargui n̄ merent'. Illi salte ūba iudicis audiet q eis fide salte ūbo tenuerit. Illi ī dāpnatiōe sua etīn iudicis n̄ pceperūt ūba. q ei reuerentiā n̄ ū boten' seruare uolt. ⁊ ido illi iudicandi isti n̄ iudicandi dnr. Electo⁊ ū parte alii iudicant' ⁊ regnat. s. q uite maculas lacmis tgūt ⁊ elemosinarū sup inductiōe opiūt. qb' iudex in dextra ueniens dicet. Esuriui ⁊ dedistis m̄ manducare. Alii aū n̄ iudicant' ⁊ regnat q ⁊ pcepta legis pfectiois uirtute tnscendūt. q l; n̄ solū q. lex peip īplere contenti st. s; ⁊q. ad pfectione consulit' iplere studēt. de qb' ppha ait. Dns ad iudiciū ueniet cū senatorib' popli sui. Et salomon de ecclie sposo loqns ait. Nobil' uir in portis ei' qn sedebit cū senatorib' tre. Et iob. Nō saluat impios ⁊ paupib' iudiciū tribuet. Hi q̄ sub genali iudicio n̄ tenent'. s; iudices ueniūt. q ⁊ pcepta genalia uiuendo uicerūt. ⁊ omib' relictis xpm secuti st.

Recte paupib' iudiciū tribuit. q q̄nto hinc mūdo magna humilitate despecti st. tanto te maiori culmine potestatis excrescent. De talib' dr̄. Qui uicerit dabo ei sedē mecū ī throno meo. sic ⁊ ego uici ⁊ sedi cū patre meo in throno ei'. Uincens dns cū pat' in throno sed'. q p' passionis etiam ⁊ resurrectionis palmā q. pat eet eqūlis omib' claruit. Nob ū ī throno filii sedere ē ex eidē filii potestate iudicare. Q a .n. iudicādi pncipatū ex ei' uirtute pceperunt. q̄si in ei' throno residen'. Ex his apparet q ⁊ pfectiores sci cū x̄ iudicabūt potestate. ⁊ q̄re q̄da dicant' iudicandi. alii ū n̄ iudicandi.

In apocalipsi

Q uali ē iudiciū ⁊ ministio angelo⁊.

Cū aūt ī euāglio legat' q dns mittit angelos suos q colliget de regno suo omia scandala ⁊ mittāt illos in caminū ignis ⁊ c. Exibunt angli ⁊ separabūt malos de medio iusto⁊.

7mittet eos in caminū ignis 7c. Et mittet
anglos suos cū tuba. 7 cōgregabunt electos ei a iiii.
uentis 7 dicit glosa. Congregare illi scos et mi
nistio anglorum illa impleri nō dubitandū ē.
Ipso quoque ueniente ad iudiciū. pcedet ante eum
ignis quo comburetur facies mūdi hui9 7 pibit cōclu
ṡtra. nō scdm substantiam sed specie q immutabitur.
Quēadmodū quodde aereū. nō ethereū. Dm .q. ascendit ignis
in iudicio quantū aqua ī diluuio. Ille ū ignis mal' q
repti fuerint uiui erit cōsumptio. bonis ū nō.
Et .q. aug' ait. si erit incendiū mūdi sicut qui fuit
caminus trib9 pueris. In quib9 aliquid purgandū fuerit p
illū igne purgabitur. Alius ū nullā inget molestiā
Purgato ū p igne mūdo 7 ad iudiciū ueniente
dno emittet uox illa magna q resurget omis
mortui. 7 tē ministerio anglorum uentilabitur area.
quia cōgregabunt ei de iiii. partib9 orbis anglico
ministerio q 7 rapient obuiā xpo in aera. reprob
in terra manentib9 q diligant. Et tē pconia
illa bonorum. Esuriui 7c. 7 mī. m. pferent l sono
uocali l alio m. Denique pferet sententia super
utrosque. Venite benedicti 7c. Ite maledicti in
igne ēt'nū. 7 ministerio anglorum ūtute di co
operante mittent mali in igne ēt'nū. hē in
infernū. Si p9 iudiciū demones sint i[llegible] ad puniendum.

Solet qri an in inferno malis ad puniē
dū psint demones p9 iudiciū qs car
nifices tortores qr aiarū scripta appellat. Apls
dicit. q xc tē euacuabit omne pncipatū 7 po
testatē 7 ūtutē. Dū .q. durat mūd9 angli an
gelis demones demonib9 hoies hoib9 psint. Sed
omib9 collectis iā omis platio cessabit. Hinc qdā
putāt p9 iudiciū demones nō hre potestatē
cruciandi hoies sicut m. sed ū demones ūtute
di cruciatē sīi dare ministerio asserit. Sic reprob9
hoies ibi nō p opatione demonū. sed uirtute
diuina tm ēt'nis subici tormtis. Pmissā tm aucto
ritas nō cogit id sentire. q 7 si asserat tē nō
demones demonib9 nō hoies hoib9 pesse. non
diffinit tm an demones hoib9 psint ad tormen
dū. Vn quidā uidtr eos sic exstare hoib9 torto
res in pena sicut exstiterit incentores ī culpa.

Solet qri ē in qua forma. In forma iudicis
sit iudicabit. In forma utique serui iudica
bit q omib9 ī iudicio apparebit. ū uideāt mali
ī quē pupugert. Diuinitate ū eī mali nō uide
bunt. Vn ysaias. tollatur impi9 ne uideat glām
di. humanitatē ū timeāt uidebit. diuinitatē
ū nō. ne gaudeat. Diuinitas .q. sine gaudio
uidi nō pt. Qualit apparebit forma serui.

Sed cū forma hūā cōstat eū apparitūm. que
rit an forma illa glosa appareat sicut ūe ē
an infirma qualis in passione exstitit. Qdā putāt
a mal' talē uidi qualē crucifixert. ī infirmā
qa dic scripta ut uideāt in quē pupugert.
Sed ipse aug' dic formā serui glorificatā a mal' 7 a bo
nis tē uidi sic. Cū ī forma serui glorificata
iudicantē uiderit boni 7 mali tollet impi9
ū nō uideat claritatē di. q dr ē. q soli mūdi
corde uidebunt. Ad erit eis uita ēt'na. forma
g humana ū xpo glorificata a cunctis uidebit.
Vn 7 xc dr iudicaturus q fili9 hois ē. Ita .q. legit
ī euangelio iohis. Et potestatē dedit ei iudiciū
facē. q fili9 hois di ē. nō q ipe eos ūtute hois sit iu
dicaturus. l' qd ipe solus sine patre sit 7 spu sco iu
diciū facturus. sed q ipe sol9 in forma serui iudicans
bonis 7 mal' uidebitur. Cū g dr pat nō iudicat
quēqm. s; omē iudiciū dedit filio. nō ē ita intel
ligendū qsi fili9 sol9 iudicet. 7 nō pat. sed q for
ma filii humana cunctis ī iudicio apparebit.
nō infirma sed glāosa. Iudicabit ūo in ūtute di
uinitatis nō sīi pat 7 spu sco 7 apparebit tribus
impiis 7 mitis iustis. Erit .q. terror mal' 7 leui
iustis. Qre s. dr xc ī forma serui suscitaturus corpora.

Et sic xc ī forma serui iudicaturus ut cani
pmissū. Ita 7 dr suscitaturus corpora mor
tuorū ī humanitatē cū tm ūtute diuini
tatis sit suscitaturus nō humanitatis. Sed hac rōne
uidr dr q ī humanitate suscepit q ē cā iñe re
surrectiois. ī passione 7 resurrectione. Ideo
ei ascribitur ī homine suscitacio mortuorum. Vn
aug'. P uerbū filiū di fit aiarum resurrectio.
P uerbū factū ī carne filiū hois fit corporum re
surrectio. Itē. Iudicat 7 suscitat corpora nō

habet que voluit, quamvis non omnis qui habet que voluit continuo sit beatus. Continuo tamen miser est qui non habet que voluit. Et ideo habet que recte non voluit. Beatus igitur non est nisi qui et habet omnia que vult et nil vult male. Ille quippe beate vivit qui vivit ut vult, et nil male aliquid vult. Cum igitur ex his duobus constet beata vita, licet in malis sit aliquis bonus, non tamen in functionibus malis est beatus. Cum vero ex hac vita que in miseriis his fidelis et bonus est venerit ad beatam, tunc erit vere quod nunc esse nullo modo potest, ut sic homo vivat quomodo vult. Non enim ita volet male vivere, aut volet aliquid quod deerit, aut deerit quod voluerit. Quicquid amabitur aderit, nec desiderabitur quod non aderit. Omne quod ibi erit bonum erit, et summus deus summum bonum erit, et quod est omnino beatissimum, ita semper fore certum erit. Beatos autem esse se velle omnium hominum est. Beatos esse se velle omnis in corde suo videt. Non tamen est omnium fides qua ad beatitudinem pervenitur.

[illegible]

Solet queri a quibusdam utrum de deo aliquid cognoscat aliquis magis in patria ut petrus quam non cognoscat minus minor ut linus. Plures videntur quod omnia de deo ad beatitudinem spectantia omnes communiter electi cognoscant, sed differenter. Augustinus: In deo noscibile magis digniusque videtur quam cum intelligitur trinus et unus. Hoc autem omnes ibi per speciem cognoscent. Unde sequitur ut non sit aliquid beatitudinis pertinens incognitum alicui beatorum. Omnes igitur cuncta illa videbunt quorum cognitio beatitudinem servit, sed in modo videndi differenter. Alius enim alio magis, alius alio minus fulgebunt.

De paritate gaudii.

Solet etiam queri an in gaudio dispares sint sicut in claritate cognitionis differunt. De hoc augustinus ait: Multe mansiones in una vita erunt, id est varie premiorum dignitates, sed unus denarius erit omnium in omnibus erit, et in dispari claritate par gaudium, quia quod habebunt singuli commune sit omnibus, quia gloria capitis omnium erit per vinculum caritatis. Ex his datur intelligi quod par gaudium omnes habebunt, et si disparem cognitionis claritatem, quia per caritatem que in singulis erit perfecta unusquisque gaudebit de bono alterius quasi gauderet si in se ipso haberet. Sed si par erit cunctorum gaudium, videtur quod par sit omnium beatitudo, quod constat omnino non esse. Ad quod dici potest quod beatitudo par esset si ita esset par gaudium ut et par esset cognitio. Sed quia hoc non erit, non faciet paritas gaudii paritatem beatitudinis. Potest et sic accipi: par gaudium, non ut referatur paritas ad intensionem affectionis gaudentium, sed ad universitatem rerum de quibus gaudebunt, quia de omni re unde gaudebit unus gaudebunt omnes. [illegible] beatitudo post iudicium.

Post queri solet si beatitudo sanctorum maior sit futura post iudicium quam modo. Sine omni scrupulo credendum est eos habituros maiorem gloriam post iudicium quam ante, quia et maius erit eorum gaudium, ut supra testatur augustinus, et amplior erit cognitio. Unde ieronimus: Facto iudicio ampliorem gloriam sue claritatis ostendet deus electis. Si quem movet quid opus sit spiritibus defunctorum corpora sua in resurrectione recipere, si eis potest sine corporibus summa beatitudo prestari, difficilior questio est quam ut a nobis perfecte diffiniri possit. Sed tamen dubium non est et raptam a carnis sensibus mentem hominis et post mortem ipsa carne deposita non sic videre posse incommutabilem substantiam sicut sancti angeli vident, sive alia latentiori causa, sive ideo quia inest ei quidam naturalis appetitus corpus administrandi quo retardatur quodammodo ne tota intentione pergat in illud summum celum donec ille appetitus conquiescat. Porro si tale corpus sit, cuius sit difficilis et gravis administratio sicut hec caro que corrumpitur, multo magis avertitur mens ab illa visione summi celi. Proinde cum hoc corpus iam non animale sed spirituale receperit angelis equata, perfectum habebit nature sue modum obediens et imperans, vivificata et vivificans tam ineffabili facilitate ut sit ei gloria quod fuit sarcine. [illegible]

Hic oritur questio ex premissis [illegible] ducens originem. Super enim augustinus loquens de malis in inferno dampnatis et bonis in celo glorificatis dicit quod nec bonis voluntas nec malis facultas peccandi esse poterit. Sed de bonis quidem

constat. s; de mal' a quibus uoluntate mala n remo-
uet. Queritur quomodo uerum sit eos n posse pecca-
re. immo quomodo uerum sit eos n peccare. cum ma-
la habeant uoluntatem. Videtur auctoritas illa
mala uoluntate n esse peccatum s; supplicium
tantum. Illi n peccatum esse fatentur. s; p illo eos
n mereri aliquam penam. q n e ulterius locus merendi.
Illud g peccatum n dicitur n esse meritum supplicii
s; supplicium mali meriti qd in hac uita
processit. De h aug' autem sic dicit. Tempus acqui-
rendi uitam eternam in hac tantum uita deus
hominibus dedit. ubi uoluit esse penitentiam
fructuosam. Ideo h penitentia fructuosa e
q p h hō deposita malicia bene uiuere.
et mutata uoluntate mutata sunt opa q-
mutare et ea gerere q do placeant. Qui g
in hac uita n fecit. habebit quidem peniten-
tiam in futuro seculo de mal' suis. s; indulgentiam
i conspectu di n inueniet. q et si erit ibi sti-
mulus penitudinis nulla ibi erit cor-
rectio uoluntatis. A talibus ii. ita culpabilis
iniquitas sua ut nullatenus ab eis possit u
diligi l desiderari iusticia. Voluntas ii. eorum
tal' erit. ut habent in se semp malignitatis
sue supplicium nunquam tamen recipe possit bonitatis af-
fectum. Ita sicut illi q cum x regnabunt nul-
las in se male uoluntatis reliquias habebunt.
ita illi q erunt i supplicio ignis eterni cum diabo-
lo et eius angelis deputati. sic nullam habebunt
requiem ulterius. sic bonam hre nullatenus pote-
runt uoluntatem. et sicut coheredibus x dabitur
plenitudo gre ad eternam gloriam. ita consortibus
diaboli cumulabit ipsam malignitatis penam
quam exterioribus deputati tenebris. nullo illus-
trabuntur interiori lumine ueritatis. Ex his appa-
ret reprobos in inferno sic penitentiam gestu-
ros ut p eam prauam uoluntatem n deserant. et illa
mala uoluntas erit eis ad cumulum pene.
p q tamen n merebuntur. q nullus meretur nisi in
hac uita. Quare dicantur tenebre exteriores

Hic queri potest quare ille tenebre quibus in-
uoluentur mali in gehenna dicuntur ex-
teriores. q tē nulla peccatis erit lucis corporalis
et spiritualis. s. dm erit. Ideo ii. et si paciuntur tene-
bras in cecitate mentis n tamen penitus extra luce
di sic n corporali luce priuantur. De h aug' sic in-
ca di et i iudicio erunt. illi e in cecitate mentis.
cum dantur mali i reprobum sensum. In exterio-
res tenebre erunt. q tunc peccatores penitus
erunt extra dm. Quod ii. penitus e esse extra dm.
n esse i summa ueritate. Sicut quod dr habi-
tare lucem inaccessibilem. hec autem tenebre h
ii incipiunt i peccante. cum ab interiori di
luce secluditur. s; n penitus dum i hac uita e.
Ecce quare peccator ibi dicitur pati exteriores te-
nebras. et n h. q ibi penitus secludetur a luce
di. q. n h. Sed quomodo intelligenda e illa seclu-
sio. Vtrum q n uidebit dm p speciem. Sed n n aliquis
h uidet dm p speciem an p similitudinem q
facit peccatum inter dm et hominem. Sed nec multi
p quia peccata elongantur a deo. An q dm
oderit. ita ut uelit eum n esse. Sed et h multi
dm oderunt. de quibus scriptum e. Superbia eo-
rum qui te oderunt ascendit semp. Que e g ista
elongatio. Sane exteriores tenebre intelli-
gi possunt. quando malignitas odii et uoluntatis
q tunc excrescet in mentibus reproborum et quando obli-
uio di q tormentorum interiorum et exteriorum doloribus
a deo afficientur. et habebunt ut ab illis ad cogi-
tandum aliquid de deo. uix et raro l numquam mentem
reuocet. ut q nimio pondere premitur adeo
obstupescunt et stant ut intimam l aliam co-
gitationem n extendat. s; illuc tendit im-
petus cogitationis ubi sentitur uis doloris. Sed
i hac uita nullus adeo malus e ut penitus
secludatur a cogitatione di. q n perdat appe-
titum beatitudinis. et ... quendam
boni amorem quem ... e sapiens ... auctor
hic ... creatam. Illas autem ex-
teriores et profundissimas tenebras reprobos
oppressuros post iudicium dicit aug'. oppo-
nens de illo diuite q i inferno positus
eleuans oculos uidit abraham et in sinu eius
lazarum cuius comparatione coactus e confi-

mala sua usq; ad eos ū fr̄es roget ab iis p̄ moneri. q. an̄ iudiciū factū legit̄. ſ; post iudiciū in pfundioib; tenebris erit impii ū nulla dī lucē uidebūt cui ɔ̄fiteant̄.

Utrum ... [illegible] ... nouerunt ...

Preterea qri solet ſi reprobor̄ ue quene i inferno cruciant̄ noticiā hn̄t eor̄ que ēca ſuos i hac uita geruꝫ̄. ſ; aliqn̄ do leant ſup̄ īfortuniis ſuor̄ amicor̄. hāc q̄stione Aug̣ commemorat ex parte eā explicans. ex parte ū insolutā relinquens. Ait enī. Queretur aliqs an ullus dolor tangat mortuos. de hiſ q̄ in ſuis p̄ mortē ɔ̄tingut. ł q̄m eā q̄ ēca nos agunt̄ nouerit ip̄i defunctor̄. Cui respondeo magnā ēē q̄stionē. n̄ i p̄senti differēda. Verū tn̄ dici p̄ breuit̄. q. ē cura mortuis de ſuis caris. Sic de diuite legit̄ q̄ dū torment' apd̄ īferos pateret̄ leuauit oculos ad abrahā. ɔ̄t alia dixit. habeo .v. fratres ut testet̄ illis ne ⁊ ipi ueniat i locū hc̄ tormentor̄. hn̄t .n. mortui curā de uiuis q̄s ſciut uiue. q̄ n̄ in locis penarū uidn̄t eos ū diues ſn̄ ſribi' erit. n̄ in reqe beator̄ ū lazarū ⁊ habrahā q̄ms longe agnoſcebat. Et ido tn̄ ɔ̄sequens ē eos ſcire q̄ ēca caros ſuos agūt̄ ł leta ł tr̄stia.

Utrum ... [illegible] ... que de lazaro ... legimus

Si q̄s au querat q̄m intelligat̄ q. de lazaro ⁊ diuite legit̄ audiat Augn̄. reſponſū dicentis. Si q̄s putat alas corpore exutas locis corporalibus ɔ̄tineri cū ſit ſn̄ corpore n̄ decēt q̄ faueat ⁊ diuitē ſicientē in loco fuisse corporali ɔ̄tendit. Ipsā q̄ anima corporeā ... linguā ⁊ ſtillā de lazari ... digito cupiuisse. S; me li' eſt ... dubitare de occultis q̄ litigare ... de incertis. Diuitē ī ſupplicio pauper̄ in refrigerio ēē n̄ dubito. Sed q̄m intelligat̄ lingua lazari flāma inferni. ſin' abrahe ⁊ huiuſmi uix a manſuetis ⁊ a ɔ̄tenciosis nūq̄. inuenitur.

Queri ē ſolet utrū uicissim ſe uideāt illi q̄ ſt i inferno ⁊ illi q̄ ſt ī glā. Sicut ſci t̄duat ⁊ boni malos. ⁊ mali bonos uident uſq; ad iudiciū. Post iudiciū ū boni uidebūt malos. ſ; n̄ mali bonos. Infideles ī imo positi an̄ diē iudicii. fideles in reqe ſupſe attendūt quor̄ gaudia post ɔ̄templari n̄ possit.

Si ... inter bonos ⁊ malos.

Sed cū ſci malos ī tormentis uideant nūe aliq̄ ɔ̄passione erga eos mouent̄. Vone eos de tormentis libari cupiut. Recole illd̄ euuangliū q. abrahā diuiti respondit. Int̄ nos ⁊ nos magnū chaos firmatū ē ut hi q̄ uolūt hinc t̄nsire ad uos n̄ possīt. neq; in hinc t̄nsire. Id ē illd̄ chaos int̄ bonos ⁊ malos n̄ hic iusticia. in iniq̄tas q̄ nullatenī ſociari possiut. Ideo .n. ſci dī iusticie addicti ſe ū nulla ɔ̄passione ad repbos t̄nsire ualeat nulla int̄ ſeos p̄ eis fiat intcessio. Quom ergo ū uol aliq̄ t̄nsire ad illos ſ; n̄ possit. Ita ſi iusticia dī admitter ū fieret eis molesta libatio illor̄. Vel ita dn̄r̄ uelle ⁊ n̄ posse. q̄ n̄ q̄ uelint ⁊ n̄ possiut. ſ; q̄ ⁊ ſi uellet̄ n̄ posse eos iuuare. De h̄ ita gg̃ ait. Sic repbi a penis ad glām t̄nsire uoluit ⁊ n̄ possit. ita iusti p̄ miſedia mte ire uolūt ad positos ī tormtis ū eos libar ſ; n̄ possiut. q̄ iustor̄ aie ⁊ ſi in natē ſue bonitate miſediam hn̄t. iā tc̄ auctoris ſui iusticie ɔ̄iuncte tanta rectitudine ɔ̄stringnt̄ ū nulla ad repbos ɔ̄passione moueant̄.

Ut utrum uiſa repbor̄ pena ... minuat beatitudinē glām.

Postremo q̄rit̄ an uiſa pena repbor̄ decoloret glām beator̄. an beatitudini eor̄ pficiat. De h̄ ita gg̃ ait. Apud animū iustor̄ n̄ fuscat beatitudinē aſpecta pena repbor̄. q̄ ū iā ɔ̄passio miſerie n̄ erit minuere beator̄ leticiā n̄ ualebit. ⁊ licet iustis ſua gaudia ſufficiāt ad maiorē tn̄ gloriā uidn̄t penas malor̄ q̄s p̄ grām euaſert. q̄ q̄ dī claritatē uidn̄t nil in creatā agit̄ q uidē n̄ possit. Non ē aū mirandū ſi ſci iā īmortales repbos uideāt. mētis intelligntia

Sed nulla que sit filii dei est. Ergo non eterna. Item et illa sapientia si
creata sit filio dei est et eterna est. Ergo non eadem est sapientia anime et verbi.
Sed non est eadem sapientia anime et verbi. Ergo vel est maior vel minor.
Sed maior non est. Ergo minor. Ergo minus scit anima quam verbum.
Sed si minus scit anima quam verbum, ergo minus scit homo ille quam verbum.
Quia quicquid scit homo ille scit anima eius. Solutio. Anima est duplici
ci sapientia sapiens est. Una increata, altera creata. Una informante, altera conformante. Una que est forma et qualitas
ipsius anime. Altera que est verbum. Et illa que est forma et qualitas, id est
a gratia spiritus sancti est et temporalis est et minor est sapientia increata.
Et tamen per eam scit quicquid per increatam scit, et scit quicquid verbum scit.
Non tamen equaliter verbo in sciencia, quia verbum per se scit, anima vero per gratiam.

Qui peccat in patrem remittetur ei. Qui peccat in filium
remittetur ei. Qui peccat in spiritum sanctum non remittetur ei
neque hic neque in futuro seculo. Hec dicit auctoritas. Item contra. Qui
peccat in spiritum sanctum peccat in patrem et in filium, quia qui
offendit unam de tribus personis offendit et reliquas. Ergo qui offendit spiritum
sanctum et patrem et filium. Ergo qui peccat in spiritum sanctum in patrem
peccat et in filium. Ergo idem est peccatum peccare in patrem
et peccare in filium et in spiritum sanctum. Ergo si remittitur
illud peccatum quod est in patrem et in filium, et illud quod est in spiritum sanctum.
Solutio. Peccare in spiritum sanctum quod nomen est cuiusdam generis pec-
cati, similiter peccare in patrem et filium nomina generum pec-
catorum sunt. Peccare autem in spiritum sanctum est peccare desperatione
vel obstinatione. Peccare in patrem est peccare per infir-
mitatem. Peccare in filium est peccare per ignorantiam,
et per hoc non idem est peccare in patrem et in filium et in spiritum sanctum, et sic
accipitur in euangelio. Si vero peccare in spiritum sanctum
accipiatur offensa que est in illa persona, si sic accipiatur,
quicumque peccat in patrem et in filium et in spiritum sanctum peccat, quia quecumque
una persona offenditur offenditur et alia.

Homo assumptus persona est sic. Sed homo assumptus assumptus est a
verbo. Ergo que est persona assumptum est a verbo. Ergo que est persona est uni-
tum est verbo. Ergo persona unita est persone. Item homo assumptus est dei filius.
Ergo est persona, quia si non est persona non est dei filius. Solutio. Homo assumptus
quandoque nomen est non quandoque subsistentis ex anima et carne que
est persona, quandoque nomen assumpti est, non persone dicitur filius vel persona.
Cum vero nomen est illius hominis deus et dei filius et deus deus et verus deus.
Item homo ille subsistens ex anima et carne est aliqua essentia.
Ita illa essentia est subsistens ex anima et carne. Ita
et ipsa vel est divina essentia vel non. Sed divina essentia
est. Ergo essentia constans ex diversis est divina essentia.

Ergo essentia constans ex diversis est incorporea et composita. Divi-
na essentia constans ex diversis. Solutio. Est dicere homo ille divi-
na essentia. Distinguendum est essentia [illegible] natura vel pro persona ponitur.
Si ergo pro persona dicas est dicens homo ille essentia, id est persona, et illa essentia,
id est persona, est divina essentia. Sed si pro natura dicas sic homo ille
ille deus est. Sed non non divina est, non dici debet [illegible]
natura. Sic dico homo ille secundum divinitatem ab eterno fuit. [illegible]
absolute secundum ab eterno fuit homo ille. Item si aliquis homo fuit
assumptus a verbo, ergo aliquis homo non est unitus verbo. Non homo assumptus
assumptus est a verbo. Ergo aliquis homo assumptus a verbo est. Sed aliquis homo
non est assumptus a verbo. Ergo aliquis homo non est unitus verbo. Item si aliquis homo
assumptus est verbo vel unitus verbo, et aliquid persona, quia non est aliquis homo qui non
sit persona. Solutio. Est homo assumptus a verbo et hominem assumpsit verbum.
Non aliquis est assumptus. Non aliquando assumpsit, quia [illegible] assumpsit
non personam. Aliquis autem aliquam personam designat, homo non absolute
naturam designat. Si aliquis homo dicitur assumptus a verbo vel unitus
dicitur persona assumpta vel unita. Tamen sane dici quod aliquem hominem
assumpserit, et quod homo aliquis sit unitus verbo, et homo ille persona. Non
tamen persona assumpta vel ei est unita. Homo [illegible] non est ibi nomen
persone sed ex anima et carne subsistentis.

Queritur si omnis adultus possit bene operari ad salutem. Quod
probo quia nullus omnis habet gratiam qua possit bene operari, quia non
omnis habet caritatem, per quam sola homo operatur ad salutem, et sine qua
operari non potest. Ergo qui non illam habet non habet gratiam qua possit bene
operari, quia non omnis habet caritatem, quia sola caritas est illa gratia
qua potest quis operari ad salutem. Ergo qui illam non habet illam gratiam non habet
qua potest bene operari. Sed illam non habet omnis adultus. Ergo non habet gratiam
qua possit bene operari. Ergo non habet potentiam bene operandi. Ergo non
potest bene operari. Sed non potest bene operari. Ergo non est ei imputandum,
quia ab illo exigitur non quod facere potest. Solutio. Omnis quidem adultus potest
bene operari, quia potest habere gratiam bene operandi. Sed probo quod non, quia non
a deo non ab alio potest habere. Ab alio non, a deo quia deus non vult ei
conferre. A deo nolente dari non potest habere. Sed deus non vult ei
dare. Ergo a deo non potest habere. Solutio. A deo nolente dare non potest habere.
Hec dupliciter potest intelligi: a deo nolente dare, id est a deo qui non
vult dare, potest habere. A deo nolente dare, id est quod non possit
habere eo nolente. Hec utrumque falsum est. Sed probo quod deus non potest ei
dare, quia non potest aliquid velle temporaliter. Hoc autem eternaliter non vult.
Non ergo potest velle. Solutio. Potest hoc velle non quidem temporaliter sed eternaliter.
Ut enim non voluit eternaliter conferre, ita potuit velle
conferre et potuit non voluisse.

Si apostolus precepit aliquid quod non possit fieri sine peccato.

n̄ ꝓbo. q̄ postꝰ p̄cep uiro redde debitū uxori q̄ n̄ p̄ fieri sn̄ peccato. verū q̄ n̄ p̄ fieri sine motu carnal' ꝯcupiscētie ⁊ motꝰ ille peccm̄ est. q̄ motꝰ ille irrationabil' ē ⁊ illicitꝰ. ꝯ malꝰ. ꝯ pec. S; sn̄ illo n̄ p̄ redde debitū uxori. ꝯ sn̄ peccō n̄ p̄ fi q̄ apls dic̄. f. ē. Excusat̄ ħ ille motꝰ p̄ bona ꝯiugii ut n̄ sit peccm̄. vbi sīt t̄ia bona ꝯiugii n̄ sīt ille motꝰ peccm̄ ē. sic. Simil' ⁊ ꝯcubitus. S; qḋ peccm̄ ē nullo m̄ debet fi. S; ꝯcubitꝰ ille ū desīt t̄a bona q̄ diximꝰ peccm̄ ē. ꝯ poscente uxore n̄ sīt. fi. n̄ debet fi. si desīt bona ꝯiugii. ꝯ n̄ semp debet uir poscēti debitū uxori. ꝯ n̄ d̄ bet semp fac̄ q̄ p̄cep apls. Solo. Semp debet uir redde debitū poscēnti uxori. s; tali. Si ibi s̄ sīt bona ꝯiugii. Cū aū carnalia ꝯueniūt un̄ cū q̄ūs alr̄ cū uoluptatis. alr̄ peccat. alr̄ n̄. ⁊ alr̄ malu actū fac̄. alr̄ n̄. Nō ꝯcubitꝰ un̄ actꝰ ē. Immo duo sīt. It̄ si carnal' ille coitꝰ excusēt. ū d̄ ē aliq̄ illoꝝ dic̄ n̄ utiq; plene. s; posse illa esse. It̄ dico s; posse illa eē. q̄a sīt q̄da senes. atq; steriles q̄ spem ꝓlis nullateñ hñt. q̄s excusat n̄ spes ꝓlis.

In fide ⁊ ꝯiug; repetitio debiti. q̄ poscētibꝰ reddīt. In cātiōe data ē hōi facultas arbitri p̄ q̄ p̄ decli nare a malo. ⁊ erigi ad bonū gr̄a adiuuante. Illa ḡ facultas ē p̄ q̄ declinat̄ ad malū. ꝯ p̄ illā peccat hō. ḡ ipa ē efficiens cā pecci. Si ipa ē q̄da bon̄ dat̄ hōi ī cātione. ꝯ q̄da bonū dd hōi ī cātiōe q̄ ē efficiens cā pecci. ꝯ a dō hīt hō q̄ peccat. f. ÷. Libtas q̄ data ē hōi ī cātiōe. q̄ bon̄ ē q̄ ad malū declinat̄. q̄ ē efficiens cā pecci ł mali. Nō tn̄ ds̄ deb hōi q̄ peccat. q̄ peccare malū ē. S; posse peccare malū n̄ ē. It̄ facultas peccandi data ē hōi ī cre atiōe ł anglo. facultas maior peccādi fuit ī hōie ⁊ ī anglo. p̄ peccm̄ q̄ an̄. q̄ abilior ē ad peccandū q̄ an̄. ꝯ maior habilitas peccandi p̄ peccm̄ q̄ an̄. ꝯ maior facultas peccādi. ꝯ q̄da bon̄ dat̄ ē hōi ī cātiōe q̄ auctū ē p̄ peccat. f. ÷. facultas peccādi q̄ data ē hōi ī cātione ē ex ratiōe. ⁊ illa facul tas q̄ data ē ī cātione n̄ ē aucta hōi ł anglo ex peccō. s; naturali facultati illa. accessit habilitas. ex uicio pq̄. fact̄ habilior ad peccādū. illa tn̄ nl' n̄ ē aucta. It̄ si facultas peccādi possit eē

sn̄ uicio. facultas peccādi fuit ī ad̄. ante peccm̄. ꝯ facultas peccādi fuit in eo sn̄ uicio f. ē. fuit ī eo q̄ facultas peccādi. ⁊ q̄ sn̄ uicio erat. ⁊ potuit pecca re ē sn̄ uicio ⁊ peccō erat. In h̄ sn̄su uīm ē sn̄ uicio peccare potuit. Si aū sic intelligat̄. sn̄ uicio potuit peccare. i. potuit peccare ⁊ uiciū n̄ hr̄e. f. ÷.

Singlis reddet dn̄s ꝯ mita. ꝯ p̄cedētibꝰ patibꝰ. s. abrah. ⁊ ysaac. iacob reddet ꝯ mita. s; ill' stati n̄ red dide uitā etnā etnā p̄ mortē. q̄ n̄ m̄uerit p̄ mortē stati dari sibi uitā etnā. ꝯ caritas ⁊ fides eoꝝ n̄ tm̄ p̄muerit. q̄nt fides ⁊ caritas modnoꝝ q̄ fides ⁊ caritas modnoꝝ patrū p̄muerit stati s; dari uitā etna. ꝯ n̄ fuit eis redditū s; q̄ p̄mu erit. Solo. P̄muerit q̄de antiq̄ patrs dari sibi uitā etnā. n̄ stati p̄ mortē s; ī morte x̄. modni ū stati p̄ mortē. ꝯ plꝰ m̄uerit modni p̄ fide ⁊ caritate q̄ antiq̄. n̄ seq̄r. q̄ pl' mīti n̄ p̄muerit. s an̄ dari. Latꝰ an̄ p̄muit sibi dari q̄ maria. ꝯ plꝰ meruit. n̄ seq̄r. pot̄ dici q̄ p̄muerit sibi stati dari p̄ mor tē. n̄ tn̄ stati habuerit. q̄ n̄dū ianua paradisi reserata erat. n̄ reddit̄ eis omino sic m̄uerit. ē tn̄ redditū q̄ m̄uerit. ⁊ h̄ n̄ iniuste factū ē. It̄ meliꝰ ē stati hr̄e uitā p̄ mortē. q̄ longe p̄. S; modni sci hr̄e stati p̄muerit. illi antiq̄ n̄. ꝯ meliꝰ isti aliqḋ p̄merent̄ q̄ illi q̄ eande fide ⁊ caritate habuerit. f. ē. vt. ħ. diximꝰ. Latꝰ ciciꝰ p̄muit q̄ maria. n̄ tn̄ meliꝰ. It̄ antiq's patbꝰ pecca plene dimissa sīt p̄ fide ⁊ caritate. ꝯ n̄ ī eis peccm̄. ꝑ q̄ ī inferis detinebant. S; h̄ erat eis pena q̄ ibi retinebāt. ꝯ illa pena n̄ ierat eis p̄ aliq̄ peccō q̄ tenebant. ⁊ ita n̄ ī erat ī erat eis illa pena p̄ peccō. ꝯ iniuste ibi te nebant. Solo. Remissa plene s erat pecca s; effectꝰ remissiōis n̄ fuerat exhibitꝰ plene. Re missiōis q̄de duplex ē effectus. carere. s. pena etna. ⁊ frui bono etno. Alēm fuerāt ꝯsecuti. s. carere pena etna. Alēm n̄ usq; ad x̄ passi one. s. n̄ fruerent̄ etno bono. S; n̄ p̄ peccatis q̄ ipi fecerat. ł ī eis ēent. S; p̄ peccō p̄mi pa rentis adit̄ paradisi clausus fuerat eis. ⁊ ita peccm̄ p̄mi parentis fuit cā illiꝰ pene. si tn̄ pena dici debet. N. ħ. Tēcat. ł extiatē paciebāt

Che nomi facci dellattender niego.
fin che la fiamma cornuta qua vegna.
vedi che del disio ver lei mi piego.
Et elli a me la tua preghiera e degna
di molta loda e io pero laccetto.
ma fa che la tua lingua si sostegna
Lascia parlar a me chio concetto.
cio che tu vuoi che sarebbero schivi
perche fur greci forse del tuo detto.
Poi che la fiamma fu venuta quivi
dove parve al mio duca tempo et loco
in questa forma lui parlar audivi
O voi che siete due dentro ad un foco.
sio meritai di voi mentre chio vissi
sio meritai di voi assai o poco.
Quando nel mondo gli alti versi scrissi
non vi movete. ma lun di voi dica
dove per lui perduto a morir gissi
Lo maggior corno della fiamma antica
comincio a crollarsi mormorando.
pur come quella cui vento affatica
Indi la cima qua e la menando.
come fosse la lingua che parlasse
gitto voce di fuori et disse quando.
Mi dipartì da Circe che sottrasse
me piu dun anno la presso a gaeta.
prima che enea si la nomasse
Ne dolcezza di figlio. ne la pieta
del vecchio padre. ne debito amore
lo qual dovea penolope far lieta.
Vincer potero dentro a me lardore
chio ebbi a divenir del mondo experto.
et degli vitii humani et del valore.

Ma missi me per lalto mare aperto.
sol con un legno e con quella compagna
picciola dalla qual non fui diserto.
Lun lito e laltro vidi infin la spagna.
fin nel morrocco e lisola de sardi
e laltre che quel mare intorno bagna.
Io e compagni eravam vecchi e tardi
quando venimmo a quella foce stretta
dove hercule segno li suoi riguardi
accio che luom piu oltre non si metta.
dalla man destra mi lasciai sibilia.
dallaltra gia mavea lasciata setta.
O frati dissi io che per cento milia.
perigli siete giunti a loccidente.
a questa tanto picciola vigilia
De nostri sensi che del rimanente
non vogliate negare lasperienza.
diretro al sol del mondo senza gente.
Considerate la vostra semenza.
fatti non fosti a viver come bruti
ma per seguir vertute et conoscenza.
Li miei compagni feci io si aguti.
con questa oration picciola al cammino
chappena poscia gli avrei ritenuti
E volta nostra poppa nel mattino.
de remi facemmo ali al folle volo
sempre acquistando dal lato mancino.
Tutte le stelle gia dellaltro polo.
vedea la notte el nostro tanto basso
che non surgeva fuor del marin suolo.
Cinque volte era racceso et tante casso.
lo lume era di sotto dalla luna.
poi chentrati eravam nellalto passo.

Quando na parve una montagna bruna
per la distanzia e parvemi alta tanto.
quanto veduta non avea alcuna.
Noi ci allegrammo. e tosto torno in pianto.
che della nova terra un turbo nacque
e percosse del legno il primo canto
Tre volte il fe girar con tutte l'acque
alla quarta levar la poppa in suso
e la prora ire in giu com altrui piacque
Infin che l mar fu sopra noi richiuso.

27

Ia era dritta in su la fiamma e cheta.
per non piu. e gia dannoi sen gia
colla licenza del dolce poeta.
Quando un altra che dirieto allei venia
ne fece volger gli occhi alla sua cima
per un confuso suon che fuor n'uscia.
Come l bue cicilian che mugghio prima.
col pianto di colui e cio fu dritto.
che l'avea temperato con sua lima.
Mugghiava colla voce dell afflicto.
si che con tutto che fosse di rame.
pur el parea dal dolor trafitto.
Cosi per non aver via ne forame
dal principio nel fuoco in suo linguagio.
si convertiano le parole grame
Ma poscia ch'ebbe colto lor viaggio.
su per la punta dandole quel guizzo.
che dato avea la lingua in lor passaggio
Udimo dire o tu a cui io drizzo.
la voce e che parlavi mo lombardo
dicendo istra ten va piu non t'adizzo.
Perch'io sia giunto forse alquanto tardo
non t'incresca ristare a parlar meco
vedi che non incresce a me e ardo.
Se tu pur mo in questo mondo cieco
caduto se di quella dolce terra.
latina onde mia colpa tutta reco.
Dimmi se romagnuoli an pace o guerra.
ch'io fui de monti la intra orbino.
e l giogo di che tever si disserra.
Io era in giuso ancora attento e chino
quando l mio duca mi tento di costa.
dicendo parla tu questi latino
E io ch'avea gia pronta la risposta.
sanza indugio a parlar incominciai
o anima che se la giu nascosta.
Romagna tua non e e non fu mai
sanza guerra nel cuor de suoi tiranni
ma n essuna palese or vi lasciai
Ravenna sta come stata molti anni
l'aguglia da polenta la si cova
si che cervia ricuopre co suoi vanni
La terra che fe gia la lunga pruova
e de franceschi sanguinoso mucchio
sotto le branche verdi si ritruova
E l mastin vecchio e l nuovo da verrucchio
che fecer di montagna il mal governo
la dove soglion fan de denti succhio.
Le citta di lamone e di santerno.
conduce il lioncel dal nido bianco
che muta parte dalla state al verno.
E quella cui il savio bagna il fianco.
cosi com ella sie tral piano el monte
tra tirannia si vive e stato franco

Ora chi se ti prego che ne conte
non esser duro piu chaltri sia stato.
sel nome tuo nel modo tegna fronte.
Poscia chel foco alquato ebbe rugghiato
al modo suo laguta punta mosse.
di qua di la e poi die cotal fiato.
Sio credesse che mia risposta fosse
a persona che mai tornasse al modo.
questa fiamma staria sanza piu scosse
Ma pero che giamai di questo fondo
no torno vivo alcun sio odo il vero.
sanza tema dinfamia ti rispondo.
Io fui hom darme e poi fui cordigliero.
credendomi si cinto fare ameda.
e certo il creder mio venia intero.
Se no fosse il gra prete a cui mal prenda.
che mi rimise nelle prime colpe.
e come e quare voglo che mi intenda
Mentre che forma fui dossa e di polpe.
che la madre mi die lopere mie
no furon leonine ma di volpe
Li argomenti e le coperte vie
io seppi tutte e si menai loro arte
chal fine della terra il suone uscie
Quado mi vidi giunto i quella parte
di mia etade dove ciascun dovrebbe
calar le vele e raccogler le sarte.
Cio che pria mi piacea allor mincrebbe
e pentuto e confesso mi rendei
ai misero lasso e giovato sarebbe.
Lo principe de novi farisei
avendo guerra presso a laterano
e no co saracini ne co giudei
Che ciascun suo nemico era cristiano
e nessun era stato a vincer acri
ne mercatante interra di soldano.
Ne sommo oficio ne ordini sacri
guardo i se ne in me quel capestro
che solea i suoi cinti far piu macri
Ma come costantin chiese silvestro
dentro siratti a guerir delle lebbre
cosi mi chiese questi per maestro
a guerir della sua superbia febbre
dimandomi consiglo e io tacetti
perche le sue parole parvere ebbre.
E poi ridisse tuo cuor no sospetti.
fino ora ti asolvo e tu mi segna fare
si come penestrino in terra getti
Lo ciel possio serrare e diserrare
come tu sai pero son due le chiavi
chel mio antecessor no ebbe care
Allor mi pinser gli argomenti gravi
la ovel tacer mi fu aviso il peggio.
e dissi padre da che tu mi lavi.
Di quel peccato ovio mo cader deggio.
lunga promessa collattender corto.
ti fara triunfar nellalto seggio.
Francescho venne poi comio fui morto.
per me ma un de neri cherubini
li disse no portar no mi far torto
Venir sen dee giu tra miei meschini
perche diede el consiglo frodolente
dal qual in qua stato li sono acrini
Chassolver no si puo chi no si pente
ne pentere e volere insieme puossi
per la contraditione che nol consente.

O me dolente come mi riscossi
quando mi prese dicendomi forse
tu no pensaui che loyco fossi
A minos mi porto · et quelli attorse
otto uolte la coda · al dosso duro
et poi che per gran rabbia la si morse
Disse questi e de rei del foco furo
perche la doue uedi son perduto
e si uestito andando mi rancuro
Quandelli ebbe il suo dir cosi compiuto
la fiama dolorando si partio ·
torcendo et dibattendo il corno acuto ·
Noi passamo oltre · et io el duca mio
su per lo scoglio in fino in sul altro arco
che cuopre il fosso in che si paga il fio
A que che scommettendo acquistan carco ·

Chi poria mai pur con parole sciolte
dicer del sangue · et delle piaghe a pieno
chi ora uidi per narrar piu uolte ·
Ogni lingua per certo uerria meno ·
per lo nostro sermone et per la mente ·
channo a tanto comprender poco seno ·
Sel sadunasse ancor tutta la gente
che gia in su la fortunata terra ·
di puglia fu del suo sangue dolente
Per li troiani et per la lunga guerra
che delle anella fe si alte spoglie ·
come liuio scrisse che no erra ·
Con quella che senti di colpi doglie ·
per contastar a ruberto guiscardo ·
et laltra il cui ossame ancor si accoglie

A ceperan la doue fu bugiardo ·
ciascun pugliese · et la da tagliacozzo
oue sanza arme uinse il uecchio alardo ·
Et qual forato suo membro et qual mozo
mostrasse di equar sarebbe nulla ·
il modo della nona bolgia sozzo ·
Gia ueggia per mezul perdere o lulla ·
comio uidi un cosi non si pertugia
rotto dal mento in fino oue si trulla ·
Tralle gambe pendeuan le minugia ·
la curata parea el tristo sacco ·
che merda fa di quel che si trangugia ·
Mentre che tutto in lui ueder mattaccho ·
guardommi et colle man sapse il petto ·
dicendo or uedi comio mi dilaccho
Vedi come storpiato e maometto
dinanzi ame sen ua piangendo ali
fesso dal mento in fino al ciuffetto ·
Et tutti gli altri che tu uedi qui
seminator di scandalo et di scisma ·
fuor uiui et pero son fessi cosi
Vn diauolo e qua dietro che naccisma
si crudelmente al taglio della spada ·
rimettendo ciascun di questa risma ·
Quando nauem uolto la dolente strada ·
pero che lle ferite son richiuse
prima challtri dinanzi li riuada ·
Ma tu chi se chen sullo scoglio muse ·
forse per indugiar dire alla pena ·
che giudicata in sulle tue accuse
Ne morte il giunse ancor ne colpa il mena
rispuose il mio maestro a tormentarlo ·
ma per dar lui esperienza piena ·
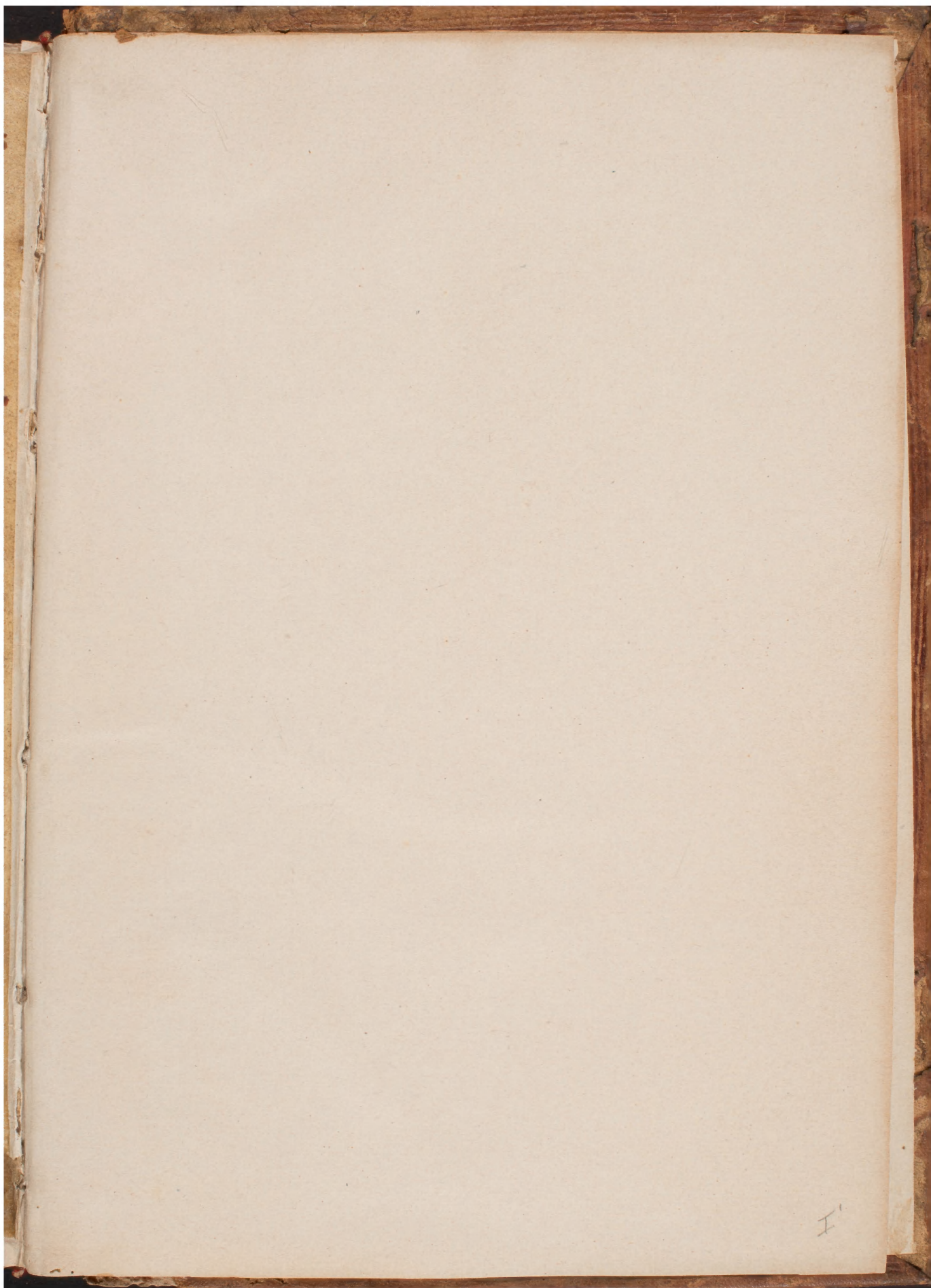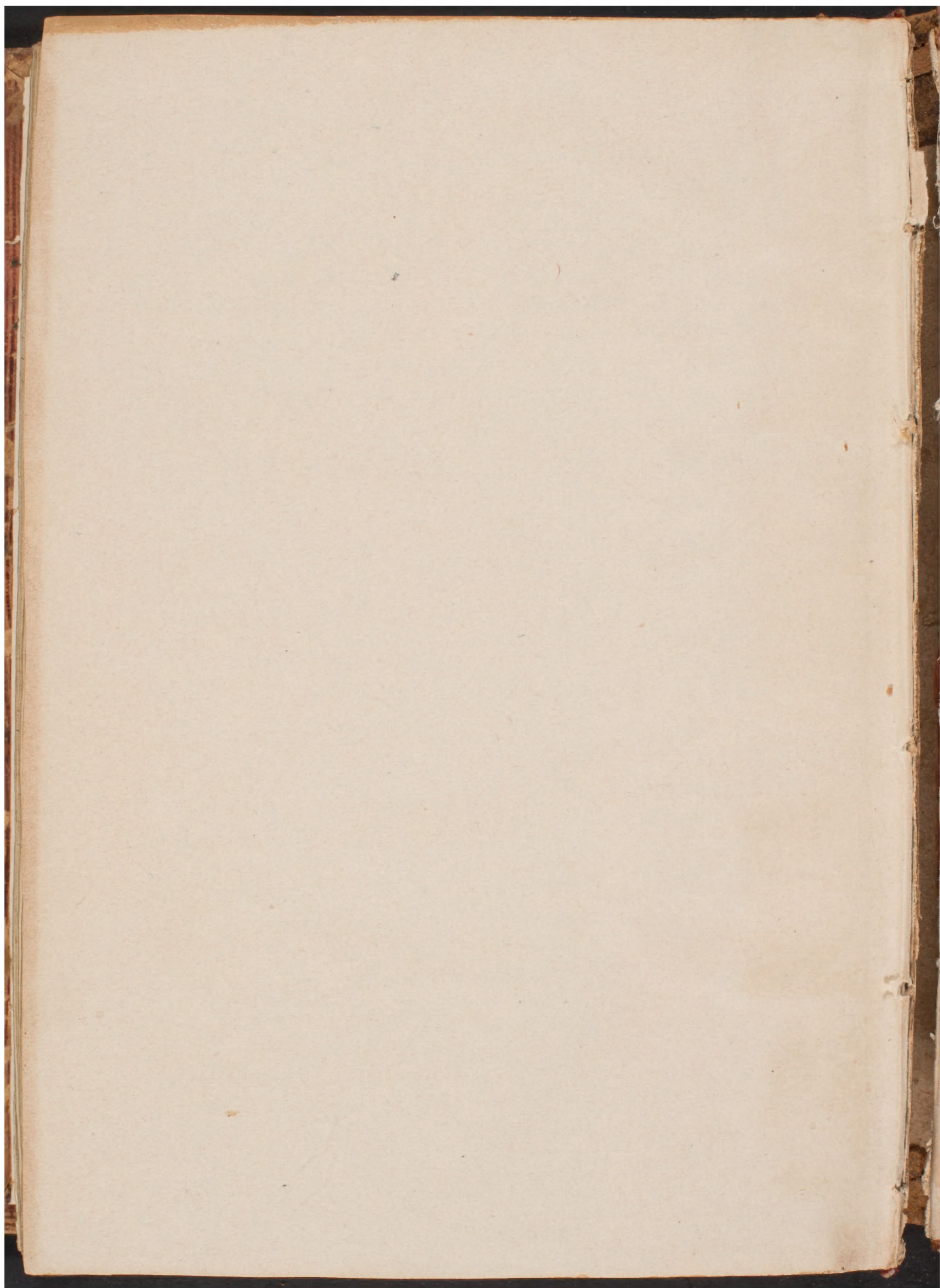
Membr., cc. 126, più due cc. di guardia
in fine, appartenute orig. a un codice
dantesco.

Maggio 1922